

పా ం ట మూ రా

ఐగ్నీషియో సైలోన్

NOT TO BE ISSUED
అనువాదం

నిడమర్తి అశ్వినీకుమారదత్తు

విజ్ఞానసాహిత్యవనం

బెజవాడ : శికిందాబాద్

సంపాదకుడు

చలసాని రామారావు

ప్రచురణ - 2

ప్రథమ ముద్రణ

Acc No.

1639

Class No.

H-261

Book N.

446

రెండు రూపాయల

పథానుగణాలు

ఫా ౦ ట మా రా

ప రి చ యం

నేను వ్రాయబోతూన్న సంగతులు ఫాంటమారాలో గత వేసవికాలంలో జరిగాయి, ఫ్యూజిన్ సరస్సు యెండి దిబ్బ వేసుకొనిపోవడం మూలాన ఆ ప్రదేశం యీశ్వర వ్యవసాయ యోగ్యంగా చేయబడింది. ఆ సరస్సుకి ఉత్తరంగా ఉన్న మార్చికాజిల్లాలో ఫాంటమారా అనే అతిప్రాచీనమైన కుగ్రామం ఉంది. ఒక శిథిలమైన క్రీస్తుదేవాలయం చుట్టూరా ఎండకు పెళపెళలాడి, వానకు తడిసి కాలప్రవాహానికి తలబగిన పూరిగుడిసెలు రమారమి ఒకవందవుంటాయి. అందులో కొన్నిటికి ఆకారమేలేదు. కొన్నిటికి అండలు జారుతున్నాయి. ఇటికలూ, వన్నూ, పెంకలూ, గడ్డి, జమ్మూ మొదలైన వాటితో పైకప్పులు కప్పబడియున్నాయి. ఆ పూరిళ్ళకు ఒకటే తలుపు ఉంటుంది. కిటికీ లుండవు. ఆ యిళ్ళల్లో స్త్రీలు, పిల్లలు, గాడిదలు, మేకలు, కోడిపెట్టలూ, పుంజులూ నిద్రిస్తాయి, తింటాయి, సంతానాన్ని కంటాయి.

నేను చెప్పబోయే సంగతులు మినహాగా ఫాంటమారాకు తదితరమైన దేశప్రాముఖ్యతలేదు. నా జీవితంలో మొదటి యిరవైయేళ్లు ఫాంటమారాలోనే గడిచాను. అంతకంటే అధికంగా దాన్నిగూర్చి చెప్పవలసిందేమీ కనపడదు.

ఎల్లప్పుడు ఒకే విధంగా ఉండి నినుగువట్టిస్తోండే ఆ ఆకాశం ఆ భూమి, ఆ మంచు, ఆ గుడిసెలు, ఆ చచ్చి, ఆ పండుగలు, ఆ అన్నం, ఆ ఫాంటమారా దర్జిదం యిరవైయేళ్లు చూశాను. అనంతమైన ఆ దాద్యం తలుల తండ్రీకు,

తండ్రిలు కొడుకులకు, ఆ కొడుకులు తమ కొడుకులకు, మన మళ్ళకు, మునిమనుమళ్ళకు ఈ విధంగా నిరంతరాయంగా సంతపారంపర్యంగా అంఃస్తూండే ఆ దరిద్రాలో నేచుకూడ భాగం పంచుకున్నాను. ఆ గ్రామస్థుల జీవితపరిస్థితులు కాఁ పరిభ్రమణానికి లోబడి మారకుండా శాశ్వతంగా యి విధంగానే ఉంటాయని తోచేది.

మొట్టమొదట ఊళ్ళు, తరువాత కలుపుతీత, ఆకు దూత, ఆపైన పనికిరాని రెమ్మల్ని, కొమ్మల్ని, తుంచివేయటం, కోతలూ, ద్రాక్షపళ్ళని పోగుచేయటం. ఆపైన యేమిటి? ఊళ్ళు, కలుపుతీత, ఆకు దూత, తుంచివేత, కోర ద్రాక్షపళ్ళ పోగుచేత.

ఎప్పుడూ యీ విధంగానే ఉండేది. అందులో యేమీ మార్పు ఉండేదికాదు. సంవత్సరాలు దొర్లుకు పోతాయి. ఏళ్ళు మేట్లుపడ్డాయి. వయస్సులో ఉన్న యువకులు ముసలా ల్లయ్యారు. వృద్ధులు చచ్చిపోయారు. ఊళ్ళు, కలుపుతీత తుంచివేత, కోత, ద్రాక్షపళ్ళని పోగుచేత యథాప్రకారంగానే సాగి పోతుండేవి. ఆ తరువాత యేమిటి? మామూలు ధోరణే. దాని తరువాత యేం జరిగేది? ఏకకమైన మార్పు లేదు. ప్రతి సంవత్సరం క్రిందటి సంవత్సరంలాగే ఉండేది. ప్రతిఋతువు క్రిందటి ఋతువులాగూ, ప్రతి తరము వెనకటి తరంలాగే ఉండేది.

తీరికనమయ్యలో ఆపూరివాళ్లు స్వంతపనులు చూసుకొనే వారు. అంటే కోర్టుకెక్కే వారన్నమాట. ఫాంటమారాలో సంబంధ బాంధవాలు లేకుండా యేరెండు కొంపలూ లేవు.

పల్లెటూళ్ళలో పతిబక్కు కుటుంబం తక్కిన కుటుంబాలతో బంధుత్వం కలిగిఉంటుంది. అంచేత ఏవో తగాదాల్ని పెట్టుకొని వరీ, పెంపూ లేకుండా కక్షలు పెంచుకొని కోర్టుల మార్లుపట్టుకొని వేళ్ళాడుతారు. ఆ తగాదాలు, ఆ కక్షలు. తరతరాలకీ వారసత్వపు హక్కులాగ సంక్రమిస్తాయి. ఈ కక్షలకు మూలం యే తుప్పో, యే ముళ్ళపాడో, ఏ గట్టో, పుట్టో అయివుంటుంది. ఈ కంచెగాని, తుప్పగాని తగులబడి పోయినా ఆ తగాదాలుమాత్రం చల్లారవు.

ఈ వివాదాలుంచి బయటపడే మార్గం లేదు. ఎన్నరైనా ఒకరు నెలకు రెండు రూపాయలో, మూడురూపాయలో నిల వెయ్యవచ్చును. వేసవికాలములో పది రూపాయలవరకు నిల వెయ్యవచ్చును. కాని ఏ రోగమో. రోప్పో వచ్చి పడేళ్ళ నిలవనీ ఒకసారి హఠాత్తుగా మింగేస్తుంది. అప్పుడు మళ్ళీ మొదట్నుంచి ఆరంభం చేయాలి. నెలకి కూడ బెట్టిన యీ రెండు మూడు రూపాయల్ని ఏ అవాంతరమోవచ్చి తుడిచి పెట్టుకుపోతోంటే మళ్ళీ నిలవ చేయడానికి ఆరంభస్తూ ఉండాలి.

మైదానప్రదేశ్లో అనేకమార్పులు వచ్చాయి. కాని పాంట మారాలో యేమీ మార్పులేదు. అక్కడి భూమి చాలా తక్కువ. రాళ్ళమయం. ఆ కొద్దిభూమి ఖండ ఖండాలుగా పంచిపెట్టబడింది. ఏ ప్రతీకూడా తాకట్టులో లేకుండా లేదు. ఏ రైతుకు పట్టుమని రెండు మూడేకరాలు లేవు.

ఎనభైయేళ్ళక్రితం ప్యూసిలో నరస్సు ఎండిపోయింది అప్పటి నుండి ఆ చుట్టుపట్ల కొండలు మరీ వేడెక్కిపోయి వ్యవసా

యానికి ఉపయోగించటం లేదు. ఆలివ్ చెట్లతో పులుస్తూర్తిగా
 స్వంసమైపోయాయి. దాక్షతీగలకి ఏదో కొత్తరకపు రోగం
 పట్టి పళ్ళు పూర్తిగా ముగ్గేవి కావు. ఆ పళ్లని మంచుగడ్డల
 ప్లాలు పడేముందే అట్టోబరు నెలాఖరుకి కొయ్యవలసి
 వచ్చేది. ఆ పళ్ళు నిమ్మకాయరసంలా బాగా పుల్లగా ఉండేవి.
 వాటిని పండించిన ఆ దార్భాగ్యపు రైతులే వాటిని తిన
 వలసివచ్చేది.

ఘ్యాసినోనరమ్మ ఎండిపోయాక ఆ ప్రదేశం ఇటలీలోకల్లా
 అతీ నారవంతమై, న్యవనాయయోగ్యమైనదిగా పరిశోధిం
 చింది. ఆ భూమిని నాగుబడి చేయడంవల్ల వచ్చిన లాభం
 కంటే, చుట్టుప్రక్కల భూములు ఎండిపోవడంవల్ల కలిగిన
 నష్టం చాలా ఎక్కువ. ఆ జిల్లాఅంతా న్యవనాయ బానిసత్వా
 నికే ఉనికిపట్టయింది. ఆ భూమిని పండించే భాగ్యం ఆచోటున
 నిలవక రాజధానికి ఏటేటా ప్రయాణంకడుతోంది. ఘ్యాసినో
 లోని ఎనిమిదివేల ఎకరాలూ, రోమన్ కాంపేనా, టస్కనీ
 ప్రాంతాలలోని విస్తారమైన భూప్రదేశం, టార్లొనియా యువ
 రాజకు చెందిఉన్నాయి.

గత శతాబ్దపు మొదటిరోజుల్లో ఒక ఫ్రెంచి పటాలాన్ని
 వెంటబెట్టుకొని రోమన్ నగరాని కొచ్చిన టార్లొనే అనే
 ఆయన సంతతిలోనివా డీ యువరాజు. మొట్టమొదట యుద్ధ
 సమయంలోనూ, తరువాత శాంతిసమయంలోనూ వాటాల
 బజారులలో సాహసించి వ్యాపారం చేశాడు. అటుపైని ఉప్పు
 వాటాల వ్యాపారం, 1848 వ సంవత్సరంలో జరిగిన
 యుద్ధంలోనూ, దాన్ని సుసరించిన శాంతి సమయంలోనూ,

మగతాల కిస్తూంటాడు. వాళ్లు పాలేళ్లను, కూలీలను పెట్టి వాటిని సేద్యం చేస్తారు. ప్రతి ఉదయం ఫ్యూసిన్ జమీ చుట్టుప్రక్కల ముఖ్య గ్రామాల్లో వ్యవసాయకూలీల బజారులుంటాయి. మూడేసిమైళ్ళు, ఆరు, ఎనిమిదిమైళ్ళకూడా నడచి కూలీలు బజారులో పోగుబడి తమంతటాము అమ్ముకుంటారు. ఏడేనిమిదిమైళ్ళకూడా నడచి వాళ్ళు పనులోకి పోవలసి ఉంటుంది.

ఫ్యూసిన్ జమీమీదనుంచి టార్లోనియోజమీదారు ఏటలా ఆర్లించే అవార ధనానికి, రైతుకూలీల దరిద్రానికి తేల్చుతనంత భేదం కనపడుతుంది. ఆఫ్యూసిన్ జమీనుంచి సాలుకి 4,000 టన్నుల పంచదార బీటుదుంపలు, 15,000 టన్నుల జొన్నలు, 2000 టన్నుల కూరగాయలు ఫలసాయం వస్తుంది.

యూరపులోని ముఖ్యమైన పంచదార ప్యాక్రీలలో వొకదానికి ఈ ఫ్యూసిన్ బీటుదుంపలే ముడిసరకుగా ఉపయోగించబడుతున్నాయి. కాని, దుంపల్ని పండించే రైతుమాత్రం ఆ పంచదారను తిన నోచుకొనలేదు. ఈ పంచదార ఏడాదికి ఒక్క సారిమాత్రం క్రిష్టమస్ పండుగ దినాల్లో రొట్టెలద్వారా నాల్గిళ్ళల్లోకి ప్రవేశిస్తుంది. ఫ్యూసిన్ జమీలో పండిన జొన్నపంట దాదాపు అంతా పట్టణానికి ఎగుమతి అవుతుంది. అక్కడ దాంతో తెల్లరొట్టెలు, బిస్కట్లు, జొన్నఉండలు వసూరు చేయబడతాయి. ఈ రొట్టెలు పిల్లలకి, కుక్కలకైనా కొంత సరకు క్రింద లభిస్తాయి కాని వాటిని పండించిన రైతులు యేడాదిలో యెక్కువకాలం మొక్కజొన్నరొట్టెలు మాత్రమే

తీని జీవితాల నీడ్చవలసి యుంటుంది. పూర్వసిన్హునచి రైతులకు లభించేదల్లా (పస్తుల జీతాలు) ఆకులీ రైతుల బాంధెల్లో ప్రాణాల్ని నిలుపుతుంది కాని, పూర్తిగా జీవించనీయదు.

పేద రైతులు అమెరికా దేశానికి పొట్టపోసుకునేందుకు వలస నోయి రోజులుకూడా ఉండేవి. ప్రపంచ యుద్ధానికి ముందు ఫాంటమారా నివాసులు కొందరు బ్రెజీలు, ఆర్జెంటైనాలలో తమతమ ఆదృష్టాలను పరీక్షించారు. నాలుగు డబ్బులు నెనక వేసుకోగలిగినవారు ఆ ప్రాంతాలలోనే ఉండిపోయారు. వీరూ లెనవారు ఫాంటమారాకు తిరిగివచ్చి తమకుమని మెరిపించిన అమెరికాలోని జీవిత దృశ్యాల జ్ఞాపకాన్ని భద్ర పరిచుకొంటూ మామూలు దౌర్భాగ్యజీవితాన్ని గడుపు తున్నారు. అక్కడి జీవితము అనేకవందల సంవత్సరాలనుంచి మురగిపోతున్నా గతసంవత్సరం జరిగిన కొన్ని సంఘటనలు ఫాంటమారాని మొదలంటా కదిపేశాయి. ఈ సంఘటనలు నెంటనే వార్తాపత్రికలలోకి యెక్కలేదు. కొన్ని నెలల తరువాత మెల్లి మెల్లిగా అనేక పుకారులు ఇటలీలోను, తక్కిన దేశాల్లోను వ్యాపించాయి.

ఇటలీదేశ పటములోకూడా లేని కుగ్రామమైన ఫాంటమారా అకస్మాత్తుగా అందరినోళ్ళలోను పడింది. కొందరు ఫాంట మారా దక్షిణ ఇటలీదేశానికి మారుపేరు అనికూడా భావించారు.

నే నింతక్రితమే చెప్పినట్లు ఫాంటమారా ప్రక్కగ్రామంలో నేను పుట్టాను. ఫాంటమారాలో యిరవైయేళ్ళు పెరిగాను. కాని యీ మధ్యను చాల ఏళ్లనుంచి అక్కడ లేకపోవడం

మూలాన్ని ఫాంటమారాలో జరిగాయని చెప్పుకుంటూన్న అనేక వార్తలు పూర్తిగా నిజమేనా అని అనుమానిం కలగక మానటంలేదు. ఒక వేళ యిలాంటివార్తలన్నీ కల్పించి ఏదో మూలనున్న పల్లెటూరుకదా అని ఫాంటమారాను అంట గట్టారేమో అనేసందేహముకూడా నన్ను పీడిస్తోంది. అతీతం అక్కడ విషయాలన్నీ ప్రత్యక్షంగా తెలుసుకోవాలని ప్రయత్నించాను. కాని విఫలుణ్యమయ్యింది.

రోజులు గడుస్తున్నకొద్దీ ఆ విషయాలన్నీ మరచిపోతున్నాను. కాని అకస్మాత్తుగా ఎప్పుడనుకోని ఒక విషయం జరిగింది. ఒక రాత్రి చాల ఆలస్యంగా మా యింటికి తిరిగి వచ్చాను. వాకిలిముందు యిద్దరు మొగాళ్లు, ఒక ఆడదీ ముడుచుకోని పడుకున్నారు. వాళ్ల నెత్తికి చుట్టినపాగాలు, ప్రక్కను పెట్టుకున్న యీతాకుల బుట్టలు చూసి వాళ్లు ఫాంటమారా రైతులై ఉంటారని అనుకున్నాను. నేను వాళ్లదగ్గరకు వెళ్లగానే కళ్ళు నులుపుకుంటూ హడావిడిగా లేచారు. గాను దీపపు కాంతి వాళ్ల ముఖముమీద పడింది. అవును వాళ్లు ఫాంటమారా రైతులే!

ఆ యిద్దరి పురుషులలో వృద్ధుడు పొడుగ్గా, పలచగా నిండుగా ఉంటాడు. మందిగొడ్డుగా యెలుగుబంటి మోస్తరుగాక చలాకీగా ఉంటాడు. అతని రాగివర్షపు బొడ్డు ముఖం భయాన్ని వెల్లడిస్తోంది. అతని వెనుక, నీడలో అతని భార్య కొడుకు నిలబడిఉన్నారు. వాళ్లందరు లోపలికొచ్చి కూర్చొని వాళ్ల కథను ఆరంభించారు.

మొనట ముసిలాను | పారంభించాడు. తరువాత అతని భార్య
అందుకుంది. కొంత సేపైన తరువాత భర్త, ఆ మైన భార్య
మళ్ళీ భర్త, తరువాత కొడుకు ఈ విధంగా ఒకరితరువాత
ఒకరు ఆ కథని చెబుతూ వచ్చారు. అఖిరుకి ఆ వృద్ధుడు
మళ్ళీ క్లుప్తంగా సంగతులన్నీ చెప్పాడు. అతను పూర్తిచేసే
టప్పటికీ, జెల్లవారిండు. వాళ్ళు చెప్పిన సంగతులే యీ పుస్తక
ములో ఉన్నాయి.

కాని మొట్టమొనట రెండు విషయాల్ని గూర్చి వివరంగా
చెప్పవలసియుంది. దక్షిణ ఇటలీ దేశానిగూర్చి యింతవరకు
స్మృతిబడిన నవలలు, నాటకాలు, పద్యాలకీ, ఈ నవలలో
స్మృతిబడిన సంగతులకీ యెక్కడా పొందూ పోలికా ఉం
డను. అనేక పుస్తకాలలో దక్షిణ ఇటలీ దేశం ఆనందభామం
అనే సాందర్భానిలయమనే అక్కడ రైతులు పల్లెపడుచులు సాం
ప్రదాయసిద్ధమైన వారివారి దుస్తులను ధరించి సీతాకోకచిలు
కల్లా కేసంతాలు కొడుతూ పనులలోకి వెడుతూఉంటారని,
గంపకోయిలలు మధురంగా పాడుతాయని వర్ణించబడిఉంటుంది.
కాని యెప్పుడూ ఫాంటూమారాలో యీవిధంగా జరగలేదు.
ప్రాంతీయనర్ణనల కోసం ఈ నవలని చదివేవారు నిరాశ
పొందుతారు. సాంప్రదాయసిద్ధమైన దుస్తులనుగూర్చి గాని
వారు మాటలాడుకొనే భాషనుగూర్చిగాని ఒక్కపదంకూడ
యిందులోలేదు. ఫాంటూమారా దగ్గర అడవిలేదు. పర్వత
ప్రాంతం తక్కువ. ఆపినైన పర్వత శ్రేణిలాగు యెండిపోయి
వెట్లు, చేమలు మొలిచేందుకు అస్కారమివ్వదు. అక్కడ
వేవో కొన్ని పక్షులుంటాయి, కాని ఒకకోయిలకూడా కన

పడదు. వాళ్లుమాట్లాడుకొనే భాషలో కోయిలకు వేరుకూడా లేదు. రైతులు కూలీపడుచులు అందరు కలిసిగాని, ఒక్కొక్కరుగాకాని యెప్పుడు పాడుకోరు. తాగితండనాలాడేటప్పుడు కూడ పాడదు. వసులలోకి వెళ్లేటప్పుడు యెవళ్ల నోటవ్వులా మాటే వినపడదు.

వాళ్లు పాడరు. శాపనారాలు పెడతారు. వారిలో యేదైనా సంతోషం, కోపం మొదలైన ఉద్దేశభావాలు పుట్టినప్పుడు బూతులు తిడతారు. వారి తిట్లలో గొప్పభావాలు, ఉపాలు ఉండవు. ఈ విషయంలో చూస్తే ప్లారంటేను వాస్తవ్యుల ఊహాశక్తి వీళ్లలో సున్న. వాళ్లకి తెలుసున్న పది పదాల్ని ఉపయోగించి శాపనారాలు, బట్లు పెడుతూంటారు. ఎప్పుడూ ఒకే తిట్లు ఒకే బట్లు. వాటిలో మార్పు ఉండదు.

నా చిన్నతనంలో శాంతమారాలో ఒక చెప్పలు కుట్టేవాడుండేవాడు. అతని కొక్కడికే అబినీనియా యధ్ధాన్ని గూర్చి ఒక పాట వచ్చును.

జాగ్రత్త! “ఓ! బాల్డిస్సేరా!

నల్లవాళ్లను నమ్మవు జాగ్రత్త! జాగ్రత్త!

ఈరెండు పదాల్నే అదేపనిగా ఉదయం మొదలుకొని సాయంకాలంవరకు యేళ్లతరబడి పాడుతూండేవాడు. అతని వయస్సు మీరుతూన్నకొద్దీ కంఠంలో పటుత్వంతగ్గి క్షీణ స్వరంతో విచారనూచకంగా పాడుతోంటే బహుశా బాల్డిస్సేరాసేనాని పొరపాటునగాని, మందగొడ్డుగా ఉంటున్న మూలాన్నిగాని, పొగరుబోతుతనంచేతగాని ఆ నల్లవాళ్లను

నమ్మి ప్రాణాలకు మోసం తెచ్చుకుంటాడేమోనని ఊళ్ళో
వాళ్ళు భయపడుతుండేవారు. చాలాయేళ్ళ తరువాత
నిజంగా యీ దుర్ఘటన జరిగిందనీ, ఆ సేనాధిపతి మేము
పుట్టకక్రితమే చచ్చిపోయాడని తెలిసింది.

నేను ఏ భాషలో యీ వుస్తకాన్ని వ్రాయాలి అనేది
రెండవ విషయం.

ఘంటమారా గ్రామస్తులు ఇటాలియను భాష మాటలాడు
తారని పొరబాటునకూడ అనుకోకూడదు. లాటిను, ఫ్రెంచి,
ఎస్పరాంటో భాషలకిమల్లనే ఇటాలియను భాషకూడ పాఠ
శాలలలో నేర్పబడే భాష. మాకు ఇటాలియను పరభాష,
మృతభాష. ఆభాష వ్యాకరణము, పదజాలము మేము ఆలో
చించుకునే ఆలోచనలకీ, మేము మాటలాడుకొనే మాటలకీ
సంబంధం లేకుండా వృద్ధిచేయబడింది.

మా దక్షిణ దేశంలోంచి పెద్ద పట్టణాలకి వెళ్ళినప్పుడు
మాలో కొందరు జొళ్లు తొడుగుతారు. కాలర్లు, ట్రైలు వేసు
కొంటారు. ఆ విధంగానే ఇటాలియను భాషలోకూడ మా
ప్రాంతంలో వాళ్లు కొన్ని వుస్తకాలు వ్రాశారు.

ఇటాలియనుభాష మా అభిప్రాయాల్ని చిదిమేసి రూపు
మాపుతుంది. కొన్నికొన్ని భావాలు చొంకతిరుగుడుగాఉండి
అనువాదాల్లోకిమల్లే మాతృకల్లోని సారస్వతాన్ని కోలు
పోతాయి. అనువదించేటప్పుడు తన భావాల్ని పూర్తిగా
ఆ భాషలోనే ఆలోచించటానికి అలవాటు పడాలి. నిజం

చెప్పవలసివస్తే ఇటాలియనుభాష, నాగరికత మాకు పరాయివి.

కాని మమ్మల్ని, మా సమస్యల్ని యితరు లరంచేసుకోవా లంటే మేము పాఠశాలలో నేర్చుకొన్న ఇటాలియనుభాష లోనే వ్రాయవలసి ఉంటుంది. సాధ్యమైనంతవరకు మా జీవిత మరణ సమస్యల నన్నిటిని ఆ భాషలోనే వ్రాసేందుకు కష్టించవలసి వచ్చింది.

ఛాంటమారా కథని పరభాషలో వ్రాస్తున్నప్పటికీ వ్రాసే విధానంమట్టుకు మా సొంతఘోషనే ఉంటుంది. కనీసం అదైనా ఛాంటమారా కళ్ళకింద ఉంటుంది. ఆ కథని దీర్ఘమైన రాత్రి సమయాల్లో నేతమగ్గాలవల్ల పుట్టే ఝంఝంధ్వనులలో మేము నేర్చుకొన్నాము.

ఒక పదం తరువాత ఒకటి, ఒక పంక్తి తరువాత ఒకటి, ఒక వాక్యం తరువాత మరొక వాక్యం క్రింద అల్లుకుపోతూండే కథలు చెప్పే కళ మన పూర్వులు నేతమగ్గాలమీద ఒక దారపుపోచ తరువాత మరొకటి, ఒకరంగు తరువాత మరొక రంగుని పరిశుభ్రంగా అందంగా నవకం చెడకుండేలా బట్టలు నేసే పద్ధతినే అనుకరించి ఉంటుంది. మొదట గులాబీ మొక్క వేళ్లు, ఆ పైన కొమ్మలు, తరువాత రెమ్మ రెమ్మకు ముళ్లు ఆకులు, పైన పూలగుత్తులు అల్లికలో వస్తాయి. మొదటినుంచీ కూడా గులాబీ మొక్కనే మనం వేస్తున్నామని పట్టణవాస్తవ్యులు గ్రహిస్తారు. అందుచేత మనము తయారుచేసిన అన్ని వస్తువులూ ముతగగాను, అందవికారముగాను ఉంటాయని

పట్టణాల నాగరిక జనం తలుస్తోంటుంది. కాని మన యెప్పు
 డైనా పట్టణాలకు వెళ్ళి యీ వస్తువుల నమ్మ చూపామా?
 మనం మాట్లాడుకొనేరీతిగానే పట్టణంవాళ్ళనికూడా మాట్లాడ
 మని కోరామా? లేదు యెప్పుడు కోరలేదు. తన కథని తనకు
 తోచిన విధంగా ప్రతి మనిషిని చెప్పనియ్యండి.

హ్యూరిచ్
 1930 వేసవికాలం }

ఇగ్నీషియో సైలొన్

ఫాంటమా రా

౧

నిరుడు జూన్ ఒకటో తారీఖున ఫాంటమా రాలో మొదటి సారి ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు అరిపోయాయి. రెండు, మూడు, నాలుగు తారీఖులనాడు కూడా దీపాలు వెలిగలేదు.

దీపాలు లేకుండానే వారాలు నెలలు కూడా గడచిపోతున్నాయి. ఆఖరుకి ఫాంటమా రా చంద్రకాంతికి అలవాటుపడిపోయింది. వెన్నెల యుగానికి, ఎలక్ట్రిక్ దీపాల యుగానికి మధ్య ఒక శతాబ్దం గడిచింది. ఈ శతాబ్దములో నూనె దీపాలు, పెట్రోలు దీపాలు కూడా వెలిగాయి. కాని, మమ్మల్ని మళ్ళీ అంధకారంలో ముంచేందుకు ఒక రాత్రి సరిపోయింది.

కుర్రాళ్ళకి తెలియకుగాని, ముసలాళ్ళకి బాగా తెలుసును. మా దట్టణరైతులకి పట్నంవాళ్లు తెచ్చిన వింతలో డైబై యేళ్లు నుంచీ నిరంతరాయంగా వెలుగుతోన్నవి సిగరెట్లు, ఈ ఎలక్ట్రిక్ దీపాలును! ఆ ఎలక్ట్రిక్ దీపాల్ని మళ్ళీ వాళ్ళు లాక్కుపోయారు. సిగరెట్లు కాలేవాళ్లు ఉక్కిరి బిక్కిరైతేనా మేం లెళ్ళిచెయ్యం. మాకు పొగాకే సరిపోతుంది.

మొట్టమొదటిసారి ఎలెక్ట్రిక్ దీపాలు వెలిగక పోవడం ఎక్కువ ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించవలసిన అవసరంలేదు. కాని మొత్తం మీద అది ఆశ్చర్యకరమైన విషయమే.

ఎలక్ట్రిక్ దీపం ప్రకృతిలో ఒక అంతర్భాగంకేదే మాకుంది. మేమెప్పుడు దానికి డబ్బు చెల్లించలేదు. ఎన్ని నెలలు గడిచినా ఒక పై సాకూడ మాలో యెవళ్ళు యివ్వలేదు.

బకాయాలు పడినవాళ్ళని పప్పులు చెల్లించేయ్యమంటూ నోటీసుల్ని కంపెనీ కలక్టర్లు యివ్వడంకూడ మానుకున్నారు. వాళ్ళిచ్చిన నోటీసు కాగితాల్ని మా పొగాకు గొట్టాల్ని తుడుచుకొనేందుకు ఉపయోగించే వాళ్ళం. ఆఖరుసారి వాళ్ళు వచ్చినప్పుడు దేహాల్ని దక్కించుకొని బైటపడ్డారు. వాళ్ళ అదృష్టం వుంచిదై పోయింది. లేకపోతే దేహశుద్ధి కావలసిందే. పెళ్ళాం బిడ్డలకు దూరమై ఉండేనాళ్ళే.

ఆ వచ్చిన కలక్టరు సాహసంకంటే విచక్షణాయుతంగా ప్రవర్తించడం మంచి దనుకున్నాడు. అందుచేత మొగాళ్ళు పనుల్లోకి పోయినప్పుడు ఫాంటమారావచ్చి ఆడవాళ్ళ కీచ్చిపోతూండేవాడు. అతి వినయంతో ప్రవర్తిస్తూ సమాధాన పూర్వకంగా పరిహాసంచేసి

“ఒకటి తీసుకోండి. అది మీకేమీ అపకారముచేయదు. ఓ కాగితంముక్క ఇంట్లో ఉంటే యెందుకేనా పసికొస్తుంది”. అంటూండేవాడు కాని యీ నక్క వినయాలవల్ల ఆవగించం తయినా లాభంకలుగలేదు. ఓరోజునిఫాంటమారాలో కాదు లెండి; ఆపూళ్ళో అడుగు పెట్టడంకూడా మానుకున్నాడు. ఆ చుట్టుప్రక్కలనేఉన్న ఓచిన్న పట్టణంలో ఓ బండివాడు ఆ కలక్టరుతో “నిన్ను కాలిస్తే యేముందయ్యా? అన్ని పన్నులకీ సున్నాచుట్టాలని చూస్తున్నాం. కాని ఒక గుండు పేలిం

నంటే పన్నులమాట యెలాడిన్నా మొట్టమొదట తరీమనే వాడవు మట్టుకు నువ్వే” అని చూచుచుగా చెప్పాడు. అప్పు ట్నుంచి వాడా చుట్టుప్రక్కల ముఖం చూపించలేదు. శాంటమారా వాళ్ళమీద కోర్టులో దావాలు పడేసి డిక్రీలు పొందినా ఏమీ లాభం ఉండదని ఆలోచించి బుద్ధిమంతుడు కనుక ఆ ప్రయత్నం మానుకున్నాడు.

“జలగలు పట్టించి, వీళ్లరక్తం తీల్పించే శిక్షవుంటే కోర్టులో వీళ్లమీద దావాలు పడేసినా లాభం వుంటుంది. కాని అలాంటి శిక్షలేవు. అందుచేత ఎలక్ట్రిక్ సిటీని సప్లయ చేయకుండా ఉండటమే మంచిపద్ధతి” అని ఒకళ్లతో ఒకసారి చెప్పాడట.

ఆసలు దీపాల్ని జనవరి ఒకటో తారీఖుకే కట్టివెయ్యాలని ప్రయత్నించారు. కాని, మార్చి మొదటితేదీ వరకు కూడా దీపాలు వెలుగుతూనే ఉన్నాయి. ఆఖరకు జూరు నెలారం భంసుంచీ దీపాలు బండైపోయాయి.

ఇళ్లదగ్గర ఉన్న స్త్రీలూ, పిల్లలూ దీపాలు వెలగటంలేదని ఎంతో ఆలస్యంగా గాని గుర్తించలేదు. పనుల్లోంచి సాయం కాలం యింటికి తిరిగివస్తూన్న మా మొగాళ్లం ఈ విషయాన్ని ముందు గుర్తించాం. మిల్లులో పనిచేస్తున్న మాలో కొందరు పెద్దరోడ్డుమీద వస్తూఉన్నారు. కొందరు కొండక్రిందనుంచి వస్తూన్నారు. ఇసుకత్రవ్వేందుకుపోయిన కొందరు కాలువగట్టుమీంచి వస్తున్నారు. వ్యవసాయ పనుల్లోకి పోయిన మిగతావాళ్ళు నాలుగు మూలల్నుంచి యిళ్లకు

జేరుకుంటున్నారు. క్రమక్రమంగా చీకటి గాఢంగా అల్లుకుంటోంది. చుట్టుప్రక్కల ఊళ్లలో దీపాలు వెలిగాయి. కాని ఫాంటమారా మాత్రం ఇంకా అంధకారంలోనే మునిగివుంది. చెట్లతోపుల్లోను, ముళ్లపొదల్లోను, పేడకుప్పల చాటునా ఫాంటమారా దాక్కుని మాతో దోబూచులాడుతున్నది. దారీ జొంక, తెన్నూ తెరుపూ తెలియకుండాఉన్న ఆ పరిస్థితుల్లో ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు లేకపోవడమంటే ఏమిటో మాకు బాగా తెలిసివచ్చింది. ఈ విషయం చాలా ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. అయినా భ్రమచెందవలసిన అవసరమూ లేదు.

పిల్లలు అది గొప్ప తమాషా అనుకున్నారు. మా పిల్లలకు సాధారణంగా వేళాకోళం ఆడుకొనేందుకూ, వెక్కిరించేందుకూ ఏమీ అనకాశం చిక్కదు. ఏ మోటారు సైకిలు త్రొక్కేవాడో వెడతూంటేనో, రెండు గాడిదలు కలుసుకున్నప్పుడో, ఏ యిల్లయినా అంటుకొన్నప్పుడో వాళ్ళు మహా గోలచేస్తారు. ఏదైనా వీలు చిక్కిందంటే మట్టకు పీఘూరికే పోనీయరు.

మేం యింటికివచ్చేటప్పటికి బాల్డిసేరా సేనాని లబలబమొత్తుకుంటున్నాడు. వేసవికాలంలో అతని యింటి ముందుండే ఎలక్ట్రిక్ దీపపు వెలుతురులో చాలా రాత్రివరకు చెప్పలు కుట్టుకుంటూ ఉండేవాడు. పిల్లలంతా గుంపుగా అతని బల్బు చుట్టూచేరి మేకుల్ని, చాకల్ని, కత్తుల్ని, తోలుముక్కల్ని చల్లాచెదరు చేశారు. తోళ్ళను నానబెట్టే బాల్బీని అతని కాళ్ళ మీద ఒలకపోశారు. గొంతు చించుకొని శావనార్థాలు

పెనుతూ, దృష్టికూడా తగ్గిపోయిన యీ వయస్సులో తన ఇంటిముందు దీపాన్ని తీసేసేందుకు తనవల్లకే యే మహారం చేశానని నెత్తి నోరు బాదుకున్నాడు. ఈ దుర్మార్గానికి హంబర్టురాజు ఏమనుకుంటున్నాడో?

ఈ దురన్యాయాన్ని గూర్చి హంబర్టురాజు ఏమనుకుంటున్నాడో పూహించడంకూడ కష్టమే.

ఆడల్లందరుచేరి గొణుక్కుంటూ, తిట్టుకుంటూనేయున్నారు. వాళ్లపేర్లు చెప్పడ మెందుక్కాని వాకిళ్ళముందు కూర్చున్నారు కొందరు. పిల్లల్ని యెత్తుకొని అన్నాలుపెనుతున్నారు కొందరు. కొందరు కొట్టెలు చేసుకొంటున్నారు. మరి కొందరు అప్పుడే ఎవళ్ళో చచ్చిపోయినట్టు సోకన్నాల్ని యేడ్పు ఫక్కిలో చదుపుతున్నారు. దీపాలులేని ఆ చీకటి రాత్రిలో వాళ్ల దర్శనం మరి భీభత్సంగాఉంది.

సోన్నారా దొడ్డితడికముందు నేనూ, మిచలీ జోరిపా నిలుచున్నాము. లోనర్లో గాడిదని తోలుకుంటూ మా దగ్గరికి వచ్చాడు. మరుక్షణంలో పాంజియో పిలాటోకూడ అక్కడికి వచ్చాడు. ఇతర పనులకి పోయిన ఆంటోనియో, సీయరప్ప బార్లెటా, వెనర్టీశాంటో, జిలోండా, పాపాసిన్టో ఇంకా అనేకమంది వచ్చి గుంపుకూడారు. ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు ఆరిపోతాన్ని గురించి, కొత్తపన్నులూ, పాతపన్నులూ, జిల్లా పన్నులూ, ప్రభుత్వపన్నులుగూర్చి మాట్లాడుకోడం మొదలు పెట్టాం. ఎప్పుడూ ఒకటే మాటలు. ఆ పన్నుల్లోనూ మార్పులేదు. మా మాటల్లోనూ మార్పులేదు. ఎందల

కొద్దీ సారులు వాటిని గూర్చే తర్కించాం. ఇప్పుడుకూడా వాటినిగూర్చే వాదించుకుంటున్నాం. హఠాత్తుగా మా గుంపుల్లోకి సైకిలుపుచ్చుకొని ఒక అపరిచితుడు ప్రవేశించాడు. రాత్రివేళవచ్చిన అతడెవరో ఊహించడంకూడ కష్టమే.

వాడు ఎల్వ్రిక్ దీపాల మనిషికాదు. జిల్లా ఉద్యోగస్తుడూ కాదు. చాల అందమైనవాడు. నున్నగా క్షవరం చేయబడిన ముఖం, పగడపు పెనవులు, చిన్ననోరు, పల్పుటిదేహం, మంచి బట్టలు మొత్తంమీద చాలా అందంగా ఉన్నాడు. సైకిలు పట్టుకున్న అతనిచెయ్యి బల్లికొమ్ముభాగంమల్లలే పొట్టిగాను, కటువుగాను ఉంది. మడమలదగ్గిర్నుంచీ మోకాలు వరకూ సన్నటి తోలు చుట్టుకున్నాడు.

మేం మాట్లాడుకోటం మానివేశాం. ఇంకో క్రొత్తపన్ను వేశాడని చెప్పేందుకే వచ్చాడు. అందుకేమీ సందేహం లేదు. అందుకనే వస్తే వాడి కాగితాలకికూడా ఎల్వ్రిక్ దీపాల కలక్కరు కాగితాలకు పట్టిన గతే పడుతుంది దనడంలో సందేహంలేదు. ఈ ప్రపంచంలో వాళ్ళు పన్ను వేయకుండా మానివేసిన వస్తు వేమిటా అనే మాకు పట్టుకున్నసందేహం. మేం అందరం బుర్రలు బ్రద్దలు కొట్టుకున్నాం. కాని ఎవళ్ళకీ యేమీ తట్టలేదు.

ఈలోపుగానే ఆ నవీనుడు, మేక గొంతుకతో 'సోర్సనారా వీరుడి వితంతువు యెక్కడుంది?' అని రెండు మూడు ప్రశ్నలేశాడు.

దొడ్డితలుపు దగ్గర సోర్సనారా విధవభార్య నిలబడిఉంది. ఆమెకడుపుతోఉంది. పాలిపోయిన ఆమె విగ్రహం వికృతంగా ఉంది. ప్రపంచయుద్ధంలో ఆమె భర్త చనిపోయాక, యిది మూడో కడుపో నాల్గో కడుపో. ఆమె భర్త యుద్ధంలో వీరుడిలా చనిపోయాడు కాబట్టి పెద్ద ఉద్యోగస్తులతోకూడ ఆమె పరిచయం కలిపించుకొనేది. ప్రక్కనున్న పట్టణంలో దేశభక్తుల స్మారకదినోత్సవం జరిగినప్పుడు ఆమెకి మతాధిపతి ప్రక్కనే కుర్చీయిచ్చారు, ఆమెకెప్పుడు గర్భమొచ్చినా దాచుకొనేందుకు వీలేనంత వికృతంగా ఉండేది. ఆ మతాధిపతి కళ్ళింకా పోలేనుగా మరి.

“ఏతే ఆమ్మాయి, మళ్ళీ వెళ్ళిచేసుకున్నావా” అని అడిగాడు. ఆమె లేదని చెప్పింది. అతను ఆమె గర్భాన్ని గూర్చి ప్రస్తావించాడు. త్రతపాటుతో చనిపోయిన తనభర్త దానికి కారకుడని చెప్పింది.

దీన్ని బట్టి ఆమెకి గౌరవనీయులలో యేవిధంగా ప్రవర్తించాలో తెలుసునని తేలుతోంది. ఆ క్రొత్తవార్ని బల్లదగ్గర కుర్చీవేసి కూర్చోమంది. జేబులోంచి ఓ పెద్ద కాగితాలకట్ట తీసి బల్లమీద పెట్టాడు.

ఆ కాగితాలకట్ట చూడగానే మా అనుమానం దృఢమైంది. అవి తప్పకుండా పన్నుల నోటీసులే. కాని అ దేవన్నో అనే చిక్కుప్రశ్న మాత్రం మమ్మల్ని విడవడంలేదు.

ఆ నవీనుడు మూట్లాడ నారంభించాడు. నూటల ధోరణి చూచి వాడు పట్టణంవాడని ఒక్కక్షణంలో పసిబట్టేశాం.

అక్కడోమాట, అక్కడోమాట మట్టుకే మా కర్ణమవు
తున్నాయి. కాని యే పన్నునుగూర్చి మాటాడు తున్నాడో
మాత్రం తెలియకంటేను. ఈ లోపుగ చాలా పొద్దుపో
తోంది. తట్టలు, పారలు గునపాలు, కొడవళ్ళు పట్టుకొని
మే నిలబడి ఉన్నాం. లోసర్లో వాడి గాడిదతో అక్కడే
నిలబడిపోయాడు. వెనర్టీ శాంటో, బార్లెట్ట, పాపాసిట్టోలు
వెళ్ళిపోయారు. నీరప్ప, ఆంటోనియోలు వాడి వాగుణ్ణి
కొద్ది నిముషాలు విని వాళ్ళకూడా వాళ్ళింటికి పోయారు.
లోసర్లోకి ఉండాలని ఉన్నా అలసిపోయిన వాడి గాడిద వాణ్ణి
యింటివైపుకు లాక్కుపోయింది.

ఆ పట్టణంనుంచినచ్చిన మనిషి మేమొక ముగ్గురంమాత్రమే
మిగిలాం చివరకు. మంచినీళ్ళ ప్రవాహంలా లొడలొడ
వాగుతూనే వున్నాడుకాని మాకోక్క మామైనా గూడా
అరమవడంలేదు. ఆ క్రొత్త పన్నేమిటో, క్రొత్తపన్ను దేని
మీద వేస్తున్నారో మాకేమీ బోధపడలేదు.

ఆఖరికి ఆ మనిషి మార్గాడ్డం మానేసి నావైపు తిరిగాడు.
నేనే దగ్గరగా ఉన్నాను. చిన్న తెల్లకాగితాన్ని తీసి ఓపెన్చి
స్తో 'దయయుంచి సంతకం చెయ్యండి' అన్నాడు.

ఎందుకోసం సంతకం చెయ్యమంటున్నాడు? అంత ఉపన్యా
సంలో మాకు పనిమాటలైనా అర్థంకాలేదు. ఒకవేళ అర్థం
అయితేమాత్రం, సంతకం చేయవలసిన అవసరం ఏముంది?

నా ప్రక్కనున్న మనిషివైపు తిరిగి పెన్సిల్ని, కాగితాన్ని
అందిస్తూ సంతకం చెయ్యండి అయ్యా అని అడిగాడు.

నా ప్రక్కనున్న మనిషికూడా సమాధానం చెప్పలేదు. పట్టణంనుంచి వచ్చిన ఆ మనిషి మూడోవాడి కందిస్తూ “మీరు ముందు సంతకం చెయ్యండి. మీరుచేస్తే తక్కిన వాళ్ళకూడా చేస్తారు” అని అడిగాడు.

ఇటికిగోడకు చెప్పినట్టే అయింది. ఒకమాటకూడా యెవరు చెప్పలేదు. అదేమిటో మా కర్ణం కానప్పుడు మే మెందుకు సంతకం చెయ్యాలి ?

ఆ పట్టణవానికి ఒళ్లు మండిపోయింది. వాడి మాటలధోరణిని బట్టి తీవ్రంగా నిరసిస్తున్నారని మాకు దోచింది. కాని పన్నులనుగూర్చి యేమీ మాట్లాడడంలేదు. క్రొత్తపన్నును గూర్చి యేమన్నా చెబుతాడేమోనని మే మెదురుచూస్తూ వుంటే దాన్ని తప్పించి యింకా అనేక విషయాల్ని గురించి మాటలాడుతున్నాడు. కొంత సేపయ్యాక సైకిలికట్టిన కమిటీ తీసి నాముఖం దగ్గరగా పూపుతూ మాట్లాడలేవేం మొద్దా?” అని అరిచాడు. “నీతోటి మాట్లాడుతుంటే సమాధానం చెప్పవూ? ఎందుకు సమాధానం చెప్పలేవో చెప్ప?”

మేం మట్టిబుర్రల మనుష్యులంకామనీ, ఆయన యెంత చమత్కారంగా మాట్లాడినా ఆయన యేం పన్నులకోసమని వచ్చాడో ఆసంగతి బైటపడేస్తేకాని మాట్లాడనలచలేదని చెప్పాము.

“ఆ విషయాన్నిగూర్చి మీ కిదివరకే తెలుసు. బోలెడన్ని అనుభవాలయ్యాయి. ఇంటిపన్ను, దొడ్డిపన్ను, గాడిదపన్ను, కుక్కపన్ను, పచ్చగడ్డిపన్ను, పందిమీదపన్ను, బళ్లపన్ను,

సారాయి మీద పన్ను యీ పన్నులు చాలవూ? ఇంకా దేని మీద వేస్తారు?"

నేను హీబ్రూభాష మాట్లాడుతున్నట్లు నాకేసి చూశాడు. కొంచెం నిరాశపడినట్లు కనపడుతున్నాడు.

మనం యింత సేపణించి మాట్లాడుకుంటూనే వున్నాంగాని, ఒకరిమాట లొకళ్ళకీ అర్థంకావడంలేదు. మనం ఒకేభాషలో మాట్లాడుతోన్నప్పటికీ, ఒకేభాష మాట్లాడం అన్నాడు.

ఆ విషయం నిజమే. పట్టణవాసి, పల్లెటూరి రైతు ఒకణ్ణొకరు అర్థంచేసుకోవడం చాలా కష్టం. పట్టణంనుంచి వచ్చిన మనిషిలాగు మాట్లాడాడు. పట్టణంనుంచి వచ్చినవాడిలాగు తిప్పి వేరేవిధంగానూ మాట్లాడలేదు. మరి మేమో పల్లెటూరి బీదరైతులం! మేము రైతుల్లాగే అర్థం చేసుకోగలుగుతాం. పట్టణవాసులూ, పల్లెటూరి రైతులూ చాలా భేదంగా ఉంటారని నా జీవితంలో వేలకొద్దీసార్లు గుర్తించాను. ఆర్జంట్లైన్, పాంపామైదానాల్లో నా చిన్నతనంలో వుండేవాణ్ణి. స్పెయిన్ రైతులు మొదలుకొని యండియన్ రైతులవరకూ అన్నిజాతుల కరకులతోటీ నేను మాట్లాడాను. ఫాంటమాసాలో మూరైతుల మందరమూ యెంత చులాగ్గా ఒకళ్ళ నోరము అర్థంచేసుకోగలుగుతున్నామో ఆవిధంగానే అక్కడకూడే మే మందరము మా కష్టసుఖాల్ని చెప్పుకుంటుండేవాళ్ళం. ప్రతి ఆదివారమూ ఒక ఇటాలియన్ డిప్యూటీగవర్నమెంట్లో మాట్లాడుతుండేవాణ్ణి. ఆయన అమెరికాలో ఇటాలియన్ రాయబారంలో ఉంటుండేవాడు. ఒకళ్ళ మాట్లా

జేది మహాకల్లకు తెలియకుండా సంభాషణ సాగించేవాళ్ళం. ఒక్కక్కప్పుడు మేం అన్నదానికి వ్యతిరేకార్థంకూడా చేసుకొనే వాళ్ళం.

ఆ కొత్తమనిషి తాను పన్నులకోసం రాలేదనీ తనకీ పన్నులకీ యేమీ సంబంధంలేదనీ, తాను వచ్చిన పని పూర్తిగా వేరనీ మళ్ళీ విశదపరిచాడు.

గ్రాతి ప్రొద్దుపోతోంది. చాలా చీకటిగాఉంది. అందుచేత అగ్గిపుల్లలు వెలిగించి ఒక్కొక్క కాగితాన్నే చూపిస్తున్నాడు. అవ్వన్నీ నిజంగా ఖాళీకాగితాలు. అవి పన్నుల నోటీసులు కావు. అవ్వన్నీ పూర్తిగా ఖాళీగా ఉన్నాయి. ఒక్కకాగితం మీద మాత్రం పైన ఏదో వ్రాయబడిఉంది. రెండు అగ్గిపుల్లలు వెలిగించి అదేమిటో మాకు చూపించాడు.

“ఈక్రింది సంతకాలుచేసినవారు వారంతటవారే స్వయంగా పైన వ్రాయబడిన విషయాల నన్నిటినీ ఆమోదిస్తూ, మిలిటరీ సేనాని గౌరవనీయులైన పెలినోగారికి వారి సంతకముల నిచ్చియున్నారు.

తానే గౌరవనీయుడైన పెలినోఅనీ, వాళ్ళంతా సంతకాలు చేసిన తర్వాత వాటిని ప్రభుత్వానికి పంపిస్తాననీ విశదపరిచాడు.

పై అధికారు ఆ కాగితాల్ని పెలినోకి యిచ్చారు. ఈ రకమైన కాగితాల్నే తన సహచరులు చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలకి తీసుకెళ్ళారు. ఆ కాగితాలు ఒక ఘంటమారాకే కాదు అన్ని ఊళ్ళకీ కూడాను. ఆ మహజరు అతని దగ్గరలేదు.

అందులో యేముందోకూడా అతనికి తెలియనిమాట నిజమే. పై అధికార్లచేత వ్రాయబడుతుంది. అతడు చెయ్యవలసిన పని అల్లా సంతకాలు పోగుచేసుకు రావడం, రైతులు చెయ్యవలసిన పని అల్లా సంతకాలు పెట్టడం.

“పల్లెటూరి వాళ్లని ధిక్కరించి అసహ్యించుకునే రోజులు మారమయ్యాయి. ఇప్పుడు గవర్నమెంటు రైతుల అభిప్రాయాల్ని లెక్కజేసే మనుష్యుల చేతుల్లోవుంది. అందుచేత సంతకాలు చెయ్యమని మిమ్మల్నందరని ప్రార్థిస్తున్నాను. మీ కష్టసుఖాలు విచారించేందుకు దయాపూర్వకంగా వారు పంపిన ఒక ఉద్యోగికి యీవిధంగా కృతజ్ఞత చూపండి” అని తన చిన్న ఉపన్యాసాన్ని ముగించాడు.

మా కింకా సందేహం పూర్తిగా పోలేదు. కాని, యీ లోపుగా బాల్డిసేరా మాడ్గిరకి వచ్చి అతను చెప్పిన చివర మాటలు విన్నాడు. “ఐతేనరే! గౌరవనీయులైన సభ్యులు మన మేమీ కొత్త పన్నులు యివ్వనక్కర్లేదని వాగ్దానం యిస్తే నేను మొదట సంతకం చేస్తాను” అని చెయ్యి చాపాడు.

అన్నట్టే అందరికంటే ముందు సంతకం పెట్టాడు. ఆ తర్వాత నేను, ఆ పక్కని ఉన్న పిలాటో మిచలీ జోంపా, మేరి యట్టాలు సంతకాలు చేశాం. ఐతే తక్కినవాళ్ళ సంగతేమిటి? అంత రాత్రివేళ తక్కినవాళ్ళ సంతకాలు యెలా దొరుకుతాయి? యింటింటికివెళ్ళి సంతకాలు తీసుకోవడం అసాధ్యమైన పని. గౌరవనీయుడైన పెలినోకి ఒక ఆలోచన

తట్టింది. ఫాంటమా-రాలో ఉన్న రైతులందరినీ పేర్లు మేం చెబితే తానే వ్రాసేస్తానని చెప్పినాడు.

ఆ విధంగానే మేము చేశాం. బెరార్లో వయోలా పేరుదగ్గరి మాత్రం కొంచెం గమ్మత్తుగా సంభాషణ సాగింది. బెరార్లో ఉంటే ప్రాణంపోయినా సరే సంతకం చెయ్యడు. అని నేను చెప్పినప్పటికీ పరవాలేదు, అంటూ పేరు యెక్కించేశాడు.

రెండవ పేజీ కూడా పేర్లుతో నిండిపోయింది. ఆ నవీనుడు అప్పుడే ముప్పై నల్లబై అగ్గిపుల్లల్ని వెలిగించాడు. ఆఖరి పుల్ల కాంతిలో మేజాబల్లమీద యేదో ఉన్నట్టు లనుమానం తట్టింది. అతనికి విస్మయాన్ని, భయాన్ని కలిగించింది. కానీ అక్కడేం కనిపించలేదు. ఒక అగ్గిపుల్ల గీసి బల్లని జాగ్రత్తగా పరీక్షించాడు. వేలితో బల్లమీద చూపిస్తో అతని మేక గొంతుకుతో గట్టిగా అరవటం మొదలెట్టాడు.

“ఇదేమిటి” యీ వస్తువు ఎవల్లది? ఎన్ని గుండెలతో దీన్ని యీ బల్లమీద పెట్టారు?”

ఏదో ఆపద కలుగుతుందని యెంచుతోన్నట్లు కనపడుతోంది. ఎవరూ సమాధానం చెప్పలేదు. సమయం కనిపెట్టి బాల్గిసేరా సేనాని యింటికి జారుకున్నాడు. ఆ అపరిచితుడు మూడు నాలుగుసార్లు అవే ప్రశ్నలు వేసి యెక్కువ కాంతివచ్చేందుకు మూడు అగ్గిపుల్లల్నూ క్కసారే వెలిగించాడు. ఆ వెలుగులో ఆ బల్లమీద ఏదో ఉన్నట్లు కన్పడింది— అది కనుల్లోంది.

మొట్టమొదట పిలాటో లేచి బల్లమీద వంగి దాన్ని జాగ్రత్తగా పరీక్షించి అది నాది కాదు అన్నాడు.

నేను కూడా అల్లాగే చేశాను. దానికేసి చూసి, ముట్టుకొని పొగాకు గొట్టంతో యీటూ అటూ దొల్లించాను. నేను యదార్థంగా చెప్తున్నాను. అది నాదికాదు. మిచీలీ జోంపా యిదేమీ అర్థము కానట్లు నటించి చుట్ట కాల్చుకుంటూ ఆకాశంవేపు చూస్తున్నాడు. మేరియట్టాకూడా బల్లమీద వంగి దీక్షగా దాన్ని చాలసేపు చూసింది. పేర్లు వ్రాయ బడ్డ కాగితముమీది కది జేరుకుంటే దాన్ని అరచేతిలోకి తీసికొని జోంపా వీధిలోకి గిరవలేసింది.

“అబ్బ యెంత ఆశ్చర్యంగా ఉందా! చాల కొత్తగా ఉంది. ఇదొక కొత్త పురుగు—పొడుగ్గా నల్లగావుంది. దాని వీపు మీద క్రాస్ గుర్తు.

మిచీలీజోంపా గబుక్కొని లేచి నుంచుని అరవడం.

“ఏమిటి? ఏమిటి దాని వీపుమీద నిజంగా క్రాసుగుర్తుందా? ఉన్నప్పటికీ దాన్ని నీవు పారేశావా? అయ్యయ్యో! పోప్ గారి పురుగునే చేతులారా గిరాపేశావా?” “సమాధానం” పురుగునేనా? నిన్ను దేశంనుంచి అవతలికి వెళ్లగొట్టేయ్యాలి. మర్నార్థపు ముండా, నువ్వు... ..

ఈ గొడవేమిటో మా కేమీ అరంకావడంలేదు. అందుచేత మిచీలీ మాకు తెలిసేట్లా చెప్పి నారంభించాడు.

“నిరుడు వర్షాకాలంలో నాకొక కలవచ్చింది. అబ్బేషియో మతగురువుకి ఆ కల చెప్పాను. ఆయన యీ విషయము యెవళ్లతోటీ చెప్పవద్దని నన్నాజ్ఞాపించాడు. కాని ఇప్పుడు

అది ప్రత్యక్షమైంది. మేనియట్టా చెప్పిందే నిజమైతే అదే సాక్షాత్కరించింది గనుక దానిని మీకు చెప్పొచ్చు.

శీతాధిపతికి, ప్రభుత్వానికి రాజు జరిగాక అబ్బేషియో గురువు గారు క్రీస్తు దేవుడి సిలువ మెట్లమీదనుంచి మన దేశానికి చాలా మంచిరోజు లొస్తున్నాయని ప్రకటించారు. క్రీస్తు భగవానుడు శీతాధిపతికి రైతులు ఏది కోరితే అది యిచ్చేందుకు ఒక వరం యిచ్చాడు. ఏసుప్రభువుతో శీతాధిపతి మాట్లాడుతోన్నప్పుడు నా కళ్ళారా నా కలలో చూశాను.

“సంధి బాగా కుదిరింది గనుక పూసినో భూముల్ని వాటిని నున్నుకునే రైతులకి పంచివెడితే బాగుంటుందని యేసుప్రభు వన్నాడు.

“ఓ ప్రభూ! టార్లొనియోరాజకుమారు డలా పంచివెట్టేందుకు ఒప్పుకోడు... .. సెంటుపీటరు నిధికి ఆయన పుష్కలంగా చందాయిస్తున్నాడని మర్చిపోకండి” అని శీతాధిపతి సమాధానమిచ్చాడు.

“సంధి కుదిరినందుకు సంతోషాన్ని వెల్లడిజేస్తూ రైతుల పాతబకాయిలన్నీ రద్దుచేసి యికముందు పన్ను లిచ్చుకో నట్లైతేని ప్రకటించమని” ఏసు ప్రభువు కోరాడు.

“ఓ ప్రభూ! యిల్లా చేసేందుకు ప్రభుత్వం ఒప్పుకోడు. రైతులు చెల్లించే పన్నుల్లోకే ప్రభుత్వం మన సెంటుపీటర్లు నిధికి నలభై లక్షల రూపాయల్ని ఏకేటా యిస్తోంది” అని శీతాధిపతి సమాధాన మిచ్చాడు.

“రాజీ కుదిరి శాంతియేర్పడినందుకు సంజోమాన్ని వెల్లడిస్తో
పంటలు అమితంగా పండేటట్లా చేస్తే బాగుంటుంది. వీర
రైతులు చాలా సుఖిస్తారు” అన్నారు ఏనుజేవుడు.

“ఓ ప్రభూ! పంటలు దిట్టంగా పండితే ధాన్యాల ధరలు
పడిపోతాయి. మన మతగురువుల్ని, మతాధిపతుల్ని, పెద్ద పెద్ద
భూస్వాముల్ని మరచిపోయి ఆ విధంగా “అనుగ్రహించకండి”
అన్నాడు శీతాధిపతి.

శతరులకి నష్టంరాకుండా రైతుకి ఉపకారం చేయలేని తన
అసమర్థతకి ఏనుజేవుడు చాల చింతించాడు. అందుచేత
వీరరైతుల్ని అమితంగా ప్రేమించే మన శీతాధిపతి గుర్తొ
విధంగా మనవి చేశాడు.

“ఓ ప్రభూ మనమే వెళ్ళి తణిఖ చేసుకొద్దాం. బహుశా
టార్లనియో రాజకుమారుడికీ, ప్రభుత్వానికీ, మత గురువు
లకీ నష్టంరాని పద్ధతిని రైతుకి యేనున్నా సహాయం చేయ
గలమేమో చూచివద్దాం.

అందుచేత రాజీకుదిరిన నాటి సాయంకాలం ఏనుజేవుడు,
శీతాధిపతి యెగుర్తోవచ్చి ఫ్యూసిలో జమీందారుని, మార్సికా
జిల్లా గ్రామాలన్నిటిని స్వయంగా పరీక్షించారు, పెద్దమూట
భుజంమీదేసుకొని ఏనుజేవుడు ఆయన వెనక్కాల శీతాధి
పతి యెగుర్తూ వస్తున్నారు. రైతుల నుద్దరించడానికని కావ
లసినవా మూటలోనుంచే తీసుకొమ్మని ప్రభువు శైవు
కావాడు.

పత్తి గామంలోను ఆపూజులు ఒకేవిశేషాన్ని చూస్తున్నారు.

రైతులు గొణుక్కుంటున్నారు, తిట్టుకుంటున్నారు, వృధాగా జీవితాల్ని వ్యర్థం చేసుకుంటున్నారు. ఆరోజు కారోజుకీ దరిద్రము హెచ్చైపోతుంది. అన్నంకోసం, బట్టలకోసం ఎటు చూడాలో తెలియక తరించిపోతున్నారు. ఈ పరిస్థితుల్ని చూడగానే సీతాధిపతి గుండె నీరైపోయింది. అందుచేత ఆ మూటలోంచి ఒక నల్లటి పెద్ద పురుగుని తీసి మార్పికాజిల్లా మీద వదిలాడు.

“ప్రియమైన నా బిడ్డలారా! దీన్ని తీసికొని మీలో మీరు తగాదాలు పడుతూ ఉండండి. మీ తీరుబడినమయాలలో పాపపు బిప్రాయాలనుంచి ఆ వివాదాలు మిమ్మల్ని రక్షిస్తాయి” అని ఆయన శైలనిచ్చారు.

ఇదీ మిచీలీ జోంపాకు వచ్చిన కల. ఎవరికి తోచినట్లు వాళ్లు కలల్ని చెప్పుకుంటూ ఉంటారు. అనేకమంది వాటిని గురించి లెక్కచెయ్యరు; మరి కొందరు భావి లాభాలని చెప్తారు.

నా ఉద్దేశ్యములో జోకొట్టేందుకు పనికొస్తాయీకాని. మతం పిచ్చి, మూఢనమ్మకాలు ఉన్న సోర్సనారా ఏడుస్తూ ఈ విధంగా అనడం ఆరంభించింది.

“అది నిజమే. అంతా నిజం. మన గురువువారు లేకపోతే పాపములనుంచి ఎవళ్ళు రక్షిస్తారు మన్ని? నరకమునుంచి ఎవళ్ళు తప్పిస్తారు?”

ఈ కలకి గౌరవనీయుడైన పెలినో యింకొక అర్థం తీశాడు.

“మీరంతా నన్ను వేళాకోళం చేస్తున్నారు” అని అరుస్తూ కమిచీని జోంపా, సోర్సనారాలవైపు ఝాషించాడు. మీరు

వేళాకోళాలు చేస్తున్నారు. అధికారులతోటి వేళాకోళాలు చేస్తారా? ప్రభుత్వాన్ని, మతాన్ని ధిక్కరిస్తారా?”

ఇదే ధోరణిలో సాగించాడు. అతను ఏం చెబుతున్నాడో, అతని కెందుకు లోపము వచ్చిందో నా కేమీ అర్థమవ లేదు.

“మీ సానాల్లో మిమ్మల్ని ప్రభుత్వం ఉంచుతుందిలేండి. మరీ పేరేగి పోతున్నారు. ప్రభుత్వం శిక్షిస్తుంది. అప్పుడే ఆయిపోలేదు. ముందుంది ముసళ్ళపంకుగ.”

ఇల్లాగే వాగివాగి ఆయాసమొచ్చి వాడే ఊరుకుంటాడు అని మే మనుకున్నాం. అదేరీతిగా ఏ కరువు పెడుతున్నాడుగాని ఎక్కడా ఊరుకోటం లేదు.

“నాకు కోపం వస్తే మీరు మాడిపోతారు తెలుసునా? మీకు ఏదేళ్ళ జైలుశిక్ష వేయిస్తాను”. అంటూ మిచీలీవైపు తిరిగి గద్దించాడు. “ఇంతకంటే తక్కువ రాజద్రోహమైన మాటలు మాట్లాడినందుకే అనేకమంది కఠిన సరకం అనుభవిస్తున్నారు. మీ రేప్రపంచకంలో నివసిస్తున్నారయా? ఈ మధ్యని మూడు నాలుగేళ్లనుంచి ఏమి జరుగుతోందో మీ కేమన్నా తెలుసునా తెలియదా? ఇప్పుడు యీ దేశానికి యజమాని ఎవరో ఎరుగమరా? ఎవళ్ళ అధికారములో ఉన్నారో తెలుసునా?”

ఆయన్ని శాంతపర్చాలని ఓర్పుతో నెమ్మదిగా జోంపా సమాధానం చెప్పాడు.

“అయ్యో, ఇల్లాచూడండి. పట్టణాల్లో అనేకవిషయాలు జరుగుతుంటాయి. పట్టణాల్లో కనీసం రోజుకి ఒక వింతైనా

జరిగి తీరుతుంది. రోజుకి ఒక వాగ్దాప్రతికవచ్చి, కొత్త సంగతుల్ని తెలియపరుస్తుంది. ఏడాదికి కొన్ని వేల కొత్త సంగతు లొత్తాయి. వేలూ, లక్షలుకూడా బొత్తాయి. కుమ్మరి పురుగుల్లాగు మీ పల్లెటూళ్ళకు అంటిపెట్టుకొని ఉండే మాబోటి బీదరైతులకి ఈ విషయా లెలా తెలుస్తాయో చెప్పండి, బాబూ! ఏదోవిధంగా పనులు జరుగుతోంటాయి. వాటికి అధికాగ్లకి ఏమీ సంబంధం ఉండదు. అధికారంలో ఉండేవాళ్ళు, అప్పుడప్పుడు పేర్లు మార్చుకుంటారన్నమాటే కాని వాళ్ళెప్పుడు అధికారంలోకి వస్తారో.”

“ఆచార్యాధిపత్యం కూడా అంతేనా? మతగురువు పరిపాలనా అంతేనా?” అంటూ పట్టణ వాస్తవ్యుడు ప్రశ్నించాడు. ఆచార్యాధిపత్యం అంటే ఏమిటోకూడా మాకు తెలియదు. ఆ పదాన్నే పదేపదే అంటున్నాడు. అనేక మాటల్లో మాకు అరం అయ్యేట్లా చెప్పేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నాడు. చివరకి మిచీలీ సమాధానం ఇచ్చాడు.

“అందరి నెత్తులమీద దేవుడున్నాడు. ఈ సృష్టికంతకీ అధిపతి”

“ఆయన తరువాత టార్లొనియూ రాజకుమారుడు ఈ ప్రపంచానికి అధిపతి”

“ఆ తర్వాత టార్లొనియూ రాజకుమార్ గారి సాయుధ సైనికులున్నారు.”

“వాళ్ల తర్వాత రాజకుమార్ గారి సాయుధ సైనికుల కుక్కలున్నాయి.”

“వాటి తర్వాత యింకేమీ లేవు. అటు తర్వాతకూడా యేమీ లేవు, అన్నిటికంటే అఖర్ని రైతులున్నారు. అంతే, అంతటో అఖరు.”

“ఎతే అధికార్లో; వాళ్లెక్కడ ఉన్నారు?” అంటూ రోషంతో మండిపడ్డాడు ఆ పట్టణవాసి. ఆ కోపానికి పట్టవగ్గా లేకుండా ఉన్నాయి.

“అధికార్లు మూడు నాలుగు వర్గాల్లోకి చెందుతూఉంటారు. వాళ్లవాళ్ల జీతాల్ని బట్టి” అని పిలాటో విశదపరిచాడు. నాలుగవ వర్గం (కుక్కలది) చాలా పెద్దది. — గౌరవనీయులైన వెలినో లేచి నిలబడ్డాడు. కోపంతో నిలువెల్లా కంపించిపోతోంది. “నా తడాఖా చూపిస్తాను. ఈ విషయం ఇంత తేలిగ్గా తేలిపోదులే. వాగ్దానం చేస్తున్నాను.” అంటూ వెళ్ళి పోయాడు. “చూడండి మీ భరతం పట్టిస్తా.”

౨

మరుచటి ఉదయం ఒక అసాధారణ విషయం జరిగి ఫాంటమారా అంతా గగ్గోలు పడింది.

ఫాంటమారా గ్రామం ప్రవేశించే చోట, ఒక రాతికొండ ఉంది. దానిమీద నుంచి ఒక నన్నని జలధార ప్రవహిస్తో ఉంటుంది. జలసాతం పుట్టుక స్థలాన్నుంచి కొద్ది అడుగుల దూరం తరువాత, యిసుక ప్రదేశములోదూరి మాయమై మళ్ళీ బోదికాలవకింద తేలి వడివడిగా కొండకిందికి ప్రవహిస్తోంది. ఆ చిన్న కాలవ అనేక మళ్ళుపులు తిరిగి చివరికి

పూసి నో దిక్కుగా పారుతుంది. ఫాంటమారా గ్రామ
స్థులు లోయలో ఉన్నవాళ్ల కొద్ది పొలాల్ని తమపుకునేం
దుకు కావలసిన నీటిని యీ కాలువనుంచే పెట్టుకుంటూ
ఉంటారు. ఇంతకంటే వాళ్లకి వేరే జలాధారం లేదు. ప్రతి
వేసంగిలానూ నీటిని పంచుకునేందుకు తీవ్రమైన సంఘర్ష
ణలు, బుర్రలు బ్రద్దలు కొట్టుకోవడంతో ముగిస్తాయి.

జూన్ రెండవ తారీఖున పనిచేసుకునేందుకు కొండదిగి వెడ
తూన్న ఫాంటమారా రైతులు ఒక కొత్త విషయాన్ని
చూశారు. గునపాలు, పారలూ, తట్టలూ తీసికొని చా
మంది రోడ్డు బాగుచేతకులీలు ఆ కాలవ ప్రక్కకువచ్చారు.
ఇంతవరకు ఆ కాలవ మామూలు పొలాలకి, తోటలకి మధ్య
నుంచీ ప్రవహిస్తోంది. ఇప్పుడు ప్రవాహ మార్గాన్ని మార్చి
మా గ్రామానికి సంబంధించని కొన్ని ద్రాక్షపళ్ల తోట
ల్లోంచి తీసుకొని వెడతామని వాళ్లుచెప్పారు. ఈ ప్రపంచం
నీళ్ళూ పుట్టినప్పటినుంచీకూడా మా పొలాలమధ్యనుంచి పారి
తోన్న పటిని పట్టణంలోఉన్న డాన్ కారో జమిందారుకి
చెందిన భూముల్లోకి పెట్టుకుంటా ననడం ఘోరంకాదు.
మేము పట్టణం వెళ్ళి డాన్ కారో జమిందారు యింట్లో
ఉన్నాడా? అని దానీని అడిగితే “జమిందారుగారా? ఆ
ఉన్నారు. ఫలహారం తీసుకుంటున్నారు. భోజనంచేస్తున్నార
అబ్బే ఆయన దర్శనం దొరకదు. అంతపని ఉంటే అమ్మ
గారు దర్శనం ఇస్తారు.” అని చెబుతోండేది.

ఒకటి రెండు నిమిషాలవరకూ రోడ్డు పనివాళ్ళు మాతో వే
కోళం ఆడుతున్నారని అనుకున్నాం. పట్టణంవాళ్లకి మమ్మల్ని

వేళాకోళంచేసి ఏకపించడం చాల సరదా. ఈ మధ్యని ఏదో రేళ్లలో వాళ్లు చేసిన తమాషాలు వర్ణించి చెప్పాలంటే ఒక రోజు పడుతుంది. మరి ప్రచారకుడు, గాడిదల కథ చెబుతే వాళ్ళు యెలాంటి తమాషాలు చేసేవాళ్ళో తెలుస్తుంది

ఫాంటమారాలో ఎప్పుడూ పురోహితుడు లేడు. ఇచటి యేసు దేవాలయంమీద వచ్చే రాబడితో పురోహితుడి కుటుంబం గడవదు. అందుచేత ముఖ్యమైన పండుగలనాడూ, పవిత్రమైన రోజుల్లోనూ డాన్ అబ్బేషియో ఫాంటమారా వచ్చి గ్రామస్థులందరిచేతా ప్రార్థన చేయించి బైబిలు బోధించేవాడు.

రెండేళ్లక్రితం మాకొక పురోహితుణ్ణి పంపమని మత గురువుతో ప్రత్యేకంగా విన్నవం చేసుకున్నాము. కొద్ది రోజుల తర్వాత మా ప్రార్థన మన్నింపబడిందని, మా కొత్తపురోహితుడుగారు వచ్చేరోజున పెద్ద ఉత్సవం చేయవలసిఉంటుందని తెలిసింది. సహజంగా చాల సంతోషంతో ఆయనకి స్వాగతం యిచ్చేందుకు చాలా ప్రయత్నాలు చేశాం. చర్చిని శుభ్రముగా బాగుచేశాము. ఫాంటమారా రోడ్డును బాగుచేసి కొన్నిచోట్ల పెద్దదిగా చేశాం. ఫాంటమారా గ్రామం ముందు పెద్ద అర్బకట్టి తోరణాలతో అలంకరించాము. అందరి యిళ్లగుమ్మాలు ఆకుపచ్చటి కొమ్మలతో అలంకరింపబడ్డాయి. ఆయనరాబోయే పవిత్ర దినాన్ని ఊల్లిఉన్న ఆబాల గోపాలము ఆయన కెదురు వెళ్ళింది. ఒక పావుగంటసేపు నడచి వెళుతున్నాం. ఆయన కనపడగానే స్వాగతం యిచ్చేందుకు రోడ్డుమీద నడచి వస్తాన్న ఒక పెద్ద సమూహం మా కళ్ళ

బడింది. మేము గొంతెత్తి భజనపాటలు పాడుతూ ఉత్సాహంగా గబగబా అడుగులువేశాం. మా గుంపుకి ముందు పెద్దలు నడుస్తున్నారు. ముందు వరుసలోమధ్య బాల్మీసేరా సేనాని నడుస్తున్నాడు. పురోహితుడు గారికి స్వాగతం యిస్తో చిన్న ఉపన్యాసం అతను యివ్వాలని యేర్పాటుచేశాం. ప్రక్కల్ని స్త్రీలు బాలురు ఉన్నారు. పట్టణంనుంచి వస్తూన్న ఆ సమూహాన్ని సమీపించగానే మేము, రెండుపక్షాలుగా చీలి రోడ్డుకు రెండు ప్రకలా నిలబడ్డాం. బాల్మీసేరా ఒక్కడూ ముందుకు నడుస్తూ యీ విధంగా గట్టిగా అరిచాడు.

“ ఏను భగవాన్కి జేయ్ ! లోకమాత మరియమ్మకన్యకు జయ్ ! చర్చిమతానికి జయ్ ! ”

పట్టణపు ప్రజలగుంపుకూడా రెండు పంక్తులుగా చీలిపోయారు. ఆ పక్షాలమధ్యనుంచి కొత్తపురోహితుడు గార్లు రూపంలో బయటపడ్డాడు. ఆ గాడిద వంటిమీద తెల్లటి బట్టలు కప్పారు. పవిత్రమైన నగలతో దాన్ని అలంకరించారు. దాన్ని బెడ్డలతో కొడుతూ ముందుకి నడిపించారు.

అస్తమానమూ కొత్తకొత్త తమాషాసృష్టిస్తోన్నా ఈ రకమైన హాస్యాన్ని త్వరలో మరచిపోలేము. అందుచేత యీ బోధికాలవని మార్చడంకూడా పట్టణం వాళ్ళు మమ్మల్ని యేడ్పించేందుకు చేస్తోన్న హాస్యమేమోనని అనుకున్నాము. భగవంతుడు సృష్టించిన ఈ ప్రకృతి నడకల్ని యీ మనుష్యులు మార్చదలచుకుంటే ప్రళయమే వస్తుంది. సూర్యుణ్ణి తూర్పునుంచి ఉత్తరానికీ, వాయువుల గతుల్ని, యీ బోధ ప్రవా

హాల్ని ఎవ్వరు మార్చగలరు? గాడిదలు యెగురుతున్నాయి, బార్లోనియూ రాజకుమార్ రాజకుమారుడు కాడు, రైతులు తిండిలేక మాడటం లేదు, అనడం యెంత హాస్యాస్పదమో ఆబోది ప్రవాహాన్ని వాళ్లలా మార్చేందుకు వచ్చా రనడం కూడ అంత హాస్యాస్పదమైన విషయమే. ఇన్నిమాట లెందుకు ఆ ప్రవాహం మారిందంటే సృష్టి తలక్రిందులైందన్నమాటే!

కాని రోడ్డుకూలీలు కొత్తకాలవని తవ్వేందుకు గునపాలతో మట్టిని పెల్లగిస్తున్నారు. వాళ్లు చేసే పని తమాషాయో, నిజమో తెలియడంలేదు. ఒకరైతు గుండ్ బాదుకుంటూ ఫాంటమారా పరుగెత్తుకొచ్చాడు.

“పరుగెత్తండి, త్వరగా! పోలీసుల్ని పిలవండి! మేయర్ తో మొరపెట్టండి” అని కనపడిన ప్రతివాళ్ళతోటి గగ్గోలుగా అరుస్తూ చెప్పాడు.

మరుఘ్టులు ఎక్కడికి వెళ్ళలేక పోతున్నారు. జూన్ నెలలో పొలాల్లో రైతుకి చాలా పనులుంటాయి. ఊరి విడిచేందుకు కూడ తీరుబడి ఉండదు. అందుచేత ఆడాళ్ళు వెళ్ళవలసి వచ్చింది. తరువాత ఏం జరిగిందో నాభార్య చెబుతుంది.

సరే, ఆడాళ్లు ఎల్లాంటివాళ్ళో నీకు బాగా తెలుసునుకదా నాయనా, ఒకళ్ళు తెమిలి బయటపడరు. మేం బయద్దలే బప్పటికే బారెప పొడ్డెక్కింది.

మును ఎవళ్లమట్టుకు వాళ్ళే నాకోళ్లని చూసుకోవాలనీ, నా పంతులికి మేకపెట్టుకోవాలనీ, సాసులు చెప్పారు. బట్ట

లుతుక్కోవాలని ఒకావిడింది. కొందరు మేకలికి గడ్డి
కొమ్మలని వంక బెట్టారు. మొట్టమొదట అందరూ అన్ని
వంకలూ చెప్పారు. ఒక్క సోర్పనారా మట్టుకు బయల్దేరేం
దుకు తయారైంది. 'అధికార్థతో ఎలా మాట్లాడాలో నాకు
తెలుసును' అది నదిమందిని పిలిచి చెప్పింది.

ఆమెతో మరొకావిడ బయల్దేరింది. ఆవిడ పేరెందుకులెండి
చెప్పటం. ఆమె గర్భిణీకూడాను. ఆవిడ భర్త అమెరికాలో
పదేళ్ల బట్టి ఉంటున్నాడు.

“ఫాంటమారాలో ఉన్న ముసలాళ్ల దగ్గిరుంచి, చంటి
బిడ్డలవరకు సంబంధించిన యీ వ్యాపారంలో ఉద్యోగస్థు
లకు చెప్పుకొనేందుకు ఎద్దరి ఆడల్లని పంపించి మనం తెల్ల
మొఖాలు వేసుకొని కూర్చుండమా?” అని నేను జోంపా
వెళ్ళాంతోటి అన్నాను.

వాళ్ళిద్దరినీ పంపించడం మాలో యెవళ్ళకీ యిష్టంలేదు.
అందుచేత లిమోనా, గ్రేజియాల దగ్గిరకి వెళ్లి అనేక విధాల
నచ్చజెప్పి మాతో వచ్చేందుకు ఒప్పించాం. గ్రేజియా,
సియమ్మారుగానీ, అది, కన్నరోజూ కూతుర్ని ఆ అమ్మాయి,
ఫిలోమినానీ వెంటబెట్టుకు వచ్చారు.

మేమందరమూ బయల్దేరేందుకు సిద్ధంగా ఉన్నప్పుడు పిలాటో
పెళ్లాం తన్ను పిలవకుండా మేము వెళుతున్నామని పాన
కంలో పుడకలాగు పెద్ద పేచీ పెట్టింది. “మాతో చెప్ప
కుండా మా చాటుని పనులన్నీ చేసుకొద్దామనుకున్నారా?
ఎంత నంగనాచీలమ్మా మీరు! మీరొక్కళ్ళేవెళ్ళి గొప్ప

వెలగబెడదా మనుకున్నారా? ఐతే నా మొగుడి పొలానికీ నీకు అఖిలేమా? మీరూ, మీపొలాలే గట్టివా?”

ఆవిడ బయల్దేరేవరకు మేము ఆగవలసి వచ్చింది. బట్ట మార్చుకువచ్చే బదులు ఆవిడవెళ్లి మరి నలుగురిని వెంటబెట్టి కొని వచ్చింది. ఆఖరికి పదిహేనుమందైనా వెళ్ళేందుకు తయారయ్యారు. సోర్సనారా బట్టలు వేసుకుంటూ చాలా ఆలస్యంచేసింది. మే మంతా బాల్మిస్సేరా సేనాని దుకాణం ముందు నిలబడ్డాం. ఆదివారమునాడు వేసుకునే బట్టల్లో మంచి గౌనువేసుకొని, కొత్తటోపీ పెట్టుకొని, వీరులు మెడలో తగిలించుకునే నగలు తగిలించుకొని వగలు కులుకుతో వచ్చింది.

అందమైన నున్నటి కొత్త పొట్టమీద కొత్తగౌను అంటూ బాల్మిస్సేరా గొణిగాడు. మామూలుగా చత్వారం. దూరపు వస్తువులు కనపడవంటాడు కాని, అవసర సమయాల్లో అన్నీ స్పష్టంగా చూడగలుగుతాడు. మేరియట్టకూడా యేదో గొణిగింది.

మేము బయల్దేరే టప్పడికి సూర్యుడు నడినెత్తిమీదఉన్నాడు. వేడి చిటపటలాడిస్తోంది.

రోడ్డుపనివాళ్లు మమ్మల్ని చూడగానే హడలెత్తి ద్రాక్షపం దిళ్ళవైపు పరుగెత్తారు. తక్షణమే యింటిముఖము పెడదామంది. కాని కొత్తగౌను వేసుకొన్న సోర్సనారామాత్రం అందుకు ఒప్పుకోలేదు. “ఆ కూలీలు స్వతంత్రించి ఆపని చెయ్యడంలేదు. యజమాన్లు ఏమిచెయ్యమంటే ఆ పని

చేస్తారు. కూలికబ్బులను చేతిలో పడేయించుకుని, అందుచేత వెళ్ళి పై అధికారంతో చెప్పడం మంచిది.' అని వాదించింది. ముందుకు వెళ్ళడమా? వెనక్కి తిరగడమా? అనే ప్రశ్న మీద వాదోపవాదాలు చెలరేగాయి. విసుగొచ్చి మేరి యట్టా కుండ బద్దలుకొట్టినట్లు చెప్పింది.

“మన పూరంతకీసంబంధించిన విషయాన్ని వీళ్ళిద్దరిచేత చెప్ప నిస్తామరా? ఎంత అశౌరవంచేటూ? వీళ్ళిద్దరు మానాభి మానాలులేని తోత్తులు. వీళ్ళా మనకు ప్రతినిధులు. వస్తే రండి, పోతేపొండి! నేను మాత్రం వెడుతున్నాను.”

పట్టణాన్ని జేరుకునే టప్పటికి మిట్టనుభ్యాహ్నం అయింది. పురమందిరం దగ్గరికి మేమందరము వెళ్లగానే పెద్దసంక్షోభం పుట్టింది. మేం వస్తాంటే దారిలోఉండే దుకాణదారులు కర్రల తలుపులువేసి, గబగబా యివతలికి పరుగెత్తుకొచ్చారు. పుర మందిరపు ఆవరణలోఉన్న పళ్ల కావిళ్లవాళ్ళు పక్కకి పరు గెత్తారు. పట్టణ ప్రజలు కిటికీల దగ్గరికొచ్చి, డాబాలెక్కి విరగబడి చూస్తున్నారు. పురపాలక కార్యాలయంలోని కొందరు గుమాస్తాలు హడలిపోయి గుమ్మందగ్గరికొచ్చి విస్తు పోయి చూశారు. పురమందిరాన్ని తుపానులా ముట్టడిస్తా మని అందరూ అనుకుంటున్నారు. ఏం జరిగినా సరే అనుకొని మేము గంభీరంగా ముందుకి సాగిపోతున్నాం.

ఇంతలోనే ఒక పోలీసు కిటికీలోంచి చూస్తూ “వాళ్ళని లోప లికి రానియ్యకండి! ఈ ప్రదేశాన్నంతనీ పురుగుల్తో నింపే స్తారు.” అని అరిచాడు. గుంపులోని ప్రజలు పకాలున నవ్వారు.

ఒక్క క్షణం క్రితం భయపడి చెల్లాచెదలై నవాళ్ళూ, తెల్ల మొఖాలు వేసుకొని చూస్తున్నవాళ్ళూ నవ్వు నారింభించారు. మేమందిరము దగ్గరికి చేరి పురమందిరపు ద్వారాన్ని సమీపిస్తున్నాం. ఆ పోలీసు అండదినీ సవ్యించగలిగాననే విజయ గర్వంతో మమ్మల్ని గూర్చి మా పురుగుని గూర్చి అభూత కల్పనలతో, చేతులు తిప్పతూ కథ చెబుతున్నాడు. ఆ చుట్టూరా ఉన్న మనుష్యులు కడుపుబ్బెత్తూ నవ్వుతున్నారు. పురమందిరానికి యెదురుగానున్న మేడమీదనుంచి ఒకావిడ విరగబడి నవ్వి రెండు చేతుల్తో పక్కలు తిట్టకుని ఆయాస పడింది. గడియారాన్ని బాగుచేసే ఒకడు నవ్వి నవ్వి చివరికి ఏడ్చాడు. పైపుచేసేవాళ్ళు, గుమాస్తాలు ద్వారందగ్గర పోగు పడుతున్నారు. పెద్ద గొడవచేస్తో ఏకాంకా వికావికా వాళ్లందరు నవ్వుతున్నారు.

తిరువాత ఏం చెయ్యాలో మాకు పాలుపోలేదు. మేము నచ్చేదారిలో ఆ విషయాలన్ని తనకి వదలినెయ్యమని సోర్పు నారా చెప్పింది. కాని నవ్వుతోన్న ఆ ప్రజాసమూహాన్ని చూడగానే దానికి కూడా బుర్రపోయింది. ఆ పోలీసు ఒక్కడే అయితే సమాధానం చెప్పడం చులాకనే. వాడి చిన్నతనంలో వాడుకూడా పల్లెటూళ్లలో పురుగులమధ్య దొల్లినవాడే! కాని యింకా అనేకమంది వాడి చుట్టూ ఉండిపోయారు.

“ఎవరి దర్శనం చేసుకుందామని నచ్చారు మీరు? మీకేం కావాలి?” అని ఒక గుమాస్తా అడిగాడు.

“మేము శ్రీమేయరుగారిని దర్శనంచేసుకుందామని వచ్చాం” అని అంది గుమాస్తాతోటి మేరియట్టా.

గుమ్మందగ్గరఉన్న గుమాస్తాలు ఒకళ్లముఖంకేసి ఒకళ్లు ఆళ్ల ర్యంతో చూసుకున్నాను. కొందరు మళ్ళీ అదే ప్రశ్నను వేశారు.

“ఎవళ్ళు కావాలి?”

“మేయరుగారితో మాట్లాడాలి” అంటూ ఒకేసారి మాలో నలుగురైదుగురు సమాధానం చెప్పారు.

పిచ్చివాళ్లలాగు విరగబడి నవ్వు నారంభించారు. “మేయరు గారితో మాట్లాడాలి!” అని గొంతుక చించుకొని గట్టిగా అరచి పకాలున నవ్వారు. ఆవరణలోఉన్న వాళ్లందరు నవ్వారు. కిటికీల దగ్గరఉన్న వాళ్ళూ, అరుగులమీద ఉన్న వాళ్ళూ, భోజనశాలల్లో ఉన్న వాళ్ళూ అందరు వికవిక నవ్వారు. అది భోజనాల సమయంకూడాను.

పన్నెండుగంటలు దాటిపోయింది. గుమాస్తా అందరూ బయటికి వచ్చేశారు. నౌకరు తిలుపులు వేస్తున్నాడు.

“మీరు నిజంగా మేయరుగారితో మాట్లాడుదామనకుంటున్నారా? ఇక్కడే ఉండండి. ఇంకా కొంచెంసేపు ఆయన కోసం తాళి ఉండాలి” అంటూ తాళంవేసి నౌకరు వెళ్ళి పోయాడు.

అతని ఉద్దేశ్యం ఏమిటో చాలాసేపు తరువాతగాని మాకు బోధపడలేదు. ఈలోపుగా ఆవరణలోఉన్న మంచినీటి కుళ్ళాయి మాదృష్టిని ఆకర్షించింది. మే మందరము దాని వైపు పరుగువెట్టాం. పిల్లి, ఎలుకల పోరాటం ప్రారంభ

మొదటి. చూ కంకరికి దాహం వేస్తోంది కాని అందరూ ఒకే సారి త్రాగలేరు. మేరియూక్ కడుపుతోంది కనుక ఆవిడ ముందు త్రాగాలి అని ఒకరంటే తక్కిన వాళ్ళు అందుకు ఒప్పుకోలేదు. ఒకళ్ళకొకళ్ళు తోసుకొన్నాం కొంతసేపు. ఆ తర్వాత మాగో మేము రాజీచేసుకొని ఒక క్రమపద్ధతిని యేర్పాటు చేసుకొన్నాం. అందరికంటే ముందు జియుడిట్టా స్కోర్స్కోక్ తాగింది. పెదవులన్నీ ఒరిసిపోయిన ఒక పిల్ల తరువాత తాగింది. ఆ అమ్మాయి ఆఖర్నీ తాగాలని నిర్ణయించా కాని ఆ కుళ్ళాయిని పట్టుకుని వదలక పెదగులాడి త్రాగింది. ఆ తరువాత మేరియూక్ వంతువచ్చేటప్పటికి కుళ్ళాయిలోంచి నీరు రాలేదు.

ఒక నిమిషం వరకు మాత్రమే నీరు రావడం ఆగిందనుకున్నాం. కాని నీరు రాలేదు. ఆ కుళ్ళాయి చచ్చింది మేము వెళ్లి పోలోయే సమయూకి నీరు వచ్చింది. మేము వెనక్కి తిరిగాం. మళ్ళీ చిన్న దెబ్బలాట, పెద్ద గొడవ, ఇద్దరు పిల్లలు ఒకళ్ళ జుట్టు మరొకరు పీక్కున్నారు.

మేము మళ్ళీ వంతులు వేసుకొనే టప్పటికి మళ్ళీ నీళ్లు ఆగి పోయాయి. కొంచెంసేపు ఆగి చూశాం. కాని నీళ్ళు రాలేదు.

ఆ నీళ్లు రావడం మానడం మాకేమీ అర్థంకాలేదు. మా ఫాంటమారా జలధార ఎప్పుడూ వస్తూనే ఉండేది. కాని ఇల్లాంటి విడ్డూరాన్ని మే మెప్పుడూ చూడలేదు. గడియారాలని బాగుచేసేవాడు, పోలీసు అతవల ప్రక్కనుంచి మమ్మల్ని చూసి నవ్వు తున్నారు.

ఇట్లాంటి అసందర్భపు విషయాలు చెప్పి కాలం వృథా చెయ్యడం మంచిదికాదు నాయనా. ఇంతకంటే మరీ అధ్వాన్నపు పనులు జరిగాయి తరువాత. కాని మా దాహం తీరకుండానే మాయమైన ఆ నీటి విషయాన్ని మరద్దామన్నా మరుపురాదు. నీళ్లు రావడంలేదుకదా అని మేము వెళ్లిపో తోంటే వచ్చేవి. వచ్చాయికదా అని వెనక్కి వస్తే మాయమయ్యేవి. మా గొంతుకలు యెండిపోయాయి. ఐతేనేం ఒక్క నీటిబొట్టుకూడా పెడవులు తడిపేందుకు దొరకలేదు.

ఈ విధంగా నీళ్లు నాలుగవసారికూడా మాయమయ్యేటప్పటికి తుపాకుల సోలరు ఆరుగురు మమ్మల్ని చుట్టముట్టి, ఏం కావాలని అడిగారు?

“మేము మేయరుగారితో మాట్లాడదామని వచ్చాము” అని సమాధానం చెప్పాము.

“ఏమిటి? మేయరా! మేయర్? ఒంక వేయర్లు లేరని మీకు తెలియదా? మేయర్లని ఎప్పుడు పొడెప్టా అని పిలుస్తూ న్నారని తెలియదా? ఇంకా ఎప్పుడు ఈ విషయం బుర్ర కెక్కుతుంది?” అని విసురుగా సోలరు చెప్పాడు.

ఆయన్ని ఏమని పిల్చినా మాకొక్కటే. ఈ చదువుకున్న వాళ్ళకి అది పరమమఖ్యమైన విషయమై ఉండవచ్చు. అందుకనే కాబోలు మేము పొడెప్టా అనకుండా మేయరు అన్న మూలాన్ని గుమాస్తాలు విరగబడి వచ్చారు. ఆ సారంటుకూడా మేము మేయరు అంటోన్నందుకే అంత కోప్పేసు

తున్నాడు. అయితే, చనువునున్నవాళ్ళు చినచిన్న విషయాలు కి కన్నుబుస్సుమని గోలచేస్తారు.

ఆ సాజంటు పొడెప్టా దగ్గరికి తీసికొని వెళ్లమని మాతోకూడ నలుగురు పోలీసుల్ని పంపాడు. ఇద్దరు ముందు. తక్కిన యిద్దరు ప్రక్కల్ని నడుస్తున్నారు. వారివెంబడి పోతోన్న వాళ్ళు మమ్మల్ని చూసి నవ్వుతో చప్పట్లు చరిచారు. పట్టణాల్లోఉండే ప్రజలు అందులోనూ ముఖ్యంగా ప్యాక్టర్లలో పనిచేసే కూలీలకి మా పల్లెటూరివాళ్ళని చూసి గోల చెయ్యడం సరదా.

ఆ పోలీసులు అనేక వీధులలోంచి, చిన్న సందుల్లోంచి మమ్మల్ని నడిపించి తీసికెళ్ళారు. డాన్ సర్కో స్టాంజాయింకినికూడా దాటిపోయాముకాని, ఈ పోలీసులు మమ్మల్ని అక్కడ ఆపలేదు డాన్ సర్కో స్టాంజాయింక్కు మేయరుగా లేడని మాకు తెలిసి చాల ఆశ్చర్యపడ్డాం. పోనీ డాన్ కార్లో గారు మేయరేమో అనుకున్నాం. ఆయన యింటిదగ్గరకూడా పోలీసులు ఆగలేదు. మమ్మల్ని పట్టణం బయటికి తీసు కెళ్ళారు. మళ్ళీ పొలాల్లోకి వెళ్లాం.

“ఈ పోలీసులు మన్ని తమాషా చేస్తున్నారు. డాన్ సర్కో స్టాంజాయే మేయరు అయ్యుంటాడు. యుద్ధానికి పూర్వమూ యుద్ధము జరిగేటప్పుడూ, యుద్ధం తర్వాతకూడా ఆయనే మేయరు. ఆయన మేయరుగా లేని కాలంలో డాన్ కార్లో ఉండేవాడు. ఈ పోలీసులు వాళ్ళిద్దరి యిల్లదగ్గరకూడా ఆగలేదు. ఏదో తమాషా చెయ్యాలని వీళ్ళు ఎత్తువేశారు! అని మాలో మేము అనుకుంటున్నాము.

ఇటికలు, గున్నం, ఇసుక, మాలాలు, టిన్ను చేసలు మొక
 లెన ఇంటి సామాన్లు గుట్టలు గుట్టలుగా పడిఉన్న ఒక
 మార్గంలోంచి పోలీసులు మమ్మల్ని తీసుకెళుతున్నారు. ఆ
 దారిలో వెళ్ళడం చాలా కష్టంగా ఉంది. ఆఖరికి కొత్తగా
 కట్టిన ఒక భవనానికి వెళ్ళాం. ఆ యింటి యజమాని ఒక
 రోమ్ దేశస్తుడు. ఆ పట్టణంలో అతడు అతన్ని కంప్రార్జుడు
 అని పిలుస్తారు. అంతేకాని అతడు పేరు యెన్నకి తెలియదు.
 ఆ భవనం అంతా డండాబతోటి, కాగితపు బుట్టలు, దీపాల
 తోటి అలంకరింపబడింది. చాలామంది ఆహ్లాదు డిజ్లో
 తివాసీలని దులుపుతున్నారు. పోలీసులు ఇవతలి గుమ్మం
 వద్ద ఆగిపోయారు.

“ ఏమిటి? యీ దారి దోపిడిగాడు మేమురు అయ్యాడా?
 ఈ పట్టణంనాడు కాదు! జిల్లానాడు కాదు! ఎంత ఘోరం!
 అబ్బే. నమ్మలేనుమ్మా నమ్మలే?” అనుకున్నాం. మా
 కంఠరికీ చాలా వింతగా వుంది.

“ నిన్ననే ఆయన్ని నియమించారు. రోమ్ నగరంనుంచి
 ఆయన్ని పొడెప్టా చేసినట్టు నిన్ననే తెల్సైగా నచ్చింది” అని
 పోలీసులు చెప్పారు.

ఆ కంప్రార్జుడు మూడేళ్ళక్రితం రోమునుంచి యీ పట్టణంలో
 మొట్టమొదట అడుగు పెట్టాడు. అప్పుడు అతనినరో, ఎక్కడ
 పుట్టాడో ఒక్క పురుగునికూడా తెలియదు. ఒక చిన్న నంట
 పుట్టింటిలో మకాం పెట్టి రైతులకి డబ్బు అనవరంఉంటే మే
 నెలలో ద్రాక్షపండ్లమ్మినానవుండే ద్రాక్షనళ్ళచే కొంటూండే
 వాడు. ఆతర్వాత ఉల్లిపాయలు, చిక్కుకుగింజలు, నురికొన్ని

విస్తనాలు, టూమాటోలుకూడ కొని వ్యాపారం సాగించాడు. సందున్నీ, అటువైని గుర్రాల్ని మేపుతుండేవాడు. వాడు కొన్నవస్తువుల నన్నిటిని రోము నగరానికి పంపేవాడు. అఖిరికి ప్రతి వైసాలోను చూసుకుంటే అతని వేలుండేది. తేనె, తోళ్ళు, భూమి, ఇటికలు, శేకుకలప, అది ఇదీ యేమిటి ప్రతి వ్యాపారంలోను దూరాడు. రోడ్లకంట్రాక్టుకూడా వాడిదే. ఈ జిల్లాలో ప్రతి సంతలోనూ, ప్రతి తీర్థంలోనూ, ప్రతి బజారులోనూ, వీడి దర్శనమే. మొట్టమొదటి రోజుల్లో పెద్ద భూస్వాములు, చిన్న జమీందార్లు యితణ్ణి చులకనగా చూసేవారు. కాని ఒక్కొక్కళ్ళనీ ఒంచుకొచ్చాడు. ఇంతవరకూ ప్రతి విషయంలోనూ వాళ్ళని కాదనిపించి నెగ్గుకొచ్చాడు. చివరికి ఇతనంటే అందరికీ సందేహం కలిగి ఫోర్జరీదారు అని అనుమానపడటం మొదలెట్టారు. అప్పుడు పెద్ద విచారణలు జరిగాయి. అందులో యితనికి నోట్లు అచ్చుగుద్దే యంత్రం ఉందని బయటపడింది. ఐతేం ఆ యంత్రం ఒక బ్యాంకుది. అందుచేత ఏమి చెయ్యలేకపోయారు.

ఈ అపూర్వ విషయాన్ని గూర్చి ఫాంటమారాలో అందరూ వింతగా చెప్పుకున్నారు. కొంద రిది నిజమన్నారు. కొంద రబద్ధం అని వాదించారు. మాకు తెలిసినంతవరకూ డబ్బు దాచుకొనేందుకు, ఇటలీనుంచి, అమెరికాకు డబ్బు పంపేటప్పుడు ఒక దేశపు నాణ్యాల్ని మరొకదేశపు నాణ్యాల్లోకి మార్చుకునేందుకు మాత్రమే బ్యాంకులు ఉపయోగపడుతాయి. కాని బ్యాంకుకి, వ్యాపారానికి సంబంధం ఏమిటో బుర్రలు బ్రద్దలు కొట్టకొన్నా బోధపడలేదు. బ్యాంకుకీ,

పండుల్ని పెంచడానికి, ఇళ్ళు కంప్రూళ్ళచేసి కట్టించడానికి, ఇంజనీర్లకొట్టకీ, ఇటిక ఆమలకీ ఏం సంబంధం ఉంది ?

ఈ విచారణ తరువాత కంప్రూళ్ళు ప్రతిష్ఠ మరీ పెరిగింది. ఆయన ఒక బ్యాంక్ ప్రతినిధి. ఆయన నోట్లు గుర్తించే యంత్రానికి యజమాని. పూర్వపు జమిందార్లు పెద్ద భూస్వాములు వణకిపోతున్నారు. ఇన్ని విషయాలు విన్నప్పటికీ అతణ్ణెందుచేత మేము చేశావో అర్థం కావడంలేదు. దొడ్లోపనిచేస్తోన్న రజాఖు ముక్కుల్ని చూడగానే లోపలికి వెళ్ళి కంప్రూళ్ళకు భార్య పోడలియారి పిలుచుకు వచ్చారు. ఆమె కోపంతో ముడిరోతూవచ్చి మా మీద విరుచుకు పడింది. నయస్సు మీరిన స్త్రీ అయినా పట్టణవాసపు పశుమలాగు సరిగారించింది. ఆమె బుర్ర గద్దతలలా గుంటుంది. ముడతలు పడిన దేహం.

“ వెళ్లిపోండి ! వెళ్లిపోండి ! ఏంకావాలరా యిక్కడ మీకు ? మాయింటిని ముట్టడేశా రెండుకర్రా ? ఇంటివద్దగరకూడ సుఖంగా ఉండనివ్వరూ ? ఈవేళ మాయింట్లో విందు ఉందని తెలుసునా ? మా ఆయన పొడెస్తా అయ్యాడని మేము విందు యిస్తోంటే పిలవని పేరంటానికి మీరెందుకు తయారయ్యారు ? మా ఆయన యింట్లో లేడు. వచ్చిన తర్వాతకూడా మీతో మాట్లాడి పని పాడుచేసుకొనేందుకు తీరుబడిలేదు ఇప్పుడే మాట్లాడాలంటే, ఇటికామల దగ్గర ఉన్నారు పోండి ! ”

పోలీసులు ఇటికామలకి దారిచూపించి వెళ్ళిపోయారు.

దారి సరిగ్గా తెలియకపోవడం మూలాన్ని అనేకసార్లు తప్పు దోవల్లో వెళ్ళి యెల్లాగయి తేనేం ఇటికితమల దగ్గర కెళ్ళాం. ఇరవై వందదాకా కూలీలు పనిచేస్తున్నారు. బళ్లలో యిటి కలు వేసుకుంటున్నారు బండిమనుష్యులు. కాని కంట్రాక్టరు మాత్రం అక్కడ లేడు. రంపపు మిల్లుదగ్గరికి వెళ్ళిఉంటాడు. ఈపాటికి అక్కణ్ణించికూడా వెళ్ళిపోయిఉంటాడు. తోళ్ళ దుకాణందగ్గర తప్పకుండా ఉంటాడు. కాని తోళ్ళ దుకాణం చాలాదూరం ఉంది.

ఆ దుమ్మురోడ్డువద్దని ఏంచేసేందుకు తోచక నిలబడ్డాం. ఊపిరి తిరగనంత వేడి. కళ్ళనీండా దుమ్ముపడింది. జుట్టనిండా కళ్లనిండా, నోటినిండా, బట్టనిండా దుమ్ముకొట్టుకొనిపోయి పోల్చుకునేందుకుకూడా పీలులేకుండా ఉన్నాం. నెత్తి కాలు తోంది. కడుపు మాడుతోంది. ఓపిక లేక కాళ్ళు తేలిపో తున్నాయి.

“ఇదంతా నువ్వు తెచ్చివెట్టిన కష్టమేనే! వెధవమండ!” అని అంటూ లిజబెట్టాయోనా సోర్సనారామిది మండిపడింది.

ఈ కేకల్లో ఒక రెద్ద డెబ్బలాట ఆరంభమైంది. పిలాటో భార్య నన్ను తిట్టింది. “నువ్వేనే, నన్నిక్కడికి లాక్కొచ్చింది. నేను రావాలని అనుకోలేదు. ఇంట్లో బోలెడంత పనుంది. ఇంట్లో కూర్చున్నదానిని రచ్చకీడ్చి, సందుల్లోను, గొందుల్లోను, రాచబాటల్లోను తిప్పతున్నావు.”

స్కార్ప్సోను, కన్నరోజోకూతురు, ఒకళ్లజుట్టు ఒకళ్ళు పట్టుకుని రోడ్డుమీద పడ్డారు. మేరీ కన్నరోజోకూతురికి సాయ

పడదామని ఒక పరుగు వెట్టింది. రిష్టా, సింహంలాగు ఆమె మీదకి దూకింది. వాళ్ళిద్దరు వేడకుప్పలాగు కింద కూలారు. ఆ నలుగురూ రోడ్డునుమ్మలలో పొర్లాడుతున్నారు.

అదృష్టవశాత్తూ వాళ్ళు వేసుకునే కేకలు కొట్టుకొన్న దేబ్బలకంటే పెద్దవిగా ఉన్నాయి. లిమోనా, జోఫా పెళ్ళాల మధ్య చిక్కిన సోర్సనారా తన పీక పిసికేస్తున్నట్టు అరిచింది. కాసి కొంచెం జుట్టుమాత్రం వాళ్ళు పీకారు. ఆవిడ కొత్తగాను ముక్కలు ముక్కలై పోయింది. ఇటికల పనివాళ్ళు వచ్చి మమ్మల్ని ఆ యుద్ధంలోంచి విడదీశారు.

అంతా శాంతించాక సోర్సనారావైపు చూపిస్తూ లిజబెట్టా “ఆ శూర్పణఖ నెనకాల రావడం మాదిచాలా పొరబాకై పోయింది. అయినా యీ కంట్రాక్టరుకీ, కొత్తకాలవనీ త్రవ్వించడానికి సంబంధం ఉండదనుకున్నాము. ఎందుకోసం యిక్కడికి వచ్చారు చెప్పండి” అని అన్నది.

“మనం వెళ్ళి డాన్ కార్లో గారిని చూసాద్దాం. ఆ కాలవనీ ఆయన భూములనై పే తిప్పతున్నారు. ఇదంతా వట్టిగమ్రత అయిఉంటుంది ఏమో, ఏం చెప్పగలం? అలాచేసేందుకు వీలుంటుందో వుండదో అని ప్రయత్నిస్తున్నాడేమో” అంటూ జోంపాభార్య చెప్పింది.

మేమంతా రెండుమూడు గుంపులకింద విడిపోయి పట్నం వైపు వెళుతున్నాం. డాన్ కార్లో భవనందగ్గర ఆగి అక్కడ నాకరుతో “డాన్ కార్లోగారి దర్శనం చేసుకోవాలి. వెళ్ళి చెప్పరా?” అని అడిగాం.

తగలేసి వుండేవాడు. ఇంటికివచ్చిన వాళ్ళందరితోటే “ శల హారం చేస్తున్నారు. అమ్మగారితో మాట్లాడవచ్చును.” అని దానీ చెప్పడం రివాజైంది. చాల యేళ్ళనంచి తన భర్త వ్యవహారాల్ని అన్నింటినీ ఆమె స్వయంగా చూసుకునేందుకు వేసిన యెత్తు.

ఆ కాలన విషయం మేం చెప్పడం పూర్తిచేశాక ఆమె తెల్ల పోయింది. మూర్చ జెందేట్లాకూడ కనబడింది. ఎంతో కష్టంతో కళ్ళవెంబడి నీళ్లు రాకుండా ఆమె నిగ్రహించుకొని “దొంగ-దొంగ” అని గొణుక్కుంది.

“ వాడు నిజమైన దొంగ. ఏ న్యాయశాస్త్రమూ వాణి అడ్డ గించదు. ఇంకా రెండేళ్లు యిక్కడవుంటే ఆ కంట్లాక్టరు మన యిండ్లని, చెట్లని, పర్వతాల్నికూడా మింగేస్తాడు. మనందర్ని ధ్వంసం చేస్తాడు. వాడు, వాడిపిశాచపు బ్యాంకు మన్ని బికార్లని చేసేసి, ముప్పైతుకొని తెచ్చుకున్నదికూడా మనకి దక్కనివ్వరు.”

“ ఒక్క వారంరోజులక్రితం డాన్ కార్లో దగ్గరనంచి కంట్లాక్టరు అతి చవకగా భూముల్ని కొన్నాడు. ఆ కాలవని మార్చి, భూముల నీటి సదుపాయం బాగా కలుగజేసి, గొప్ప లాభానికి అమ్ముకుంటాడు.”

“ గోరుచుట్టుపై రోకలి పోటులాగు వాణి యిప్పుడు పొడెప్టా కూడా చేశారు. కొత్తప్రభుత్వం వాణి పొడెప్టాగా నియమించింది. కొత్త ప్రభుత్వం బందిపోటు దొంగలచేతుల్తో పడింది. పెద్ద పెద్ద బ్యాంక ర్లనీ, దేశభక్తులనీ పేర్లుపెట్టు

కున్నారు వాళ్లు. ఏ తే ఏమి? వాళ్లందరూ పచ్చికొంగలు. వీళ్లు పొడవైనా అయి, యిరవై నాల్గు గంటలు కూడా అవకుండానే పురమిరిగిపోయి పైపు ముత్రాలు మాయమయ్యాయి. ఒక నెలరోజుల్లో పూ, తలుపులు, ద్వారబంధాలు, కిటికీలు అంతర్ధానమౌతాయి. వీళ్లు ఊళ్ళేవాళ్లకి కమ్యూన్ కట్టిస్తున్నాడు. కాని రేపట్టుచి వాళ్లచేత ఫ్యాక్టరీలో పని చేయించుకుంటాడు. నా భర్తవగ్గురుంచి దొంగిలించిన భూముల్లోంచి కాలువ తవ్వించుకు, రోడ్డుపనివాళ్లను పెట్టి ఒక్క పెనాకూడా వాడిచప్పుండా భూములు బాగుచేయించుకుంటాడు. ఇన్నోవేషోలెగ్గే అనే ఒక ఆఫీసునొకరు, కంప్రూక్టరు భార్య దగ్గర పనిచేస్తున్నాడు. వీసెలో చవిక వెనకాల పెద్ద కూరగాయల బుట్ట నెత్తిమీద పెట్టుకొని కుక్కలాగ తలవంచుకుని పోతోంటే యీ ఉదయం నేను కళ్ళారా చూశాను. ఇదంతా యింకా మొదలే. కొద్దిరోజుల్లో మనం దరి మింగేస్తాడు.”

ఉద్వేగంతో ఆమె చెబుతోంటే యీ మాటలన్నింటినుంచి మేము, పెద్ద భూస్వాములకి, జమీందార్లకీకూడా రోజులు దగ్గరపడ్డాయని గ్రహించాం. మనం విత్తనాలు ఒకటి జల్లుకుంటే పంట మరొకటి పండుతుందా?

అందుచేత మరొకసారి పొడవైనానికి బదులేదేరాం. ఈ నడకమూలాన్ని నా కాళ్లు పీసుకున్నాయి. కాళ్లకి చెప్పులు కూడా లేవు.

ఫాంటమా రా గొట్టెలకాపరి యాంటోనియో కంట్రాక్టరుతో పని ఉండి వచ్చి దారిలో మమ్మల్ని కలుసుకొన్నాడు.

మామూలుగానే బీడులో తనమందనిమేపుకుంటుంటే “ఆబీడు కంట్లాక్టరుగారిది, అవతలికి పొమ్మని” పోలీసులు అవతలికి గెంటేస్తే కంట్లాక్టరుని అడుగుదామని వచ్చాడు.

“ఈ గ్రామకంఠమే ఆయనదైతే మనం పీల్చే గాలికూడా ఆయనదేనన్నమాట” అని గొట్టెలకాపరి అన్నాడు.

ఆంటోనియో పెద్ద తెలివైన ఘటంకాదు. కాని యీ విషయంలో మాత్రం వాడు చెప్పినది పూర్తిగా నిజం. ఆ పోలీసులు మేత కాసింది, వాణ్ణి బెదరించి ఉండవచ్చును. గ్రామకంఠాలు, బీళ్ళూ అందరి సొమ్మాను. మేనెలలో మా పర్వతాలమీదకి అయిదు లక్షల పశువులు, గొట్టెలు, మేకలు వచ్చి అక్టోబరునెల వరకూ అక్కడే ఉండిపోతాయి. ఏను ప్రభువు పుట్టుకకి పూర్వంచుంచీకూడా, యీ విధంగానే జరుగుతోందిట. ఇంతవరకూ యెన్ని యుద్ధాలు, యెన్ని దండయాత్రలు జరిగాయో, యెందరురాజులు, పీఠాధిపతులు మారారో లెక్కలేదు కాని యీ పశువుల బిళ్ళుమాత్రం ప్రజాసొత్తు క్రిందే ఉన్నాయి.

“కంట్లాక్టరుకి పిచ్చియెత్తింది కాబోలు. లేకపోతే పచ్చ గడ్డిని ముట్టుకుంటాడా? బహుశా పోలీసులు నాలుగుడబ్బులు వసుక్కునేందుకు చేసే ప్రయత్నమే అయ్యుంటుంది.” అని మే మన్నాం.

పొడెస్టా యింటిదగ్గర, గుమ్మంలో దాసీది సిరాశతో నిలబడి వుంది.

“ పొడవైనగా రింకా యింటికి రాలేదు. విందుకి పెద్దలందరూ వచ్చి ఒక అరగంటనుండి ఆయనకోసం చూస్తున్నారు. పెళ్ళికి అందరూ వచ్చారు కాని పెళ్ళికొడుకు రాలేదు” అంది. మేమున్న చోటికి భోజనశాలనుంచి వంటకాల వాసన గుప్ప మని వస్తోంది. ఆ విందునుగూర్చి దానీది చమత్కారంగా వర్ణించి చెబుతోంది. డాన్ సర్వోస్థాంజా చక్కటి ఉపన్యాసం యిచ్చాడు. మాంసపు కూరలు, ఉల్లిపాయలు, కోడిగ్రుడ్లు, సారాయిలు వీటన్నిటినిగూర్చి నోరూరేట్లా వర్ణించింది.

ఆ విందు బహుశా ముగింపుకు వచ్చిఉండాలి. రకరకాలైన సారాయిల వాసన ఘాటుగా కొడుతోంది. డాన్ సర్వోస్థాంజా కంచుకంతం ఖంగునమోగుతో వినబడుతోంది. తలుపులు తెరచివున్న కిటికీలలోంచి కొన్ని కొన్ని మాటలు వినబడుతున్నాయి.

తీవ్రంగా పెద్ద చర్చ వినపడింది. దేవుణ్ణిగూర్చిన చర్చ. డాన్ అబ్బేషియో నైజ్జానికుడు ఈశ్వరుడు లేడంటున్నాడు. ఇంజనీర్ కేడా అబ్బేషియో త్రాగుబోతు కంతం వినబడింది.

“కొట్టి, మాంసంకూర, మంచిసారాయిలకు జెయ్! తథాస్తు” అన్నాడు.

పెద్ద నవ్వు, యీ హాస్యానికి స్వాగతం యిచ్చింది.

ఒక్కక్షణంఅందరూ నిశ్శబ్దంగా పూరుకున్నారు. మళ్ళీ డాన్ అబ్బేషియో అందరూ భోజనశాలనుంచి లేవచ్చునని చెప్పాడు.

అతిథులందరూ, ఒక్కొక్కరే మూత్రవిసర్జనానికి, బయటికి చెట్లదగ్గరికి వచ్చారు.

అందరికంటె ముందు డాన్ అబ్బేసియో వచ్చాడు. లావుగా వుంటాడు. కంఠంపొడవ నరాలు ఉబ్బిఉన్నాయి. కండగడ్డలూ ఎర్రగావుండి ముఖం. కళ్ళు సగంమూతపడి ఆనంద సారవశ్యంతో, తన్మయాన స్థలో ఉన్నట్లు కనపడుతున్నాడు. తిన్నగా నిలబడలేనంత తప్పతాగాడు. ఒళ్ళు తెలియడంలేదు. ఒక చెట్టు కెదురుగా నిలబడి, మూత్రవిసర్జనం చేస్తూ, తూలి పోతున్నాడు. పసిపోకుండా చెట్టుకు తలనాన్ని నిలబడ్డాడు.

ఆ తరువాత డాన్ పాంపోనియో లాయరు పోలీసుని పట్టుకుని బయటికివచ్చి, ఇంటిచాటుకి వెళ్ళాడు.

తరువాత వైజ్ఞానికుడు, ఆయన వెనుక పన్నుల కలెక్టరు, పోప్టుమాప్టరువచ్చి ఇటుకల గుట్టల వెనుక మూత్ర విసర్జనం చేశారు.

ఒక లాయరు, ఒక యువకుడి చెయ్యి పట్టుకొని బయటికి వచ్చాడు. ఆ వెనుక, ఒక ముసలి టవున్ హాలు గుమాస్తా వచ్చాడు. ఆయన్ని అందరూ 'విద్యార్థి' అని వేళాకోళం చేస్తారు. ఇరవైయేళ్ళ వయస్సులో కాలేజీలో ప్రవేశించి, అరవైయేళ్ళ వచ్చేవరకు పరీక్షలకి చదువుతూనే వున్నాడు. ఆయనకూడా యింటివెనక్కి వెళ్లాడు.

ఆయన వెనుక, టారెండల్లా క్లిడరుగారు వచ్చారు. ఆయన్ని 'బట్టతల' అంటారు. ఆయన నెత్తిమీద జుట్టు ఊడిపోయింది.

కనుబొమలమీద, కనురెప్పలమీద వెంట్రుకలు లేవు. మీసం, గడ్డంకాలేదు. ఆయన వెనుక ఆ 'ఆలోచనాపరుడు' వచ్చాడు. ఆయన తన ఎప్పుడూ తిరుగుతూ ఉంటుంది. ఆయన మాలోచిస్తున్నాడో పరమాత్మునికే తెలవాలి. కాని ఆ తోటలో యీ తలతిరుగుడు తాత తిరుగుతున్నాడు.

ఇంతెట్లానే కంట్లాట్టిన కూలీలతో మాట్లాడుతో వచ్చాడు. సాదాబట్టలు తోడుకున్నాడు. స్పిరిట్ లెవెల్ ఒకచేత్తో పట్టుకున్నాడు. గజంబద్ద యింకొక చేతిలో ఉంది. బూట్లని సున్నం తినేసింది. లాగునిండా, చొక్కానిండా సున్నం అయింది. ఆయన్ని యెరగనివారు యీ పట్టణంలోకలా ఆయనే చాలా భాగ్యవంతుడంటే నమ్మరు. మమ్మల్ని చూచినా కూలీలని కేక వేస్తూ సంభాషణ సాగించాడు.

“బండివాడు అజాగ్రతగా బంగాళా వెంకుల్ని పడేసి, విరగ్గొడితే నష్టాన్ని చెవులు నులిమి పుచ్చుకుంటాను. ఏమిటి? వాడికి క్రితిం నెలజీతం కావాలా? వాడి తెగులు చూడండి! ఏం నేను పారిపోతా ననుకుంటున్నాడా, వాడు? ఈ కరువు రోజుల్లో పనియిచ్చినందుకు కృతజ్ఞుడై వుండవలసిందిపోయి... ఏమిటి? సిమెంటు పనివాళ్ళు రోజుకు పది గంటలు పని చెయ్యరూ? నిజమేనా? నేను రోజుకు పన్నెండు గంటలు పనిచేస్తున్నాను. నేను షాహుకారుని అయినా పన్నెండు గంటలు పని చేస్తున్నాను.

“రోజలియా” అంటూ భవనంవైపు తిరిగి కేకలువేశాడు. అతని భార్య తక్షణమే వరండామీదకు వచ్చి నిలబడింది.

“ఆ శిల్పకారుడు ప్లానులు తీసుకు వచ్చాడా? ఏమిటి? బాజునిండా మెక్కి నిమురుకుంటూ కూర్చునేందుకు నాడికి డబ్బిస్తున్నా ననుకున్నాడా? ప్లేషను మాప్తుకు బిల్లు తీసు కొచ్చాడా? ఏమిటి? ఇంతవరకూ తీసుకు రాలేదూ? వాణ్ణి బదిలీ చేయించెయ్యాలి. పోలీసు నాయకుడు వచ్చాడా? ఏమిటి? వాణ్ణి నువ్వు పంపించేశావా? ఎందుకు పంపించేశావ్? ... .. విందా? ఏం విందు? ... .. ఓహో నేను పొడెప్టా అయినందుకు నువ్వు యేర్పాటు చేసిన విందా?... అయ్యయ్యో మరచిపోయాను. అయినా, నాకు తీరుబడి లేదు. పోలీసు సర్కిల్తో మాట్లాడవలసిన అర్జంటుపనిఉంది. ... ఏమిటి? ఆ వచ్చిన అతిథులు ఏమన్నా అనుకుంటారా? అబ్బే, యేమీఅనుకోరులే. వాళ్ళకి పుష్కలంగా సారాయిలు యియ్యి, ఇంకో విధంగా అనుకోరులే. అదంతా నీ భ్రమ. పరవాలేదులే.”

ఆయింటి గుమ్మాన్ని దాటి వెళ్ళిపోతూ మాకేసి చూడనైనా చూడకుండా, కూలీలతో మాట్లాడుతున్నాడు. నిజంగా ఆయన వ్యవహరించే విధంచూస్తే, చాలా భయం వేసింది.

“నిజంగా యీ దొంగ యిక్కడే మరో రెండేళ్లుంటే సర్దు నాశనం అయిపోతుంది” అని నాలో నే ననుకున్నాను.

“మీ రిక్కడే వుండండ్రా” అంటూ ఆంటోనియో ఆయన వెనక పరుగెత్తాడు.

ఈ లోపుగ తప్పతాగిన అతిథులంతా వరండామీది చేరారు.

పాడెమ్మ కోతగా కడుతోన్న యింటినెక్కో నెళ్ళి మాయమయ్యాడు.

చేట చెవులు, బ్రాహ్మకు డాన్ సర్కోస్టాంజా లాయనం దిక్కిన లాయర్లమధ్య నిలబడ్డాడు ఆయన కడుపు మూడవ నశలోవుంది. మా ప్రాంతంలో లాయర్లు విందులకి వెళ్ళినప్పుడు ఒక ప్రత్యేక రకపు లాగులు తొడుక్కుంటారు. ఆ లాగులకి ఒక వరస బొత్తామల బదులు మూడు వరసలుంటాయి. పొట్ట సితినిబట్టి, ఆ లాగుల్ని వదులు చేసుకోవచ్చును, బిగించుకోవచ్చును. ముందు భోజనానికి కూర్చోగానే ఒక వరుసబొత్తాముల్ని, మాంసపుకూర, గొట్టు అయ్యేటప్పుడు రెండవ వరసనీ, సారాయిల్ని కడుపులో కెక్కించేటప్పుడు మూడవ వరసనీ విప్పతారు.

ఆరోజు వాళ్లందరి లాగులు మూడవదశలో వున్నాయి.

డాన్ సర్కోస్టాంజా మమ్మల్ని చూసిన తక్షణమే గొడవ చేస్తో మాకు స్వాగతం యిచ్చాడు.

“మా ఫాంటమారా ప్రజలు చిరాయువులవ్వాలి” అంటూ బిగ్గరగా దీవించాడు.

మా ఫాంటమారా వాళ్లంటే డాన్ సర్కోస్టాంజాకి మొట్టమొదటినుంచి చాల అభిమానం ఉంది. వాళ్ల దావాలన్నీ యాయన చేతులమీదుగానే జరుగుతుండేవి. ఈ కారణం చేత ఫాంటమారాలోని కోడిగుడ్లు; కోళ్లు ఆయన యింటికి చేరేవి. ఒకానొకప్పుడు రాయనూ, చదవనూ తెలిసున్న వాళ్లకే ఓటుచేసే హక్కుండే రోజుల్లో ఒక మాష్టరు మా

పూరువచ్చి మా అందరికీ, డాన్ సర్క్యూస్టాంజుపేరు, యింటి పేరు వ్రాయడం నేర్పాడు. అందుచేత ఫాంటూమారా వాళ్లం దరూ నికరంగా ఆయనకే వేశారు. ఇంకొకళ్లకి వెయ్యూ లన్నప్పటికీ, యాయనపేరు తప్పితే వ్రాయడం చేతగదు. ఆ తరువాత యెన్నిక పద్ధతి రద్దుచెయ్యబడింది. మాకు అవ్వితేవని విచారంలేదు.

కాని యీనాటివరకూ డాన్ సర్క్యూస్టాంజుగారికి ప్రజామిత్రుడనే బిరుదుంది.

“ఈ ఫాంటూమారా నారీరత్నాలరాక మనం ప్రభుత్వానికి తెలిగ్రాము యద్దామని చేసుకున్న నిర్ణయానికి చాలా లాభకారిగావుంది” అని తనతోపున్న పెద్దమనుష్యులతో అన్నాడు.

జేబులోంచి ఒక కాగితాన్ని పెన్సలును తీసి బరబరా బరికే పైకి గట్టిగా చదివి వినిపించాడు.

“ఉద్యోగస్థులు, ప్రజలు యేకమై కొత్త పొడెప్టాగారిని నియమించినందుకు ప్రభుత్వం వారిని పొగడుచున్నారు.”

కంప్రాక్టరు యెంత సేపటికీ తిరిగి రాకపోవడమూ, అతిథులందరూ ఆయన భార్య దగ్గర శెలవుతీసికొని వెళ్ళిపోతూ మాకేసి చూడకపోవడమూ చూసేటప్పటికి మాటర్పు తగ్గి పోయింది. ఒకళ్లనికూడా బయటికి పోనివ్వకూడదని, ఆ కాలవని కంప్రాక్టరు పొలంలోంచి తవ్వించమని వాగ్దానంయిచ్చే వరకూ గుమ్మందగ్గర నిలబడాలని నిశ్చయించుకుని పెద్ద గొడవ చెయ్యడం మొదలు పెట్టాం.

“వీడవాళ్ళని యిలా బాధలు పెడుతూ యేడిపించడం మీకేం న్యాయం! దొంగలు! దోపిడిగాళ్లు! పొదుణ్ణుంచీ యీ యెండలో నిలబడి ఉన్నా మాకేసిచూసిన పాపాన్ని పోలేదు! దేవుడు యింతకీ పదిరెట్లు బాధలు పెడతాడు! మీ పాపం మిమ్మల్ని కట్టిపడవకపోదు.”

‘మూలో యిద్దరు రెండుమూడు యిటికల్ని కిటికీలమీదకి విసిరారు. కిటికీ అద్దాలు ఫళుక్కుమని ముక్కలయ్యాయి. అద్దం బద్దతాతోన్న చప్పుడు వినపడగానే, మే మందరమూ, యిటికల గుట్టల దగ్గరకి పరుగెత్తాం. ఆ త్రాగుబోతు లంతా యింట్లోకి పరుగెత్తారు. దాసిది కిటికీల కర్రతలుపుల్ని వేసేసింది.

హఠాత్తుగా మా వెనకనుంచి కంట్లాక్టరు కంఠధ్వని వినపడింది. వాడి గొంతుక తొణుకు బెణుకులేకుండా గంభీరంగా ఉంది.

“నా యిటికలతో యేం చేస్తున్నారు? ఆ యిటికలు నావి. వాటితో నన్ను కొట్టేందుక్కూడా, వాటిని ముట్టుకొనేందుకు మీ కధికారంలేదు. అంతేకాకుండా నన్ను కొట్టవలసిన అవసరంకూడా లేదు. మీకు సమాధానాలు చెప్పేందుకు సిద్ధంగా ఉన్నాను.”

ఇటికలు గుట్టలమీద పెట్టి ఆయింటి తోటలో ప్రవేశించాం. మేముక వైపునా, కంట్లాక్టరు, అతిథులు మరొక వైపున నిలబడి ఉన్నాము.

సోర్సనారా, కొద్దిగా ముందు నడిచి ఒక చేతిని హృదయం దగ్గర, మెడలువున్న చోటపెట్టి, కాలవని మార్చాలని ప్రయత్నిస్తోన్న ఆ కూలీల దుర్మార్గాన్ని గూర్చి జాగ్రత్తగా చెప్పింది.

“వాళ్ల దౌర్జన్యాన్నుంచి మమ్మల్ని యేలినవారు తప్ప కుండా రక్షిస్తారని యెంచుతున్నాము” అంటూ సోర్సనారా ముగించింది.

“అది నిజంగా దౌర్జన్యమే అయితే నేను త్వరకుండా అణచేందుకు ప్రయత్నిస్తాను. నేను సంఘానికి అధికారిగా ఉన్నంత కాలం, బీదకూలీలకూ, ఘంటమారా రైతులవంటి రైతులకు యేవిధమైన అపకారము జరగనివ్వను. ఆ విషయాన్ని మీరు సంపూర్ణంగా నమ్మవచ్చును. కాని, యీవిషయంలో మీకేమీ అపకారం జరగలేదు. కాపై, యీ సంగతి వాళ్లకి పూర్తిగా తెలియచెప్పి. అని కంట్రాక్టరు సమాధానం చెప్పాడు.

అతిథులగుంపులోంచి పోలీసు కాపై యివతలికి వచ్చాడు.

“ఈ విషయంలో యేమీ అన్యాయం జరగలేదు. క్రొత్త ప్రభుత్వంలో, అపకారం జరగడం అసంభవం. ఆ జరిగిన పని న్యాయసమ్మతమైనది. ఘంటమారా ప్రజలకి ప్రభుత్వాధికారులు చేసిన మహోపకారం.”

జేబులోంచి, ఒక కాగితాలకట్టను బయటికి తీసి మల్లీ సాగించాడు.

“ఇదిగో, ఫాంటమారా ప్రజలందరూ సంతకాలు పెట్టి పంపించిన మహాజరు. మీ గ్రామంలో ప్రతిస్వక్తికూడా యీ మహాజరు మీద సంతకం చేశాడు. ఫాంటమారా రైతులు యీ జలాధార నీటిని ఉపయోగించి సాగుచేసే భూముల్లో సరిగ్గా పంటలను పండించలేకపోతున్నారనీ, అందుచేత యెక్కువ పెట్టుబడి పెట్టి అధికంగా పంటల్ని పండించి ఉత్పత్తిశక్తిని అధికం చేయగలిగిన పెట్టుబడిదారుకే యివ్వమని గ్రామస్థులందరూ ప్రభుత్వానికి మహాజరు పెట్టు కున్నారు.”

ఆ పోలీసు కాస్టేబుల్ యింకా యేమిటో మాట్లాడబోయాడు, కాని మేము మాట్లాడనివ్వలేదు. అంత క్రితం రాత్రి గౌరవ నీయుక్తైన వెలిసో అనే ఆయన ఫాంటమారావచ్చి అందరి సంతకాలు తెల్లకాగితాల మీద చేయించుకొని వెళ్ళిన విషయం మా అందరికీ తెలుసును.

“దొంగలు! ఫోరరీవార్లు! మోసగాళ్ళు!” అంటో తిట్టటం మొదలెట్టాం. “బీదవాళ్ళ కొంపలు తీసేందుకు మీరందరూ లాలు, గీలు, చదువుతారు. మీ దొంగ మహాజర్లు, మీరూ నాశనమై పోనూ!”

కంట్రాక్టరు యేదో మాట్లాడేందుకు ప్రయత్నించాడు. కాని మేము మాత్రం అవకాశం ఇవ్వలేదు.

“మే మేమీ వినదలచుకోలేదు. నీ మాటలన్నీ బోసులాంటివి. ఇంక యేమీ చెప్పనక్కర్లేదు. ఆ నీరు మాదే! దేవుడు

దివిచ్చినా సరే, మాకిందే వుండాలి! ఈ యింటికి నిప్పె
డతాం! ఇంకా చూస్తారేమరా! తగులబెట్టండి!”

డాన్ సర్కో స్టాంజా కంట్రాక్టుకు అడ్డుపడ్డాడు.

“ఈ స్త్రీలు చెప్పినదంతా వాస్తవం. ” అంటూ బిగ్గరగా
గొంతుక చించుకుంటూ అరనడం మొదలెట్టాడు. “వంద
సార్లు, వెయ్యిసార్లు వాళ్ళు చెప్పిందే నిజం. నేనట్లా ఘంటా
పదంగా చెబుతాను... ..”

తక్షణం మే మూరుకున్నాం. ఆయన మా తరపున వాడిం
చడం మొదలెట్టాడు. ఆయన గొప్ప లాయరని మా అందరికీ
తెలుసు.

“ఈ స్త్రీలు యదార్థాన్ని చెబుతున్నారు. పదివేల సార్లు
వాళ్ళు చెప్పిందే నిజం. వాళ్ళ తరపున నేను ఎప్పుడూ వాది
స్తాను. ఇక ముందుకూడా వాడిస్తూంటాను! వాళ్ళు ముఖ్యంగా
కోరేదేమిటి? గౌరవాన్ని కోరుతున్నారు.... ముమ్మాటికీ
గౌరవాన్ని కోరుతున్నారు.”

“ఆయన చెప్పింది వినండి! వినండి!” అన్నారు మాలో
చాలామంది.

వారు గౌరవాన్ని కోరుచున్నారు. వారిని గౌరవించవలసిన
బాధ్యత నీ మీద వుంది. వారు గౌరవం పొందదగినవారు.
ఈ స్త్రీలకి దురాశ లేదు. న్యాయచట్టాలు, న్యాయశాస్త్రం
వాళ్ళకి వ్యతిరేకంగా వుందని వాళ్ళకి తెలుసు, న్యాయశాస్త్రా
నికి వ్యతిరేకంగా వెళ్ళాలని వాళ్ళు ప్రయత్నించడం లేదు.

పొడవైన గొర్రెగారితో గౌరవకరమైన పద్ధతిని యీ విషయాన్ని పరిష్కరించుకోవాలని వాళ్లు కోరుతున్నారు. వారు మంచి తనాసీ, సుహృదయతతో మనవి చేసుకుంటున్నారు. వారు యీ పురపాలక సంఘాభ్యున్నతితో కాదు మొరపెట్టుకునేది, తన దేశానికి సర్వస్వం అర్పించి దేశంనుంచి యేమీ ప్రతిఫలం ఆర్జించని సిష్టాశంక ప్రజాసేవకునితో, త్యాగశీలునితో, ధర్మశూరునితో హృదయం కరిగేట్లా మనవి చేసుకుంటున్నారు. ఈ విధంగా పరిష్కారం జౌతుందా? ఆపరిష్కారం అవడం సాధ్యమే.

డాన్ సర్కోస్తాంజా ఉపన్యాసం ముగించగానే అనేక పరిష్కార మార్గాలు సూచించబడ్డాయి. డాన్ అబ్బేషియో ఒక మార్గం, పన్నుల కలెక్టరు మరొక పద్ధతి చెప్పారు. వాళ్ళు చెప్పే వాటిలో భూమి సాగుకెంత నీరు కావాలో, యెవ్వళ్ళూ చెప్పలేదు. అందుచేత ఆ పరిష్కార మార్గం ఒక్కటి కుదరలేదు. కంట్రాక్టరు పెదవులు కదపలేదు. ఇతరుల్ని మాట్లాడ నిచ్చాడు. డాన్ సర్కోస్తాంజాకి నిజమైన పరిష్కార మార్గం దొరికింది.

“ఈ స్త్రీలు, ఆబోడెలో సగం నీరు సరిపోదని చెబుతున్నారు. వారి కోరికను నేను సరిగా మీకు తెలియ జెప్పాలంటే వాళ్లకి సగభాగంకంటే నీరు యెక్కువ కావాలి అని మనవి చెయ్యవలసి వుంటుంది. వారి కోరిక నిస్సందేహంగా సబబైనదే. అందుకని ఒకే ఒక మార్గం ఉంది. పొడవైన గొర్రెగారితో బోడెలో మూడువంతుల నీళ్ళు, ఘంటమారా ప్రజలకి మిగిలిన మూడువంతుల - నీళ్ళు, అంటే ఉభయాలకీ చొరక

మూడువంతులు వస్తుంది. ఒక్కొక్కరికి సగంకంటె కొంచెం అధికంగా వస్తుంది. ఈ తగవు పరిష్కారానికి అదొక్కటే మార్గం. నేను చెప్పిన యీ పద్ధతి, పాడెస్టాగారికి యెంతో సహజం కలిగిస్తుందనే విషయం నాకు తెలుసును కాని మానవ శ్రేయోభిలాషి, ఉదారుడూ గాన ఇతరుల కెప్పుడూ దానమే చేస్తూ, యెప్పుడూ ప్రత్యుపకారానికి ఆశించరు గనుక ...”

డాన్ సిగ్కోన్, డాన్ టారెండెల్లా, డాన్, డాన్ పాంపో నియో, కాపెల్లు భయ విముక్తులై, కంట్రాక్టర్ని చుట్టివేసి, మాకొరకు ఆ త్యాగం చెయ్యవలసిందని ప్రార్థించసాగారు.

చాలాసేపు బ్రతిమాలిన తర్వాత వాళ్ల ప్రాధాన్యత నిరాకరించలేక కంట్రాక్టరు మన్నించాడు.

ఒకరు ఒక కాగితం తీసికొచ్చారు.

దస్తావేజుల్ని వ్రాసే ఆయన రాజీవరతుల్ని వ్రాసి కంట్రాక్టరు చేత సంతకం పెట్టించాడు. పోలీసు కాపైక్ సంతకం చేశాడు. మా ఫాంటమారా గ్రామస్థుల ప్రతినిధికింద సర్ప్టాంజా సంతకం చేశాడు.

ఈ పని పూర్తైపోయాక మే మంతా యింటికి వెళ్ళిపోయాం. తరువాత జరిగిన విషయాలు ఆయన చెబుతాడు.

3

ఆ కాలవ త్రవ్వట పూర్తి అయ్యేవరకు, రెండు లాఠీల రిజర్వు పోలీసులు, కూలీలకి రక్షణగా కాపున్నారు. కంట్రాక్టరు

భూములగుండా ఆ కొత్త కాలువ వెడుతోంది. ఎంతభాగం నీరు దాంట్లోంచి ప్రవహిస్తోందో మాత్రం మాకు స్పష్టంగా తెలియడంలేదు.

మూడేసి వంతుల చొప్పున, రెండు సమభాగాలు ఔతాయో అవనో తెలిసికోగలిగినంత మేము చదువుకోలేదు, నీరు పంపకాల దగ్గర, యెవరెవరికి యెంతవస్తుందో మా ఆడ వాళ్లు నచ్చి చెప్పలేకపోయారు. ఆ ఒడంబడిక పరతుల్లో యేముందోకూడా పూర్తిగా వాళ్లకి అర్థమైనట్లు కనబడదు. ఇద్దరికీ సమానంగా వస్తుందని కొందరు చెప్పారు. ఫాంట మారా వాళ్లకి సగంకంటే పైన, అంటే మూడువంతులు వస్తుందని కొందరు వాదించారు. బాల్డిస్సేరా అగ్రిమెంటులో ఉన్న మూడు భాగాలు చంద్రమానానికి చెందుతాయి అనీ, మొదటి మూడు దశల్లోనూ కంట్రాక్టరు, తరువాత మూడు దశల్లోనూ ఫాంటమారా రైతులూ నీళ్లు పెట్టుకునేందుకు నిర్ణయం జరిగిందని వ్యాఖ్యానం చేశారు.

మూలో ప్రతివాడికీ, కంట్రాక్టరుతో తగాదా పెట్టుకొని యే లాభం లేదనీ, వట్టి గొంతుకలు చించుకొని ఫలితం లేదనీ మాత్రం పూర్తిగా తెలిసింది. ప్రక్కవాడికి నీరున్నా, లేక పోయినా సరే, తానుమాత్రం నీరు పెట్టుకోవాలనీ ప్రతి వాడూ పన్నాగాలు పన్నుతున్నాడు. దుక్కులకాలం, ఇంకా కొన్ని వారాలున్నా దెబ్బలాటలు, తిట్టుకోవడాలు అప్పుడే తీవ్రంగా సాగుతున్నాయి.

మా గ్రామంలో చాలామంది, ఆ రోజుల్లో ప్యూసిసోలో

పనిచేస్తోండే వాళ్ళం. తెల్లవారుగూము మూడుగంటలకిలేచి పట్టణంపోయి, మార్కెట్టులో పడగాపులు పడి కూర్చుని, యెవరైనా పనికి పిలిస్తే వెళ్ళేవాళ్ళం. ఇదివరకు రోజుల్లో బాగా బీదవాళ్ళే యిలా చెయ్యవలసి వచ్చేదికాని, యీ కష్టపురోజుల్లో మా అందరి పనికూడా చితికిపోయి, మేము కూడా యిలానే కడుపు చేత్తోపట్టుకొని బయలుదేరవలసి వచ్చింది. మాలో అందరికీ కొద్దికొద్దిగా భూములున్నాయి. కాని చాలవరకు తాకట్టులో ఉన్నాయి. వాటిలో పండిన పంట వడ్డికి సరిపోదు. మేము విరగబడి పెద్దపెద్ద తండాలుగా బజారులో కూర్చోవడం మూలాన్ని భూస్వాములు మాకూలి బాగా విరగొయ్యడం మొదలెట్టారు. అయినా సరే కడుపు కాలుతోండే కూలీలు ఆ చావు జీతాలకే పని ఒప్పుకొని రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుంటున్నారు. పని దొరుకుతుందో దొరకదో అనే భయంచేత చాల మంది ముందు కూలి మాట్లాడుకోకుండానే పనుల్లోకి వెళ్ళిపోతున్నారు.

బజారుకీ, పూసిన్లో మేము పని చెయ్యవలసినచోట్లకీ ఐదు మొదలుకొని పదిమైళ్ళవరకు దూరంవుండేది. అంటే ఫాంటమారా నుంచి బజారుకుండే మూడుమైళ్ళ దూరం కాకుండా నన్నమాట. సాయంకాలం మళ్ళీ యంతదూరం నడిచి యిళ్లకు వెళ్ళవలసిందే. ప్రతిరోజూ, పనికివెళ్ళేటప్పుడూ, పనినుంచి తిరిగివచ్చేటప్పుడూ నీటి వంతులకోసం దెబ్బలాట చాల తీవ్రం అయిపోతోంది.

ఒకరోజున ఘరణ పెరిగిపోయి దెబ్బలు కొట్టుకోవడం లోకీ దిగింది. లోనోర్లో దుడ్డుకర్రతో మిచీలీ జోంపాతుంటిమీద

కొట్టాడు. చాలా మోపైన డెబ్బ తగిలింది. సియరప్ప బుర్ర పుచ్చకాయలా పగిలింది. అంటోనియోచేతిని వాడి బావే మిగగొట్టాడు. పిలాటోకి, నాకూ వైరం పెరిగిపో తోంది. ఇద్దరమూ కొడుకుల్ని వెంటబెట్టుకొని కర్రలూ, కత్తులూ పట్టుకుని పనులకి వెడుతున్నాం, ఒక్కనీటి బొట్టైనా వదిలి పెట్టాలని లేదు. ఒకళ్ళ నొకళ్ళు పలకరించుకోడం కూడా చూనివేశాము. కారాని, మిరియాలు నూరుతూ, గోరమాపులు చూసుకుంటూ వుంటే మాలో యెవరికో ఒకరికి రోజులు మూడాయని అనిపిస్తోంది.

ఒకరోజున నా కొడుకుతో నేను, ఫ్యూసికో వెడుతున్నాను. సియరప్ప దారిలో రోడ్డుపనివాళ్ళతో మాట్లాడుతున్నాడు. “ఏయ్ యిల్లా చూడండి. నా చిక్కుపాదులకు మాత్రం నీరు కావాలి. నీరు తక్కువైందా, బుర్ర లెగిరిపోతాయి అంతే” అని చెబుతున్నాడు.

“నీ బుర్రే వగుల్తుంది” అంటూ వాడి మీదికి పరుగెత్తాను. రెండుచేతుల్లోనూ రెండు కర్రలున్నాయి.

బెర్రాగో వయోలా, మరి యిద్దరు పోలీసులు ఆ రోజున కాపలా కాస్తున్నారు. అందుచేత, ఆ రోజున యెవళ్ళ బుట్టలు పగల్లేదు.

కొన్ని రోజులవరకు, రోజూ బెర్రాగో నాకూడా వచ్చేవాడు, నేను, పిలాటో కలియబడకుండా చూసేందుకు ఈ నీటి వంతుల విషయంలో, వాడికేమీ భూమిలేదు గనుక, మా అందరిమధ్య తీర్పురికింద వుండేవాడు.

వానికి తండ్రి యిచ్చిపోయిన కొద్దిభూమికూడ అమెరికా వెషదామనే ఉద్దేశ్యముతో అమ్మిపారేశాడు. కాని వలసపోయేందుకు అనుజ్ఞ మాత్రం వానికి దొరకలేదు.

గొలుసు తెంపుకు పారిపోయిన పెంపుడుకుక్క పూర్తిగా యిల్లు వదలేక, ప్రతిపూటా వేళతప్పకుండా దొరికే అన్నాన్ని జ్ఞాపకం చేసుకొని యింటిచుట్టూ తచ్చాడేట్లా, అటు అమెరికా వెళ్లలేక, యిటువున్న భూమికాస్తా పోగొట్టుకొని, ఫాంటమారాలోనే దేవుల్లాడుతున్నాడు. కాని స్వతహాగా, వాకి స్వభావం చాలా దురుసు. శాంతం అనేది కంచు కాగడా వేళి చూసినా వాకిలో కన్పించదు.

వాడు మాత్రాంతాలో పేరుపడ్డ బందిపోటుగాడైన నయోలా ముసుమసు. ఓంగవయోలా 1867 వ సంవత్సరములో పైడ మాంటీస్ ప్రభుత్వం చేతిలో దొరికిపోయాడు. వాకి పేరు చెబితే మాత్రాంతం అంతా గడగడలాడి పోయేది. ఈ జెరార్డో నయోలా, తాతదేహాన్ని, దురుసు స్వభావాన్ని పుణికి పుచ్చుకొన్నాడు. పెద్దరాక్షస శరీరం, తేకుచెట్టు మొదలుకుమల్లలే చేవదేరినదేహం రాచ్చిప్పలాగు చదరపు తల, దయ్యం పట్టుకున్న వాళ్ళకి మల్లలే బాగా విప్పారిన పెద్ద కళ్లు చాలా ధైర్యవంతుడు. ముంమా వెనకా చూడని తెగువ. ఏదితోస్తే అది చేసేందుకు సిద్ధం అవుతాడు. దెబ్బ లాటకు సిద్ధం. దేవుడన్నా భయంలేదు. మనిషింటే, అసలు లెళ్లేలేదు. సారాయిలంటే చాలా యిష్టం. దూబరాఖర్చు మనిషి. స్నేహితుల్ని బాగా ఆదరిస్తాడు. రణపెంకి. ఫాంట మారా కుర్రాళ్ళు కొందరు యీతని శక్తుల్ని దేహాన్ని

చూచి అతనికి శిష్యులయ్యారు. ఇతనికిన్న యీ పలుకు బడి మూలాన్ని యేమీ మంచి జరక్క పోవడమే కాకుండా డెబ్బలాటలకి, నాశనానికి కారణం అవుతూండేది.

అమెరికాకు వలసపోయేందుకు వీలేదని స్పష్టంగా తెలిశాక, ఒకరోజు తెల్లవాకేటప్పడికి డాన్ కార్లో ద్రాక్షతోటలో ఒక్కకాయ లేదు. పట్నం వాళ్లు చేసిన పురోహితుడూ గాడిదా తిమాషాకి సమాధానంగా పట్నానికి వెళ్ళే నీటి పంపులు అనేకచోట్ల విరిక్కిపట్టబడ్డాయి. మరొకసారి, యెని మిది మైళ్ళ యీ చుట్టు ప్రక్కల మైలురాళ్లన్నీ ముక్కలయ్యాయి.

ఫాంటమారాలో ఎల్బ్రిక్ దీవలు ఆరిపోయిన మొదటి రోజుని నోరు మెదపలేదు. కాని శౌకవరాత్రి నాటికి పట్టణానికి చుట్టప్రక్కల పూళ్లకి మధ్యనున్న ఎల్బ్రిక్ స్థంభాలన్నీ పెరికిపోయబడ్డాయి.

“అబ్బే! పట్టణం వాళ్లతోటి మంచిగా మాట్లాడితే లాభం యేముంది?” యదీ బెరార్డో సిద్ధాంతం.

దానికి యీ విధంగా అర్థంచెబుతుంటాడు. “న్యాయశాస్త్రం పట్నం వాళ్లచే చెయ్యబడింది. జడ్జీలు వాటిని అమలు పరుస్తారు. వాళ్ళూ పట్టణంవాళ్ళే. న్యాయశాస్త్రం మీద వాదోపవాదాలు చేస్తారు లాయర్లు. వాళ్లూ పట్నం వాళ్ళే. అలాంటప్పుడు రైతు కెక్కడ న్యాయం దొరుకుతుంది?”

జీతాలు తెగ్గోస్తే మనం అడక్కపోతే యెల్లాగయ్యా అంటే తక్షణం యిలాగ సమాధానం యిస్తాడు.

“నట్టి కాలమూపన. దానివల్ల యేమీ లాభంలేదు. ఏరోజు కారోజు పనికి తడుముకొనే వ్యవసాయ కూలీరైతుతోటి వాదించడం అంత వ్యర్థమైన పని యింకేమీలేదు. రైతు తన లాభం చూసుకుంటాడు. అస్తమానమూ కూలీ తెగ్గోస్తూంటే అప్పుడప్పుడు తనకే నష్టమాత్రాంటుంది. అది తెలియక యెప్పుడూ విరగ్గోస్తూంటాడు. అల్లా విరగ్గోస్తే వాళ్లకొచ్చే నష్టమేంఅంటారా, భాన్యంనుల్లలో ఆకుతీత తీసే కుర్రాళ్లకి తక్కువకూలీ యిస్తారు. కాని ఆ కుర్రాళ్లంతా నామాట వింటారు. చాక, అల్లి, బొడ్డా, తుంగ, తీసేసే బదులు వాళ్ళు మన్నెట్టి కప్పెడతారు. వస్త్రాకాలం అయి పోయాక నరిచేలో ఈ తుంగ అనే దట్టంగా ఉండడం రైతుల కంటబడుతుంది. మనకూలీల కూలీ విరగ్గోసి వాళ్లు మిగుల్పు కున్నామని చంక లెగురవేసే రెండువారాల్లోనే వాళ్లకి దానికి పదిరెట్లు నష్టం కనిపిస్తుంది. ఒకవేళ కోతల్లో తగ్గిస్తారా అప్పుడు మన మేమీ వాదాలు పెంచుకోకూడదు. ఒక టేమిటి, బోలెడన్ని రకాల కోతలున్నాయి. ఒక్కొక్కరికం కూలీక ఒక్కొక్కరకంకోతచొప్పున పదిరకాల కోతలున్నాయి. కూలీ గిట్టుబాటుతే రైతుకి మా పని గిట్టుబాటేతుంది.”

మన కాలవని పట్టపగలు కంట్రాక్టరుదోపిడిచేశాడుకదా, యేం చెయ్యాలని మే మడిగితే యీ విధంగా సమాధానం చెప్పాడు.

“వాడి తోళ్లపాపుకి నిప్పంటించండి. మారు మాటాడకుండా మీ నీటిని మీ కిచ్చేస్తాను. అప్పటికీకూడా అర్థం కాకపోతే వాడి కర్రలదుకాణానికి నిప్పంటించండి. ఆ మోతాదుకూడా సరిపోకపోతే వాడి బంగాళాపెంకుల ఆమని పడగొట్టండి.” అఖిన్ని వాడి బంగాళా తగులబెట్టండి. కాలవని తెప్పించుకోవాలంటే అదే మార్గం. లేకపోతే, మీ కూతుళ్ళనికూడా బజారలోకెట్టి వాడు అమ్మేరోజులు వస్తాయి. అప్పుడు వాణ్ణి అనుకునికూడా ఫలితం ఉండదు. అయినా, మీ కూతుళ్ళల్ని వాడికేం వుంది?”

బెరారో వయోలా సిద్ధాంతం యిది. జానెషు బెత్తెను నేల కూడా లేక పోవడం మూలాన్నీ, లేదని కనుపులో కళ్ళ ఉంది. కనుకా వాడల్లా వాదిస్తున్నాడు. పోగొట్టుకునేందుకు గోచీగుడ్డకూడా లేనివాడికి మల్లే వాదిస్తున్నాడు. తక్కిన రైతుల పరిసితులువేరు.

అమెరికా వెళ్ళాలని ప్రయత్నించడం తరువాతి ఒకరోజున పొలం పనికి, మరొక రోజున కట్టెలు కొట్టేందుకు, గోడలు పెట్టేందుకు, కాలవ తవ్వేందుకు, రోజుకోపని మార్చేయ్యడం చూస్తే అతని సీతీ అతనికే సంతృప్తి కరంగా లేనట్లు తోస్తోంది. పొలం లేనివాడు గనుక అతనికీ, తక్కినమాకూ హోదాలో తేడావుంది. అంచేత అతని సలహాని మేమెవళ్ళం పాటించం. మా చర్చలో యెన్నడు జోక్యం కలిగించుకొన్నానరే, ఆ చర్చ మరి తేలడం ఉండేదికాదు. మరీ ఖంగాయగా వుండేది. బాల్మిస్సేరా సేనానికీ, వాడికీ ఎప్పుడూ ఎదురూ

బదురే. చెప్పలు కుట్టుకునేవాడు కనుక అతని కీవృధా
వాగ్వాదమంటే యిష్టమే.

కాని ఊళ్ళోవున్న కుర్రాళ్ళందరి మనస్సుల్నీ, దృక్పథాన్వీ
మాత్రం బెరార్డో అద్భుతంగా మార్చేశాడు.

ఇప్పుడున్నంతమంది యువకులు, ఫాంటమారాలో యింత
క్రికెట ఎన్నడూ లేరు. ఇంతకపూర్వం, పదహారు యేళ్ళు
వచ్చిన కుర్రాళ్ళంతా ఇళ్లని వదలిపెట్టి, పనులకోసం దేశాం
తరవాసులయేవాళ్ళు. కొందరు రోమను కాంపేనాకీ, కొందరు
అపూలియాకీ, తక్కినవాళ్లు అమెరికాకూ వెళ్ళేవారు.
వారిలో చాలమంది, వారు ప్రేమించిన పిల్లలని సాధార
ణంగా, నాలుగు, ఆరు, కొన్ని కొన్ని సమయాల్లో పది
యేళ్లకూడా వదలి ఉండి, మళ్ళీ ఫాంటమారాకు తిరిగివచ్చి
పెళ్ళిళ్ళు చేసుకునేవారు. కొందరు పరదేశాలకి పనులకోసం
వెళ్ళే ముందురోజున వివాహంచేసుకొని కూడా పరాయి
దేశాల్లో వుంటూండేవారు. స్వగృహాలకి తిరిగివచ్చేటప్ప
డికి యెదిగిన కొడుకులూ, కూతుళ్ళూ వారిని ఆహ్వానించే
వారు.

కాని వలసని నిషేధించడం మూలాన్ని యువకులంతా
గ్రామాలు, వదలి పరదేశాలకి వెళ్ళే అవకాశంలేక, యింటి
పట్టునే వుండవలసివచ్చింది. ఫాంటమారాలోఅందరికీ పనులు
దొరకడం లేదు. కూలి నిమిత్తమై యితర దేశాలకి వలస
పోవడం అసాధ్యం అయిందంటే తండ్రి తాతలు చేసిన
అప్పల్ని తీర్చుకోవడం, తణఖాల్లోవున్న పితౄత్తితాల్ని

వదలిపోవునోవడం, పెట్టుబడికి యితరుల్ని అర్థించుకుండా వ్యవసాయాన్ని చేయించడం, పురాతన పద్ధతులమీద కాసుడా, ఆధునికవ్యవసాయ మంత్రసామగ్రిని కొనివ్వవసాయాన్ని చేయించడం, ముసలిగాడిన, చచ్చిన గుర్రాలసానే, క్రొత్త గాడిన, గుర్రాలను కొనుక్కోవడం, పెళ్ళిఖర్చులు నిలవేసుకోవడం, మంచాచూ, పరుపులూ కొనుక్కోవడాలు కూడా అసాధ్యం అయిపోయూ మళ్ళీ మాటే! కాని కుర్రాళ్ళు కనుక, అస్తమానమూ గొణుగుతోనూ, ముక్కుతూ మూర్ఖులు ఉండేవాళ్ళు కాదు. తీరుబడిగావుండే రోజుల్లో అందరూ గుమికూడటం, వాళ్ళల్లోకల్లా నయస్సులో పెద్దవాడు, తెలివి తేటల్లో చిన్నవాడు అయిన యెవడో ఒకడు చెప్పినట్లు అగ్రం గిరం లేని అల్లరి, చిల్లరి పనులు పొలోపొలోమంటూ చేస్తోండటం వాళ్ళకి అలవాటైంది.

శీతాకాలంలో, యువకులంతా యూటోనియా జిల్లా పశువులశాలలో అవకాశం చిక్కినన్ని సార్లు కలుసుకుంటూ వుండేవారు. ఆ శాలలోని గాలి మేకలు విడిచేవాయువ్రతో కొద్దిగా వేడెక్కివుండేది. ఊళ్ళో కుర్రాంళ్ళతా' యిక్కడ సమావేశము అయ్యేవారు. ఏదైనా దౌర్జన్యపు ప్రయత్నాలు జరిగేటప్పుడల్లా బెరార్డ్ వయోలారస్తుండేవాడు.

ఈ సంఘములు యితరుల నెవ్వరిని లోపలికి రానిచ్చేవారు కాదు. ఫాంటమారాలోవుండే ఆడపిల్లలు యీ సంఘాన్ని "దుష్ట సమాజం" అని పిలిచేవారు. మొదటి రోజుల్లో యీ పేరు పెట్టి పిలవడం అన్యాయమేమో అనుకొనేవాళ్ళం కాని తరువాత తరువాత, వాళ్ళుచేసిన పనుల్ని బట్టి ఆపేరు తగి

వుందని ఆనకోవలసివచ్చింది. నిజానికి, యీ యువకులంతా చేరి ఆడ మేకలని చెరువుతున్నట్లు, ఒకరోజున బయటపడింది. ఆ మేకల్లో సియరప్పా మేక గులాబీవర్ణంగా ఉంటుంది. చాలా అందంగా ఉంటుంది. అంతే కాకుండా ఆ ఆడమేక అతి చనువుగాను, ఆనందంతోటీ, తృప్తితోటీ యీ యువకుల దగ్గరికి చేరుతో వుంటుందనికూడ తెలిసింది. ఈ మేక కోసమని, చాలా దెబ్బలాటలు, సంఘర్షణలు తరుచుగా జరుగుతుండేవి. సర్వ సామాన్యంగా యిల్లాంటి విషయాలు జరుగుతోండేట్లానే, ఆ మేక స్వంతదార్తైన సియరప్పాకి ఈ యువకుల దుష్ప్రవర్తన గురించి అందరికంటే అభిన్న తెలిసింది. ఈ సీచ ప్రవర్తన అందరికీ తెలియడంతోటే రైతులు వారి మేకల్ని యాంటోనియో జప్పాకి మేపుకు వచ్చేందుకు అప్పగించడం మానేశారు. అందువలన “దుష్టసమాజం” కూడా రద్దుచెయ్యబడింది.

ఆరోగ్యవంతుడూ, చురుకైనవాడూ అయిన బెరారోలాంటి యువకుడు ముప్పైయేళ్లు వచ్చినప్పటికి వివాహం చేసుకోకుండా, పెళ్లిమాట తలపెట్టకుండా వుండటం అత్యాశ్చర్య కరమైన విషయం. ఇదివరలో ఒకప్పుడు ఎల్వీరాని వివాహం చేసుకోవాలని ప్రయత్నించాడు. ఆ యిద్దరికీ మనస్సులు కలిశాయి. ఆమె అన్ని విధాల అతనికి తోపుచది. కాని, ఆ పొలం కాస్తా పోగానేహటాత్తుగా ఆ పిల్లతోటి మాట్లాడటం మానేశాడు. పెళ్లివిషయం తలపెట్టేవాడుకాదు. ఎవరైనా ఎల్వీరా సంగతి యెత్తితే వండీపడతాడు. శీతాకాలపు సంధ్యా సమయాల్లో, వృద్ధులు చుట్టలూ, సారాయి తాగు

కూనూ, యువకులు ప్రేమవ్యవహారాల్లో మునిగి తేలుతుంటేనూ, బెరార్డో అర్ధరాత్రి మీరేవరకూ బాల్కనీస్సెరా సేనానితో, పట్టణవాస్తవ్యులకి, పల్లెటూరి రైతులకి గల తేడాలను గూర్చి, మతాభివతలు, ధనాఘ్యుల సాంప్రదాయాలను గూర్చి వాచిస్తోండేవాడు. చర్చలలో ప్రదేశ పూరితంగా, సోర్సనారా యింటిగుమ్మాలు అవిరిపోయేట్లాగు, కాళ్ళతో నేలను తన్నుతుండేవాడు. అయితేం బాల్కనీస్సెరా సేనాని చలించేవాడు కాదు. ఈ ప్రస్తుత సమాజం శాశ్వతంగా యీ విధంగానే చలనంలేకుండా వుండిపోతుందని వాచిస్తో తీవ్రంగా చర్చ సాగిస్తోండేవాడు.

బెరార్డో ఎల్వీరాని ప్రేమించడం మానుకుని, ఆమెమాటే తలపెట్టడం మానేశాడనీ మీరు అనుకోవచ్చును. కాని ఒకరోజున తనని వివాహం చేసుకోమని ఎల్వీరాని ఫిలిప్సో రోరాడనే వార్త ఊర్లో వ్యాపించింది. ఈ విషయం చెవిని పడగానే పిచ్చియై తీర ఆంబోతులాగు బెరార్డో రంకలు వేస్తూ ఫిలిప్సోయింటికి పరుగెత్తాడు. ఇంటివద్ద లేడని తెలియగానే రాళ్లగని దగ్గరికి పరుగెత్తి పనిచేస్తోన్న ఫిలిప్సోని అతి తేలిగ్గా పైకియెత్తి రాళ్ళగుట్టమీద పదిసార్లు కుదేశాడు. ఎల్వీరాని ప్రేమించాడా లేదా? ఆ కథ నిజమేనా అని అడగనైనా అడగలేదు. ఈలోపుగ, యితర కూలీలు వచ్చి బెరార్డోని ఆపారు. ఆనాటినుంచి మరెవ్వరూ ఎల్వీరావద్దకు వెళ్ళలేదు. బెరార్డోకూడా ఆ యింటివైపు వెళ్ళడం మానుకున్నాడు.

పనినుంచి యింటికి వెళ్ళేటప్పుడు ఒక సాయంకాలం, యీ

విషయాన్ని గూర్చి ఆతనితో కనుపుదామని ప్రియత్నం చాను.

“ఎవ్వీరాకి యిరవై అయిదేళ్లుకూడా దాటిపోయి పురటాయి. మన ప్రాంతాల్లో యువకులందరూకూడ యిరవై రెండేళ్లు వచ్చేటప్పటికికే పెళ్లిళ్లు చేసుకుంటారు. కేవలం వివాహ విషయమే కాకుండా యింట్లో గడిచేందుకు ఎవ్వీరాకి కొంత తోడుకూడా కావాలి” అన్నాను నేను.

బెరార్డ్ సమాధానం యివ్వలేదు.

“ఆమెని వివాహం చేసుకోవాలని నీమనస్సుని స్థిరపరచుకో లేకపోతే, ఇంకొకరిని పెళ్లి చేసుకునేందుకు ఆమెకు హక్కు వుంది.”

“ఇంతతో కట్టిపెట్టు” అంటూ బెరార్డ్ మంజీవడ్డాడు. అంతటితో ఆ సంభాషణ ముగిసింది.

మరుచటి ఉదయం ఫ్యూసిన్ పొలాలకి వెళ్లేముందు బెరార్డ్ వస్తాడేమోనని యెదురు చూశాను. ఎంతసేపటికీ రాకపోతే వాళ్ల యింటికి వెళ్లాను. అతని అమ్మమ్మ యేడుస్తూ యిలా చెప్పింది.

“బెరార్డ్ కి పిచ్చి యెత్తుతోంది నాయనా, వాళ్ల తాతకంటే దారుణంగా వీడు పాడైపోతాడు. రాత్రిఅంతా ఒక్క ఊణంకూడా కన్ను ముయ్యలేదు. రెండుగంటలవేళ లేచాడు.

“ఫ్యూసిన్ వెళ్ళేందుకు యింకా చాలా ప్రాద్దు వుంది” అన్నాను. “నేను ఫ్యూసిన్ కి వెళ్ళడం లేదు” అని జవాబిచ్చాడు. “ఐతే యెక్కడికి” అని అడిగాను. “కమ్మరీస్ కి”

అన్నాడు. ఫ్యూసిలో పనివుంది కదా అక్కడి కెందుకు” అని అన్నాను. “కమ్మరీస్ పనుల్లో యెక్కువ డబ్బుదొరుకు తుంది” అన్నాడు. “డబ్బు అంటే ఆశ యెంతకాలం నుంచిరా నాయనా? ఆయ్యో ఆ లెళ్ళ వుంటేనా?” అన్నాను నేను. మాగుమాటాడకుండా వెళ్ళిపోయాడు.

బెరార్డో గ్రామాంతరం వెళ్ళాడనేవార్త వుల్లో అతి వేగంగా వ్యాపించింది. రైతులందరూ ఆశ్చర్యపడ్డారు. ఐనా, వ్యవసాయ కూలీకి యెక్కడ యెక్కువకూలి దొరుకుతోంటే అక్కడికే పోతాడు. తన చుట్టుప్రక్కల పనివున్నా, తక్కువ కూలి అయితే, యింకొకచోటికి వెళ్ళడంలో అబ్బురపాటు యేముంది? ఈ సంగతి మొత్తంమీద గ్రామస్థులకి చాలా వింతగావుంది. ఆ సాయంకాలమే బెరార్డో వూరికి తిరిగిరావడంతో మా ఆశ్చర్యానికి అంతమే లేదు.

మేరియట్లా, బాల్డిస్సేరాసేనాని, మరి కొందరు మొత్తం సలుగురైదుగురిదాకా, వీధిలో నిలబడి, బెరార్డో హటాత్తుగా వూరి విడచి వెళ్ళిపోవడాన్నిగూర్చి మాట్లాడుతున్నాము. అకస్మాత్తుగా మెల్లిమెల్లిగా వస్తోన్న బెరార్డో మా కంట బడ్డాడు. బెరార్డో యింకొకచోటికి వెళ్ళాడన్న వార్త కల్పితమేమో అని అనుకున్నాం. కాని బెరార్డో వున్నవాట్లా మంచి చొక్కా, టోపీ ధరించాడు. చంకలో మూటకూడా వుంది. అయితే యెందుకు తిరిగి వచ్చేస్తున్నాడు. బెరార్డో యేదో అసందర్భపు కథను చెప్పాడు.

“నేను స్టేషనుకి వెళ్లాను. టికెట్టు కొన్నాను. ఇంతట్లోనే పోలీసువటాలం వచ్చి ఆ స్టేషనులోవున్న ప్రమాణీకు లందరి

సామాన్లు వెతికి యెక్కడికి వెడుతున్నారో కనుక్కోడం మొదలెట్టారు. నేను యెందుకు వెడుతున్నదీ స్పష్టంగా దాపరికం లేకుండా చెప్పాను. “నీ కాగితాలు యెక్కడఉన్నాయి” అని అడిగారు. “ఏకాగితాలు? అన్నాను నేను. కాగితాలు లేకుండా నువ్వో పనిచెయ్యకూడదు’ అన్నారు వాళ్ళు. కాని యే కాగితాలు అవ్వి? కాగితాలు యేమిటో, నాకు బోధపడలేదు. టిక్కెట్టు మార్పించి, వా డబ్బు నాకిచ్చి వెనక్కి వెళ్ళిపోవ్వన్నారు. అందుచేత తరవాత స్టేషనువరకు నడచి వెళ్లి అక్కడ టిక్కెట్టుకొనుక్కుని రైలు యెక్కుదామనుకున్నాను. ఆ స్టేషనులో నేను టిక్కెట్టు కొనుక్కోగానే, యిద్దరు పోలీసులువచ్చి ‘ఎక్కడికి వెడుతున్నావు? ఎందుకు వెడుతున్నావ్’? అని అడిగారు. ‘కమ్యూనిస్ట్ పనిపాటలు చేసుకునేందుకు వెడుతున్నాను’ అని సమాధానం చెప్పాను. ‘నీ కాగితా లెవ్వి? చూపించు’ అని అడిగారు. ‘ఏ కాగితాలు? కాగితాలకీ, నా పనిపాటలకీ సంబంధం యేమిటి?’ అని అడిగాను. ‘కాగితాలు లేకుండా నువ్వొం కొకచోట పనిచెయ్యకూడదు. ఇప్పుడు, కొత్తగా గ్రామాంతరం పోయే కూలీల మీద కొత్త శాసనం వచ్చింది’ అని చెప్పారు. కమ్యూనిస్టుకి నేను వెళ్లడం, కేవలం పనిపాటలకొరకే గాని, దేశంలో ఒక చోటనుంచి, యింకొక చోటికి వలసపోవడం కాదు. అని వాళ్ళకి నచ్చచెప్పేందుకు అనేకవిధాల ప్రయత్నించాను. చివరే, వట్టి కంఠశోషేకాని, దానివల్ల యేమీ ప్రయోజనం కలగలేదు. ‘మా ఆజ్ఞ లవ్వి. వాటినిమేము అతిక్రమించలేం. కాగితాలులేకుండా, యే కూలీని ఒకచోటనుంచి, మరో

చోటికి పనికివెళ్లేందుకు రైలు యెక్కనియ్యం అన్నారువాళ్లు. ఆ రెండవ స్టేషన్లోకూడా, నా టీక్కెట్టు మార్పించి, డబ్బు యిచ్చి స్టేషనునొచ్చి బయటికి కొట్టేశారు. ఆ కాగితాల కథ యేమిటో, నాకు బోధపడలేదు, ఒక కాఫీహోటలుకు వెళ్లి, అక్కడ వున్నవాళ్ళతో కొందరితో బాతాఖానీ వేశాను. 'ఏమిటి? కాగితాలా? వాట్లనిగూర్చే నువ్వు వినలేదా, యింతవరకూ? యుద్ధసమయంలో, మేము అస్త్ర మానమూ యీ విషయాన్ని గూర్చే మాట్లాడుకునేవాళ్ళం' అన్నాడు ఒక జట్కాబండివాడు. ఒక రోజు రోజంతా యీ విధంగా తిరిగి తిరిగి మళ్ళీ యిక్కడికి చేరుకున్నాను. " అని బెరార్డో ఆరోజు కథని పూర్తిచేశాడు.

బెరార్డో కథ మా అందరికంటే బాల్మిస్సేరాసేనానిని యెక్కువగా ఆకర్షించింది. చొక్కా జేబులోంచి, ఆ రోజునే టపాలో ఎచ్చిన ఒక అచ్చు ప్రకటనకాగితాన్ని పైకితీసి "ఇందులోకూడా కాగితాలని గూర్చేరాశారు!" అన్నాడు.

ఆ కాగితాల విషయం నట్టి కల — బొల్లికబురుకాదు. రాష్ట్ర కార్మిక సంఘశాఖ అయిన తోళ్ళపనివారలసంఘం, బాల్మిస్సేరాని తోళ్ళపనివారల కాగితాన్ని తక్షణం పుచ్చుకోవలసిందని కోరింది.

"ఎల్వీరాకికూడా యిల్లాంటి ప్రకటన కాగితమే వచ్చింది. ఖంగారుపడుతో ఆ ప్రకటనలో యేముందో చెప్పమంటా నా దగ్గరికి వచ్చింది, అదేమిటో తలాతోకకూడా నా కర మవలేదు. కూలివాళ్ళు స్వేచ్ఛగా పనిచేసుకునే స్వాతంత్ర్యం

త్యాన్ని మాత్రం వాళ్ళు అరికట్టేశారని నాకు పూర్తిగా జ్ఞాపకపడింది. ఎవ్వరూ తండ్రితాతలు నేత బట్టలు అద్దకాల మీద బ్రతికేవారు. కాని, యిప్పుడు ఎవ్వరూ యేడాదికి కొంత పన్నుకట్టి ఆ కాగితం తెచ్చుకోకపోతే పనిచేసుకునేందుకు వీలు లేదుట ! ”

బెరార్డోకథ, యీ ప్రకటనలు రెండూ ఒకేసారి జరగడం మూలాన్ని మళ్ళీ పట్టణంవాళ్ళు కొందరు కలిసి యీతమామా చేశారేమో ననే అనుమానం నాకు కలిగింది.

‘మన బట్టలనేతకీ రంగుల అద్దకానికీ గవర్నమెంటుకి సంబంధం యేమిటి? పని పాటలు చేసుకునేందుకు రైతులూ, వీధివాళ్లూ ఒకప్రాంతంనుంచి మరొకప్రాంతానికి పోతోంటే, గవర్నమెంటు యెందుకు జోక్యం కలుగజేసుకోవాలి? గవర్నమెంటు పరిష్కరించవలసిన సమస్య లింకా లక్షవున్నాయి. ఈవిషయాలన్నీ పూర్తిగా వ్యక్తులకు సంబంధించినవి. ఒక్కముద్దసమయాల్లోతప్ప గవర్నమెంటు యీ విధంగా వ్యక్తుల వ్యవస్థాపనత్యాన్ని అరికట్టరు’ అని నా యభిప్రాయాన్ని నేను పక్షి చెప్పాను.

‘ఐనా, ఆ విషయాలన్నీ నీకేం తెలుసును?’ అంటూ బాలిస్టరా అడ్డునచ్చాడు. “మనదేశం యుద్ధంలో చిక్కుకుందో, కొంతసమయంలోవుందో మహా నీకు తెలిసివున్నట్లే మాట్లాడుతున్నావు.”

ప్రశ్న నిజమే అని మా అందరికీ తోచింది.

గవర్నమెంటు మన అందరి దగ్గర కాగితాలు వుండాలని

యీ రోజున ఆజ్ఞాపించిందంటే, మన దేశం యుద్ధంలో చిక్కుకుందన్నమాటే” అంటూ గద్దడిక స్వరంతో అన్నాడు.

“ఎవరితోటీ యుద్ధం? మన యెవ్వరికీ తెలియకుండానే, మనం యెవ్వరితో యుద్ధం చేస్తున్నాం?” అని బెరారో సాగదీసి అడిగాడు.

“ఆ విషయాన్ని గురించి నీకేం తెలుసును? పొట్టకోసి కందు కాగిడా వెట్టి వెతికినా అక్షరం ముక్క కనబడని, నీ బోటి నిరక్షర కుక్షికి ప్రభుత్వ విషయాలు తెలుస్తాయి కాబోలు. ఒక సెంటు భూమి కూడా లేదు. ఎప్పుడూ యుద్ధాలు ప్రకటించడం పట్టణంవాళ్ళ వంతు, యుద్ధం చెయ్యడం పల్లెటూరివాళ్ళ వంతు. వెనకటి యుద్ధం ఆరంభమైనప్పుడు ఫాంటమా రాలోని ఒక పిట్టకైనా తెలియదు. కొందరు మెనెలికోతో డెబ్బలాడుతున్నారు అన్నారు. పిల్లాటో తుర్కీ దేశసులతో మనవాళ్ళు పోరాడుతున్నారు అన్నాడు. కొన్ని యేళ్ళుపోయిన తర్వాతగాని, ఆ యుద్ధం తీసి, ప్రెన్సిపోలకి వ్యతిరేకంగా జరిగిందని తెలిసిందాడు. చరిత్రలో జరిగే అనేక యుద్ధాలు యెవరికీ వ్యతిరేకంగా జరుగుతున్నాయో, అనేకమందికి తెలియదు. ఒక యుద్ధాన్ని అర్థంచేసుకోవడం అంటే మాటలా? అందులో అనేక చిక్కునమస్యలు యిమిడి వుంటాయి. ఈ పల్లెటూరి రైతులు, గిల్బిలాయి రైతులు వాళ్ళ జీవితంలో యెన్నడూకూడా అర్థంచేసుకోలేరు. రైతుకి మహాయుద్ధంలో ఒక చిన్న భాగం మాత్రమే కనపడుతుంది. అదే యెంతో బ్రహ్మాండమైన ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది. పట్టణంవాళ్ళకి యుద్ధంలో చాలా భాగం తెలుస్తుంది. కోట

గోడలు, తుపాకీ మందు ఫేక్టరీలు, బాంబుల ఫేక్టరీలు, ఒక టుమిటి, అన్నీ కనబడతాయి. రాజుగారు దేశాన్ని అంతా చూస్తారు. ఒక్క భగవంతుడే, సర్వవ్యాపి కాబట్టి సర్వమూ చూడగలుగుతాడు. ”

“సరే, బాగుంది. ఐతే నువ్వు ఆ కాగితాలు తెప్పించు కుంటావా? లేదా?” అని బాల్డిస్సేరాని, నేను అడిగాను.

“ఓ, తప్పకుండా తెప్పించుకు తీరాలి. కాని డబ్బుమాత్రం చెల్లించని పద్ధతి చూడాలి” అన్నాడు.

మే మందరమూ కాగితాల విషయంలో ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాం. కాగితాలు యిస్తే కావాలి. డబ్బుమాత్రం చెల్లించడం.

ఆ రాత్రి యుద్ధాన్ని గూర్చి బ్రహ్మాండమైన చర్చ జరిగింది. ఆ విషయాలు చర్చించడం యిల్లు ఒకటికూడా వుండదు. ప్రతివాడు యింకోణ్ణి యీ ప్రశ్నే అడుగుతున్నాడు. “ఎవ రిత్తోటి యుద్ధం?” కాని సమాధానం ఒక్కడూ యివ్వగలి గినవాడు కనిపించలేదు. బాల్డిస్సేరా సేనాని మాత్రం, సోర్సనారా యింటిముందు వాకిట్లో కూర్చుని అడిగిన ప్రతి వారికీ అతి ఓసిగ్గా సమాధానం చెబుతున్నాడు.

“యుద్ధం యెవరితోటి చేస్తున్నామా? ఆ విషయం నాకేమీ తెలియదు, నాకు వచ్చిన ప్రకటనలో ఆ విషయమేలేదు. మనం అందరమూ డబ్బు చెల్లించి కాగితాలు పుచ్చుకో వాలని మాత్రమే దాంట్లో వుంది.”

రైతుల్లో యెక్కువమంది “పన్ను చెల్లించు: పన్ను చెల్లించు: పన్ను చెల్లించు : అస్తమానమూ పన్ను, పన్ను, చెల్లించు, చెల్లించు అన్నమాటే! అని అన్నారు.

ఊళ్ళోవున్న యీ గండరగోళాన్ని ఇన్నోసెంజా రాక మరీ కాస్త యెక్కువచేసింది.

ఫాంటమారాకి యెంతో ముఖ్యమైన పనివుంటేనే కాని ఇన్నోసెంజా వచ్చివుండడు. దేహశుద్ధి బొతుంది అనే భయం మూలాన్నే యీ మధ్యకాలంలో అతడు మా పూర్ణో సాహసించి పాదం పెట్టలేదు. ఇప్పుడైనా స్వయంగా వచ్చి వుండడు. సోర్సనారా యింటిముందు ఇన్నోసెంజా కనపడగానే, ఒక్కక్షణంలో రైతులందరూ చుట్టుముట్టి వేశారు. తెల్లపోయిన అతనిముఖం అతడంత భయపడ్డాడో తెలుపుతోంది. భయంతో నిశ్చేతను డయ్యేముందే, సోర్సనారా వచ్చి ఒక ముక్కాలిపీటవేసి కూర్చోమంది.

“క్షమించండి, క్షమించండి” అంటూ పీలగొంతుకతో తొట్టుపాటు పడుతో ఆరంభించాడు. “అబ్బే, యేమీ భయపడకండి. ఎందుకూ భయపడటం. కారణం యేమీ లేదు. నన్ను చూస్తే, మీరు భయమా? ఎందుకు?”

“చెప్పవయ్యా, చెప్ప. యెందుకు వచ్చావ్?” అంటూ బెర్రాడ్డా అడిగాడు.

“నరే అసలు విషయంలోకి వెంటనే వచ్చేద్దాం. నేను వచ్చిన పనికి, పప్పులకి యేమీ సుబుధులేదు. భగవంతుడిమీద ప్రమాదాచేసి చెబుతున్నారు. నేను పప్పుల నిమిత్తం

రా లేదు. పన్నులకీ, నేను వచ్చిన పనికి యేమీ సంబంధం లేదు. పన్నులకోసం వచ్చివుంటే భగవత్సాక్షిగా నా కళ్ళు పోతాయి ! ”

కొన్ని డినాలు ఆగాడు. ఇన్నోసెంజా కళ్ళు పోలేదు.

“చెప్పవయ్యా, అసలు కథేమిటో, చెప్పు” అని బెరార్డో అడిగాడు.

“నరే, ఒకరాత్రి ఒక సైన్యాధికారి యిక్కడికి వచ్చినసంగతి మీకు జ్ఞాపకంవుందా? ఆయనవేరు గౌరవనీయులైన పెలినో, డోనుకమీ? జ్ఞాపకంవుందా, మీకు? నరే బాగుంది, సంతోషం. నరే, గౌరవనీయులైన పెలినోగారు, ప్రభుత్వంతో యీ ఫాంటూమారా గ్రామం ప్రస్తుత ప్రభుత్వానికి, ప్రబల విరోధులకి నివాసమైన అన్ని గుండం అని ఒక నివేదిక పంపించారు... అబ్బే, ఖంగారు పడకండి. అందువల్ల యేమీ అపాయం కలగదు. భయపడవలసిన అవసరం యేమీ లేదు లెండి. ప్రస్తుత ప్రభుత్వానికి, మతాధిపత్యానికి విరుద్ధంగా కొందరు యీ గ్రామంలో మట్లాడిన విషయాలని, తూచ తప్పకుండా గౌరవనీయులైన పెలినోగారు ప్రభుత్వానికి విన్నవించారు. మీరేమి చెప్పారో ఆయన అర్థం చేసుకోలేదన్న మాటలో యేమీ సందేహం లేదు. అధికారులు యీ సందర్భంలో యిక్కడ కొంత కట్టుదిట్టం చెయ్యాలని అనుకున్నారు. పెద్ద కష్టమైన దేమీకాదు. నా మాట నమ్మండి. మీకు ఒక్క పైసాకూడ ఖర్చులేదు. అబ్బే, అప్పున్న అర్థంలేని పిచ్చిపనులు. పట్టణాల్లో అల్లాంట్రి

ఫనులకి యెంతో విలువయిస్తారు. కాని, మీబోటి తెలివైన రైతులు వాటిని లెఖించెయ్యరు....

అధికారు ఫాంటమారా గ్రామస్థులమీద యేమి చర్యతీసు కంటారో, ఇన్నోసెంజాకి పూర్తిగా తెలియదు. ప్రాంతీయ సంఘం యేమిచేయ నిర్ణయించిందో మాత్రమే తెలుసును.

అతనికి అంతకంటే అధికంగా తెలియదు. తెలుసుకోవాలని కూడ అతడు కోరడంలేదు. చీకటిపడిన తరవాత ఫాంట మారా గ్రామస్థులు ఇళ్ళువదలి యివతలికి ఉదయంవరకూ రాకూడదు. ఆ గ్రామంలో కర్ఫ్యూజ్ ప్రవేశపెట్టబడింది.

“ఐతే మాకు యిదివరకునుంచీ యిచ్చేకూలి యిస్తారా?” అని బెరాల్డో అడిగాడు.

“నీ కూలికి, దీనికి యేం సంబంధంవుంది? అని ఇన్నోసెంజా అన్నాడు.

“నా కూలికి, దీనికి యేం సంబంధం ఉందా? తెల్లవారే వరకూ ఇళ్ళు వదిలిపెట్టి నెత్తుకుండావుంటే ఫ్యూసికోకి ఉదయం పదిగంటలు దాటితేగాని, చేరుకోలేము. ఒక్క రెండుగంటలు పనిచేస్తేనే, మాకిదివరకు వచ్చే కూలివస్తే, కర్ఫ్యూ పది కాలాల పాటు ఉండాలని కోరుకుంటాము” అని బెరాల్డో తెలియబరిచాడు.

“మా వ్యవసాయం మాట ఏమిటి? రాత్రిళ్ళు ఇళ్ళు కదిలేం దుకు మీ లోకపోతే, మా పొలాలు ఎల్లా దున్నుకోవడం?

మేము పొలాలు బీడుపెట్టుకొని, కడుపుల్లో కాళ్ళు పెట్టుకుని పడుకోవాలా?”

ఇన్నోసెంజాకి దిక్కుతెన్నూ తోచలేదు.

“అబ్బే! మీరు సరిగ్గా అర్థంచేసుకోలేదు. లేకపోతే, నేను ఇల్లా అన్నానని మీరు యింకోవిధంగా భావించలేకపోతే, మీకు అర్థం అవనట్టు నటిస్తో నన్ను తిప్పలు పెట్టాలని చూస్తోన్నట్టుగా నేను యెంచవలసి వస్తోంది. మీ మామూలు జీవితపద్ధతినే మార్చుకొమ్మని యెవ్వరు చెప్పారు? కంట్రాక్టరుగారు యిప్పుడు పొడెస్తా. ఆయన ఆజ్ఞలను నెరవేర్చాలి. ఆయన పనిని ఆయన చెయ్యకుండా చెయ్యలేకదా. నే నీ జిల్లా తపాలామనిషిని, నా పనిని నేను నిర్వర్తించకతప్పదు. పై అధికారు లందరూ చేసే పితురీల మూలాన్ని పొడెస్తా గారు యీ పని చెయ్యకతప్పలేదు. మీరు రాత్రిళ్ళు మీ గృహాలని వదలిపెట్టకూడదన్న ఆయన ఆజ్ఞలని మీకు తెలియ పర్చడమే నా ధర్మం. మీకు యేది మంచిదిని తోస్తుందో ఆ విధంగానే చెయ్యండి,” అన్నాడు ఇన్నోసెంజా.

“ఐతే చట్టం విషయం యేమిటి? ఎవ్వరి కేదితోస్తే వాళ్లా విధంగా చెయ్యడం ఆరంభిస్తే శాంతి, భద్రతల విషయం యేమాతుంది? శాసనం, శాసనం ఔనాకాదా? ముందు ఆ విషయం చెప్పండి” అంటూ బాల్డిస్సేరా సేనాని ఉద్వేగంతో అన్నాడు.

“క్షమించండి. మీ రెన్ని గంటలకి లేస్తారు?” అని ఇన్నోసెంజా అడిగాడు.

“పదిగంటలవేళకి తేస్తానండి. ఈ రోజులో పనులెక్కడ యేడి
శాయి” అంటూ రేచీకటి చెప్పల పనివాడు సమాధానం
యిచ్చాడు.

“చాలా బాగుంది. ఈ శాసనం అమలు జరుగుతోందో
లేదో చూశేందుకు మిమ్మల్ని నేను నియమిస్తున్నాను.”
అన్నాడు ఇన్నో సెంజా.

మేమందరమూ కడుపు ఉబ్బేట్లా నవ్వుతున్నాం. బాలి
స్నేరా సేనానికి మాత్రం చాలా కోపం వచ్చింది. అప్పుడే
బాగా చీకటి పడిందిగనుక, బాలిస్నేరా పడుకుంటానని వెళ్లి
పోయాడు. తలవని తలంపుగా అందరినీ నవ్వించ గలిగాను
కదా అనే సంతోషం గలిగి, ఇన్నో సెంజా మనస్సు కుదుట
బెరుచుకొని, సేగరెట్టు వెలిగించి, దర్జాగా పొగ విడవటం
ఆరంభించాడు. మే మెప్పుడూ అల్లా విడవము. మాలో
కలిగిన ఆశ్చర్యసంభవాలని పురస్కరించుకొని పొడైనాగారి
రెండవ నిర్ణయాన్ని తెలియబరచ నారంభించాడు. ప్రజలు
గుమిగూడే బహిరంగ స్థలాలలో, అందరికీ కనబడే ప్రదేశ
ాల్లో,

ఇచ్చట రాజకీయ చర్యలు

నిమేధింపబడ్డాయి.

అనే ప్రకటన ప్రతాన్ని అంటించాలి.

ఫాంటమారోలో మేరియట్టా యింటివద్దనే అందరూ తీరు
బాటు సమయాల్లో చేరుతువుంటారు. అందుచేత పొడైనా

గారి ఆజ్ఞాప్రతాన్ని ఆమె చేతికిచ్చాడు. ఆ ప్రదేశంలో, యకముందు రాజకీయవిషయాలమీద చర్చలు జరిగేట్లయితే ఆమెనే బాధ్యస్థురాలుగా యెంచి, తగుచర్య తీసుకుంటూ పంటూ పొడెస్తామిగారు వ్రాసిన ప్రతాన్నికూడా సోర్సనారాకి యిచ్చాడు.

“కాని యీ డొల్లొ యెవ్వరికీ రాజకీయ విషయాలంటే ఏమిటో తెలియవో? మా సావిత్రిలో ఎవ్వరూ రాజకీయాలని గూర్చి మాట్లాడరే!” అంటూ సోర్సనారా విడ్డూరపడింది.

“ఐతే, గౌరవనీయులైన పెరినోగారు యీ గ్రామంనుంచి త్రాచుపాములాగు బుసలుకొడుతూ వచ్చాడు ఎందుకు? మీరు యే విషయాన్నిగూర్చి మాట్లాడారు?”

“ఓ, అన్ని విషయాలనిగూర్చి మాట్లాడము. ధరలనిగూర్చి, కూలి, పన్నులు, చట్టాలనిగూర్చి మాట్లాడుకున్నాము. ఈ రోజున కాగితాలు, యుద్ధం, వలసపోవడాలనుగూర్చి చాలా సేపు మాట్లాడుకున్నాం... ..”

“ఇకముందు యెప్పుడూ, యీ విషయాలని గురించి, పొడెస్తామి గారి ఆజ్ఞాప్రకారం చర్చించకూడదు. ఈ ఆజ్ఞలు మీ ఒక్క ఫౌంటమారాకే కాకుండా ఇటలీకి అంతకీ వర్తిస్తాయి. బహిరంగ ప్రదేశాల్లో ధరలు, వేతనాలు, పన్నులు, చట్టాలను గూర్చిన చర్చలు నిషేధింపబడ్డాయి.”

“ఐతే, మేము యేమీ మాట్లాడుకో కూడదనేకదూ మీ ఉద్దేశ్యం?” అని బెరారొ అడిగాడు.

“బాను, బెరార్లో! ఈ విషయం నీకు సరిగ్గా అర్థం ఏది. ఏ విషయాల్ని చర్చించకూడదనే నిషేధం వచ్చింది. పొడెస్టా గారి నిర్ణయంలో ముఖ్యోద్దేశం అంతే. ఏ రకమైన చర్చలూ యికముందు జరుగకూడదు.”

బెరార్లో తనలో యేకీభవించినందుకు ఇన్నోసెంజాకు గలిగిన ఆనందానికి పరిమితి లేకుండా వుంది. ఆ ప్రకటనను యింకా స్పష్టంగా చెయ్యాలని బెరార్లో సూచించిన వెంటనే అతడు అంగీకరించాడు. ఒక పెద్ద అట్టమీద అతడే ఆ ప్రకటనని వ్రాశాడు.

చర్చలన్నీ పూర్తిగా

నిషేధింపబడ్డాయి

—పొడెస్టాగారి ఆజ్ఞ

సోర్సనారా సావిడిగోడమీద ఎత్తుగా ఆ ప్రకటనని బెరార్లో స్వయంగా అంటించాడు. అతడే యీ పనులన్నీ చెయ్యడం మాకు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. అతని అభిప్రాయం మాకు యింతకుముందే బోధపడనట్టు, “ఆ ప్రకటనని యెవ్వరైనా ముట్టుకుంటేనా?” అంటూ గట్టిగా అన్నాడు.

ఇన్నోసెంజా చేతులు ముందుకు జూచి, బెరార్లోని ముద్దు వెట్టుకుందామని యత్నించాడు. కాని బెరార్లో నివారిస్తూ, తన అభిప్రాయాలని వెల్లడించ ప్రారంభించగానే, అతని ఉత్సాహమీద చన్నిళ్లు జల్లినట్లు ట్టయింది.

“మితోటి నేను యెప్పుడూ ఇల్లాగే చెప్పడంలేమా?

పొడబ్బా దీనిని శాసనంగా చేసేవరకూ వేచివుంటారు. ఈ ఉన్నవాళ్ళతో ఎప్పుడూ తర్కించకూడదని నా ప్రధాన సూత్రం. తర్కించడం, చర్చించడం, రైతుల దురదృష్టానికి మూలకారణాలు. గాడిదకంటెకూడా మన జీవితాలు అధ మంగావున్నాయి. చూడండి, ఏభయ్యో, వందో పౌనుల బరువుకంటె, అధికంగా గాడిదలు మొయ్యవు. కాని అవె వ్వుడూ శుష్కవాదన చెయ్యవు. ఏదోతోచినంత వేగంగానే నడుస్తాయి. అంతేగాని తర్కిస్తూ పరిగెత్తవు. మేయడంలో ఒక్క పరకకూడా లోటురానియ్యవు. ఏ తర్కమూ వానిని ఒప్పించలేదు. ఏ ఉపన్యాసమూ వానిని కదిలించదు. వాటికి అగ్గి అవకనైనా పోవాలి, లేకపోతే అగ్గం అవనట్టు నటించ నైనా నటిస్తాయి. కాని, రైతుసంగతి చూడండి. రైతు తర్కిస్తాడు. ఆతనిని ప్రోత్సహించి, అతని బలానికి మించిన పనికూడా అతనిచేత చేయించవచ్చును. కడుపులో తేళ్ళూ, జైరెలూ పాకుతోన్నా, యితరుల ప్రోత్సాహం మీద రైతు పని చేస్తోనే వుంటాడు. ఆ రైతుని ప్రోత్సహించి యుద్ధానికి పంపించగలుగు తావు. నరకం లాంటి స్థలంకూడా ఉందని ఆతణ్ణి నమ్మించ గలుగుతావు. కళ్ళవిప్పి మీ చుట్టుప్రక్కల చూడండి. దాని ఫలితాలు కనపడతాయి.”

బెరార్డో చెప్పే మాటలన్నీ, అతడు అస్తమానమూ పాడు తోన్నపాటే. కాని ఆ మాటలు ఇన్నోసెంజాకి భయం గలిగించాయి.

బెరార్డో మళ్ళీ సాగించాడు.

“మీ గాడిద ఆహారం దొరక్కపోతే ఒక ఊణం ఊరు కోడు. నాకు ఆహారం దొరికిందా, నేను పనిచేస్తాను. దొరకదూ, నేను పనిచెయ్యను, అని అది అంటుంది. అది తర్కించదు కనుక, అల్లా పైకి చెప్పదనుకోండి, ఆ విధంగా మీకు కళ్ళకు కట్టినట్లు కనపడేట్లా ప్రవర్తిస్తుంది. ఒక్క ఊణం పూహించండి, ఈ ఫ్యూసిసో భూముల్ని దున్నే యీ ఆరు వేలమంది రైతులూ, తర్కించే గాడిదలు కాకుండా, తీయని కబుర్లు చెప్పి యెవ్వరైనా నీతులు చెబితే తర్కిస్తూ లోబడే గాడిదలు కాకుండా, పోలీసులు బెదిరిస్తే తర్కిస్తో చొక్కాడక పోయినా, కాళ్ళూచేతులూ విరగొట్టుకునే తర్కించే గాడిదలు కాకుండా, తర్కించకుండా వుండే నిజమైన గాడిద లే అయితే, యేం జరుగుతుంతో తెలుసునా? బ్రాహ్మినియో రాజకుమారుడు అడుక్కుతింటో వుండవలసి వచ్చును. వీళ్ళే నిజమైన గాడిదలైతేనా, ఇన్నో సెంజా ను వీవీపాటికి తోక రుగ్గాశించి వచ్చిన దారినే వెనక్కి వెళ్ళి వుండువు. నిన్ను చంపకుండా మమ్మల్ని యేది అడ్డుతోంది? సమాధానం చెప్పు.”

ఇన్నో సెంజా యేదో సమాధానం చెప్పబోయాడు కాని, నోటినుండి మాట పూడిపడ లేదు. ముఖంలో కళాకాంతులు లేవు. వెలవెల పోయాడు.

“నిజమైన గాడిదల్లాగు కాకుండా తర్కించే యీశక్తి, కూనీ చేసిన తరువాత వచ్చే ఆపదని తెలుపుతోంది. అజ్ఞానమే మమ్మల్ని యీపని చెయ్యకుండా ఆపుతోంది. కాని, ఇన్నో సెంజా నీ చేతుల్తో స్వయంగా ఆ ప్రకటన మీద యీ

రోజునుంచి చర్చలన్నీ నిషేధించబడ్డాయని రాశావు. మీ
 పీకలు మీరే కత్తిరించుకున్నారు...'

“ఇదుగో, యిల్లా చూడు” అంటూ, ఇన్నో సెంజా తెగించి
 సమాధానం చెప్పాడు. “తర్జించకూడదని చెబుతూనే,
 అందరికంటే నువ్వే అధికంగా తర్జిస్తున్నావు. నేను యిల్లా
 అన్నందుకు కోపం వుంచుకోను. కాని నీ వుపన్యాసం అంతా
 తర్జమే నే నింతవరకు యే రకమైన గాడిద యీ విధంగా
 తర్జించడం వినలేదు.”

“అన్ని రకాలైన తర్కాలూ అధికారులకీ, పెట్టుబడిదార్లకీ
 అనుకూలంగానే వుండేట్లుబ్బయితే, వాళ్లు అన్ని చర్చలన్నీ
 యెందుకు నిషేధించాలి?” అని బెరార్డోని అడిగాను.

ఒక ఊణం బెరార్డో నిశ్శబ్దంగా పూచుకుని యీ విధంగా
 అన్నాడు.

“ఓ, చాలా ప్రొద్దుపోయింది. ప్యూసినోకి వెళ్ళేందుకు తెల్ల
 వారు ఝామున మూడు గంటలకి వెళ్ళాలి. శేలవు” అంటూ
 వెళ్ళిపోయాడు.

బెరార్డో వాదాలన్నీ యీ విధంగానే అకస్మాత్తుగా ముగుస్తూ
 వుంటాయి. గంటల తరబడి మాట్లాడుతూనే వుంటాడు.
 చాలా దౌర్జన్యముతమైన మాటలు, అర్థంలేని మాటలు
 యెంతోనేపు వేదాంతాలాగు చెబుతాడు. ఆతడు మాట్లాడే
 బప్పుడు, యితరులు అడ్డువచ్చేందుకు వీలులేదు. ఆతడు
 పూర్తిచేశాక, యెవరైనా యేదైనా ప్రశ్నవేస్తే, సమా
 ధానం తోచక హఠాత్తుగా వెళ్ళిపోతాడు.

ఆ రాత్రి ఇన్నోసెంజా పట్టణానికి వెళ్ళలేదు. బెరారో మాటలికి భయపడేనా వుండాలి, లేకపోతే వంటలో బాగా నైనా వుండకపోవాలి. ఏ కారణమువల్ల నై తేనేమి ఆ రాత్రి పోర్సనారా యింట్లో గడిపాడు.

౪

జూన్ నెల సగం గడిచిపోయాక ఫ్యూసిన్ విషయాన్ని గూర్చి రోమ్ సగం లో వున్న క్రొత్త ప్రభుత్వంచేసిన నిర్ణయాన్ని తెలియపరిచేందుకు మార్సికా రైతుల ప్రతినిధులని అవెజ్జనో పట్టణానికి హాజరైన మంటారనే పుకారు వుట్టింది.

ఈ వార్త ప్రజలలో చాలా కలవరాన్ని వుట్టించింది. ఇంత వరకూ వెనుకటి ప్రభుత్వాలేవీ, ఫ్యూసిన్ స్రశ్న ఒకటి వుంది, అనే విషయాన్ని గుర్తించినట్లు కనపడదు. ఎన్నికల విధానం తీసివేయబడ్డాక, ఎదురులో ఫ్యూసిన్ నిగూర్చి అత్యధికంగా మాట్లాడుతూండే న్యాయవాదులు కూడా ఆ విషయాన్ని గూర్చి మరచిపోయారు.

రోమ్ లో క్రొత్త ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తరువాత మాటలో సంక్షేపం చేశారు. అప్పుడప్పుడు ఆ ప్రభుత్వాన్ని గూర్చి ప్రజలు కూడా చెప్పకంతున్నారు. ఒక యుద్ధం జరిగిందన్నమాట కూడా ధృవపడింది. యుద్ధం జరిగిందా పాత ప్రభుత్వం పోయి, క్రొత్త ప్రభుత్వం యేలా వస్తుంది? బూరాబ్బన్ ప్రభువులు స్పెయిన్ దేశీయుల్ని, బూరాబ్బులను పైడమాంటీన్ ప్రభువులు యుద్ధంచేసే తరిమేశారు. కాని, యీ క్రొత్త ప్రభువులు యెక్కడనుంచువచ్చారో, యేజాతికి చెందినవాళ్ళో

మాత్రం యింతవరకూ ఘంటసూరాలోనివా లైనరికీ తెలియదు. ప్రభుత్వాలు పట్టణాల్లోనే తటస్థించే విషయాలు.

ప్రభుత్వంలో మార్పు వచ్చినప్పుడల్లా, బీదరైతు చెప్పగలిగిందల్లా “భగవంతుడు కటాక్షించి మా కొక మంచి ప్రభువుని ప్రసాదించుగాక” అని. వేసవికాలంలో ఆకాశంమీద కనపడే మబ్బులు, నిజంగా వర్షించేవో వర్షంరాకడను ఘాటించేవో బీదరైతుమీద యెల్లా ఆధారపడి వుండదో, అల్లానే ప్రభుత్వం మార్పులోకూడా ఆతని యిష్టానిష్టాల లెఖి వుండదు.

ప్రభుత్వ ప్రతినిధి ఒక మనవచ్చి బీదరైతులతో వారి కష్ట నిష్ఠురాలనుగూర్చి మాట్లాడతాడనే విషయం నిజంగా చాలా ఆశ్చర్యకరమైనదే.

“మళ్ళీ పూర్వపురోజులు వచ్చేస్తున్నాయి. ధర్మరాజ్యాన్ని మళ్ళీ మనం చూస్తాం. మహారాజు రాజభవనానికి, బీదవాడి పూరిగుడిసెకి మధ్యనున్న దుర్భేద్యమైన లోటగోడలు, కందకాలు, ముళ్ళకంచెలు అన్నీ పటాపంచలయ్యాయి. ప్రభువు మారువేషం వేసుకొని, రాత్రిళ్ళు గ్రామాలు తిరిగి పాలితుల కష్టసుఖాలు కనుక్కుంటూ వుంటాడు. ఈ మధ్య నంటే యెన్నీకలువచ్చి, పాలకులకు, పాలితులకి మధ్యని ఈ అగాధాన్ని యేర్పరిచాయి. ఈ పుకార్లూ, యీ వార్తలే నిజమైతే మళ్ళీ మనకి బంగారుకాలం వచ్చేసింది అన్న మోటు!.....”

అంటూ బాల్మీకీరాసేనాని అందరితోను విసుగూ, విరామం లేకుండా చెబుతున్నాడు.

మిచీలీతోంపాకికూడా యిట్టి ఆశే కలిగింది.

“ఎన్నికలమీద, ప్రతినిధులతోనూ, ప్రభుత్వాన్ని నడిపించడం అంటే బీద ప్రజల్ని భాగ్యవంతులచేతుల్లో వుంచడం అన్నమాట. ధనాధ్యులు వాళ్ళు చిత్తం వచ్చిన రీతిని యెన్నికలని నడుపుతారు. ఒక్కళ్ళే ప్రభుత్వాని కంటకీ సర్వాధికారిగావుంటే భాగ్యవంతులని భయ పెట్టవచ్చును. రాజకీయ రైతుకీ మధ్య యేం నెరం వుంటుంది? ఏమి వైషమ్యం వుంటుంది? అట్టే అలాంటి ఆలోచన పుట్టడమే అసమంజసం గావుంటుంది. కాని టార్గెనియో రాజకుమారుడికి, రాజకీయ మధ్య చాలా సులభంగా వైషమ్యం ఉండేందుకు వీలుంది.” అని ఆతని అభిప్రాయాన్ని వెల్లడిచేశాడు.

ప్రూసిని భూముల్ని మళ్ళీ పంచి పెట్టేటన్నాడు తనకికూడా ఒక భాగం దొరుకుతుందనే ఆశతో తక్కిన అదరి అభిప్రాయాల్నీ తన మామూలు దురల్వాటు ప్రకారం ఖండించలేదు.

“ప్రభుత్వాలన్నీ దొంగలతో కూడుకొని వుంటాయి. అయిదు వందలమంది కంటే ఒక్క దొంగే వుండేటట్టయితే రైతులకి మంచిది. ఎంత ఆశోచిస్తూ దొంగలైనా, అయిదువందలమంది చిన్న దొంగలు, అకలి తీరని దొంగలతో సమానంగా దిగమింగలేదు. ఆ ప్రూసిని ఒకమీని వాళ్ళు మళ్ళీ పంపే

టల్లయి తే ఫంటమారా, తన హక్కుల్ని పూర్తిగా వినియోగించాలి." అంటూండేవాడు బెరార్డు.

ఒక ఆదివారం వుదయాన్ని, ఫంటమారాకి ఒక మోటారు లారీ వచ్చింది. అవెజ్జానో వచ్చేరైతులందరినీ లారీయెక్కిమని లారీ డ్రైవరు అహ్వానించాడు. లారీకి డబ్బుయే మీ యివ్వ నవసరములేదు. ఆ లారీ పూర్తిగా త్రివర్ణ సతకాలతో అలంకరింపబడి వుంది. ఆ లారీని అధికార్లు పంపించడం, మే మేమీ డబ్బు చెల్లించ నక్కలేకపోవడం, మాకు అశ్చర్యాన్ని కలిగించాయి.

ఫంటమారాలో, అదృష్టవశాత్తూ పది పన్నెండుమంది దిగబడి వున్నాము. తక్కినవాళ్ళంతా పనులకి వెళ్ళారు. పొలం పనులధికంగావుండే వేసవికాలంలో ఆదివారాలనాడ కూడా మమ్మల్ని పని చెయ్యనిచ్చేవారు, చర్చి మతాధికారులు. జాన్ నెలాఖరలోగా కొలెలు ప్రారంభమౌతాయన్న విషయం అధికారులకీ తెలియనందుకు మేమెవళ్ళమూ ప్రభుత్వాన్ని నిందించలేదు. ఫ్యూజీనో తగాదా పరిష్కరింపబడబోయే రోజున ఒకపదికొంతకు మాఒరియ్యేందుకు, ఒక రోజు పని పొగట్టుకొనేందుకు కూడా మేము సిద్ధంగా వున్నాము.

ఫంటమారా రైతులందరూ, ఫ్యూజీనో భుమిల్ని పగతొలకిచ్చుకునేందుకు మారే అధికారం ఉందని వాదించే వాళ్ళం. కాని టర్కీయో ప్రభుత్వం ఆ భుమిని, లయర్లకీ, డాక్టర్లకీ, ప్రొఫెసర్లకీ, పెద్ద భూస్వాములకీ పెద్ద పెద్ద

భూప్రతుల్ని మగతాకి యిచ్చేవారు. వాళ్ళు మా బీదరైతుల్ని, మా కూలీలని దోచుకునేవారు. ఫ్యూసిన్ భూముల్ని మేము మగతాకి తీసుకోవాలని మేము ఎప్పుడూ ఆశిస్తూ వుండే వాళ్ళం. ఎన్నికలరోజుల్లో డాన్ సర్కో స్టాంజా ఉపన్యాసంలో చెప్పిన “భూములన్నీ, దున్నుకునే రైతులపరం అయ్యే రోజులు వస్తాయి” అన్న, ఆ రాబోయే రోజుల కోసం యెదురు చూశేవాళ్ళం.

ఫ్యూసిన్ భూముల్ని బార్లొనియో రాజకుమారుడి చేతినుండి ఊడలాల్తుని, లాయర్లు, డాక్టర్ల చేతిలో పడకుండా స్వంతంగా సేద్యం చేసుకొని కష్టించే రైతుకి యివ్వాలి అని సర్కో స్టాంజా ఉపన్యసించాడు. అంటే మారైతులందరికీ దాని మీద హక్కుంది అన్నమాట! ఫ్యూసిన్ భూములు రైతులకి పంచివెడతారనీ, అందుకోసం అధికార్లు మోటారు లారీని పంపించారనీ, అనడంతోనే మాకు అమితమైన ఉద్వేగం కలిగి, బెరార్డో, అంటోనియో, సియరప్ప, లోసర్డో, యాండ్రీమా, రాఫేల్, పిలాటో, అతని కొడుకు, నేను, నోరు మెదపకుండా లారీ యెక్కాము.

మా లారీ బయల్దేరేముందు “మీ ధ్వజం యేదీ?” అని డ్రైవరు అడిగాడు.

“ఏం ధ్వజం”

“ప్రతి రైతుసమూహమూ ఒక్కొక్క ధ్వజం తెచ్చుకు తీరాలని, నాకు వచ్చిన ఆజ్ఞలు” అని చెప్పాడు డ్రైవరు.

“ధ్వజం అంటే యేమిటి?” అని మేము అడిగాము.

“ధ్వజంబంటే పతాకం అంటే జండాంటారు తెలియదా?”

ముఖ్యంగా ఫ్యూసిన్ జమీని పంచిపెట్టబోయే రోజున నూత్న ప్రభుత్వానికి మా మీద యేమీ దురభిప్రాయం కలిగించుకో కూడదని మాకు చాలా ఆతురతగావుంది. క్రీస్తు దేవాలయం మీదవున్న శాన్ రాఫోధ్వజాన్ని మాతో తీసుకొని వెడదామని నిశ్చయించుకున్నాం. రాఫేలు, అంటోని యోలు వెళ్ళి పదిపాను గజాలపొడుగు కర్రకి తగిలించివున్న పెద్ద నీలము తెలుపు వర్ణాలపతాకం మీద, శాన్ రాఫో భక్తుడు కూర్చొని వుండగా, కాలుమీద వున్న ఒక పెద్ద గాయాన్ని, ఒక కుక్క నాకుతూ వున్నట్టు చిత్రింపబడివున్న పెద్ద ధ్వజాన్ని మోసుకొని వచ్చారు. డ్రైవరు దానిని చూచి, తన లారీమీద తీసికొని వెళ్ళేందుకు నిరాకరించాడు. మా ఫౌంటేనరీలోవున్న జండా అదొక్కటే, దానిని తీసికొని రాకపోతే మేమూ రామంటూ బెర్రాడో క్రిందికిదిగాడు. అందుతో డ్రైవరు లోబడిక తప్పిందికాదు.

ఆ ధ్వజాన్ని లారీ పరుగెత్తుతోన్నప్పుడు పట్టాకోని నిలిపి వుంచడం చాలాకష్టంగావుంది. పెద్దగాలి వస్తోంటే ముందుకీ వెనక్కీ పూగే తెరచాప కొయ్యలాగుంది మా జండా. చాలా దూరంవరకూ కనబడుతూ వుండివుండాలి. పోలీసులలో పనిచేసుకునే రైతులు అనేకమంది మా జండావైపు ఆశ్చర్యపడుతూ విరగబడి చూడటం చూశాం. మోకరిల్లి స్త్రీలు నమస్కరిస్తున్నారు. మా గ్రామం వదిలిపెట్టిన తరువాత మా లారీ ఒక గ్రామాన్ని సమీపిస్తుండగా

“కీర్తన పాడండి!” అన్నాడు జైవరు.

“ ఏం కీర్తన ” అని మే మడిగాం.

“ మనం గడిచే పతి గ్రామం దగ్గర, పాటలు పాడుతో, మనం చాలా ఉత్సాహకరంగా వున్నట్లు యితరులకి తోచేటా చెయ్యాలి: అని నాకు అధికారులు ఆజ్ఞలు పంపించారు.”

మా కేమీ పాటలు రావు. అంతేకాకుండా, ఆ జండాని, నిలిపి వుంచడానికే మేము చాలా కష్టపడవలసి వస్తోంది.

అవెజ్జానాకి వచ్చే లారీలు, మోటార్లు, మోటారు సైకిళ్ళు, సైకిళ్ళు రోడ్డుమీద అసంఖ్యాకంగా వున్నాయి.

బ్రహ్మాండమైన నీలం, తెలుపురంగు జండా ఆ లారీలలో వున్న వారికి ముందు, ఆశ్చర్యాన్ని, తరువాత నవ్వుని పుట్టిం చాయి. జేబురుమ్మాశ్లంత నల్లజండాలను వాళ్ళు తీసికొని వస్తున్నారు. ఆ జండాలమీద పుర్రె, యెముకల చిహ్నాలు వున్నాయి.

అవెజ్జానా పట్టణం ప్రవేశించే ముందు ఆ జండాకోసం చిన్న సంఘర్షణ జరిగింది. నల్ల యూనిఫారం దుస్తులు తొడుక్కున్న యువకులు రోడ్డుమీద నిలబడి, ఆ ధ్వజాన్ని వారికి వప్పించి మన్నారు. అదొక్కటే మా దగ్గరవుంది గనుక, దానిని యివ్వమని తిరస్కరించి చెప్పాం. ఆ యువకులు, లారీని ఆపించి బలవంతంగా లాక్కుందామని ప్రయత్నించారు. దారి పొడుగునా అందరూ మమ్మల్ని చూచి నవ్వినందుకే మాకు చాల చిన్నతనంగావుంది. ఈ అవమానానికి మాకు

చాల కోపంవచ్చి, వారితో కలబడి చాలమంది నల్లదుస్తుల యువకుల్ని రోడ్డుమీద దొర్లించాం.

ఆ లారీచుట్టు, పెద్ద పెద్ద కేకలువేస్తో, అరుస్తూన్న పెద్దగుంపు పోగుబడింది. అందులో చాలామంది, నల్లదుస్తుల యువకులు మిగతా ఫాంటమారా చుట్టుపక్కలవున్న గ్రామాలరైతులు. వాళ్ళు మమ్మల్ని గుర్తించి యేదో గొంతుక చించుకుంటూ అరుస్తున్నారు. మేము మాట్లాడకుండా మాధ్వజంచుట్టూ నిలబడి, అవమానానికి ప్రతీకారం చేసేందుకు సిద్ధంగా వున్నాము. హఠాత్తుగా, ఆకాశంమీదనుంచి వూడిపడునట్టు వగరుస్తూ కొందరు పోలీసుల్ని వెనుక పెట్టుకొని మాముందు డాన్ అబ్బేషియో నిలబడ్డాడు. మతాచార్యుడు కదా ఆ జండాని కాపాడటంలో మాకు సహాయం చేస్తాడని ఆశ పడ్డాం.

“తీర్థానికి వస్తున్నారనుకున్నారా? మతాధిపత్యానికి, ప్రభుత్వానికి మధ్య స్నేహభావం యీ విధంగానా మీరు వృద్ధి చెయ్యడం? మీ ఫాంటమారా వాళ్లందరూ యెంతకాలం నుంచి యిల్లా తిరుగుబాటు పనులుచేస్తున్నారు? అబ్బేజే! నట్టి తిరుగుబాటు!” అని గట్టిగా అరిచాడు.

మారుమాట పలకకుండా ఆ యువకులకి ధ్వజాన్ని వదిలి వేశాం. ఒక పురోహితుడే, శాన్ రాఫో జండాని పదులు కున్నప్పుడు మేము దాని కొరకు అనవసరంగా యెందుకు దెబ్బలాడాల్సి? ఫ్యూసిన్ భూముల్లో మాహక్కుల విషయంలో కూడా నష్టం కలిగించుకోవడం యెందుకు?

అవెజ్జానా బజారు ప్రదేశం నద్దకు మమ్మల్నిండరినీ తీసు
కొని వెళ్ళారు. మంచి స్థలం చూపించి అక్కడ మమ్మల్ని
సంఘోమన్నారు. తక్కిన రైతులందరూ చుట్టూరావున్న
యిండ్ల అరుగులమీద సంచున్నారు. ఈ రైతు సమూహం
లకు మధ్య తువాకులను ధరించిన పోలీసులు నిలబడ్డారు.
సైకిళ్ళమీద పోలీసులు ఆ బజారు స్థలంలో అన్ని దిక్కులకి
హడావుడిగా వెడుతున్నారు. కొత్తలాటిలురాగానే, రైతుల్ని
కిందికి దింపి, మిగతా రైతులకు కొంతదూరంలో నిలబెడు
తున్నారు.

ఒక పోలీసు అధికారి అందవైన నల్లగుర్రంమీద, ఆ స్థలంలో
తిరుగుతూ అధికారాన్ని చలాచుస్తున్నాడు.

ఇంతలోనే ఒక పోలీసు సైకిలుమీద వచ్చి, ఒక ఆజ్ఞా
పత్రాన్ని కావలా కాస్తాన్న పోలీసులకి చూపిస్తున్నాడు. ఆ
పోలీసులు, రైతులకి ఆ ఆజ్ఞాపత్రం చూపిస్తున్నారు. “మీరు
కూర్చోవచ్చును.” అని ఆ ఆజ్ఞ.

నేలమీద మేమందరూ కూర్చున్నాము. ఆ నేలమీద ఒక
గంటసేపు కూర్చున్నాము. ఒక గంట తరువాత గొప్ప
ఉద్యోగస్తులు కొందరు దూరంలో కనబడ్డారు. పోలీసులు
“లేచి నిలబడండి, తక్షణం” అంటూ మమ్మల్ని లేవతీ
శారు. “లేవండి! లేవండి! నూతన ప్రభుత్వానికి జయ!
పాడెప్టాకి జయ! ఓడల్ని దోచుకోని న్యాయప్రభుత్వానికి
జయ! అని కేకలు వెయ్యండి!” అంటూ పోలీసులు ఖం
కుగా అరుస్తున్నారు.

మే మందరమూ లేచి నిలబడి జయజయలు జోరుగా కొట్టాము.

ప్రభుత్వ సభ్యులలో బీదవారిని దోచుకొని ఒకే సభ్యుడు పొడెట్టా అని మేము గుర్తించాం. బీద ప్రజలను—దోచుకొని—ప్రభుత్వ సభ్యులు మమ్మల్ని గడిచిపోగానే పోలీసుల అనుజ్ఞ తీసుకొని మేమందరమూ కూర్చున్నాం.

మేము కూర్చున్న మరుక్షణాన్నే మళ్ళీ పోలీసులు నిలబడ మన్నారు.

“ఇంకా గట్టిగా అనండి! జోరుగా అనాలి! మంత్రిగారికి జయ! అనండి.”

ఒక పెద్ద మోటారుకారు. దానివెనుకనే నాలుగు మోటారు సైకిళ్ళు మెరుపులా మెరిశాయి.

“మంత్రిగారికి జయ! జయ!”

పోలీసుల అనుజ్ఞతీసికొని, మళ్ళీ మేము కూర్చున్నాము.

కాపలా కాస్తున్న పోలీసులు సుధ్యాహ్నభోజనాలకు వెళ్ళారు. మా మూటలు విప్పకుని మేము తెచ్చుకున్న కొట్టెలకు తిన్నాం.

రెండు గంటల వేళ మళ్ళీ ముందు మంత్రిగారు, వెనక పొడెట్టా తక్కిన అధికారులు కారులు వెళ్ళాయి. బీదల నెప్పమూ దోచుకొని ఆ ప్రభుత్వాధికారులు ఒక్కొక్కరే మోటారుల మీద వెళ్ళేటప్పుడల్లా లేచి నిలబడి జయజయధ్వనాలు చేస్తే మా ఉత్సాహాన్ని వెల్లడించాము.

చిట్టచివరికి “మీరు యిక వెళ్ళవచ్చును.” అని పోలీసులు అన్నారు. మళ్ళీ విపులంగా చెప్పారు.

“అదంతా అయిపోయింది. మీ యిళ్లకు వెళ్ళినా వెళ్ళ వచ్చును. లేక పోతే, నాలుగు మూలలు తిరిగి పట్టణం చూడండి. కాని ఒకటి మాత్రం జ్ఞాపకం వుంచుకోండి. ఒక్కగంట కంటే అధికంగా మీరు యీ పట్టణంలోవుండ కూడదు.”

“మా ఫ్యూసిన్ భూముల విషయం యేమిటి? మంత్రిగారు యెప్పుడు విచారస్తారు?” అని మేము అడిగాము. కాని యెవ్వరూ మాకు సమాధానం చెప్పలేదు.

ఆ విషయం యేమిటో కేల్చుకోందే మేము యింటికి వెళ్ళ దలుచుకోలేదు.

“నాతో రండి మీరు” అంటూ పట్టణం అంతా బాగా యెరిగిన బెరార్డో అన్నాడు.

పతాకాలతో అలంకరించివున్న ఒకపెద్ద భవనం దగ్గరికి మమ్మల్ని తీసికొని వెళ్లాడు.

గుమ్మం దగ్గరవున్న పచారా జవాన్లతో “మంత్రిగారి దర్శనంకోసం వచ్చాం! మమ్మల్ని లోపలికి వెళ్ళనియ్యండి” అన్నాడు.

ఆ పోలీసులు, ఆతడు పెద్ద మహాపరాధం చేసినట్టు, ఆతని మీద పడి లోపలికి యీడ్చుకొని పోయారు. కాని మే మందరమూ ఆతనిని పట్టుకున్నాం. మాకూ పోలీసులకూ

కొద్దిగా సంఘర్షణ జరిగింది. ఆ భవనంలోనుంచి అనేకమంది పరుగెత్తుకుని వచ్చారు. అందులో డాన్ సర్కో స్టాంజాకూడా వున్నాడు. కడుపు చెక్కలయ్యేట్లా తాగివున్నాడు.

“మా ఫంటమారా గ్రామస్థుల్ని యెవ్వరూ అవమాన పరచకండి. వారిని గౌరవించండి! అంటూ గట్టిగా అరిచాడు. వెంటనే పోలీసులు మమ్మల్ని వదిలేశారు. సర్కో స్టాంజా మా మధ్యకు వచ్చి, మమ్మల్ని కాగలించుకొని ముద్దు పెట్టుకోబోతున్నాడు.

“మంత్రిగారి దర్శనం చేసుకొని. మొరపెట్టుకో బోతున్నాము” అని ఆ ప్రజామిత్రునితో చెప్పాము.

“మంత్రిగారు వెళ్ళిపోయారు” అని చెప్పాడు.

“అయితే ఫ్యూసిన్ భూముల తగాదా యెట్లా పరిష్కరింపబడిందో మేము తెలుకోవాలని వచ్చాము” అన్నాడు బెర్రార్డో.

ఒక పోలీసును పిలిచి, టార్లోనియో రాజకుమారుడి కార్యాలయానికి తీసికొని వెళ్ళమని చెప్పాడు. ఆ తగాదా తీర్మానింపబడిన విధానాన్ని గూర్చి ఒక గుమాస్తా మాకు యీ విషయాలు చెప్పాడు.

“ఐతే ఫ్యూసిన్ తగాదాని కొత్త ప్రభుత్వం తీర్మానం చేసిందన్న మాట!” అని ప్రశ్నించాడు, బెర్రార్డో.

“ఆ! అందరికీ సంతృప్తికరంగా వుండేట్లా, తీర్మానం చేశారు.” అన్నాడు గుమాస్తా.

“ఆ తగావా పరిష్కరించేటప్పుడు మా విషయం మొర పెట్టుకునేందుకు మమ్మల్నికూడా యెందున పిలిపించలేదు? మమ్మల్ని ఆ బజారులో యెందుకు వ్రంచేశారు?” అని పిలాటో అడిగాడు.

“మంత్రిగారు మీ పదివేలమంది రైతులతో మాట్లాడ గలరా? అందుచేత మీ ప్రతినిధితో యీ విషయాన్ని గూర్చి సంప్రదించారు.” అని ఆ ఉద్యోగస్థుడు సమాధానం ఇచ్చాడు.

“మా ప్రతినిధి యెవరు?”

“గౌరవనీయుడైన పెలినోగారు. నేనానాయకుడు.”

“భూమిని యెట్లా పంచారు? ఫాంటమారా రైతులకి యెంతభాగాన్ని ఇచ్చారు. పంపకాలు యెప్పుడు జరుగు తాయి?” అని బెరార్డో అడిగాడు.

ఆ భూమిని పంచిపెట్టారు. రైతు ప్రతినిధులు, మంత్రిగారు కలసి చిన్న రైతులను తొలగించి వేసేందుకు నిర్ణయించారు. ఇంతక్రితం, ఆ రైతుల్లో చాలమంది సేనలలో పనిచేశేవారు గనుక వారికి చిన్న చిన్న ప్రతుల్ని, ప్రభుత్వం ఇచ్చింది. కాని యుద్ధసేవకీ, ఆర్థిక ప్రయోజనాలకీ చాలా దూరం వుంది.....”

“నిజా! నిజం! యుద్ధంలో పనిచేసినంత మాత్రానీ, భూమిని సేవ్యం చెయ్యడంవచ్చునని మనం యెంచకూడదు. భూమిని ఇచ్చేముందు ఆతడికి పొలాన్నిదున్ని, వైరులు పెంచడం వచ్చునా, రావా, అని ఆలోచించడం చాలా

ముఖ్యం. పూస్సినోని దున్నుకునే రైతుల కివ్వాలి. అదే సర్వోస్థాంజాగారి సూత్రం.” అని బెరార్డ్ అన్నాడు.

“ ఆ సూత్రాన్ని మంత్రిగారు అంగీకరించారు. సేద్యంచేసే వారికే పూస్సినోని యివ్వాలని నిర్ణయించారు. పూస్సినోని యెవరు సేద్యం చేయగలరో, చేయించేందుకు యెవరి వద్ద డబ్బు, మొదలైన సాధన సంపత్తివుందో, వారికే యివ్వాలి. ఇంకా స్పష్టంగా విప్పి చెప్పాలనే, వెట్టబడి ధనం వున్నవారికే పూస్సినోని యివ్వాలి. డబ్బుకి టేకాణా లేక, వెట్టబట్లకి దేవునిచే నిర్భాగ్యులై తులచేతుల్లోంచి పూస్సినోని విడిపించి, భాగ్యవంతులైన పెద్ద రైతులచేతుల్లో వుంచడమే మంత్రిగారు ఆశయంగా యెంచుకున్నారు. మూల ధనం లేని వాళ్ళకి పూస్సినో భూముల్ని యితరులకి మగతాకి యిచ్చుకునే హక్కు లేదు.”

“మా రైతు ప్రతినిధి దేవున్నాడు?”

“రైతులకి ప్రాతినిధ్యంఁపించిన, గౌరవనీయులైన పెరినో గారు, జాతీయోత్పత్తిని అభివృద్ధి చేసేందుకుగాను, పూస్సినోలో సేద్యం చేస్తోవున్న చిన్న రైతుల్ని భూముల్లోంచి తొలగించేందుకు ప్రయత్నాలు చేయాలని శెలవిచ్చారు. ఈ తీర్మానాన్ని ఆచరణలో వుంచేందుకుగాను, పెద్దరైతులమీద పన్నులభారం బాగా తగ్గించి, చిన్నరైతులమీద నూటికి యరవై పాళ్లు చొప్పున పన్నులని పెంచాలని సూచించారు. భూమిలోపండిన పంటలలోనే, కొంత భాగాన్ని పన్నుక్రింద యివ్వాలి. అందులో ముఖ్యంగా బీటుమంపల ధర టార్గో

నియా రాజకుమారుని ప్రభుత్వమే నిర్ణయిస్తుంది. చిన్న రైతులు బీటు పంచదారనుంప పంటను సాగుచేయని సం త్వరం యెకరం ఒకటింటికి రెండువందల రూపాయలు చెల్లిం చుకోవాలి. మీ ప్రతినిధిగారు కోరినకోరికలన్నీ ఆమోదింప బడ్డాయి. ఈ అవెజ్జానా పట్టణానికి, ప్యూసిన్ గ్రామా లన్నిటినుంచి రైతులువచ్చి, మంత్రిగారికి, తదితర ఉద్యో గస్థులకీ వారుచేసిన యీ నిర్ణయాలకి హర్షభావనాలను చేసి, వారు పొందిన సంతృప్తిని వెల్లడిపరిచారు.

“అన్ని విషయాలు పూర్తిగా అర్థమయ్యాయండి!” అన్నాం మేము. నిజంగా చాల స్పష్టంగా బోధపడ్డాయి.

వీధుల్లో అప్పుడే దీపాలు వెలుగుతున్నాయి. అప్పటికే చాలా ప్రోద్దు పోయింది. కాని ఆ దీపాలు రాత్రిని పట్ట పగలు చేశాయి. (అన్నీ చాలా స్పష్టంగా కనపడుతూనే ఉన్నాయి.)

అప్పుడే పిచ్చి యెక్కబోతోన్న ప్రపంచంలాగు అవెజ్జానా దుస్సహమైన బాధను అనుభవిస్తోన్నట్లు వింత చూపులు చూస్తోంది. ఆ మహాపట్టణంలో ప్రజలలో అనేకులు, కాఫీ హాటళ్ళలోనూ, సినిమాల్లోనూ, నృత్యశాలల్లోనూ, నవ్వుతో కేరిండాలు కొడుతున్నారు. ఇదంతా చూస్తోంటే యితవరకూ జరిగింది వాస్తవమే అని తోచింది. ఈ విషయం అంతా తమాషా? లేకపోతే యీ ప్రజలందరికీ తమ చుట్టుప్రక్కల జరుగుతోన్న ఘోర అన్యాయాన్ని గుర్తించనంత వున్నాదం యెక్కిందా? అని నన్ను నేను ప్రశ్నించుకున్నాను.

“పట్టణవాస్తవ్యులు కులాసాగా కాలాన్ని గడుపుతున్నారు. వాళ్ళు సౌఖ్యంగా వున్నారు. వాళ్ళు తింటున్నారు, త్రాగుతున్నారు, కేళీవిలాసంతో కులుకుతున్నారు... ..పల్లెటూరి రైతుల్ని వెక్కిరిస్తున్నారు.” అన్నాడు బెర్రాడ్.

సరదాగా పాడుతూ, పాటకుతగిన లయవేస్తూ కొందరు యువకులు మమ్మల్ని అతిక్రమించి ముందుకు సాగిపోతున్నారు.

‘ నీకూ నాకూ జోడు అయితే

మల్లెపూలా తెప్పగట్టి

తేలిపోదము గదరా!’

మా ధ్వజాన్ని లాక్కున్న నల్లదుస్తులగుంపు వచ్చింది. మమ్మల్ని వారు గుర్తించగానే “శాకరాకోక్షి జయ్!” అని జయధ్వనించేసి నోటికి వచ్చినన్ని దుర్భాషలాడారు. తరువాత మా చుట్టూజేరి, గంతులువేస్తో, వింతనాట్యం చేస్తో చుట్టూ తిరగ నారంభించారు. కొందరు మా మీద అభినయిస్తున్నారు. మాలో కొందరి బుగ్గల్ని పొడిచి ప్రేమను, సిగ్గును తెలియపరుస్తున్నారు.

‘ చలో మోహనరంగా!

నీకు నాకూ జోడు ఏతే

మల్లెపూలా తెప్పగట్టి

తెప్పమీది తేలిపోదము కదరా!

పాటపాడుతో తాళం వేస్తున్నారు. మా మనస్సులు యేమీ బాగుండలేదు. అందుచేత వారి యిష్టమువచ్చినట్లు వారిని

చేయలిచ్చాము. బోధనరచుకునేందుకు ప్రయత్నించడం చాలసేపు క్రితమే మానుకున్నాం. మేము మరో ప్రపంచంలో వున్నాం. పట్టణవాస్తవ్యుల మధ్య వున్నాం.

ఆ యువకులు మమ్మల్ని వదలిన నవ్వుతో వెళ్లిపోయారు.

ఒక పెద్దమనిషి మా వద్దకు వచ్చాడు. కొంతసేపటినుంచి ఆయన మా వెనక వస్తూండటం మేం చూశాం. ఆయన మంచి దుస్తులు ధరించాడు. రాగిరత్నపు జుట్టు, ఆయనగడ్డం మీద ఒక గాయపు మచ్చవుంది.

“మీరు ఫాంటమా రానుంచి వచ్చారు కాదా?” అని అడిగాడు.

మేము సమాధానం యివ్వలేదు.

“మిమ్మల్ని చూసి, ప్రభుత్వోద్యోగులు భయపడుతున్నారనే సంగతి తెలుసునా, మీకు? ఈ నూతన ప్రభుత్వానికి మీరు వ్యతిరేకలని అధికారులకి తెలుసును.”

మారు చెప్పకుండా ఆయన్నే మాట్లాడినట్లు.

“మీ వాదన చాలా న్యాయమైనది. మీరు ప్రభుత్వాన్ని వ్యతిరేకించడం చాలా సబబైన పని. ఈ విధంగా ప్రభుత్వ వ్యతిరేకమే. నిరాటంకంగా సాగిపోతున్నాడు. రండి, అల్లా వెళ్లి అన్నిసంగతులనీ విపులంగా మాట్లాడుకుందాం.”

ఆ వ్యక్తి ప్రక్క సందులోకి తిరిగాడు. మేము ఆయన్ని అనుసరించాము. మా వెనక ఒక యువకుడు వచ్చాడు. ఆ వాలకాన్నిబట్టి చూస్తే విద్యార్థి, ఫాస్టరీ పనివాడో అనుకో

వచ్చును. ఏదో మాతో చెప్పుదలచుకున్నట్లు, మావంక
మాసి, అనేకసార్లు నవ్వాడు. ఠాగి వట్లపుజుట్టు మనిషి, ఆ
సందు చివరకున్న ఒక ఒంటరి భోజనపుహోటలుకి దారి
తీశాడు. మేము ఆయన వెనుక వెళ్ళాము. ఆ యువకుడు
కూడా మా వెనుకవచ్చి, ద్వారందగ్గిర ఒక ఊణం తలపటా
యించి, లోపలికి వచ్చి, మాకు దగ్గరలోనే వున్న బల్లమీద
కూర్చున్నాడు.

“ఈ విధంగా ప్రభుత్వంవారిని వ్యవహరించ నివ్వకూడదు.
రైతులలో చాలా అసంతృప్తి ప్రబలివుంది. బాగా చదువు
కున్నవా. శ్మశనరై నా మిమ్మల్ని నడిపించేందుకు వుండాలి.
స్కోట్లాండ్జా మిమ్మల్ని గూర్చి నాతో యెంతో అభిమాన
పూర్వకంగా చాలసేపు చెప్పాడు. మీరు మేలు చెయ్యాలనే
ఆయన ఉద్దేశ్యం. ఈ విషయంలో ఆయన వెనుకండవేసే
వాడుకాదు. మీరు సేవచేసేందుకు నేను సిద్ధంగా వున్నాను.
మీరు అన్నివిధాలా సహాయం చేస్తారు. మీరు యే దై నా
పానువేశారా, నా సలహాకూడా తీసుకోండి. వింటున్నారా?”
ఆ క్రొత్త వ్యక్తి మాట్లాడేతీరూ, ఆయన ధోరణిచూస్తే
మనస్సులు వాడైపోయివున్న మాబోటి వారికి తప్పతే
మరెవ్వరికైనా చాలా అరుమానం కలిగివుండేది. ఒక పట్టణ
వాస్తవ్యుడు మాతో యింత చురువుగా మాట్లాడటానికి ఇదే
మొదటిసారి.

ఆయన్ని మాట్లాడ నిచ్చాము.

“నాకు అర్థమవుతోంది. మీ ముఖాలు చూస్తేనేచాలు,
అంతా బోధపడుతుంది. పోలీసులు మిమ్మల్ని ఒక గంటలో

యీ అవెజ్జానాని వదలి వెట్టి వెళ్ళిపోమ్మన్నారు. కాని యింకా మీరు వెళ్ళలేదు. నాకు బోధపడుతోంది. ఈ ఉద్యోగస్థులకి వ్యతిరేకంగా యేమన్నా చెయ్యాలని వుందిమీకు. అది స్పష్టంగా తెలుస్తోంది; అది కాదని మీరు అనలేరు. మీకు సహాయం చేసేందుకు నేను సిద్ధంగా వున్నాను. మీకు యేమికావాలో అన్నీ సమకూర్చి పెడతాను. మీకోసం నేను నా సర్వస్వమూకూడా త్యాగంచేస్తాను. మీకేమీ సంజేహించవద్దు. అర్థం అయిందా?”

మా కేమీ అర్థం అవడం లేదు. పిలాటో యేదో మాట్లాడేందుకు నోరు విప్పబోయాడుకాని, బెరార్డో పాదాన్ని గట్టిగా నొక్కాడు, మళ్ళీ పెదవిల్పి మూసేశాడు.

“సరే నేనుకూడా యీ ప్రభుత్వానికి ప్రబల విరోధిని. బహుశా మీకు తుపాకులూ, పిస్తోల్లూ కావలసివుంటాయి. ఔను. ఈ ప్రభుత్వాధికారులమీద పగతీర్చుకోవాలని మీకు ఉందని అనుకుంటాను. ఉంటే, మీకు సాధన సామగ్రిలు లేవు. అవ్వీ కొరత అయ్యాయి. కాని వాటిని సంపాదించడం అంత కష్టమైన పనికాదు. అది సులభమైన పని. చాలా సులభం. ప్రపంచంలో అంత సులభమైన పని మరొకటి లేదు.”

మేము యింతవరకూ ఒక్క మాటకూడా పలుక లేదు, కాని అతడు మాత్రం ప్రశ్నలు వేస్తో, తనేసమాధానాలు చెబుతో, మాట్లాడేస్తున్నాడు.

“పలుకులకేం చాల తియ్యగా వున్నాయి. ఐతేం, మాటలు వేరు, చేతలు వేరు, అని మీరు లోపల అనుమాన పడుతున్నారేమో. సరే, నన్ను మీరు పరీక్షించండి. ఇక్కడ నా కోసం ఒక పావుగంట వరకు చూడండి. మీకు కావలసినవి నేను తీసుకొని రావడమేకాకుండా, వాటిని యెలా వుపయోగించడమోకూడా చెబుతాను. ఇంకా నన్ను అనుమానిస్తున్నారా? నాలో యింకా మీకు నమ్మకంలేదా? సరే, బాగుంది, ఇక్కడే వుండండి. నా మాటల్లో నిజానిజాలు పరీక్షించండి.”

అంటూ ఆయన లేచి, మా చేతులు కదిపి, సారాయికి డబ్బు యిచ్చి, బయటికి వెళ్లాడు.

ఆయన బయటికి వెళ్ళగానే, మా ప్రక్కని కూర్చున్న యువకుడు లేచి మా దగ్గరకు వచ్చి

“వాడో పోలీసుగూఢచారి, ఏజంటు ప్రోవోకేచరు. (ప్రజల్ని చౌరస్యానికి పురికొల్పేందుకు ప్రభుత్వంచేత నియమింపబడిన యేజంటు) చాలా జాగ్రత్తగా వుండండి. మీ దగ్గరికి ఒక బాంబుతీసికొని వస్తాడు. ఆ తక్షణమే మిమ్మల్ని అరెస్టు చేయిస్తాడు. వాడు వచ్చేలోపుగా వెళ్ళిపోండి, లేవండి” అన్నాడు.

ఆ ఏజంటు ప్రోవోకేచరుని కలుసుకోకుండా వుండేందుకు పొలాలమధ్యనుంచి పరుగెత్తాము.

ఆకలి వేస్తోంది. దారుణంగా దాహం వేస్తోంది. కాలినడకని ప్రయాణం. అన్నిటికంటే మానసిక వ్యధ. శాన్ రాఫో

పతాకం గాలిలో ఆహ్లాదకరంగా యెగురుతోంటే, భూముల విషయంలో మాకు హక్కు స్థిరపడుతుందనే ఆశతో, వుదయాన్ని వెళ్ళినరోజుమీదనే, కాళ్ళిప్పుకుంటో, కృంగి పోతోన్న హృదయాలతో ఘటాలని అతి భారంగా యింటికి జేర వేశాం.

మేము యిళ్ళకివచ్చేటప్పటికి అర్ధరాత్రి అయింది. మళ్ళీ మూడుగంటలకి రోడ్డు అందుకున్నాము. అప్పుడే ఫ్యూసిలోలో ఊడ్పులు ఆరంభించారు.

23

కంప్రత్యక్షులు ఆక్రమించిన గ్రామకంఠం చుట్టూ కంచె వేయించాడు.

రైతులూ, పశువుల కాపరులు యికముందు యెప్పుడూ గొణగకుండా వుండేందుకుగాను ఆ కంచె వేయబడింది. శతాబ్దాల తరబడి, గ్రామ వుమ్మడి భూమిక్రిందవున్న ఆ పచ్చిక మైదానం అతని సొత్తు యెల్లాఅయిందో, రైతులకింకా అర్థం అవ లేదు. వారికి యింకా అతని హక్కు విషయంలో సందేహం వుంది. ఆ కంచె వున్నప్పటికీ వారు గొణగుడు మాన లేదు.

ఒకరోజున ఆ కంచెకు నిష్ఠ పెట్టబడింది.

ప్రజలసొమ్మునుంచి డబ్బు వెచ్చించి, కంప్రత్యక్షులు దాని చుట్టూ కంచెవేయించి, యిద్దరు మనుష్యులను కాపలా పెట్టించాడు.

సృష్టి ఆరంభమైన మొదటిరోజునుంచి, నేటివరకూ, పశువుల కాపరుల దెబ్బలాటలకూ, గొణ్ణెలకూ, తోడేళ్ళకూ, బంది

పోటు దొంగలకూ, యుద్ధాలకూ నిలయమైన ఆ పెద్ద
మైదానము, నేడు యిద్దరు కాపలాదారులకి చులాగ్గా లోబడి
పోతుందా? దానిని అదుపు ఆజ్ఞా వుంచి శాంతి వాతావర
ణాన్ని వారు స్థాపించగలరా?

కాపలాదారులు చూస్తుండగానే, కంచెకు నిష్పంతుకుంది,
పోగవచ్చింది, నిప్పురాజుకుంది, కొద్దిక్షణాల్లో మంట వ్యాపిం
చింది, కంచె పూర్తిగా భస్మీకటలమై పోయింది. ఈ అద్భు
తాన్ని ఆ సహరావాళ్ళు కనపడిన ప్రతివాళ్ళతోటి చెప్పారు.
జాన్ అబ్బేషియో పురోహితుడు. అనేక పురాణగ్రంథాలు
తిరగవేసి, భూమిలోనుంచి పుట్టుకువచ్చిన ఆ నిప్పు మాన
వులు పెట్టింది కాదనీ, దేయాలు పెట్టినదే ననీ నిర్ధారణ
చేశాడు. ఐతే దేయాలు మనం అనుకునేటంత చెడ్డవికావు
అని మేము అనుకోనారంభించాము. ఆ దేయాలని అరెస్టు
చేయలేని కంట్రాక్టరు, వాటికి బదులుగా, ఆ కాపలా మను
ష్యల్ని ఖైదులో పెట్టించాడు.

దేయ్యం నెగ్గుతుందా, కంట్రాక్టరు జుస్తాడా? మే మంద
రూూ కంట్రాక్టరుకి వ్యతిరేకం. కాని మాలో బెరార్డో
ఒక్కడే దేయ్యాలకి యెక్కువగా తోడ్పడేవాడు.

ఫంటమారా అడవాళ్ళలో కొందరం క్రీస్తు దేవాలయం
ముందు కూడి ఒక సాయంకాలం మాట్లాడుకుంటున్నాము.
నేను మేరియా, ఫిలమేనా, కాప్టానా, రెషీటా, కన్నరోజో
కూతురు, యింకా ఒకరిద్దరు వున్నాము. మామొగవారింకా
పొలాలనుంచి తిరిగి రాలేదు. అప్పుడే బాగా చీకట్లు కమ్మి

వేశాయి. ఫాంటమారాకి కిందుగావున్న మైదానం తెల్లటి రోడ్డుమూలాన్ని రెండు భాగాలుగా చీలివున్నట్లు కనపడుతోంది. ఆ రోడ్డుమీద నరసంచారంలేదు. కొండనిచుట్టి మైదానంనుంచి, ఫాంటమారాకి వచ్చే రోడ్డుకూడా నిర్జనంగా వుంది.

అవ్వీ పూష్పలరోజులు కనుక, మా మొగవారు గడియారంలో గంటలను చూచుకొని, ఆరున్నర అయ్యేటప్పడికి కాని యింటికి చేరుకోరు, అని మా అందరికీ తెలుసును. అకస్మాత్తుగా, ఘనీభవించిన ఆ నిశ్శబ్దతని చీల్చుకుని ముచ్చుండు తేనెటీగల యుంకారంలాగూ, తరువాత క్రమంగా పెద్ద యంత్రపు ధణ్ ధణ్ ధ్వని వినపడసాగింది. ఆ మైదాన ప్రదేశంనుంచి, ధ్వని వినపడుతోన్నట్టుంది, కాని ఆ ధ్వనికి కారణం యేమిటో తెలియడంలేదు.

ఆధ్వని అంతకంతకు, మరి అధికం అవుతోంది.

లోయ మధుపుదాటి వస్తూన్న లారీ మాకంట పడింది. ఆ లారీనిండా మనుష్యులున్నారు. దాని వెనుకనే మరొకటి, యింకొకటి, మరొకటి, వరుసగా యింకా యెన్నోవస్తున్నాయి. వన్నెండో, పదిహేనో, యిరవయ్యో యెన్ని వున్నాయో లెఖిపెట్టలేక పోయాం. కన్నరోజోకూతురు ఒక వందలారీలు వున్నాయంది. మేము యెప్పుడూ, అన్ని లారీలని చూడలేదు మా జీవితంలో!

ఫాంటమారాలోవున్న జనాభా అందరూ, అంటే స్త్రీలు, పిల్లలు, పనిచెయ్యలేని వృద్ధులూ, ఆ ధ్వనిని విని దేవాలయం దగ్గరికి పరుగెత్తుకుని వచ్చారు.

“యూత్రకి వెడుతున్నారమ్మా యూత్ర!” అని ఆశ్చర్యంగా సోగ్గనారా అంది. “ఈ రోజుల్లో యూత్రకులు నడిచివెళ్ళడం లేదు. మోటార్లమీద యూత్రలుచేస్తున్నారు. మన శాన్ రాకోని దర్శించుకునేందుకు వస్తున్నారు.”

“అబ్బే, అదికాదు. మోటారుపందెములు జరుగుతున్నాయి. ఎవ్వరు వేగంగా నడుపగలరా అని పోటీపడి, మోటార్లని నడిపిస్తున్నారు. పట్టణాల్లో ప్రతిరోజూ యిల్లాంటి మోటారు పందెములు జరుగుతుంటాయి!” అన్నాడు సేనల్లో పనిచేసి, పింఛను తీసుకుంటోన్న, సిపోలా.

ఆ మోటార్లధ్వని, తుణుకుణం అధికమౌతోంది. ఆ మోటార్లలోవున్న మనుష్యులు వికృతంగా అట్టహాసం చేస్తున్నారు. మాకు కొంత దూరంలో ఆగి, అందరూ పిస్తోళ్ళు కాల్చడం మొదలెట్టారు. ముందు మాకు కలిగిన ఆశ్చర్యంపోయి, భయంవేసింది. దేవాలయపు గోడల బెలు లూడి పడుతున్నాయి.

“వాళ్ళు కాలుస్తున్నారు! పేలుస్తున్నారు! చర్చిమీద తుపాకులు పేలుస్తున్నారు! మనమీదకూడా కాలుస్తున్నారు.”

“వెనక్కి పరుగెత్తండి! పారిపొండి! పారిపొండి! కాలుస్తున్నారు!” అంటూ చర్చి ఆవరణపు గోడదగ్గరవున్న బాల్కనీరా అరిచాడు.

మా మీద పిస్తోళ్ళు పేలుస్తున్న వీల్లేవరు? ఎందుకు కాలుస్తున్నారు.” ఇది యుద్ధం! వాళ్ళు యుద్ధంచేస్తున్నారు! అంటూ మళ్ళీ బాల్కనీరా సేనాని కేకలువేశాడు.

ఎందుకూ యుద్ధం? అందులోనూ యుద్ధం మామీద
యెందుకు?

బౌనయ్యో, అది యుద్ధమే! ఎందుకో భగవంతుడికి తెలి
యాలికాని వాళ్ళు యుద్ధమే చేస్తున్నారు!” అని గొంతుక
చించుకుని చెప్పాడు, సేనాని.

అది యుద్ధం అయితే మనం దైవప్రార్థన చెయ్యాలి, హే
భగవానుడా! కరుణామయుడా” అని టెయోఫిలో ఉచ్చ
రిస్తోండగానే, అగ్నిగోళాల వర్షం చచ్చిని ముంచెత్తింది.
మట్టి బెల్లులు మామీద యెగిరిపడ్డాయి. ఈ విషయం
అంతా అర్థహీనంగా కనపడతోంది. మామీద యెందుకు
యుద్ధం చెయ్యాలి? అందుకు కారణం దేమిటి? స్కార్ప్ నా
మతిచలించినట్టు గట్టిగా యేడుస్తోంది, కేకలు వేస్తోంది. మే
మందరమూ, ఆమెచుట్టూ మేకలగుంపు వలె మూగాము.
మేముకూడా గోలచేయ నారంభించాము. మా అందరి
లోనూ, బుర్ర పోగొట్టుకోకుండా వున్నది బాల్మిసేరా
సేనాని ఒక్కడే!

“మనం దేమీ చెయ్యలేం. ఇది యుద్ధమే. యుద్ధం చేస్తు
న్నారు. మనం దానిని ఆపలేము. ఇది యుద్ధం. మన
అందరి దురదృష్టం. ఎప్పుడు పెద్ద యుద్ధాలు జరిగినా, యీ
విధంగా జననాశనం, సంకలనాశనం, గ్రామాలనాశనం
జరుగుతుంది.” అని సేనాని తత్వోపదేశం చేయ నారం
భించాడు.

మేరియాకి మంచి ఆలోచన తట్టింది.

“చర్చిగంట మోగిద్దాం. దేశం అపాయకరమైన స్థితిలో చర్చి గంటలు మోగిస్తో వుంటారట. పైడ్ మాంటీస్ రాజులు మన దేశంమీద దండెత్తినప్పుడుకూడా యిదివరకు యిల్లాగే గంట రాత్రి అంతా మోగించారు.” అని ఆమె వ్రసాయం చెప్పింది.

కాని టెయోఫిలో లేచి నిలబడలేనంత భయపడి, చదికిల బడి పోయాడు. చర్చి తాళంచెవులు నాచేతి కిచ్చాడు. నేనూ యెవ్వీరా కలిసి చర్చిగంట మోగించేందుకు వెళ్ళాం. కాని ఎవ్వీరా ఝుఝస్తోంది.

“ఇంతవరకూ యెప్పుడైనా స్త్రీలమీద యుద్ధం జరిగిందా? అక్కా?” అని ఆవిడ నన్నడిగింది.

“నేనూ వినలేదు అమ్మా” అని చెప్పాను.

“అయితే వీళ్ళు మనమీద యుద్ధంచేసేందుకు రాలేదమ్మా మన మొగవారు కనపడితే వారి నందరినీ నిలబెట్టి చిత్రవధ చేస్తారు. అప్పుడు యుద్ధం జరుగుతుంది. వీళ్ల పగ అంతా మగవాళ్ళమీదే. గంట మోగిస్తే, యే యిల్లో తగలబడుతోంది అనే ఖంగారు పడుతో మనవాళ్ళు పరుగెత్తుకుని వస్తారు. అప్పుడంతా సర్వనాశనం అయిపోతుంది” అని ఎవ్వీరా భయపడుతో చెప్పింది.

ఎవ్వీరా బెరార్లోనిగూర్చి ఆలోచిస్తోంది. నేను, నా భర్తని, నా కొడుకుని గూర్చి ఆలోచిస్తున్నాను. అందుచేత మేము గంట మోగించకుండా, ఆ చర్చి గోపురంమీదనే ఆగి పోయాం.

ఫాంటమారా గ్రామంవద్దకువచ్చి ఆ లారీలు ఆగడం, ఆ గోపురంమీదికి బాగా కనబడుతోంది.

లారీలలోనుంచి చాలామంది రైఫిలులు ధరించిన సైనికులు మా చర్చివైపు వస్తున్నారు. మరికొందరు లారీలదగ్గరనే నిలబడి వున్నారు.

ఫాంటమారా స్త్రీలు, వృద్ధులు, బాలుకు దైవప్రార్థన చేయ నారంభించారు.

కావు మో పరమేశ !

జగాదీశా కావు మో పరమేశ !

టియోఫిలో మొదటిచరణం చెబుతున్నాడు. తక్కినవారంతా ముక్తకంఠంతో పాడుతున్నారు. ఏం జరుగబోతుందో యెవ్వరికి తెలియదు. ఆతనికి తోచిన, మహాపాపాల పేర్లన్నీ చెబుతున్నాడు, తక్కినవారంతా “కావు మో పరమేశా” అని పాడుతున్నారు.

ఒకక్షణంలో యేం జరుగుతుందో యెవ్వరూ పూహించలేకుండా వున్నారు. శస్త్రపాణులైన ఆ సైనికులు దేవాలయ ఆవరణలోనికి వస్తున్నారు. వారి సంఖ్య మూడు చాలాభయం కలిగించింది. మేము భయంతో ఒక చీకటికోణంలో నిలబడి చూస్తున్నాము.

రెండువందలమంది సైనికులనరకూ వుంటారు. వారి చేతుల్లో రైఫుళ్ళేకాకుండా, మొలచుట్టూ ఉన్న తోలుపటకాల్లో బాకులు ఉన్నాయి. వాళ్ళందరూ నల్లదుస్తులు వేసుకున్నారు. ఆ సైనికుల్లో కొద్దిమందితప్ప తక్కినవారంతా

భూమి పుట్ర లేక, కూలినాని చేసుకుంటూ, సంపాదించిన కూలి సరిపోక, దొంగతనం మొనర్చిన నీచపు పనులు చేసుకుంటో జీవించేవారు. వారంతా మా చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలవాళ్ళే. మరికొందరు పెద్దపెద్ద సంతలో తిరుగుతూండే దళారిబేరగాళ్ళు. కొందరు కప్పులు వేట్లు కడిగేవారు. మరి కొందరు భాగ్యనంతుల దగ్గర, పెద్ద భూస్వాముల దగ్గర పొగడుతో పెత్తనాలు చేస్తూండే పర భాగ్యోపజీవులు, పరాన్న భుక్కులు. పూర్వం మా ఓట్లకోసం మా చుట్టూ తిరుగుతూండేవారు. ఇప్పుడు పిస్తోళ్లు పుచ్చుకుని మా మీద యుద్ధంచేసేందుకు వచ్చారు. శాంతి భద్రతలనీ, ఆస్తి పాస్తులనీ, నీతినియమాలనీ, ప్రభుత్వానీ కాపాడేందుకు గాను, రాడీలు, బందిపోటుదొంగలు తయారయ్యారు. కుటుంబాల్లేని, పేరు ప్రతిష్టలు లేని, నీతిజాతి లేని, నిరక్షరకుక్షులైన మనుష్యులు, వాళ్ళు బీదవాళ్ళైనా బీదలశత్రువులైన స్వవర్గ ద్రోహులు యీ రోజున, మా మీద పిస్తోళ్లు పేలుస్తో యుద్ధం చేసేందుకు వచ్చారు.

పొట్టిగా, వలంగావుండే ఒక వుద్యోగస్తుడు ముందు నడిచి వచ్చాడు. ఆయన కడుపుచుట్టూ త్రివర్ణపతాకంవుంది. ఆయన ప్రక్కనే ఫిలిప్పో బెల్లో వస్తున్నాడు.

“మీరేమిటి పాడుతున్నారు? అని ఆ ఉద్యోగస్తుడు టియోఫిలోని, అడిగాడు.

“మేము శాంతికోసం ప్రార్థిస్తున్నాం.” అని జవాబిచ్చాడు టియోఫిలో.

“సరే, చాలా బాగుంది. మీరు శాంతినే ప్రసాదిస్తాం” అని నవ్వుతో ఫిలిప్పోకి సౌజ్ఞచేశాడు.

ఫిలిప్పోబెల్లో, టియోఫిలో దగ్గరికివచ్చి ఫెడేలుమని చెంప మీద కొట్టాడు.

టియోఫిలో చెంపని నిమరుకుంటూ, మా అందరివైపు అగమ్య గోచరమగు చూపులుచూసి, “ఎందుకు కొడుతున్నారు?” అని అడిగాడు.

“పిరికిపంద! పిరికిపందా! నిన్ను కొడితే, మొగతనంలేనట్టు అల్లాగ చూస్తావేం? తిరగబడు!” అంటూ పళ్ళు కొరికాడు, సైనికాధికారి.

కాని, టియోఫిలో నోరు మెదపలేదు, అడుగు కదపలేదు, స్త్రీలు, వృద్ధులు, బాలురు, జబ్బుపడిన ఆ మానవులగుంపులో యెంత రెచ్చగొట్టినా, యెదురు తిరగగలిగినవారు ఆ పొట్టి మనిషికి కనబడలేదు.

ఆ ఆధికారి ఫిలిప్పోతో కొంతసేపు సంప్రదించి, ఈ సందర్భంలో మన మేమీ చెయ్యలేం” అంటూ, మా వైపు తిరిగి “అండరూ యిళ్ళకి పొండి!” అని గద్దించి ఆజ్ఞాపించాడు.

మావా శృండరూ యిండ్లకు వెళ్ళిపోయినతర్వాత, నల్ల దుస్తుల సైనికులవైపు తిరిగి “అయిదేసిమంది జట్టులుగా విడిపోయి, గృహాలన్నీ వెతికి, మొగాళ్లు వచ్చేలోపుగా తుపాకులు మొదలైన ఆయుధాల్ని వశపరచుకోండి!” అని ఆజ్ఞాపించాడు.

మెరుపు మెరిసినంత వేగంగా ఆ ఆవరణ ఖాళీ అయిపోయింది. అప్పటికే బాగా చీకట్లు కమ్మాయి. ఆ యెత్తుగోపురంనుంచి మేము, ఆ సైనికుల జట్లు వీధుల్లోకి వెళ్లడం చూడగలిగాము. ఫాంటమారాలోని సందుగొండుల్లోవున్న పూరి యిండ్లలో వాళ్లు చొరబడ్డారు.

ఈ శాంతి, భద్రతల ప్రతినిధులు, యెల్క్విక్ దీపాలకాంతి లేండే ఆ చీకటి యిండ్లలో యేమీ వెనుక లేరు.

మా చర్చిగోపురానికి ప్రక్కనే వున్న మేరియూయింట్లో నుంచి అకస్మాత్తుగా పెద్ద ఆర్తనాదం వినపడింది. వెను వెంటనే ఫిలోమినా, సోఫియా, లిజబెట్టాల యిండ్లలోనుంచి కూడా యేడుపులూ, పెడబొబ్బలూ, కుర్చీలు, బల్లలు, మొదలైన సామాన్లు నేలమీద పడిన చప్పుడు వినపడ్డాయి.

కసాయివానినద్దవున్న మేక, హృదయవిదారకంగా కేకలు వేసేవిధంగా, మేరియా యేడుస్తోంది. తలుపులు తెరచివున్న యింట్లో, అయిదుగురు సైనికులు బలాత్కారంచేస్తోంటే, వాళ్ళ బారినండి తప్పించుకొనేందుకు పెనగులాడుతోన్న యవతి కనపడింది. అనేకసార్లు విడిపించుకుని తలుపు దగ్గరికి వచ్చేదికాని ఆ సైనికులు మళ్ళీ ఆమెనిపట్టకొని లోపలికిలాగు కొనివెడుతున్నారు. ఆమెకాళ్ళూ, చేతులూ పట్టుకొని, క్రింద పడుకోబెట్టి, అదిమిపెట్టారు. ఆమె దేహంమీద వున్న గుడ్డలన్నిటిని చించివారవేశారు. నలుగురు ఆమెను అదిమివుంచగా, అయిదవ సైనికుడు తన కామాన్ని తీర్చుకుంటున్నాడు. వీక పుత్తరింపబడుతోన్న జంతువువలె ఆమె చేనే

ఆ గ్రనాదం, గొంతుకలోనే హరించిపోతోంది. మొదటి వాడైపోగానే, రెండవవాడు ప్రారంభించాడు. ఆ తరువాత మూడవవాడు. ఆతని తరువాత ఆమెను అదిమివుంచవలసిన స్థితిలో లేదు. ఆ జీవచ్ఛవయంత్రంమీద మిగిలిన యిద్దరు సైనికులూ కామాన్ని తీర్చుకున్నారు. తరువాత, నవ్వుతో వారంతా పరిహాసాలు చేసుకుంటూ, ఆ యింట్లోనుంచి బయటికివచ్చి, యిరవై గజాల దూరంలోవున్న లిజచెట్టాయింటికి వెళ్ళారు.

ఈ దృశ్యాన్ని, నేనూ, ఎల్వీరా చూశాం. మా కండ్ల యెదుటనే కొన్ని గజాల దూరంలో జరిగింది. ఆమెచేతుల్ని నా మెడచుట్టూ పెనవేసి, గజగజ వణికిపోతోంది. ఆ చర్చి గోపురం అంతా పూసుతోన్నట్లు, భూమి కంపిస్తోన్నట్లు వుంది. కిందపడి, మేము దాక్కున్నచోటుని కాస్తా, బయటికి వెళ్లి చెయ్యకుండా, ఆమెని పట్టుకునేందుకు నేను చాలా కష్టపడవలసి వస్తోంది. సైనికులు మేరియా దేహాన్ని దారుణంగా హింసించిన గదివైపు, కనురెప్పలు వెయ్యకుండా గాజుకళ్ళతో ఎల్వీరా యింకా చూస్తోంది. చనిపోయినవారి కళ్ళని కప్పేటట్లు ఆమె కళ్ళని మూశాను. ఆ మరుక్షణంలోనే, నా కాళ్ళలో శక్తి వుడిగిపోయింది. నా కళ్ళు చీకట్లు కమ్మాయి, నాకు స్పృహతప్పి క్రిందపడిపోయాను.

ఆ రాత్రి యింకా యేమిజరిగిందో, నాకు తెలియదు. ఇప్పుడు యింతవరకూ నీకు చెప్పింది మాత్రమే జ్ఞాపకంవుంది. ఆ రాత్రి జరిగిన విషయాలు తప్ప మరేమీ నాకు జ్ఞాపకం వుండవేమో అని చాలాసార్లు తోస్తోవుంటుంది. తక్కిన

విషయాలు మా ఆయన చెబుతాడు.

ప్రొసినో పొలాలనుంచి తిరిగి వస్తాన్న మా మొగళ్ళకి యీ విషయా లేమీ తెలియవు. వాళ్ళు చచ్చిగంట మోగిం చక పోవడం చాలా పొరపాటే !

బెరార్లో, లింసెంజా, జిరాండా, మేరియాతర్కి, లిజబెట్టా వరుమా నేనూ, పెస్సినా పొలాలవర్గిర కలుసుకొని పిచ్చా, పాటిమాట్లాడుకుంటూ వస్తున్నాం. మావెనక్కాల బార్గెట్టా, శాంటో, మరొక యిద్దరు ముగ్గురు వస్తున్నారు.

ఫాంటమారా యినతల చాలా లాఠీలూ, శస్త్రపాణులైన సైనికులూ మా కళ్ళబడ్డారు. “బహుశా, ఆ కంచెవిషయమై వచ్చివుంటారు. మన పూరువాడెవడో దాన్ని కాల్చివేశాడని ఆ కంట్రాక్టరు అనుమానపడి వీళ్ళని పంపించివుంటాడని నాఅనుమానం” అన్నాడు బెరార్లో.

లారీలుగర్గరి నిలబడివున్న అనేకమంది సైనికులు బెరార్లోని యెరుగుదురు. కాని ఫాంటమారాకు యెందుకువచ్చారో వాళ్ళు చెప్పలేదు. వాళ్ళకే, బహుశా తెలియదేమో ! మమ్మల్ని వెంటబెట్టుకుని పూళ్ళోకే తీసుకవెళ్ళారు. నలు చవరంగా సైనికులు బారులుతీసి నిలబడివున్నారు. చిన్న బొజ్జ పొట్టిసేనానాయకుడు ఆ పూర్వహం మొగ్గరాన్ని పూర్నాడు. ఆ పూర్వహంమధ్యని బొల్లిసేరాసేనాని, టియోఫిలో, ముసలి డబ్బీ, సిపోలా, మరికొందరు, వివర్ణవదనాలతో, నిశ్చేష్టులై యుద్ధబందీలవలె నిలబడివున్నారు.

మేమురాగానే ఆ పూర్వహం తెరుచుకొని, లోపలికి వెళ్ళగానే మూసుకుపోయింది.

నవ్వాలో, కోపగించుకోవాలో తెలియనట్లు బెర్రారో నావంక చురుకుచూపు విసిరాడు. మేము వచ్చేముందు యేం జరిగిందో తెలుసుకోవాలని ప్రయత్నించాం. బాల్డిస్సేరా సేనాని “యంతకుముందు కసి విసి యెరుగని దారుణం జరిగింది” అని నాచెవిలో మెల్లిగా అన్నాడు. ఆ తరువాత “నాకళ్ళను నమ్మ లేకుండా వున్నాను. మహాదారుణం జరిగింది” అంటూ బెర్రారోతోటి తక్కిన అందరితోటికూడా అతి మెల్లిగా గొణిగి వచ్చాడు. అతని మాటలు మాకేమీ అర్థం అన లేదు కాని, యెంతటి దారుణమైన సంఘటన జరిగినా, ఒక చారి త్రక ఉదాహరణ, చెబుతోండే బాల్డిస్సేరా సేనానే అల్లా అనడం చాలా అసాధారణంగావుంది.

ఆనలుచదరపు పూహం మరొకనారి మూడవగుంపు త్రోవ యిచ్చి మరల మూసుకుపోయింది. ఈసమూహంలో, మిచిలీ జోంపా, పిలాటో, మొదలైనవాళ్ళున్నారు.

మేమే యీ అనర్థానికి, కష్టాలకీ కారకులు అన్నట్లు మాకేసి వాళ్ళు చూశారు కాని అంతమంది శస్త్రపాణుల యెదుట నోరు మెదప లేకపోయారు.

ఆ పూహంలోకి తరువాత వచ్చినవారిలో, అచిలీ, ఆల్బర్నో, మేరియావరుడా, మరికొందరు యువకులూ వున్నారు. ఏంజరుగుతుందో యెవ్వరూ పూహించుకోలేకపోతున్నారు. ప్రతిఒక్కరూ, ప్రతి యితరునివైపు చూస్తున్నారు. ప్రతి వాళ్ళు, అధికార్లకు, గ్రామస్తులకు యేదోతగాదా వచ్చిందని అనుకుంటున్నారు. కాని యెవ్వరూ పైకి చెప్పి తేలిపోకూడ దని మేకపోతుగాంభీర్యంగా, మాట్లాడటంలేదు.

ఆ భాజ్జమనిషి యేమి చెయ్యదలుచుకున్నాడో మాకు పూహించడం కష్టంగానేవుంది. ఖైదుకి తీసుకొని వెళతాడా? బహుశా తీసికొని వెళ్ళను, తీసికొని వెళ్ళడం అసాధ్యమైన పనికూడాను. ఆ పూహంలో మమ్మల్ని యింకా కొంతకాలం నుంచో మంటారు, అంతేగాని యంతమందిని వాళ్ళు యీడ్చుకొని పోలేరు.

సలదున్నట్లు సైనికుల్ని మేమెరుగుదుం. వాళ్ళురాత్రివచ్చారు, లేకపోతే వారికి ధైర్యం వుండకపోను. వాళ్ళలో చాలామంది తప్ప తాగివున్నారు. వాళ్ళకళ్ళల్లో చూస్తోంటే ముఖాలు ప్రక్కకు త్రిప్పుకుంటున్నారు. వాళ్ళు చాల బీదవాళ్ళు. భూమి లేవు. ఏవృత్తి చెయ్యరు. లేకపోతే చాలా చెయ్యాలిగి వుండడం మూల్యాన్ని, యేపనీ చెయ్యడానికి యిష్టపడరు. కష్టపడి పని చెయ్యటానికి ఒప్పుకోరు. వారం వారం యెవరినో ఒకరిని ఆశ్రయించుకొని పొట్టనింపుకునే రకం. ప్రభుత్వాధికార్ల మీద యెదురుతిరగలేనంత బలహీనం, భాగ్యవంతులని పట్టుకొని, వారు తంతోన్నా వేళ్ళాడేరకం. బీదరైతుల్ని, యితరులవద్ద భూమి తీసుకొని మగతాకి పొలం సాగుచేసేవాళ్ళనీ, బెదరించి చేతికిదొరికినంత తీసుకుపోతారు. పట్టపగలు వీధుల్లో వారిని కలుసుకుంటే వంగివంగి నమస్కారాలు చేస్తారు. చీకటి పడగానే, పదిమంది కలసి నీచవృత్తిలోకి దిగుతారు. కాని, యిల్లాంటి దొంగల్ని, యాచకుల్ని, నీచుల్ని, హంతకులినీ, నేనలలో చేర్చి వారికొక కొత్తరకపు దుస్తులనీయడం యీమాధ్యమంచీ జరుగుతోన్న వింతవిషయం. ఫాసిస్టులని పిలువబడేవాళ్ళు, వీళ్ళే.

వాళ్ళ ధైర్యానికి మరొక కారణం కూడా వుంది. మాలో ఒక్కొక్కడు ముగ్గురికి సమాధానం చెప్పగలం, కాని మమ్మల్ని అందరినీ బంధించే ప్రయోజనాలేమిటి? శిక్షణ ఏది? సంస్కారం ఏది? నైగా వారి మధ్య కూడా ఉన్నాయి.

ఆ పూహంలో మేమందరూ చుట్టుముట్టి వేయబడి ఉన్నాం. మేమందరూ ఫాంటమా రాలో జన్మించాము. ఇదొక్కటే మా అందరికీ సంబంధించిన సామాన్య విషయం మాలోని ప్రతి వ్యక్తి తననిగూర్చే ప్రథమాన్ని ఆలోచించుకుంటున్నాడు. తాను దేవిధంగా తిప్పించుకుని బయటపడటం? మాలో ప్రతి ఒక్కరికీ కుటుంబాలు వున్నాయి, మా కుటుంబాల సగిరించే ఆలోచించుకుంటున్నాము.

ఇందుకు విరుద్ధంగా ఆలోచిస్తున్నవాడు ఒక్క బెరార్డో అయి వుంటాడు. ఐతే, అతనికి పొలమూలేదు, పెళ్ళాంలేదు.

ఈలోపుగా ఫ్యూసిన్ నుంచి తిక్కిన రైతులూ, పనివాండూ వచ్చారు. వారిని కూడా పూహంలో మధ్యని వుంచారు.

రాత్రి చాలా ప్రొద్దుపోయింది.

“ ఇంక మనం పరీక్షించడం ఆరంభిద్దాం!”

అని ఆ పొట్టి అధికారి అన్నాడు.

పరీక్షిస్తారు? ఏం పరీక్షిస్తారు?

ఆ పూహంలో ఒక గజం వెడల్పుని ఒక త్రోవ చేశారు. ఆ పొట్టి అధికారి, ఫిలిప్స్ వారి ప్రశ్నకాండ ఆరంభించారు.

దీక్ష ఆర్థంబంటి. మొదట టియోఫిలోని పిలిచారు.

“ఎవరు వర్ధిల్లాలి? అని ఆ బాజ్ అధికారి అడిగాడు.

టియోఫిలో కిక్కురు మనకుండా నేలమీద పడ్డాడు. దీనంగా
మాఅందరివైపు చూశాడు. మాకీ దీక్ష యేమో అర్థం అనక
తెలబోయాం.

“వర్ధిల్లాలి? యెవరు?” అని ఆన్యాయశాస్త్ర ప్రజ్ఞాని అడి
గాడు.

టియోఫిలో యేమీ జనాబు చెప్పకపోవడంచూసి పుస్తకం
పట్టుకొని నుంచున్న ఫిలిప్తో అధికారి యిల్లా చెప్పాడు.

“‘తలబిరుసు’లో జేర్పు”

టియోఫిలోని వదిలేశారు. దర్జీని పిలిచారు.

“ఎవరు వర్ధిల్లాలి?” అని ఆ అధికారి అడిగాడు.

ఆ దర్జీ చాలాసేపునుంచి ఆలోచించుకుంటున్నాడు కనుక
వెంటనే సమాధానం ఇచ్చాడు.

“మేరీ వర్ధిల్లాలి!”

“ఏ మేరీ?” అని ఫిలిప్ అడిగాడు.

“లారెటో మేరీ!”

“‘తలబిరుసు’లో జేర్పు” అన్నాడు ఆ పొట్టిమనిషి.

దర్జీతరువాత ఆంటోనియోని పిలిచారు. అతడు కూడా
వెంటనే జవాబిచ్చాడు.

“శాన్ రాకోకి జయ్!”

ఈ సమాధానంకూడా అసంతృప్తికరంగానే వుంది.

“తల బిరుసులో జేర్చు”

“ఎవరు వర్తిల్లాలి?” అని సిపోలాని ప్రశ్నించారు.

“క్షమించండి. అయ్యో! కాని మీ పుద్గేళ్యం యేమిటో నా కర్ణం అవడంలేదు” అని సాహసించి ప్రశ్నించాడు.

“నీ మనస్సులో యేం వుందో స్పష్టముగా చెప్పు. ఎవ్వరు వర్తిల్లాలి?” అని ఆ బాజ్ పుద్గేళ్యం అడిగాడు.

“కాట్టి, సారాయిలు వర్తిల్లాలి?” అని సిపోలా సమాధానం ఇచ్చాడు. ఈ సమాధానంచాలా గంభీరమైన భావంతోనవ్వం గావున్నట్లు మాకుతోచింది. కాని అతనినికూడా తల బిరుసులో జేర్చు.

ఈ ప్రశ్నకి అర్థంయేమిటో మా కెవ్వరికీబోధపడలేదు. మేము తప్పుడు సమాధానం ఇస్తే, యేమైనా చెల్లించవలసి వుంటుందేమో అనే భయపడసాగాము. ‘తలబిరుసు’లో జేర్చమంటే మా కర్ణంకావడంలేదు. కాని, “చెల్లించండి” అంటేమాత్రం బాగా బోధపడుతుంది.

మా అందరిలోనూ, పెద్ద చదువు చదువుకుని చిన్నతనంలో ఒకసారి నేవుల్సుపట్టాం వెల్లివచ్చిన బాల్విసేరా సేనానిదగ్గర జేరాను. అతడు తనకిమాత్రమే సత్యం బోధపడినట్లు, దానిని పైకి వెల్లడించ లేనట్లు అరం గోచరించే మందహాసంచేశాడు. “ఎవ్వరు వర్తిల్లాలి? అని బాల్విసేరాని అడుగగానే, టోపీని తీసి “మార్గరెట్టా మహారాణికి జయ్! అన్నాడు.

బాల్డిస్సేరా అనుకున్నదానికి వ్యతిరేక ఫలితం కలిగింది. శత్రువాణులైన సైనికులందరూ కడుపు వుబ్బేట్లా నవ్వు జొచ్చారు. ఆ పొట్టి అధికారి “అమె చనిపోయింది. మార్గ్ శిర్యా మహారాణి స్వగ్గం అలంకరించింది” అన్నాడు.

పార్లమెంటరీ విధానవాది, అని వ్రాయు.” అని పువ్వుగన్నులు చెప్పాడు.

విచారనూచకంగా బుర్రపూవుతో బాల్డిస్సేరా వెల్లిపోయాడు.

బెరార్డో పువ్వుదేశాన్ని అనుసరించి ఆంట్‌నియా జప్పా తన వంతు రాగానే

“బండిపోటు దొంగలు నాశనం అవ్వాలి!” అని గట్టిగా అన్నాడు,

ఈ సమాధానం నల్ల దుస్తుల సైనికులకి తీవ్రమైన కోపం గలిగించింది. కొందరు మెల్లిగా తిట్టారు.

అరాచకవాదుల్లో ఆంట్‌నియా జమకట్టబడ్డాడు.

“రాడీలు నాశనం అవ్వాలి” అంటూ స్పాలెంటా సమాధానం ఇచ్చాడు. నల్లని దుస్తుల సైనికులకి యీ జవాబు చాలా కోపావేశాన్ని కలిగించింది. అతనిని కూడా అరాచకవాదులలో జమిచేశారు.

“ఎవ్వరు వరిలాలి?” అంటూ ఆ లావుపాటి అధికారి అడిగాడు. క్రోస్ కూడా బెరార్డో శిష్యుడే.

“పన్నులు నాశనం అవ్వాలి!” అని అతని సమాధానం.

ఈ సమాధానానికి ఆ సైనికులు కోపగించలేదు. అతణ్ణి కూడా అరాచక వాడులలో చేర్చారు.

ఆ న్యాయప్రతినిధి ముఖంలో ముఖంపెట్టి “పన్నులు చెల్లించే ప్రజలందరూ నాశనం అవ్వాలి!” అంటోరాఫేల్ గట్టిగా అనిచాడు. సైనికులలో చాలా గందరగోళం బయలుదేరింది. ఆ ఉద్యోగస్థుడు ఆతనిని పట్టుకొని బంధిద్దామని అనుకున్నాడు కాని, యీలోపుగానే రాఫేల్ ఆ పూహం దాటి చీకట్లో మాయమయ్యాడు.

తరువాత వచ్చిన కొద్దిమంది చాలా జాగ్రత్తపరులు.

“అందరూ వర్జిలాలి అంటూ లోనర్లో జవాబిచ్చాడు. కాని దానిని యెవ్వరూ హర్షించలేదు. ఆతడు ఉదార వాడులలో చేర్చబడ్డాడు.

“ప్రభుత్వం వర్జిలాలి!” అని ఉలీవా అన్నాడు. చాలా మంది తనంతో.

“ఏ ప్రభుత్వం?” అని ఫిలిప్స్ ప్రశ్నించాడు.

“న్యాయసమృతమైన ప్రభుత్వం, అని ఉలీవా సమాధానం. ఆతనిని ప్రభుత్వద్రోహులలో జమచేశారు.

పిలాటో కూడా చాల తెలివి తేటలుగా సమాధానం చెబుదామను కున్నాడు. “ప్రభుత్వం వర్జిలాలి!”

“ఏ ప్రభుత్వం?”

“న్యాయవిరుద్ధమైన ప్రభుత్వం! అతణ్ణి దోషులపట్టికలో జేర్చారు.

ఇంతవరకూ యెవ్వరికీ సరియైన సమాధానం దొరక లేదు.

తప్పుడు సమాధానాల సంఖ్య పెరిగిపోతున్నకొద్దీ, సరియైన సమాధానాల సంఖ్య తరిగిపోతోంది. ఈ విధంగా తప్పు జవాబు లివ్వడంమూలాన్ని యేదైనా కొత్తపన్ను యిచ్చుకోవాలా? అనేదే మమ్మల్ని బాధిస్తోన్న పెద్ద ప్రశ్న.

ఏభయమూ లేకుండా, యీ ప్రశ్నలు, సమాధానాలు విని ఆనందిస్తోన్నది ఒక్క బెరార్డోయే. తన అనుచరులకి “ఫలానిది వరిల్లా!” అని కాకుండా “ఫలానిది నశించాలి!” అంటూ తీరస్కార సూచకమైన సమాధానాలు చెప్పి పంపుతున్నాడు.

“బ్యాంకి నశించాలి!” అన్నాడు శాంట్.

“ఏ బ్యాంకు?” అని ఫిలిప్స్ అడిగాడు,

“ఉన్నదే ఒక్క బ్యాంకు. ఆ బ్యాంకే కంట్రాక్టరుకి డబ్బిస్తోంది. అదే నశించాలి” అని శాంట్ ధైర్యంగా సమాధాన మిచ్చాడు.

“కమ్యూనిష్టులలో వెయ్యి, వీడివేరు” అన్నాడు పొట్టి అధికారి.

“ట్రాల్లోనియో ప్రభువు నశించాలి!” అన్నందుకు గాస్పరోన్ ని కూడా కమ్యూనిష్టుల పట్టికలో యెక్కించారు.

“బీదవాళ్లు వరిల్లా!” అన్నందుకుగాను పాలమోని సోషలిష్టులలో జేర్చారు.

ఈ సమయానికే, ఆ వ్యూహం అవతలివైపునుంచి బెరార్డో అమ్మగ్నూ వచ్చింది.

“బెరార్లో! బెరార్లో! బెరార్లో యెక్కడున్నాడు నాయనారా!” అంటూ ఆమె యేడుస్తోంది. “ఈపోకిరీ వెధవలు మన కొంఠలుకూల్చే శారురా నాయనా? మన ఆడవాళ్ళని యెంత బాధలు పెట్టారురా? మన మొగాళ్ళని యెంచేస్తారురా? బెరార్లో, యేరిరా మన మొగాళ్ళు? బెరార్లో!”

బెరార్లో వెంటనే అర్థంచేసుకున్నాడు. కనీసం అర్థంచేసుకున్నట్లయినా నడిచాడు. ఒక్కదూకు దూకి, ఫిలిప్స్ గొంతుక పట్టుకున్నాడు. గట్టిగా పూపుతో “ఎల్వీరా యెక్కడుందిరా? ఎల్వీరాని యెంచే శారురా? అంటూ పట్టే కొరుకుతో అడిగాడు. ఆ ముసిలవ్వు చర్చి దగ్గర మోకరిల్లి “తల్లీ! మేరీ మాతా! మమ్మల్ని రక్షించు! మాకు అడ్డంకు” అని ప్రార్థిస్తోంది.

ఆమె యింకా ప్రార్థిస్తోవుండగానే, ధణ్ మని చర్చి గంట మోగింది. మేమందరం చర్చి గోపురం వైపు చూశాం.

ఆ చర్చి గోపురం మీద, పొడుగ్గా బక్క పలాచగావున్న ఒక యువతి ప్రవేశం కనపడింది. ఆ పిశాచయొక్క ముఖం వివరమైవుంది. స్థంభానికి చేతుల నాన్నుకొని బరిగి నిలబడి వుంది.

ఈ దృశ్యం మా అందరికీ హడలుపుట్టించింది. కొద్దిక్షణాలలో ఆ దృశ్యం మాయమైంది.

“ఆమె లోకమాత, మేరీ. మేరీమాత !” అంటూ కంపించి పోతో ఫిలిప్స్ అన్నాడు.

“మేరీమాత ! మహాశక్తి! మేరీతల్లి!” అంటూ తక్కిన సైనికులు కూడ అరవనారంభించారు.

మేరీమాత ! మేరీమాత !

నలుచదరంగావున్న ఆస్థానం కలిగిపోయింది. లారీలదగ్గరికి సైనికులు ప్రాణభయంతో పరుగెత్తారు.

ఆ లారీలని బయలుదేరదీసే చప్పుడు వినపడింది. ఆ కొండకిందికి లారీలు మహావేగంతో పరుగెత్తుతున్నాయి.

కొండదిగిన తరువాత, హైరోడ్డులోకి మళ్ళీముందు, ఆ లారీ పరివారం హఠాత్తుగా ఆగింది, ఒక అరగంటవరకూ వాళ్ళు మళ్ళీ కదలనే లేదు.

“ఎందుకు ఆగారంటావ్? మళ్ళీ వెనక్కి వస్తారా? అని నేను బెర్రాడ్డాని అడిగాను.

“దానికి కారణం రాఫేల్ కి తెలుస్తుంది” అంటూ బెర్రాడ్డా నవ్వాడు.

మళ్ళీ ఆ లారీలు బయల్దేరేటప్పటికి చాలా ప్రొద్దుపోయింది.

“పోయి పడుకుందామా, లేకపోతే మరొక గంట యిల్లాగే కాలక్షేపంచేసి పొలాలు వెళ్ళిపోదామా?” అని అడిగాను.

“ఆ చర్చిగోపురం యెక్కి అక్కడ యెవ్వరున్నారో, మొట్టమొదట చూడాలి” అన్నాడు బెర్రాడ్డా.

బెర్రాడ్డాకి మేరీ మాతలో నమ్మకంలేదు కాని, భూతాల్లో నమ్మకంవుంది. నిజంగా భూతం అంటే నమ్మేవుండేవాడు కాని, మేరీమాత అనగానే వెతుకుదాం, పద అన్నాడు.

ఆ గోపురం యెక్కాం. అక్కడ నాభార్య, ఎల్వీరాప్రాణాలు లేనట్లు పడివున్నారు.

(ముందునచ్చే లారీ దారిలో అడ్డుగా పడివున్న చెట్టు దుంగకి తగిలి బోల్తాపడిందని, అందుచేతనే లారీలన్నీ ఆగిపోయాయని మరుసటి పురయం మాకు తెలిసింది. మొదటి లారీలోవున్న అనేకమందికీ చిన్నచిన్న గాయాలు తగిలాయి. ఆ పొట్టి, బొజ్జ, సేనాని వుండ్రముక్కలాగు రోడ్డువక్క గోతులోకి దొరుకొని పోయాడట.)

౬

ఆ రాత్రి జరిగిన దాడులవలన ఎల్వీరా మంచంయెక్కింది. అంత్రక్రితంగోజుననే ఒకరునేసి, రంగులు వేసేందుకుగాను. కొంతపూలు పంపించారు. మా ప్రాంతాలలో నేతననిచాల పడిపోయింది. ఇంకా పనిచేస్తోన్న కొద్ది మగ్గులలో ఎల్వీరాది ఒకటి. పని చాలాతక్కువగా దొరుకుతోంది. నేసేందుకు, రంగులువేసేందుకు పూలు యెప్పుడోగాని రావడంలేదు. శతాబ్దాల తరబడిని పనిచేసిన మగ్గులని, చుట్టుప్రక్కలపూల్లో పెద్దపెద్ద మంటలలో దహనంచేశారు. ఈ వృత్తిని చంపేందుకు అనేక కారణాలున్నాయి. గొర్రెల మందలు మా ప్రాంతాలలో మాయమవుడం, పట్టణాలలో తయారాతోన్న పూలుతోనేసిన వస్తువుల్ని అందరూ వాడడం, అన్నిటికంటే ముఖ్యంగా అత్యధికంగా పెరిగిపోతోన్న రైతుల దారిద్ర్యం.

వంటచెరుకుని కొట్టిపెట్టమని ఎల్వీరా అడిగింది. బెరారో సంతోషంతో ఒప్పుకున్నాడు. పనిచేసినందుకు యేమీ

డబ్బుతీసికోవడం లేదు. ఒక పుల్లలుకొట్టి పెట్టడమే కాకుండా, ఎవ్వరూ చెబుతోంటే నేస్తో అద్దకం పసికూడా చేస్తున్నాడు. ఎవ్వరూ ఒక మూలని గడ్డి పరుపుమీద పడుకుని వుంటుంది. ఆమెయికా ఆ రాత్రి దెబ్బనుంచి తేరుకోలేదు. పాలిపోయిన ఆమె ముఖం, మరి ఆకర్షణీయంగా వుంది. పలాకులాగవున్న ఆమె నాజూకుదేహం, గుండ్రటివదనమూ, నల్లటికురులూ, నల్లటి కండ్లూ యెంతో అందంగావున్నాయి. ఆమె ఆజ్ఞా సీస్తూ వుంటుంది. కొత్త విషయాలు నేర్చుకుంటోన్నా బుద్ధి మంతుడైన కుర్రాడికి మల్లే బెరారో ఆ ఆజ్ఞలన్నీ నెరవేరుస్తాను. అప్పుడప్పుడు, పచ్చగావుండే గుడ్డను నీలిమందులో ముంచగానే ముదరునీలనర్ణపు గుడ్డలా యెందుకు మారుతుంది అనీ, యిల్లాంటివే మరికొన్ని ప్రశ్నలు వేస్తోంటాడు. ఆమె కేమీ సమాధానం తోచక కళ్ళ రెప్పలు ఆడిస్తూ కూర్చుంటూ వుంటుంది.

“అది ఇల్లాగే ఉవుతుంది” అని సమాధానం చెబుతుంది.

“ఎందుచేత బొతుంది, అనే నేనడుగుతోన్నది” అంటాడు బెరారో.

“అల్లాగ అవక తప్పదు, కనుక” అని చెప్పి ఆమె యీ కొంటి ప్రశ్న వేస్తుంది.

“ములగ చెట్టు ఉల్లిపాయల్ని యెందుకు కాయదు?”

“అబ్బే అల్లాంటి వేళాకోళాలు చెయ్యకు. మనం నిజంగా ములగచెట్టు వేస్తే, అది వుల్లిపాయల్ని యెందుకు కాస్తుంది? అని జవాబిస్తాడు.

నేను ఎవ్వీరా యింటికి వెళ్లినప్పుడల్లా, బానలలో గుడ్డల్ని వుడక బెడుతున్న బెరాల్తో కనబడేవాడు.

ఒక రాత్రి నా నమడుంలో ఎవ్వీరా కొద్దికబ్బు తీసుకొమ్మని బెరాల్తోని బలవంత పెట్టింది. కాని, బెరాల్ మాత్రం అంగీకరించలేదు.

“బెరాల్ యెందుకు డబ్బుతీసికోవడంలేదో, తెలుసునా? లోపల ఒక వుద్దేశ్యం వుంది. ఆ డబ్బుని వెళ్లిఖర్చులకు నిలవెయ్యాలని అతని కోరిక” అన్నాను మందహాసంచేస్తూ.

ఎవ్వీరా ముఖం సిగ్గుతో యెర్రబడింది. నన్ను కొట్టేట్లా వురుముతో బెరాల్ నాపైపు చూశాడు.

మరుసటిరోజు వుదయాన్ని బెరాల్ అమ్మమ్మ మా యింటికి వచ్చి “నాయనా మా బెరాల్ నీకు యీ వేళ కనబడ్డాడా?” అని అడిగింది.

“ఏమిటి? రాత్రి యింటికి రాలేదా?” అని నే నాశ్చర్యపడుతో అడిగాను.

“రాలేదు నాయనా, రాలేదు” అని చెప్పి ఆ ముసలమ్మ వెళ్లి పోయింది.

కొంచెంసేపు తర్వాత, బెరాల్ వచ్చి పలకరించసండా మా ద్వారం దగ్గర నిలబడ్డాడు. నేనూ యేమీ మాట్లాడించలేదు. పొలం వెడదామని యివతలకి రాగానే “నాకు సలహా చెప్పాలి” అన్నాడు.

ఆ మనిషి జీవితంలో యితరులని సలహాకోరడానికి యిదే ప్రథమ పర్యాయం.

“నా వివాహవిషయంలో నిన్నను రాత్రి నువ్వు అన్నప్పడు ఆవిషయం అంత జరూయకాదు. ఇప్పుడు అది వెంటనే జరిగిపోవాలి”.

గతరాత్రి ఆమెతో గడిపాడని నేను గ్రహించాను.

“నువ్వు వెంటనే తొందరపడి వివాహంచేసుకోవడం చాలా మంచిదని నా సలహా! పెళ్ళిచేసుకున్నందువల్ల లాభమేగాని, నష్టమేమీ లేదు” అని చెప్పాను. ఆమెకంటే నీకు మంచి భార్య దొరకదు.

“నీకు అర్థం కావడంలేదు. ఆ అమ్మాయికంటే నాకు మంచి సంబంధం దొరుకుతుందని నే నెప్పుడూ ఆశించలేదు. నా జన్మలో నే నితరులను కోరను. ఐతే, నాస్థి యేమిటి? కన్నం లేని అడవియెలుకలాంటి వాణ్ణి. నాకు సెంటుభూమి కూడా లేదు. ఒకవేళ ఆస్తిపాస్తులేని మోడులాగున్న నన్ను ఎవ్వరూ పెళ్ళిచేసుకునేందుకు సిద్ధపడినా, నాకైనా కొంచెం చక్షణకై వుండాలా అక్కరేదా? నేనూ, మాఅమ్మమ్మ కూడా చచ్చిపోయామంటే హాని యేమీలేదు. ఎవ్వరూని ముట్లోపెట్టుకుని పనులేని రోజులలో యెలాగు పస్తులు పడుకోవడం? ఒక మగవాడు, ఒకరోజు ఒక రైతుదగ్గరకి, మరొక రోజు మరొక ఖామందుదగ్గరకి కూలిపనికి వెళ్ళడంలో నీచం లేదు. కాని ఎవ్వరూని పెళ్ళిచేసుకున్న తరువాత ఆ మొగుడు కూలిపనికి వెళ్ళడం తలగొట్టుకున్నట్టు వుండదు? ఎవ్వరూ మొగుడు భూమిలేని మొరటు నిర్భాగ్య దామోదరుడి క్రింద పండిపోవలసిందేనా?”

“ఇదంతా ముందే యెందుకు ఆలోచించకపోయావ్? ఆమెతో గడిపేముందే నువ్వు యెందుకు ఆలోచించలేదు” అన్నాను.

“నీకు బాధపడలేదు. ఎవ్వరైనా వెళ్ళి చేసుకోకూడదని కాదు నావుద్దేశ్యం. ఇంకొక రెవ్వరైనా ఆమెని వివాహం చేసుకోనిదామని కాదు.”

ఇల్లాగేవుంటాయి బెరార్డో వితండవాదాలు. ఒకరోజుంతా వాదించినా చివరకి యే నిర్ణయానికీ రాలేము.

కాని యీ సారిమాత్రం, యీవిషయం చాలా స్పష్టంగా కనబడుతోంది. అందుచేత ఒకే ఒక ప్రశ్నతో తేల్చుకుందామని అనుకున్నాను.

“ఎవ్వరైనా వెళ్ళిచేసుకుంటావా?” చేసుకోవా?

“నీకింత క్రితం యెప్పుడూ అర్థం అవలేదు. నీజీవితంలో ఏకరంగం కాదు.” అంటూ బెరార్డో వినవిసానడిచి వెళ్ళిపోయాడు.

బెరార్డో మానసికంగా చాలా బాధపడుతోన్నట్లు కనబడుతున్నాడు. శెంటుభూమికూడా లేకపోవడం యీ వ్యభిచారి మూలకారణం. ఇంతవరకూ, చొప్పకట్ట ప్రశ్నల్తోటి, వితండ వాదాలతోటి, యీ సమస్యని కప్పిపుచ్చాడు. కాని వివాహంచేసుకొని, గృహస్థు జీవితంగడపవలసిరావడంతోటే యీ విషయాన్ని కప్పిపుచ్చ లేకపోయాడు.

ఫాంటమారాలోనూ, చుట్టుపక్కల గ్రామాలలోనూ వున్న వాళ్లలో అధిక భాగానికి కొద్ది భూప్రతులయినా వున్నాయి,

లేక రెండుమూడకరాలు మగతాకైనా చేసుకుంటూ
వుంటారు. భూమి అసలులేనివాళ్ల సంఖ్య చాల తక్కువ.
భూమిలేని వ్యవసాయకూలీని అందరూ చాలా సీచకంగా
చూస్తారు. ఆతను రోజురోజుకీ వృత్తి మార్పుకోవలసివస్తుంది.
ఈమధ్య కొద్దియేళ్లనుంచీ అతనికూని మకీ తగ్గిపోయింది.
పొలం చాలా చౌకగా దొరికే రోజుల్లో, స్వంతభూమి లేని
వ్యవసాయదారుడు వ్యవసాయకూలీ, నట్టి సామరిపోతు, నిర
క్షరకుష్ఠి పరమ మూర్ఖుడు నిర్భాగ్యదామోదరుడైకొంద
పరిగణింపబడేవాడు. నిజానికికూడా యీ కూలీలలోచాలా
మంది అల్లాగే వుండేవారు. కాని యీ కొద్దియేళ్లలో, పరి
స్థితులు తారుమారయ్యాయి. ఒకటి రెండు యెకరాలున్న,
చిన్నరైతులు కొత్తగా భూముల్ని కొనుక్కో లేకపోతున్నారు.
వ్యవసాయకూలీలు ఒక్క శెంటుభూమికూడా సంపాదించలేక
పోతున్నారు. తద్వ్యతిరేకంగా, చిన్నరైతులు పెట్టుబడుల
నిమిత్తం, తదితర అనసరాకీ చేసిన అప్పులకుగాను వారి
భూములు ఋణదాతలకి దఖలుపడిపోతున్నాయి. భాగ్య
వంతులైన రైతులుకూడా చిన్నరైతులైపోతున్నారు.
ఔరార్దోనిగూర్చి యెవరేమి అనుకున్నా శీలంలొనూ, తెలివి
తేటలలోనూ ఫాంటమారాలోని అందరికంటె అధికమని
ఒప్పుకుని తీరాలి. అతను భూమిని కొనేటంత నిలవ చేయ
లేక పోవటానికి కాలం మారిపోవడమే కారణం. ఫాంట
మారా యువకులు చాలామంది యీ స్థితిలోనే వున్నారు.

కాలం మారిపోయినప్పటికీ, ప్రజలింకా పూర్వంమాదిరిగానే
ఆలోచిస్తున్నారు. స్వంతభూమిలేని రైతుని తక్కువగా

చూస్తున్నారు. అమెరికాయో, ఇటలీలో మరో ప్రదేశానికో వెళ్ళి నాలుగురాళ్లు సంపాదించాలనే ఆశ బెర్రాల్లోకి అమితంగా వుంది. తక్కిన రైతులకంటే తన స్థితి చాలా తక్కువగా వుందనే భావంతో చాలా సిగ్గుపడేవాడు. వేరుమార్గంకూడా కనపడటంలేదు.

పట్టణాలలోని కూలీల పరిస్థితు లెట్లావున్నాయో, మాకు ఆకస్మికంగా ఒక రోజున తెలిశాయి.

ఒకరాత్రి చచ్చి ప్రాంతంలోకి ఒక ముసలి మనిషి వగర్చు కుంటో వచ్చాడు. నడుం వంగిపోయింది. బాగా చిక్కిపోయి వున్నాడు. పట్టణవాసివలె లేడు. పల్లెటూరి రైతువలెలేడు. వేసుకున్న బట్టల్నిబట్టి, యెక్కడివాడో గుర్తించడం చాలా కష్టం. పోనీ, పట్టణపు దుస్తులు వేసుకున్న పల్లెటూరి మనిషిలాగకూడా కనపడటంలేదు. ఒకసంచి భుజంమీద వేళ్ళాడుతోంది. రోగాలతో బాధపడేవాళ్ళకి, వనమూలిక లిస్తో, దిప్తికొట్టి, దెయ్యాలు పట్టుకునే బాధపడేస్త్రీలకి యంత్రాలువేసి, పూజలుచేస్తో పంటయెల్లాపండేది చెబుతో గ్రామాలవెంట తిరుగుతోంటే సాధువని మేము అనుకున్నాం.

ఆ సాధువు తన దుకాణం దగ్గరనుంచి వెళుతోంటే, యెవరో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలంతో బాల్మిస్సేరా, సోర్స నారాని, జోంపాని, బెర్రాల్లోని నన్నూ పిలుచుకొనివచ్చాడు. “అయ్యో, తమ రెక్కడనుంచి వస్తున్నారు? ఏయే విద్యల్లో మీకు ప్రవీణతవుంది?” అని యెక్కువ కుతూహలంతో బాల్మిస్సేరా సేనాని అడిగాడు.

ఆ దేవాలయ ఆవరణమధ్యకి వెళ్లి చంకలోని సంచీని కింద పెట్టి, కూర్చున్నాడు.

“ఎవరూ వాళ్ల దేశంలో ప్రవక్తలవలేరు, గ్రుడ్డిగవ్వకికూడా మారరు” అన్నాడు.

దాని అర్థం మాకు బోధపడలేదు.

ఆ ముసలి ఆయన చాలా విలక్షణంగా వున్నాడు. కుర్రవాని తలనలె చాలా చిన్నతల. చెమ్మగిల్లుతోండే కళ్లు, పొడుగైన పూర్వకాలపు పెద్ద మీసాలు, పెద్ద బొర్రముక్కు, పుచ్చ కాయలాంటి టోపీ పెట్టుకున్నాడు. ముఖములు కాలపు గోటు తొడుక్కున్నాడు. రెండు వరసలు తళతళలాడే బొత్తాములు వున్నాయి. సైనికుల లాగునంటి బూడిద వర్ణపు లాగు తొడుక్కున్నాడు.

“చెయ్యిచూసి చెప్పండి; కాని ఒక్కపైసాకూడా యివ్వలేను సుమండి” అని మిచీలీ అన్నాడు.

“ఒక్కక్షణం ఆగవయ్యా! ముందు గొరియానోని వెళ్ళి పిలుచుకురా” అని ఆ ముసలాయన అన్నాడు.

“ఆమె మన్నూ, మజానం స్మశానంలో దొరుకుతాయి” అన్నాడు మిచీలీ, ఆ ముసలాడి జ్యోతిషం ఆరంభంలోనే తప్పినందుకు మేము కడుపు పుట్టేట్లా నవ్వుకున్నాము.

“ఆవిడ చచ్చిపోతే, బెరాల్దో గొరియానోని తీసుకురండి” అన్నాడు ఆ కుహనాజ్యోతిష్కుడు.

“గొరియానోకూడా చచ్చిపోయాడు. చాలా కాలం అయింది” అని సోర్సనారా జవాబు చెప్పింది.

“ఐతే పెప్పినోకూడా చచ్చిపోయాడా?” అంటో కోపంగా ఆ నూరిన వ్యక్తి అన్నాడు.

ఈ సమస్యమీద అభిప్రాయాలు భేదించాయి. చిన్నతనంలో అతనితో ప్రేమచ్యవహారం జరిగిన సోర్సనారా, పెప్పినో రోమ్‌నగరం వెళ్ళి అక్కడే చనిపోయాడని అంది. పెప్పినో రోమ్‌లో ఒక భాగ్యవంతురాలిని వివాహం చేసుకొని అక్కడే వుండిపోయి, అతని స్వగ్రామాన్ని మరిచిపోయాడని బాల్డి స్సేరాసేనాని గట్టిగా వాదించాడు.

“సరే, ఐతే వినండి, పెప్పినో విషయంలో జరిగిన కథ వున్నదున్నట్టుగా చెబుతాను” అని ఆ వృత్తాంతాన్ని చెప్ప నారంభించాడు.

“హంబర్టురాజు హత్యజరిగిన సంవత్సరాన్ని ఘంటమారాని పదిలిపెట్టి పెప్పినో రోమ్‌నగరం వెళ్లాడు. ఎన్నియేళ్ళై వుంటుంది. హంబర్టురాజు చచ్చిపోయిన యేడునుంచి టిపోలీ యుద్ధం అయ్యాక తోకచుక్క పొడిచినంతవరకు పడేళ్ళైంది. తోకచుక్క దగ్గరనుంచి, ట్రీప్టియద్ధంవరకు ఐదేళ్లు. మొత్తం పదిహేను యేళ్లు. ఆయుధం నాలుగైదేళ్లు జరిగింది. అంటే అప్పటికి యిరవై అన్నమాట. ఆతర్వాత నాలుగైదేళ్లు కార్మికసంఘాలు అధికారంలో వున్నాయి. అప్పటికి యిరవై ఐదేళ్లు. ఆపైని పదేళ్ళపాటు నిరంకుశప్రభుత్వం జరిగింది. మొత్తం యిప్పటికి ముప్పైఐదేళ్లు జరిగింది.

ముప్పైఐదేళ్లక్రితం పెప్పినో రోమ్‌నగరానికి నాలుగురాళ్ళు సంపాదించుకుండా మనీ, అటుతర్వాత ఘంటమారా తిరిగి

వచ్చి ఆసమయానికి పదహారేళ్ళ పడుచుపిల్ల అయిన సోర్సనారాని పెళ్లిచేసు.....”

“నేనే ఆపిల్లని” అంటూ సిగ్గుపడింది సోర్సనారా.

“అసంభవం!” అంటూ ఆ దైవజ్ఞుడు ఆమెను ఆవాదము ప్రకము పరీక్షించాడు.

ఆనిడే సోర్సనారా అని మేము సాక్ష్యం చెప్పాము. ఆ దైవజ్ఞుడు కొద్దిక్షణాలు చింతానిమగ్నుడై ఆతర్వాత సంభాషణను సాగించాడు.

“రోమనగరంవెళ్లేముందు పెప్పిన్ రెండేళ్లలో కొంతెడబ్బు కలవచేసి, ఫంటుమారా వచ్చేద్దామనుకున్నాడు. ఒక ధర్మశాలలో చేరి కప్పలు కడుగుతోండేవాడు. కాని ఆ రెండేళ్లలో ఒక్కవైసాకూడా వెనక వెయ్యలేకపోయాడు. రోజుకు పధ్నాలుగు గంటలు పనిచేసినా కడుపునిండా తిండికీ, పడుకునేందుకు ప్రదేశానికీ తప్పితే, తాగేందుకుకూడా సరిపోయినంత జీతం దొరకలేదు. ఆ ధర్మశాలాధికారులైన క్రీస్తు మతగురువులు, తమ పనివారు త్రాగి చెడిపోకూడదని శాసించేవారు. కాని ఆగురువులే ఒకగదిలో సారాయి మొదలయిన రకరకాల మద్యాలని దాచి, రహస్యంగా తాగుతోండేవారు. ఆగదిలోనే పెప్పిన్ పనిచేస్తోండేవాడు. రెండేళ్ల తరువాత ఆమతబోధకులు సారాయిసీసాల్లో కొద్దికొద్దిగా హరించిపోతోండటం చూసి పెప్పిన్ ని అవతలికి గెంటి వేశారు. ఆతరువాత కొన్ని నెలలపాటు అతని కేమీ నాకరిలేదు. పనిచేసినరోజున దొరికిన నాలుగుడబ్బులూ గొంతుక

తడువుకునేందుకు సరిపోయేవికావు. ఒకరాత్రి ఒకతోటలో పడుకునివుండగా శాశ్వరాకో కలలో కనిపించి, ఆతోటకి దగ్గరగా వున్న ఒక కిరాణాదుకాణంలో ప్రవేశించే మార్గం వుపదేశించాడు. ఆతక్షణమే వెప్పినో నిద్రనుంచి లేచి, ఆ మకాణం దగ్గరకి పరుగెత్తాడు. కాని పోలీసులు ఆతణ్ణి పట్టుకుని యెనిమిది నెలలు కారాగృహవాసశిక్ష విధించారు. విచారణ జరిగేకాలంలో శాశ్వరాకో విషయం వెప్పినో చెప్పినా జడ్జి పెడచెవినిపెట్టి శిక్ష విధించాడు.

కాని ఖైదులో అదృష్టం పండింది. ఆతనికి కళ్లజబ్బునచ్చింది. మొదట ఒక తెల్లటి చిక్కని ద్రావకం కారేసి; తరువాత కళ్ళువాచి, చింతనిపల్లగా అయ్యాయి. ఆతణ్ణిచూచే ప్రతి వాణ్ణీ చాల జాలికలిగేసి. ఆతని కళ్లసితినిబట్టి, వెంటనే విడుదలచెయ్యబడ్డాడు. ఆ తక్షణమే ఒక ముప్పివాడి కూతురిని నెలకి కొంత డబ్బిచ్చేందుకు కుదుర్చుకొని, అన్ని చర్చీలకూ వెళ్లి భిక్షాటనం ఆరంభించాడు. మధ్యాహ్న భోజన సమయానికి కొన్ని మఠాలకు వెళ్లి కడుపు నింపుకుంటోవుండేవాడు. సాయంకాలం అయ్యేటప్పడికి నాటకశాలదగ్గర, సినీ మాలవద్ద హాజరై, నలుగురు ధర్మాత్ములను చూచుకునేవాడు. ఆముప్పిపిల్లకి యివ్వవలసింది పోగా, కొద్దిగా నిలవేస్తుండేవాడు. భోజనంవిషయంలో తడువుకోనక్కర్లేకపోయేది. కావలసినదానికంటే మిగిలిన ఆహారాన్ని మరికొందరు కూలి వాళ్లకు అమ్మి ఆడబ్బుతో కొద్దిగా తాగుతోండేవాడు. ఆ విధంగానే భైక్షుకవృత్తిని రెండేళ్లవరకూ సాగించి, కొంత

డబ్బు నిలవేసి, ఫాంటమారా వచ్చి, సోర్సనారాని పెట్టిచేసు
కుందామనుకున్నాడు....”

“మరి యెందుకు రాలేదు” అని సోర్సనారా నిట్టూర్పు
నిడిచింది.

“అసూయ, అసూయ ఆతని మార్గానికి అడ్డువచ్చింది. అతని
సుదృష్టవశాత్తూ, ఒకపోలీసు ఆనిని చూసి ఒక ధర్మాను
ప్రతికి కళ్లు బాగుచేయించేందుకు లాక్కునివెళ్ళాడు. పెప్పినో
అనేక విధాల మొరబెట్టాడు. “ఆకళ్ళు నావి. నాకళ్లతో
నాయిష్టంవచ్చినట్లు చేసుకుంటాను.” అంటూ తప్పించుకునేం
దుకు చూశాడు. కాని యీ ఇటలీలో యెప్పుడూ నిజమైన
స్వాతంత్ర్యంలేదు. ఆతని కళ్ళు కొద్దిరోజుల్లోనే బాగు
పడ్డాయి. కాని ఆతని వృత్తిమాత్రంపోయింది. పుష్కలంగా
చేతికి డబ్బుచిక్కుతోండే ఆనందకరమైన రోజులు కాసినీ
పోయి, కరువురోజులు వచ్చాయి. ఇటికలు చెయ్యడం,
కాల్చడం యంకా యెన్నో యెన్నో పనులుచేశాడు. కాని
యే ఒక్కపనీకూడా వారంరోజులకంటె యెక్కువ చెయ్య
లేదు. ఆతనికి యిచ్చ వున్నప్పుడు సత్తువ వుండేదికాదు.
సత్తువ వున్నప్పుడు యిచ్చవుండేదికాదు. కొంత ధనం సంపా
దించాలని వెయ్యివృత్తులు అవలంబించాడు.

“ఆరోజుల్లో దేశం నలుమూలలనుంచీ వందలకొద్దీ మను
ష్యులు ధనార్జనకోసం రోమ్నగరం వస్తూండేవాళ్ళు. ఎక్కువ
ఆశలేనివాళ్ళకి యే పాకీషనో, బూట్లు తుడవడమో, తోట
గూలివనో, గుర్రాలను మేపే వనో దొరికేది. పొదుపుగా

వాడుకుంటూ, రెండు డబ్బులు నిలవచేసుకోకలిగేవారు. కాని, పదేళ్లపాటు కష్టపడి యే నాలుగైదువందల రూపాయలో నిలవచేసుకొనేందుకు, కావలసిన ఓపిక పెప్పికోకి లేకపోయింది. ఒక్కరోజుననే ఒక బంగారుపాతు దొరకాలని వుండేది. దానికి బదులు తరచుగా కారాగృహవాసం లభిస్తోండేది. మొత్తంమీద నాలుగేళ్లఅయిదుమానాలు ఖైదులో గడిపాడు.

“ఈ దురదృష్టాల తరువాత ఆతనికి మనోనిబ్బరం చెడిపోయి యెంత సీచపు పని అయినాసరే చెయ్యడం ఆరంభించాడు. ఒక చిలకని తీసుకొని దానిచేత అర్థశా యిచ్చినవాళ్లందరి అవృష్టం, దురదృష్టం వ్రాయబడివుండే పేకముక్కలని తీయించేవాడు. కాని, కొన్ని నెలల తరువాత ఆచిలక్కి మనస్సు చలించి చనిపోయింది. పల్లెటూళ్లనుంచి యెడతెగకుండా నిస్తూవుండే కూలీలవగ్గర కొద్దిగా కమీషను తీసికొని వారికి పనులు చూపిస్తో కొంతకాలం వుండేవాడు.

ఆ రోజుల్లో పెప్పికోకి కాలోగిరి అనే ఆయన పరిచయం కలిగింది. ఆయనకి చాల చిన్నతనంలోనే వివరీతంగా సుఖరోగాలు పట్టుకున్నాయి. అందుచేత పల్లెటూరి బీదరైతుల పిల్లలని తరుచు పాడుచేసి ఆబాధను కొంత వుపశమింపచేసుకొనేవాడు. ఆ పిల్లల్ని తార్చిపెట్టేవనిచేసేందుకుగాను పెప్పికోకి, ఆ శ్రీమంతుడు ఉచితంగా భోజనంపెడుతో, కట్టుకునేందుకు గుడ్డలు యిస్తోండేవాడు. ఆతను తార్చిన ప్రతి పిల్లకీ పదేసి రూపాయల చొప్పున కమీషను ముట్టేది. ముగ్గురు కొన్ని నెలలు పెప్పికో చాలా కష్టపడి యిద్దరు

ముగ్గురు దాసీలని ఒప్పించి పంపించాడు. ఆయన ఒకే స్త్రీతో మూడునాలుగు పర్యాయాలకంటె అధికంగా సంభోగించడు. ఎప్పటికి అప్పుడు కొత్తవాళ్ళు కావాలి. కొత్తగా పల్లెలనుంచి వచ్చిన పడుచులను సంపాదించడం చాలా కష్టమైంది. అందుచేత కొన్ని పురాణాలను వెదకనారంభించాడు. బోగంవృత్తిచేత జీవించే స్త్రీలచేత, గ్రామస్త్రీలు తినే నీరుల్ని, వెల్లులిపాయల్ని తినిపించి, వారిచేత గ్రామీణుల దుస్తుల్ని వేయించి తీసుకొనివేళ్లేవాడు. అప్పుడే గ్రామాలనుంచి వచ్చిన పడుచులతోనే తాను భోగిస్తున్నట్లు అనుకునేవాడు. చివరకి పెప్పిసో దురదృష్టంమూలాన్ని ఒక భయంకర సంకటం ఆయనకు రావడంమూలాన్ని ప్రద్యోగం పూజిపోయింది.

“అప్పుడుగూడా ఫాంటమారాకి యెందుచేత తిరిగి రాలేదు?” అని సోరసనారా అడిగింది.

“ముష్టివాడికిమల్లే ఫాంటమారా తిరిగి వస్తాడా? అసంభవం; అల్లా తిరిగివెళ్ళేకంటె రోమ్‌లోనేవుండి దరిద్రమే అనుభవించేందుకు సిద్ధపడ్డాడు. వెయ్యి వృత్తులవలంబించాడు. గోరీలకి గోతులు తవ్వడం, గంటలు కొట్టడం, బూటుతాళ్ళు అమ్మడం, భోజన, కాఫీహోటళ్ళలో చిప్పలు కడగటం, ఇదీ అదీ ఏమిటి? అన్ని పనులూ చేశాడు. ఏపని చేసినా ఫలితం మాత్రం సున్న.

ఆతడు జీవించినట్లే, వేలకొలదిమంది రోమ్‌నగరంలో జీవిస్తోండేవారు. ‘ఇతరుల’కంటె వాళ్ళు చాలా తక్కువస్థితిలో

జీవితాన్ని గడుపుతోంటేవారు. వా రెప్పుడూ బీదలకింజ
పుంసీపోతారు. వీళ్ళుగో వాళ్ళని చులాగ్గా ఆనవాలు పట్ట
నచ్చును. 'ఇతర కూలీలు' యుద్ధం అయినతరువాత కార్మిక
సంఘాలకి వెడుతోంటేవారు. పెప్పిన్ యితర కూలీలతో
మాత్రం యెప్పుడూ కలిశేవానుకాదు. రోమ్ పట్టణం అంతా
తలక్రిందుకాబోతోన్న సమయంలో, అందులోనూ జైవి
కంగా మాత్రం అతడు 'ఇతరుల'తో కలిశాడు.

ఒకరోజున రోమ్ పట్టణంలోని బీదలు కొందరు ఒక పెద్ద
పూరేసింపుని తేవదీశారు. కొంతదూరం వెళ్ళి అక్కడ
వుండే పెద్ద, పెద్ద దుకాణాల్ని దోచ నారంభించారు. ఆ
గుంపుతో పెప్పిన్ కలిసి, ఒక జోళ్ళదుకాణంలో దూరి
రెండు బూట్లు లాగుకొని వచ్చాడు. తీరా చూసుకుంటే,
రెండు కుడికాలివే, వైగా ఒకటి పెద్దది. రెండవది చిన్నది.
ఆ సమూహంలో వుండే ప్రతివారిని జతచెప్పలని అడగ
నారంభించాడు. కనపడిన ప్రతివారిని అడగడంలో, అతడు
ఒక పెద్దమనిషిని తారసిల్లాడు. ఆయన అతిప్రేమతో ఆ
బూట్లజతలు తనదగ్గర వున్నాయనీ, అవ్వీ సంతోషంతో
యిస్తాననీ, వాగ్దానంచేసి యింటికి రమ్మన్నాడు. నేను హుమా
రుగా ఆయన వెనక వెళ్ళాను. ఇంటికి తీసుకొని వెళ్లేందుకు
బదులుగా, నేను కొట్టుదోస్తున్నానని చెప్పి పోలీసుస్టేషన్లో
వదిలిపెట్టాడు. విచారణదినాన్ని, ఆతడేకాకుండా అనేక
వందలమంది కార్మికులు బోనులో నిలబడ్డారు. వారందరూ
రాజకీయ కారణాలచేత ఆదోషిడిని చేశామని చెప్పారు. కాని
పెప్పిన్ మాత్రం తనకి జోళ్లు చాలా అవసరంగా వున్నందు

వల్లనే, దుకాణం జొరబడ్డానని చెప్పడంమూలాన్ని, అందరి కంటే రెండింతలు అతనికి శిక్ష విధించారు.

“ఆరోజుల్లో ఒక్క మానవుడు పట్టణాలు, నడివిల్లిలో మరొకనిని ఖాసీచేసినప్పటికీ రాజకీయకారణాలచేత చేశాడని చెబుతే, ఆహంతకుని వదిలేశేవారు. అప్పుడు వెప్పిసో తన జీవితంలో యితవరకూ యెందుకు విధలుడయ్యావో పూర్తిగా తెలుసుకున్నాడు. కడుపుమంటచేత, దాడిద్రవోషాన్ని చేసిన యెంత చిన్నదోషమైతే మహాపరాధంగా న్యాయ వృష్టిలో కనబడడానికి కారణం, తా నేరాజకీయపక్షానికి చెందకుండా వ్రండడమే! ఆరోజునుంచీ, తానేమి చేసినప్పటికీ రాజకీయ కారణాలకోసం రాజకీయప్రయోజనాలకొరకే చేశానని చెప్పాలని నిశ్చయించుకున్నాడు.

ఆతని శిక్ష పూర్తిఅయి, పేడుడలపొందిన రోజున “మేము చెప్పినట్లయినా చెయ్యి, లేకపోతే యీరాత్రి ఫాంటమారా అయినా వెల్లిపో! ఊరికే కనబడితే మళ్ళీ యీజైలు నీకు తప్ప”దని పోలీసులు వెప్పిసోతో, గట్టిగా చెప్పారు. ఆజైలు నుంచి వచ్చిన అనేకమందికికూడా యంతకంటే గత్యంతరం లేకపోయింది. ఆ పోలీసులు చెప్పినదానిని మనస్ఫూర్తిగా ఆమోదించి రాజకీయజీవితాన్ని ఆరంభించాడు. ఆరాత్రి వెల్లి లెసిపియాదగ్గర “నిట్టికీ జయ్! ఫ్యూమ్ నశించాలి!” అని అరచేందుకుగాను, అతనికి ముప్పైరూపాయలు అడ్డు సుగా ముట్టాయి!”

“ఊరికే అరిచినందుకు అతనికి ముప్పైరూపాయ లిచ్చారా?” అంటూ మా అవనమ్మకాన్ని మిచెలీ తెలియపర్చాడు.

“అడ్డు వస్తోవుండకు. రాజకీయాలనుగూర్చి నీకేమీ తెలియదు. ఆరాత్రి వెప్పినో లెనీషియాకివెళ్ళి అంతక్రితమే గుమిగూడివున్న తనవంటివారినే కలుసుకుని, నిట్టికీజయ్! ఫ్యూమ్ ప్రభుత్వం నశించాలి!” అంటూ అరవడం ఆరంభించాడు. ఇంతలోనే పోలీసులు, అధికార్లు లాఠీలతో వారివైపు వస్తోండటం చూసి, ఆతనిన్నే హితులందరూ చెల్లాచెదలైపోయారు. కాని, ఆతని రాజకీయజీవితానికి అదే ఆరంభం కనుక తాను వేసే కేకలికి అరం యేమిటో తెలియనప్పటికీ, ఒక్కడూ నిలబడి నినాదం చేసాడు. పోలీసులు ఆతణ్ణి చుట్టుముట్టారు. మరుసటి క్షణంలో ఆతనికి స్పృహలేదు. రెండు మూడు రోజుల తర్వాత ఆసుపత్రిలో పడివున్నట్లు ఆతనికి తెలివి వచ్చిన తరువాత గ్రహించాడు.”

“ఏమిటి? పోలీసు అధికార్లు, పోలీసులకి వ్యతిరేకంగావున్నారని చెబుతున్నా వేమిటయ్యా? అధికార్ల మాటలు పోలీసులు పినకపోవడంకూడా వుందంటావా?” అంటూ పోలీసులలో అద్భుతమైన శిక్షణవుందని నమ్ముతోండే, మిచెలీ అబ్బరంతో అడిగాడు.

“అడ్డు రావద్దని చెప్పానా? నీకు రాజకీయాలనిగూర్చి యేమీ తెలియదు. వెప్పినో మళ్ళీ రాజకీయరంగంలోకి దూకాడు. పోలీసులు యెక్కడ వెళ్ళి రాజకీయనినాదాలు చెయ్యమంటే అక్కడచేస్తోండేవాడు. అధికార్లచేత చావుదెబ్బలుతింటోండేవాడు. అనేకకూలీలపూరేగింపుల్లోపాల్గొని చివరివరకూనిలబడి లాఠీదెబ్బలు తిన్నాడు. అనేకసార్లు రక్తాన్ని ధారపోశాడు.

తక్కినవా రందరూ పారిపోయేవారు. కాని, పెప్పిన్ యెప్పుడూ కాలికి బుద్ధిచెప్పలేదు.”

“అయితే పెప్పిన్ యెందుకు పరుగెత్తేవాడు కాదు? అంటూ చాలా గాభరాపడుతూ సోర్సనారా అడిగింది.

“ఎక్కువ డబ్బు సంపాదించేందుకు. రోజుకు రెండు రూపాయలు పోలీసులు యిచ్చేవారు. గాయాలు తగిలి ఆసుపత్రికి వెళ్ళినప్పుడల్లా పదిహేనురూపాయలు అదనంగా దొరికేవి. అతడు గడిపే జీవితప్రమాణాన్నిబట్టి రోజుకి రెండు రూపాయలు సరిపోయేదికాదు. అందుచేత లాఠీదెబ్బలు తినక గత్యంతరంలేదు. ఆపని అంతసౌఖ్యప్రదంగా వుండేది కాదు. ఆరోజుల్లో యేపనిచెయ్యడం బాగుండేదికాదు. ఇంతేకాకుండా నేను చేయవలసిన నినాదాలుకూడా తరుచుగా మారుతుండేవి. కొన్నిరోజులు “నిట్టికి జయ్!” అనీ, ఆరునెలలతర్వాత “నిట్టి నాశనం అవ్వాలి!” అనీ అరవవలసివచ్చేది. ఫలితం మాత్రం యెప్పుడూ ఒక్కటే. ప్రహారాలు, అర్థచంద్రపయోగాలు తప్పలేదు. ఒక యేణ్డరం యీవిధంగా రాజయజీవితం గడిపేటప్పడికి, శిలువవేసిన యేసుప్రభువు శరీరం వలె, ఆతనిదేహం గాయాల మచ్చలతో నిండిపోయింది.

‘పెప్పిన్’ని తప్పనిసరిగా రాజకీయ ఆత్మత్యాగిగా పరిగణించి రాలి. రాజకీయాలకోసం యే ఇటలీదేశస్థుడు అతనివలె ధౌర్భాగ లనుభవించలేదు. ఇంట్లో సుఖంగా పడుకుని, యితల్ని దెబ్బలాటకి పంపించే యితర రాజకీయవేత్తలవంటివాడు కాదు. అతడు రక్తాన్ని ధారపోశాడు. ఆరోజుల్లో

యితాలియను లనేకులు తమ ఆశయాలకొరకు పోరాడారు. కాని, వారందరికింటికూడా పెప్పినో గొప్పవాడు. అతడు అందరి ఆశయాలకోసం, జాతీయప్రభుత్వంకోసం, ప్రజాప్రభుత్వంకోసం, సోషలిజంకోసం, మతగురువుల ప్రభుత్వంకోసం కూడా పోట్లాడాడు. వాట్లన్నిటిలోనూకూడా కొంత కొంత మంచి వుండటాన్ని గ్రహించాడు. ఆ ఆశయాలకి సేవ చేస్తోన్న కాలంలో రోజుకి రెండురూపాయలు ముట్టుకోండేవి. అనుప్రతికి వెళ్ళినప్పుడు అదనంగా పదిహేనురూపాయలు బహుమతిగా వచ్చేవి.

“అతడు పెద్దవాడైతేన్నకొద్దీ, ఆ లాతీప్రయోగాన్ని భరించడం చాలా దుర్భరమైంది. రాజకీయాలనుండి విరమించాలనే తృప్తి అతనిని అమితంగా బాధించేది. రాజకీయవిరోధాలు మరిఅపాయకరం బొతున్నాయి. ప్రదర్శనలు పూర్వం వలె రాళ్ళూ, ఇటికలు, కర్రలు వ్రసయోగించడం మాని కాల్పుడం మొదలుపెట్టారు. లాతీప్రహారాలు తిని డబ్బు సంపాదించుకునేందుకు అనుకూలించే వ్రసకరణంగా రాజకీయాలుండటం మానుకున్నాయి. రాజకీయాలు ఉగ్రరూపం వాల్చి విషమపరిస్థితుల్లోకి దిగాయి. పెప్పినోకి యీ రాజకీయాలు రుచించలేదు. చాలా ఘాటుగా కనబడ్డాయి”.

“అయితే, ‘యెందుకు తుపాకులుపెట్టి కాల్పుడం?’ అని సోర్సనారా అడిగింది.

“నేను రోమ్లో ముప్పైఅయిదేళ్ళబట్టి వుంటున్నాను. కాని ఆ విషయం నాకు వీసమెత్తైనా బోధపడలేదు. ఈ ఫాంట

మ రాజు జీవితం అంతా గడిపిన నీ కా విషయం ఎలా అర్థం పోతుంది?" అంటూ దాటించేందుకు ప్రయత్నించాడు. ఒక ఊణం ఆగి, మళ్ళీ అందుకున్నాడు.

“అవంతా రాజకీయాలే. పోలీసులకి కనబడకుండా తప్పించుకుని వెళ్ళిపోతోండేవాడు. ఒకరోజున పోలీసులు వెదికేపట్టుకొని “మేము చెప్పినట్లు చేసినాసరే, లేకపోతే మూలములే సర్దుకొని ఫాంటుమారాకి ప్రయాణం కట్టినాసరే!” అని పెప్పిసోతో అన్నారు. కాని యీపట్టు చెయ్యనలసిన పని, జేజేలు కొట్టి, డెబ్బలు తినడంకాదు. లారీలమీద, కార్లమీద తిరిగి, యితరులను కొట్టడం. ఈ పనికిగాను రోజుకి పదిరూపాయల జీతం.”

“అర్థం లేకుండా మూట్లాడకు. ఏమిటయ్యా సారకాయలు కోస్తున్నావ్? ఇతరుల్ని తన్నేందుకు పెప్పిసోకి రోజుకి పదిరూపాయలిచ్చేవారా? నెలరోజులు తంటాలుపడితేనే కాని, నేను పదిరూపాయలు సంపాదించ లేకపోతున్నానే!” అని మిచెలీ యీసడింపుగా అన్నాడు.

ముందు కథ సాగనివ్వడమా, ఆపివెయ్యడమా? అని తటపటాయిస్తో మిచెలీ ప్రశ్నను గమనించనట్టే ఒక్క ఊణం పూరుకుని మళ్ళీ ఆ వృత్తాంతాన్ని సాగించాడు.

“ఈసారి చాలా అద్భుతమైన క్రొత్తరకపు రాజకీయాలు. వాటినే ఫాసిజమ్ అంటున్నారు. పెప్పిసోకి ఫాసిజం అంటే గొప్ప శౌరవం కలిగింది. మంచిజీతం దొరుకుతోంది. తాను డెబ్బలు తినకుండా యితర్లని లాఠీలతో బాదుతోండటం,

పోలీసుల ప్రాపకం, ఓహో! ఆ ఫాసిజం చాలా అద్భుతంగా వుండేది.

ఒకరోజున ఒకపోలీసు పెప్పినోని ఒక పెద్ద భవనానికి తీసికొని వెళ్లాడు. చాల ఖరీదైన దుస్తులు ధరించిన పెద్దమనుష్యులు, విద్యార్థులు, గుమాస్తాలు, అందమైన యువతులు వ్యాపారస్థులు, కొందరు మతాచార్యులు ఒకహాలుసుండా వున్నారు. అందరూ గట్టిగా మార్ష్లుడుతున్నారు. వారిని చూచి పెప్పినో భయపడ్డాడు. కాని ఒకమూల గూతని పాత స్నేహితులు చాలామంది కనబడ్డారు. వాళ్ళల్లో చాలామంది దొంగలు. కొన్ని నిమిషాల తర్వాత సభాసమంతా పరమ నిశ్శబ్దంగా పూరుకున్నారు. ఒకాయన సభావేదిక నెక్కి పెప్పినోనీ, ఆతని స్నేహితులనీ హృదయపూర్వకంగా ఆహ్వానించాడు. వారు కార్మికులలో శ్రీమంతుల తేగకు చెందినవారనీ, రాజకీయచైతన్యం కలిగినవారనీ, ఫ్యాక్టరీ కార్మికులలో వారు అగ్రగాములై, దేశసేవకోసం వారి రక్తాన్ని అంతా ధారపోస్తారని యింకా చాలాసేపు యేదో వుపన్యసించాడు. కాని అది పెప్పినో కేమీ అర్థంకాలేదు.

“ఆ వుపన్యాసానంతరం, ఆ హాలు కాళీ అయింది. పెప్పినోనీ, ఆతని స్నేహితులనీ ఆ హాలువెనుక నిలబడి, పోర్టాపియో మీదకు దాడివెడలేందుకు సిద్ధంగా వుండమన్నారు.

“ఆ హాలుదగ్గరలోవున్న ఒక హోటల్లో ఫలహారం తీసికొని కావలసిన పానీయాలు త్రాగిన తరువాత, వారిని ఒక లారీ యెక్కించి పోర్టాపియో దగ్గరికి తీసుకొని వెళ్ళారు. ఆ ప్రదేశ

శంలో ఒకచోట వారంతా ఒక గంటవరకూ వేచివున్నారు. ఇంతలోనే శస్త్రపాణులైన సైనిక పట్టాలు ఒక కమ్యూనిష్టు అచ్చుకఫీసులో జొరబడి లోపల పనిచేస్తోన్న కూలీలని బయటికి తీసుకొని వస్తున్నారు. ఒక పోలీసు పెప్పిసోముతా దగ్గరికి వచ్చి, వాళ్ళకేమీ అడ్డం లేదనీ, నిరాఘాటంగా ఆ అచ్చుకఫీసుని ముట్టడించవచ్చుననీ చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు. పెప్పిసో తన ముతా వెంటింగగా ఆ ఆఫీసుమీదకి దాడి వెడలారు. లోపలవున్న సామాన్లన్నిటినీ వీధిలోనికి తీసికొని వచ్చి ఒకచోట వేర్పారు. పుస్తకాలు, పత్రికలు, తలుపులు, కిటికీలు, బొమ్మలు అన్నిటినీ వాట్లమీద పడవేసి నిప్పు అంటించారు. సిరాబుడ్లని గోడలమీదకి విసిరేశారు. ఆ ఆఫీసులో వారు యెదురులేని అవ్యాహతమైన వీరవిహారం చేశారు. ఇంపపెట్టెని శాస్త్రీయపద్ధతులపై తెరిచారు కాని అది ఖాళీగానే వుంది.

విడియోతాహంతో, ఆశిధిల్లవదేశాన్ని వదిలి వెళ్ళేలోపుగా ఫోటోగ్రాఫరులు పత్రికావిలేఖరులు చాలమంది వచ్చి వారి చిత్రపటాలు తీశారు. మరుసటిరోజు పిక్కోలాపత్రికమీద పోర్టాపియోవీరుడు అంటో పెప్పిసో బొమ్మ అచ్చుపడింది. “పెప్పిసో జీవితంలో మహాదశ కొన్నిరోజులు గడిచింది. యశశ్చంద్రికలు అన్నిచోట్లా ప్రకాశించాయి. పత్రికా కార్యాలయాలవద్దకి వెళ్ళినప్పుడల్లా ఆతనికి మంచి పానీయాలు దొరికేవి.

“తన పేరుప్రతిష్ఠలని పురస్కరించుకొని ఒక రాత్రిక్లబ్బులో ఉద్యోగం సంపాదించుకున్నాడు పెప్పిసో. కొద్దిరోజుల్లోనే,

కొందరు కార్మికులచేత ఆతని స్నేహితు డొకడు ఖాసీచెయ్య బడ్డాడు. ఈ విషయం బరిగిన తరువాతనుంచి పెప్పినో జాగ్రత్తపడ్డాడు. ఫాసిష్టుకార్యాలయంనుంచి కబుర్లుచచ్చినప్పుడు అనారోగ్యంగా వుండని తప్పించుకునేవాడు.

“ఫాసిష్టులు ప్రభుత్వంలోకి వచ్చారంటున్నా వ్రకదా, ఆ అవకాశాన్ని వుపయోగించుకొని యెందుకు పెప్పినో వెద్దవ్రస్యో గాన్ని సంపాదించుకోలేదు?” అని సోర్సనారా సందేహాన్ని నివారించుకొన ప్రయత్నించింది.

“ఫాసిష్టులు అధికారంలోకి రాగానే వారి పాత అనుచరులకి చాలా చెడురోజులు వచ్చాయి. ఒక విచారణసంఘంవారు పెప్పినోని పిలిచి ‘ఎంతకాలంనుంచి నువ్వు ఫాసిష్టుగా వుంటున్నావు? ఎల్లాగ ఫాసిష్టు అయ్యావు? ఎప్పుడైనా ఖైదులో వున్నావా?’ అని ప్రశ్నించారు. ఆ విచారణకి ఫలితంగా, దొంగతనాలకీ, యితర నేరారోపణలవలన ఖైదులో వున్న దోషుల్ని ఫాసిష్టుపార్టీఅధికారసంఘాలలో వుండనివ్వకూడదు అని నిర్ణయించారు. అందువలన పోర్టాపియోవీరుడైన పెప్పినో పార్టీనుండి తీసివేయబడ్డాడు. ఆసమయానికే ఆతని ఉద్యోగం కూడా పోయింది.

ఈవిధంగా నిరుద్యోగజీవితం మళ్ళీ ఆరంభమైంది. నిరంతరం సహవాసంచేసిన ఆకలిమంటలు మళ్ళీ రాజుకొని భగభగ మండజొచ్చాయి. రోజురోజుకీ జీవితం గడపడం దుర్భరమై పోతోంది. క్రొత్తప్రభుత్వం పదేళ్ళవరకూ వుంటుందని

ఎవ్వరూ అనుకోలేదు కాని నూతన ఘాసిష్టుప్రభుత్వం పడేట్లా నిలిచింది.

రోమ్‌లో జీవించడం అసాధ్యమైపోయింది. ప్రతిరోజూ ఒక కొత్తచట్టం వచ్చేది. ప్రతి ప్రభుత్వం కొత్తచట్టాలు చేస్తుండన్నమాట నిజమే కాని, యీ ప్రభుత్వంమాత్రం రోజుకొక కొత్తశాసనాన్ని చేసేది.

మరాఠీవతులు శతాబ్దాలతరబడి పరిపాలించారుగాని, వారికి అయిదు శాసనాలే వుండేవి. ఆతరువాత, వెయ్యినుండి అనుచరులతో టీ రోమ్‌ని స్వాధీనంచేసుకొని ప్రభుత్వాన్ని స్థాపించిన గారీబాల్డీ మరి మూడు కొత్త శాసనాలు అధికంగా చేశాడు. కాని, యీ ప్రభుత్వం రోడ్డుమీద యెడంవైపున నడవపద్దనీ, ట్రామ్‌కారు ముందునుంచి యెక్కమని, రాత్రిళ్ళు పాడకూడదనీ, గోడలమీద యేమీ వ్రాయకూడదనీ, పెళ్ళి చేసుకోనివారికి వ్యతిరేకంగాను, ఉద్యోగాల విషయంలోనూ, యజమాని, పనివారల తగాదాల విషయాలలోనూ, మాట్లాడేందుకు, మాట్లాడవద్దనేందుకు అన్నింటికీ శాసనాలే!

“చట్టాలు యెక్కువైనకొద్దీ, దారిద్ర్యం యెక్కువైతోంది. దరిద్రం వృద్ధిపెట్తోన్నకొద్దీ శాసనాలసంఖ్య పెరుగుతోంది. రోమ్‌నగరంలో జీవించడం అసాధ్యమైతోంది. రోమ్ వాతావరణం అంతా కుళ్ళిపోయింది.

“ఈ దారిద్ర్యాన్ని నిర్మూలించేందుకు అనేక ప్రయత్నాలు చేశారు. కాని విఫలులయ్యారు. ఈ దుర్గంధానికి కారణం ఎలుక లేమో అని కొందరు అనుమానించారు. వెంటనే ఎలు

కల్ని చంపేందుకు విషం పంచిపెట్టబడింది. వేలకొద్దీ యెలు కలు చచ్చాయి. ఐనా, ఆ కుళ్ళు అలాగే నిలిచింది. మరి కొందరు యీ కుళ్ళుకి కారణం యీగ లేమో అన్నారు.

వెంటనే యీగలమీద యుగ్ధం ప్రకటించి, కొన్ని కోట్ల యీగల్ని కూల్చారు. కాని ఆ కుళ్ళు అలాగే వుండి పోయింది.

“ఎక్కడనుంచి వచ్చింది ఆ దుర్వాసన? మురికిగుంటల నుంచా?” అని మిచలీ అడిగాడు.

“అది యెక్కణుంచి వస్తోందో యెవ్వరూ కనిపెట్టలేక పోయారు. ప్రజలు ఆధికంగా తిరుగుతోండే ప్రదేశాల్లో తక్కువగా వుంది. మంత్రిగా రుండేచోట కొద్దిగా తాళుకో వచ్చును. కాని రోమ్ నగర మధ్య ప్రదేశంలో అతి విపరీ తంగా దుర్వాసన కొడుతోంది. పోలీసుప్రేషన్ల దగ్గరనుంచి, ప్రభుత్వకార్యాలయాల దగ్గరనుంచి యీ దుర్గంధం బయలు దేరుతోంది. ఉద్యోగస్థులు భూబిలాల్లో శవాలని పాతిపెట్టారని కొందరన్నారు. అనేక వింతకథలు వుట్టాయి. కాని ఆ వాసనమాత్రం యెక్కువైతోంది.

“వారం వారానికి పోలీసులు ఒక కొత్తకుటకేసుని కనిపెడు తున్నారు. కూలీలు నివసించే పేటలన్నీ, వేలకొద్దీ సైనికుల చేత కొల్లగొట్టబడుతున్నాయి. అటకలు, మిడ్డెలు, దొడ్లు, గదులు, అన్నిటినీ పోలీసులు వెతుకుతున్నారు. వేలకొద్దీ కూలీలని అరెస్టుచేసి తీసుకొనివెడుతున్నారు. కారణం యేమిటో యెవరికీ తెలియదు. తనరోజుకూడా వస్తుందని

ప్రతి కార్మికుడు మాడలిపోతున్నాడు. నిరంతర భయోత్పాదన పరిస్థితుల్లో అందరూ జీవిస్తున్నారు.

“రోమ్ లో భయం, భయంకర అంటుబాధ్యంవలె ప్రబలి వుంది. కొన్ని వారాలు ప్రళయరూపం చల్చాయి. ప్రజాసామాన్యం భయవిహ్వంబులైపోయేవారు. ఏ కాఫీహోటల్లోనో బహిరంగ ప్రదేశంలోనో, ఎవరివంకనైనా తీక్షణంగా చూస్తే ఆతడు తెల్లబోయి వెంటనే తడబడుతోన్న కాళ్ళతో యింటికి జేరుకునేవాడు. ఎందుచేత? భయంమూలాన్నే.

“యెందుకు భయం?” అని బెరార్డో అడిగాడు.

“భయమే” అన్నాడు ఆ దొంగ దైవజ్ఞుడు.

“కాని, ఆ భయమే యెందుచేత వచ్చింది అని అడుగుతున్నాను?” అన్నాడు బెరార్డో.

“భయమే! ఎందుకు భయంపడుతున్నారో యెవరికీ తెలియదు. రోమ్ లంతా భయంతో నిండిపోయింది. దానికి కారణం యెవ్వరూ చెప్పలేదు. ప్రభుత్వ వ్యతిరేకులే కాదు, ఫాసిష్టులని పిలువబడుతోండే వాళ్ళకూడా తక్కిన అందరికంటె అధికంగా భయపడుతున్నారు. పరిసితు లీవిధంగా వుండకూడదు అని పైకి డాబులుకొడుతూనే, లోపల అమితంగా భయపడిపోతున్నారు. ప్రతికక్షుల్ని వాళ్ళెందుకు ఖాసీచేస్తున్నారు? భయమే దానికి కారణం. వారి సేనల్ని నిత్యమూ వృద్ధిచెయ్యడానికి కారణం యేమిటి? భయమే! వేలకొద్దీ అమాయకులైన ప్రజల్ని ఊరితీయడానికి కారణం? వారి భయమే! వాళ్ళు దారుణాలు చేస్తోన్నకొద్దీ, వాళ్ళ భయం

కూడా పెరిగిపోతోంది. ఆభయం వారిచేత మరీభయంకర
దోషాల్ని చేయిస్తోంది.

“ప్రభుత్వం బలంగా వుందా?” అని మిచెలీ తెలుసుకొన
ప్రయత్నించాడు.

“దాని భయంమాత్రం చాలా బలీయంగావుంది” అని ఆ
సాధువు సమాధానం ఇచ్చాడు.

“ఓ తాధిపతి యేం చేస్తున్నాడు” అని సోర్సనారా ప్రశ్నిం
చింది.

“ఓ తాధిపతి భయపడ్డాడు. ఆయన క్రొత్త ప్రభుత్వం దగ్గర
నుంచి కోటిరూపాయలు తీసుకొన్నాడు. ఒక మోటారు
కొన్నాడు. క్లైర్ లెస్ పెట్టించుకున్నాడు. క్రొత్త రైల్వే స్టేషన్
కట్టించుకున్నాడు. రేషియో పెట్టించాడు. ఇంకా అనేక
విలాస సామగ్రిలను కొన్నాడు. ఆ విషయంలో లత్వంతో పాటు
ఆయన భయంకూడా అధికమైంది. దేశంలో వున్న మతాల
కన్నీటికీ, బీదలకీ అధికంగా అన్నదానం చెయ్యమని ఓ తాధి
పతి ఒక లేఖ పంపించాడు. ఆ మఠస్తులుకూడా అన్నంతో
పాటు పులుసుకూడా పంచుతున్నారు. అవన్నీ భయప్రేరిత
మైన కార్యాలే! భయానికి మారురూపాలే! ఒకటిరూపా
యల విషయం ప్రజలు మరిచిపోయేవరకూ, నిరంతరాన్న
దానం జరుగవలసిందే!”

“వల్లెలనుంచి వెళ్లి నిరపడిన కూలీలనంగతి యెల్లావుంది?”

“బీదల పరిస్థితు లేమీ బాగాలేవు. భాగ్యవంతుల కేమీ
లోటు లేదు. కాని అందరూ భయంతో క్రుంగిపోతున్నారు.

బీదప్రజలని విచారణచేయ్యనారంభించింది ప్రభుత్వం. ప్రతి వారమూ ఒక వందమందిని పట్టుకొని వాళ్ళ స్వగ్రామాలకి పంపించేస్తోంది. అందులో యిరవై ముప్పై యేళ్లనుంచీ రోమ్‌లో నివసిస్తున్నారు కొందరు. 1915లో భూకంపంవచ్చి నప్పుడు, వాళ్లు రోమ్‌పట్టణం జేరుకున్నారు. వాళ్ళ బంధువులు యెవరూ బ్రతికిలేరు. వాళ్ళ గ్రామాలకికూడా పూర్వపు రూపంలేదు. 'శాంతిభద్రతల' కొరకు వారిని తక్షణం రోమ్ వదిలివెయ్యమన్నారు. వారితోపాటు పెప్పి నోసుకూడాపట్టుకుని రైలుయెక్కించి ఫాంటమారా పంపారు. ముప్పైఅయిదేళ్ల తరువాత పెప్పి నో, ఫాంటమారా జేరుకున్నారు. ఔను, తిరిగిరాక విధి లేకపోయింది.

“ఐతే నువ్వే పెప్పి నోవా?” అంటూ ఆదుర్దాగా సోర్స నారా అడిగింది.

“పోర్టాసియో వీరుడివి నువ్వేనా?” అని బాల్డిస్సేరాసేనాని అడిగాడు.

ఔను, ఆతడే పెప్పి నో.

2

స్వంత గృహంగాని, బంధువులుగాని లేకపోవడంచేత పోర్టా సియోవీరుడు సోర్సనారా గృహంలో తలదాచుకుంటున్నాడు. చిన్నతనంలోనే, పట్టణానికి వెళ్ళి ధనార్జన చేయ్యాలనే కోరికపుట్టకపోతే, పుట్టినచోటనే గిట్టేవాడు. కాని జీవితంలో ఆతడు విపరీతంగా బాధలు అనుభవించాడు.

బల్లినలె కదలకుండా, మెదలకుండా గంటలతరబడి యెండలా కూర్చునేవాడు.

“మనం యెందుకు జన్మించాం?” అని ఆతని దగ్గరకి వెళ్ళే వారిని ప్రశ్నించేవాడు.

ఆ ప్రశ్నకు జవాబు మాకుతోచేదికాదు. ఈ ప్రపంచంమీద ఆ ప్రశ్నకి యెవ్వరు సమాధానంచెప్పగలిగాను?

బాల్డిస్సేరానేనాని కూడా, తనకి తెలిసినట్లు, నటించేవాడు కాదు. పట్టణానిగూర్చి మేము తెలుసుకున్న విషయాలు ఆతనిని చాలా బాధించాయి. నేటికి కూడా ఆతడు నమ్మే పాతప్రపంచంపోయి. వానిస్థానే ఒకవంత ప్రపంచం వచ్చింది. ఆప్రపంచంలో యెవ్వరూ పూహించలేని అనేక అద్భుత విషయాలు జరుగుతున్నాయి. జరిగాయి.

వేలకొలది వైమానికులు ఆకాశాన్ని చీల్చుకొని విహరిస్తోంటే గ్రామస్థులుమాత్రం, యింకా పొలాలని కర్తనాగళ్ళతోదున్నుతోనే వున్నారు. గ్రామస్థులు రాగిడబ్బుల్ని నిలవ చేసుకుంటుంటే, పట్టణప్రజలు వేయిరూపాయలనోట్లమీద లెక్కలు కడుతున్నారు. ప్రౌద్ధపొడిచింది మొదలు సూర్యాస్తమయం వరకూ రైతులు చెమటోడుస్తో పనులు పడుకుంటోంటే, పట్టణవాసులు ప్రజల్ని బాదినందుకు పదులు, వందలు, సంపాదిస్తున్నారు.

ఫాంటమారా దాటితే, యెవ్వరూ, ఆఫ్రికా వెళ్ళియ్యద్దం చేసిన బాల్డిస్సేరాని జ్ఞాపకం పుంచుకోవడంలేదు. ఉంచుకుని

నల్లనాళ్ళు నచ్చేరు
సేనాసీ!

నచ్చి ముట్టసించేరు,
సేనాసీ!

ఏమిట పాటుగా వుండబోకోయి
సేనాసీ!!

అంటూ వాటింటం లేదు. పట్టణంలోని పెద్ద పెద్ద అచ్చుకార్యాల
యాలమీన, కాఫీహోటళ్ళమీద “దాడివెడలిన” వీరాధి
వీరులని ఆకాశానికి కొత్త ప్రభుత్వం యెత్తేస్తోంది. ప్రతీకలు
వారిని పోగడుతున్నాయి.

ఒకరోజున బాల్కనీరా పోర్టాపియోవీరుణ్ణి, ఆధునికయుగంలో
పట్టణప్రజలు యేంపాటలు పాడుతున్నారు? అని అడిగాడు.
అసలేమీ, నచ్చేజవాబుకి అతడు అతిప్రాముఖ్యత యిచ్చాడు.
ఆ వీరుడు తేచి నిలబడి, రోమ్ నగరంలో అందరూ అతి
జోరుగా పాడుతోన్న కొత్తరకపు పాటని పాడాడు.

“గైరమ్మాలె గైరమ్మా,

నీ కళ్ళు పళ్ళు చక్కగుంటయ్యే గైరమ్మా!!

రోమ్ ప్లేషన్లో, ప్రభుత్వ ప్రచారకళాఖవారు పెప్పినోకి
ఒక కరపత్రం యిచ్చారు. అందులో రైతులనుగూర్చి ప్రాయ
బడివుంది. బహుశా, మాకోసం ప్రభుత్వం యేమిచేస్తోందో
అందులో వివరించబడివుంటుందని మేము అనుకొని ఆ వీరుణ్ణి
చదవమని కోరాం.

ముందుభాగం ఊడుపుపనివాళ్ళకి అంకితం చెయ్యబడివుంది. అదొకపద్యం. ఆపద్యానికి ఒకప్రతి రాసుకుని, అస్తమానం నాదగ్గరే వుంచుకొని, దానికి అర్థం యెవ్వరైనా చెప్పగల రేమో అని చూస్తున్నాను. ఆ పద్యాలు చదువుతాను, వినండి.

ఆ కరపత్రంలోని తక్కిన భాగాలు స్పష్టంగానే వున్నాయి. పొలాలలో కైతులుగడిపే సౌఖ్యకరజీవితాన్ని వర్ణిస్తున్నాయి. వారు వివరించిన ఆ కారణాలు జ్ఞాపకం వున్నంతవరకూ చెబుతాను.

“పట్టణవాసి” స్వచ్ఛమైనగాలిని కోరేటప్పుడు, నిర్మల జీవితాన్ని గడప నిశ్చయించుకున్నప్పుడు, ఎక్కడికి వెడతాడు? “గ్రామాలకీ!

“వెన్న, మంచినూనె, తెల్లటి గోధుమపిండి, రుచికరమైన పళ్లు యెక్కిణ్ణించి లభ్యమౌతాయి?

“గ్రామాలనుంచి!

“పట్టణవాసులు, బక్కపలచనగా, యెండిపోయి, పాలిపోయి, నిరుత్సాహంగా వుంటారు.

“పల్లెటూరి ప్రజలు, బలంగా, సంతోషంగా, గులాబీవర్ణపు చెక్కిళ్ళ ఆనందోత్సాహాలతో వుబుకుతో వుంటారు.

క్రొత్తప్రభుత్వం ప్రజల కేమి మేళ్లు చేసిందో మరొకచోట! వాయబడివుంది.

“క్రొత్తప్రభుత్వంచేసిన చట్టాలమూలంగా, రైతులు నేడు, రోజుకీ యెనిమిది గంటలకంటే అధికంగా పనిచెయ్యవలసిన అవసరంలేదు.

“అపాయాలకు, రోగాలకు, నిరుద్యోగాలకు భయపడ నక్క-
లేకుండా ప్రజల జీవితాలు భీమా (ఇన్సూరు) చెయ్యి
బడ్డాయి.

“ఇదివరలో రైతులు చెల్లిస్తూండే పన్నులు కొద్ది తగ్గించ
బడ్డాయి.

“పెట్టుబడులు తెచ్చుకునేందుకు బ్యాంకులు స్థాపించ
బడ్డాయి.”

ఇల్లి చదువుకోని పుచ్చుకు, మమ్మల్ని పరిహసిస్తున్నాడేమో
అని మేము ఒకరి మొహాలు మరొకళ్ళం చూసుకున్నాము.
పెప్పినో ఆపుస్తకాన్ని మి చెలీకి యిచ్చి చదవమన్నాడు. అది
మేమందరమూ చదివాం.

ఆ పుస్తకం చివరిని యీవిధంగా వ్రాయబడివుంది.

“చిట్టచివరికి, ప్రభుత్వాధికారం అంతా రైతుల హస్తగతం
అయింది. ఇటలీ వ్యావసాయక దేశం, అందుచేత ఇటాలి
యనుప్రభుత్వం వారిచేతుల్లోనే వుంది. రైతుల ప్రయోజ
నాలే అతి ముఖ్యంగా పరిగణించబడుతున్నాయి. దేశానికి
ప్రాతినిధ్యం వహిస్తోన్నది రైతులే!”

మి చెలీకి ఒక సందేహం కలిగింది. అందుతో మేముకూడా
యేకీభవించాము.

“ప్రభుత్వవ్యతిరేకులు, క్రొత్తప్రభుత్వాన్ని నవ్వులపాలు
చేసేందుకుగాను వ్రాసి ప్రకటించి వుంటారు. లేకపోజే
యే పిచ్చాసుపత్రిలోనో వ్రాయబడివుండాలి.”

“అదినిజమే అయ్యుండాలి. కాని, పోలీసులు స్వయంగా
ఆపుస్తకాన్ని నాచేతి కిచ్చారు, అన్నాడు పెప్పినో.

“పోలీసులు ఆపుస్తకాన్ని ఎందుకల్లా పంచిపెడుతున్నాడు? కొత్తబాంకీ, ట్రాస్టోనియో ప్రభుత్వాల ఉద్దేశ్యం ఏమిటి? రైతులపేరు చెబుతోనే, రైతుల్ని దోచుకుంటా, ప్రభుత్వం వారిని హత్యచెయ్యడానికి పూనుకుందా?” అని బెరాలో ప్రశ్నించాడు.

రైతుల్ని పన్నులుపడుకోబెడుతోన్న యీ ప్రభుత్వం, యిదంతా రైతులమీదుగానే చేస్తోందని, యిప్పుడు గ్రహించాము.

“ప్రభుత్వం యెప్పుడూ బీదలకి వ్యతిరేకమే. కాని, యిదొక ప్రత్యేకరకమైన ప్రభుత్వం. బీదలకి వ్యతిరేకంగా ఉండక ప్రత్యేక రకంగా చెయ్యబడుతోంది. దాని బలాన్నంతా బీదలని అణచేందుకు ఉపయోగిస్తోంది కాని, ఒక ప్రత్యేక ఫక్కిలో చేస్తోంది. ప్రస్తుత ప్రభుత్వంలోనం అనేకమంది బీదలు కత్తాన్ని ధారిపోతారు. నేనూ, నాబోటివాళ్ళూ అని చెప్పడంలేదు. మొట్టమొదట ఫాసిష్టుసంఘాలలో, గుమాస్తాలు, రైల్వేపనివాళ్ళు, యిటికమోత పనివాళ్ళు, ట్రామ్ పనివాళ్ళూ, వేల కొద్దీ వుండేవారు. వాళ్ళెవరూ లక్షాధికార్లుకారు. బీదవాళ్ళే. వారిసహాయం లేకపోతే యీ ప్రభుత్వం ఒక్కరోజుకూడా అధికారింలా వుండలేదు. ట్రాస్టోనియో రాజుకీ, క్రొత్త బ్యాంకీ ప్రభుత్వం సహాయం చేస్తోన్నకొద్దీ, ప్రభుత్వానికి యీ బీదలసహాయం కావాలి. ఆ బీదలచేత యీ ప్రభుత్వం రైతులదే అని నమ్మించడం అత్యవసరం” అని పెప్పినో చెప్పాడు.

ఆతను చెప్పినదానినిబట్టి నైనికులు, తమ అధికారిముందరే, యెందుచేత స్త్రీలని చెరిచారో, ఆ పనులన్నిటికీ, ‘శాంతి

భద్రతల రక్షణ' అని పేరు పెట్టారో మాకు స్పష్టంగా యిప్పుడు బోధపడింది.

చిన్నరైతులమీద పన్నుల నధికంచేసి, పెక్కురైతుల పన్నులని చాలా తగ్గించారు. కాని, యిలాచే ర్యూలరు, రైతు సతీనిధులే పువపాదించారనడంలో విశేషార్థం యిప్పుడు న్యక్తమైంది.

ఏమీ తప్పుచెయ్యని నిర్దోషు లనేకులను, సైనికులు లాకీలతో మోది, కొన్ని కొన్ని సమయాల్లో కాల్చి చంపేసారు. అది యెందుకో యిప్పుడు బోధపడింది. ఆ సైనికులని కంట్రాక్టరు మొదలైన అధికారు మెచ్చుకొని, బిరుదు లిచ్చేవారు. దానికి కారణం తెలిసింది.

ఈ కష్టాలన్నీ మాకు పూర్వంకూడా కలిగినవే. కాని అప్పు మాకు కలిగేవిధానంలోమాత్రం గొప్ప మార్పువచ్చింది. ఇంతక్రితం మాకేమి అర్థం అయ్యేదికాదు.

పచ్చచేలలో పున్నప్పుడు పంటల్ని కంట్రాక్టరు కొంటేనేకాని రైతులకి పంటలు పండటంలేదు. సాధారణంగా డబ్బుఅంటే చాలా జాగ్రత్తగావుండే కంట్రాక్టరు, ధాన్యపుధర లెట్టా పుంటాయో యెవ్వరూ తెలిసికోలేని రోజుల్లో డబ్బుయిస్తాననడంమూలాన్ని, మాకు డబ్బు అవసరం పుండటంతోటే మేము ముందే బదులుతీసుకున్నాం. ఊడపులరోజులు వచ్చేటప్పడికి అందులోపున్న రహస్యం తెలిసింది. ప్రభుత్వం కొత్తధాన్యపుచట్టాలని చేశారు. అందుమూలకంగా, ధాన్యపు ధరలు పెరిగాయి. ఈ విషయాన్నిగూర్చి యంతి కితమే విన్న కంట్రాక్టరు ధాన్యపుబస్తా ఒకటికి బోలెడంతలాభం సంపాదించాడు.

ఈ విధంగా, మేము పండించిన పంటలమీద నచ్చినలాభం అంతా కంప్రైజ్ కరుకు వెళ్లింది. దున్ని, ఊడ్చి, కోసి, కుప్పలు వేసి, కళ్ళాలుచేసి, ఆ కుప్పలు నూచి తెచ్చిన పంటలమీద వచ్చిన—ఒక యేడాది శ్రమకి— ఫలితం అంతా కంప్రైజ్ కరుకు తిన్నామోయీ.

మేము నూ అసంతృప్తి పిచి వెల్లడించగలమా? చెయ్యకూడదు. ఆపని అంతా సంపూర్ణంగా న్యాయబద్ధంగా జరిగింది. మేము మా నిరసనను తెలియబరచకమే అశాస్త్రీయంగా, న్యాయ విరుద్ధంగా పరిగణించబడి పూజేడి.

ఎంజీ కాలంనుంచి యీవిధమైన దోపిడీలన్నీ న్యాయసమ్మతంగా పరిగణించ బడుతున్నాయి. ఇంతక్రితం పున్న చట్టాలు చాలకపోతే, కొత్త శాసనాలుచేసి, యీ దోపిడిని నిరాఘాటంగా నాగిస్తున్నారు.

నాకు, బెరారోకి, రాఫేల్ కీ, ఊమ్మ పూడ్చిసందుకు డాక్టరర్ స్టాంజా కొంత డబ్బు బాకీవున్నాడు. ఒక ఆదివారం ఉదయాన 'ప్రజామిత్రుడి' దగ్గరకి డబ్బు అడిగేందుకు వెళ్ళాం. డాక్టరర్ స్టాంజా తప్పతాగి వుండకపోయినా మా కరచాలనంచేసి యెన్నిరోజులకూలి (పను) లివ్వాలని అడిగాడు.

పదిహేనురోజులకూలి బెరారోకి—నాకూ, రాఫేల్ కీ చెరక పన్నెండురోజులకీ బాకీపడ్డాడు.

సర్కో స్టాంజాలాంటి చదువుకున్నవాడికి, మా కెంత డబ్బు యివ్వవలసివూరుందో లెఖకట్టడం కష్టమైన పనికాదు.

కాని, ఆ ప్రజామిత్రుడి మొఖం నల్లబడింది. పెదవి మెదప కూడా మానం నహించాడు. రెండుమూడుసార్లు పచార్లు

చేశాడు. కిటికీలోంచి తొంగిచూసి, యెవ్వరూ దాక్కుని వినటంలేదని నిశ్చయించుకొని మాడ్గిరికివచ్చి, తనభావాలని అణచుకోలేకపోతో, యిల్లా అన్నాడు.

“చాలా భయంకరంగావుంది. ఈ ప్రభుత్వ చేతి యెలా బాధలు పొందుతున్నామో పరిమేశ్వరుడి కెరుక. ప్రతిరోజూ మాప్రభుత్వం ఒక క్రొత్తచట్టం చేస్తోంది. మా స్వంతిడిబ్బు తోటికూడా మేము స్వేచ్ఛగా న్యనహరించడానికి వీలేక పోతోంది.”

ఈ మాటలు మాకు చాలా ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించాయి. అయితే ప్రభుత్వంవారు పెద్దమనుష్యుల్నికూడా బాధిస్తున్నారన్నమాట!

“మీరు మాటశేలవిచ్చారంటే, రైతులంతా ఒక్కక్షణంలో యెదురుతిరుగుతారు” అన్నాడు బెరార్దో.

“అబ్బే, కాదు, అదికాదు.” అంటూ భయపడుతో సర్వోస్థాంజా అన్నాడు. “అబ్బే, అది అంతకంటే చాలా చెడుగా వుంది. చూడండి, మీ ముగ్గురికీ మూడుకన్నులు వ్రాసి వుంచాను.”

బిల్లమీద మూడు వుత్తిరా లున్నాయి.

“మనం నిర్ణయించుకున్న కూలీ లెళ్ళలు అన్ని అందులో వున్నాయి. నామాట నమ్మండి. మీ కొక్కచైనా కూడా అన్యాయం జరగలేదు.

“మీ మాటలో మాకు పూర్తిగా విశ్వాసం వుండండి” అన్నాం ఒకేసారి.

మహాకసారి చూతో కరచాలనంచేసి, కౌగిలించుకున్నాడు.
(ఆయన నమ్మకపోతే, మరెవ్వరినీ నమ్మగలం!)

“బాగుంది. ఈరోజు వుదయాన్నే, మనరాష్ట్రంలో, వ్యవసాయ కూలీల రోజువారీ కూలివిబంధనలనే చట్టం నాకు పంపబడింది. ఎన్నడూ అనుకోసం దారుణమైన అఘాతం తగిలింది. మన కూలీలకి చాలా ఘోరం జరిగిపోయింది.

సర్కోస్టాంజా యిచ్చిన పత్రిక తీసుకొని, ఆయన యెర్రపెన్నిలుతో గీసినచోటున చదివాను.

“ప్రస్తుతం మొదటిసారిగా వ్యవసాయకూలీల కీయబడుతోన్న రోజుకూలి నూటికి నలభై పాళ్ళచొప్పున తగ్గించబడింది. పంభొమ్మిడి, అరవైయేళ్ళ మధ్యవయస్సుగలిగిన మొగవారు ప్రథమసారిలో లెక్కించబడుతారు.

“పదిహేను, పట్లదిమిది యేండ్లవయస్సు కుర్రవాళ్ళ జీతాలు నూటికి యిరవైపాళ్ళచొప్పున పైజీతాలకు అదనంగా తగ్గించబడినవి. స్త్రీలకు, పిల్లలకు జీతాలు నూటికి నలభైఅయిదు చొప్పున తగ్గించబడినవి.

“అది దారుణంగా లేదు? చెప్పండి!” అని సర్కోస్టాంజా అన్నాడు.

నేను యింకా చదివాను.

“పొలములను మరమ్మతు చేయించుట, తోటలను వేయుట, తోటలను, ద్రాక్షతీగెలను బాగుచేయించుట, ఫలవృక్షాలని దొడ్లలో నాటించుట, యెరువులకుగాను చెత్త, వేడ మొద

లైనవాటిని ప్రోగుచేయించుట, గోతులను త్రవ్వించుట, పూడ్చించుట, రోడ్లను వేయించుట మొదలైన పనులు, నిరుద్యోగ నివారణకార్యాలు గాన, ప్రజోపయోగకర కార్యాలుగా పరిగణించబడును. అందువలన పైన చెప్పబడిన కూలిరేటుకంటె నాలుగవవంతుకు మించకుండా వేతనములను తగ్గించనచ్చును.

“అది మహా దారుణంగాలేదు? యజమానికి, పనిపారలకీ పున్న సంబంధాన్నికూడా మార్చేటందుకు ప్రయత్నిస్తోంది యీ చట్టం! ఈ విధంగానే జరిగేటైతే, మన స్వేచ్ఛ యేమై పోతుంది?” అని విచారించాడు ఆ ప్రజామిత్రుడు.

“సరే, ఆ కవర్లని తీసుకుందాం. దాంతో మన బాకీలు వదలి పోతాయి” అన్నాడు బెరార్డో.

బెరార్డో తన కవరుని తీసుకోబోతోంటే, డాక్ సర్టిఫైడ్ ప్రజావాణి వారించాడు.

“ఏమిటిది? నాయింట్లో నువ్వు యీవిధంగా ప్రవర్తిస్తావా? నాయింట్లోనే?” అని కోపంగా అన్నాడు.

“అది వాడి కవరేకదా, యెందుకు తీసుకోకూడదు? ముందు మనం నిర్ణయించుకున్న కూలికి, కొన్నిరోజులు పనిచేశాడు. ఈ లెఖికట్టడం మీకేమీ కష్టంవుండదు.” అని నేనన్నాను. “ఐతే చట్టం-ఆచట్టంసంగతి యేమంటారు? చట్టాన్ని అతిక్రమిస్తే, శిక్షయేమిటో తెలుసునా? ఆసంగతి మీకు తెలియదు. మీకోసం నేను ఫైదులోకి వెళ్ళనా? ఈ విషయాన్నిగూర్చి నాకు చాలా విచారంగావుంది. అయినప్పటికీ మీకొరకై

నేను భేదం వేళ్ళేమిట నాకు సమర్థత లేదు. చట్టం చట్టమే. దాని ప్రకారం నునం అందరూ నడుచుకోవలసిందే.” అన్నాడు మేజురు.

“నువ్వు దొంగిలించరాదు, యితరులను మోసగించరాదు” అని మోరెన్ శాసనం” అన్నాడు నేను.

“మోరెన్ విషయం కాదు, ముస్సోలిని విషయం, యిప్పుడు మనం చూచించవలసింది. ఈ శాసనాన్ని కాపాడవలసిన భారం నామీద లేదు. ఈ శాసనం ప్రకారం మీరు నడచుకోకపోతే సైనికుల కోసం కిబురుపంపుతాను” అన్నాడు సర్కోస్టాంజా.

సర్కోస్టాంజాకి కోసం కో కళ్ళు యెర్రబడ్డాయి. గది అంతా కలయ పోతున్నాడు.

“మీరు యిల్లా ప్రతిస్థాపని, నేను యెప్పుడూ అనుకోలేదు. ప్రజల కోసం. మీ కోసం నాజీవితం అంతా ధారపోశానే? నాకే మీల్లా అవకారం తలబెడతారా? మీ ఉద్దేశ్యం యేమిటి? నన్ను సర్వనాశనం చేస్తారా? నన్ను సర్వనాశనం చేయాలనేనా మీ ఉద్దేశ్యం, స్పష్టంగా చెప్పండి.”

కొద్దినిమిషాల తరువాత, ఆయన శాంతించాడు, మేజురు దగ్గరకి వెళ్ళి, బెరార్డో కవరుతీసి, యిరవైరూపాయలు తీశాడు.

“శాసన ప్రకారం, నూటికి నలభై పాళ్ళ చొప్పున తగ్గిస్తే పన్నెండు రూపాయలు వుంటుంది. ప్రజోపయోగకరమైన పని కాబట్టి అందులోంచి మళ్ళీ నాలుగోవంతు తగ్గించాలి. పోతే బెరార్డోకి రావలసినది తొమ్మిది రూపాయలు. బెరార్డో! నువ్వు

చాలా మంచివాడవు. పనినంశుడవు. ఒళ్ళునా చుకోవు. నీవిషయంలో కించగానేవుంది కాని సాసిస్తులని నుదించాలి. ఏం చెయ్యగలుగుతాం?"

నాకవరుతీసి పదహారు రూపాయలలోనుంచి, అన్ని స్థితివులూ తగ్గించి యేడురూపాయల మూడలకా చీతిలో పెట్టాడు. స్కార్ప్ న్ విషయంలోకూడా యీవిధంగానే చేశాడు.

ఈ లెఖల తరువాత, అతిప్రేమతో మా ముగ్గురికీ, తనకీకలిసి నాలుగు గ్లాసుల మద్యాన్ని తీసికొని రమ్మని ఎంటలక్కకి పురమాయించాడు.

చెయ్యగలిగిందేమీ లేక, ఆ సానీయాన్ని తాగము.

ఆ పునయాన్నే జజ్జోలా జమిందారిణి. సియిరప్పని, అతని భార్యని ఒకసారి రమ్మని కబురు పంపింది. సియిరప్ప కొద్ది పాటి పోలాన్ని, ఆ జమిందారిణిదగ్గర అమర కానికి వుచ్చుకొని, యివ్వవలసిన మగతా కొద్దిరోజులక్రితం యిచ్చేశాడు. ఆ జమిందారిణిగారికి గతసంవత్సరం సియిరప్పభార్య, రెండు డబ్బుల కోడిగ్రుండు యిచ్చింది. కాని యీ సంవత్సరం అవి ముట్టలేదు. కాని 'అలవాటు' (అచార) ప్రకారం ఆ కోడిగ్రుండు తీసుకురాకపోతే, మగతా పూర్తిగా యిచ్చినట్లు కాదని ఆవిడ వాళ్లతో నిష్కర్షగా చెప్పింది.

మేము వీధిలోకి రాగానే, నడివీధిలో భార్యను పట్టుకొని చావబాదుతోన్న సియిరప్ప మా కంటబడ్డాడు. వారిద్దరూ చెప్పినమాటల్నిబట్టి తేలినకథ యిది. మేము సియిరప్పయే కోడిగ్రుండు బహుమతిగా జమిందారిణికి భార్యని యిచ్చి

రమ్మన్నాడు. కాని, అవ్వి ఆయేడాదికి బహుమతిగామాత్రమే యిస్తున్నామని అతనిభార్య చెప్పిరాలేదని, అతని నాదన. అందుచేత యదంతా ఆవిడతప్పే. దానికి ఫలితంగా, యీ యేడాది, వచ్చేయేడాది వాళ్ళు బ్రతికివున్నంతవరకూ, వాళ్ళ సంతతికూడా యీ విధంగా యేడాదికి రెండు డజన్ల కోళ్ళి గ్రుడ్లు అదనంగా యిస్తోండవలసిందే.

ఈ విషయాలన్నిటినీబట్టి, పెద్దరైతులకీ, జమీందార్లకీ అనుకూలంగావుండే శాసనాలు క్రొత్తగా చేయబడుతున్నాయనీ, రైతుల కనుకూలించే పాత చట్టాలన్నీ రద్దుచెయ్యబడుతున్నాయనీ స్పష్టంగా తెలుస్తోంది.

ఆ జమీందారిణిగా రింట్లో ఒక కొలశవుంగరం వుంది. తెచ్చిన కోడిగ్రుడ్లని ఆ వుంగరంలో వుంచి, అన్ని సరిపోక పోతే మంచివి కావాలి, అవ్వి పనికిరావనీ తిరగగొట్టేస్తోంది. ఆ వుంగరం అతి పురాతనంది. అని మొకట చేయించిన రోజుల్లో కోళ్ళు పెద్దపెద్ద గ్రుడ్లు పెట్టేవి. కాని యిప్పుడు కోళ్ళు అంతంతగ్రుడ్లు పెట్టడంలేదు. అదికూడా రైతుల అపరాధమేనా?

సరిగ్గా యీ సమయానికే, డాన్ అబ్బేషియోగారిచేత ఏసు క్రీస్తుపురాణం చెప్పిద్దామని టియోఫిలో అయిదు రూపాయలు ప్రోగుచేశాడు. అబ్బేషియోగారు, ఆడబ్బు సరిపోదు, యింకా కావాలని అన్నాడు. అతికష్టమిద మరొక అయిదురూపాయలు వసూలు చేశాడు. వీలునిచూసుకొని ఆదివారం ఉదయంనాడు డాన్ అబ్బేషియో వచ్చాడు.

మా గ్రామ చచ్చి చాలా పాడునీటిలోవుంది. బాజుపట్టించి.
గోడలమీదవున్న వట్టిపూత రాళ్ళోపొయింది.

ఆ చచ్చిలోవున్న వస్తువులన్నిటిలోను చాలా అందంగావున్నది
ఏనుగుభువు మహాప్రసాదం. ఏనుగీస్తు ఒకచేత్తో తెల్లటి
రొట్టెపట్టుకొని యీవిధంగా శైలవిస్తున్నారు. “ఇది నా శరీరం”
అంటే తెల్లటిరొట్టె నా శరీరం అని శైలవిస్తున్నారన్నమాట.

తెల్లరొట్టె భగవంతుడన్నమాట. సత్యమూ, జీవితమూ
తెల్లరొట్టె! అంతేకాని, రైతులుతినే మొక్కజొన్నరొట్టెకాదు,
మతాచార్యులు పంచిపెట్టే పవిత్ర ప్రసాదపు చిన్నరొట్టెలు
కాదు. ఏనుగచేతిలో ఒక నిజమైన తెల్లటి గోధుమరొట్టెవుంది.
“ఇదే (ఈ తెల్లటిరొట్టె) నా శరీరం.” అని ఆయన చెబు
తున్నాడు.

ఆయన ఆ రొట్టె పరమాత్ముడనీ, సత్యమూ, జీవితమూ,
అని ఉద్దేశించాడు. “ఎవరికైతే యీ తెల్లరొట్టెవుందో వారు
నన్ను (ఎగవేశ్వరుణ్ణి) కలిగివున్నారు” అని శైలవిచ్చారు.
ఎవరైతే ఈ తెల్లటి గోధుమరొట్టెను కల్గివుండరో, యెవరు
మొక్కజొన్నరొట్టెను తింటూవుంటారో, ఆ రైతులు, భగవ
దనుగ్రహానికి దూరులనీ, సత్యాన్ని తెలుసుకోనివారనీ,
నిరీవులనీ, ఆయన వుద్దేశించాడు, ఎవ్వనికైతే, తెల్లగోధుమ
రొట్టె లేదో, అతనికి యేసుప్రభువు లేడు, అతనికి విమోచన
యంకా రావలసివుంది.

చెమటోడ్చి, సంవత్సరంపొడుగునా శ్రమించి, పండించిన
మా ధాన్యాలన్నీ, పచ్చచేలలోనే, కంట్లాక్టన్ చేతిలో పడి

పోతే, మేం యేవిధంగా తెల్లబొట్టినిగూర్చి తలుచుకోగలం? మేం పండించిన పంటలో మాకు ఏమీ దక్కక, శ్రీమంతులకీ, పట్టణవాస్తవ్యులకీ భోగ్యవస్తువు తాతున్నాయి.

వేదికమీదినుండి, క్రీస్తు “తెల్లబొట్టె నాశరీరం” అని చెబుతున్నాడు కాని, మా మొక్కజొన్నబొట్టె అలానిదేహం అనడం లేదు.

“ఓ పరమపితా! మాకు ప్రతిదినమూ తెల్లబొట్టెను ప్రసాదించుము” అని క్రైస్తవులమైన మన మందరమూ చేసే ప్రార్థనలోని బొట్టె, గోధుమబొట్టె కాని, మొక్కజొన్నబొట్టె కాదు.

శ్రీ వసుప్రభువు, తన దేశంలోవున్న, రైతులందరి ఒకలి బాధను అణచేందుకుగాను చేసినబొట్టె గోధుమబొట్టె కాని, మొక్కజొన్నబొట్టె కాదు.

బైబిలు చదువుతో డాక్టరేట్ డిగ్రీతో శాకాభిరూఢుడైనా ఉన్నానని చెప్పాడు.

శాకాభిరూఢుడొకరైతు. ఆయన రైతుబుషి. దేశంలో కగువు, కాటకాలు ప్రజలను వేధిస్తోన్న సమయంలో పెస్సినా రైతులకి బొట్టెలను పంచడమే, ఆయన జీవితంలో చేసిన పరమాద్భుతకృత్యం.

శాకాభిరూఢుడు ముసలితనంలో చనిపోయాడు. ఆయన జీవిత కాలంలో చాలా బాధపడ్డాడు. ఆయన మరణించిన తర్వాత, విచారణ వేదికవద్దకు వెళ్ళగానే, పరమేశ్వరుడు ఆయనను కాగలించుకొని “నువ్వు కోరుకున్నదంతా నీకు ప్రసాదించబడుతుంది. కోరుకో” అని శైలవిచ్చాడు.

శాఖ బెర్రాలో యీ వరాన్ని విని చాలా వ్యధపొంది నేను 'యేదైనా' నరే కోరుకోవచ్చునా?' అని భయపడుతూ అడిగాడు.

"నీకేది కావలసినదో, అదే అడుగు, అది వెంటనే నెరవేరేట్లా అనుగ్రహిస్తాను. నేనే చెయ్యదలుచుకుంటే, యీ స్వర్గంలో అది చెయ్యగలను. ఇక్కడ పూజార్లుగాని- పీఠాధిపతులు గాని లేరు. అంతే కాకుండా నీకు మేలు చెయ్యదలుచుకున్నాను. కాబట్టి నువ్వు కోరిందల్లా తక్షణమే యిస్తాను."

కాని శాఖ బెర్రా తాను కోరదలచినది పైకి చెప్పసాహసించ లేక పోయాడు. తనకోరిక భగవంతుడికి కోపం కలిగిస్తుందేమోనని భయపడ్డాడు. కాని భగవంతుడు, చాలా బలవంతపెట్టిన మీదట "ఓవరమాత్మా, నాకు పెద్దబాటని ప్రసాదించు" అని కోరుకున్నాడు.

భగవంతుడు అన్నప్రకారం కోపం పొందక, అతనిని కౌగలించుకొని, అతనితోపాటు పరితపించి, మేఘధ్వనంతో పండ్రెండుమంది దేవతలను పిలిచి, స్వర్గంలో ఆయన కోరుకున్నంతగొట్టె నివ్వ మని ఆజ్ఞాపించాడు.

అది నాలుగువందల యేళ్ళక్రితం జరిగింది. ఆరోజునుంచి, యితవరకూ ఒక్క రైతుకూడా స్వర్గానికి వెళ్ళలేదు.

మా ప్రాంతాల్లో ముసలితాతలు పిల్లలకిచెప్పే నిజమైన కథ యిది. మతగురువులు యీకథని మార్చిచెబుతారు. ఆధునిక మతగురువుల ప్రకారం, స్వర్గలోకంలో అసలు తినవలసిన అవసరమే వుండదు. తిండికి బదులుగా నిరంతర భగవ

స్వర్ణరూపదర్శనభాగ్యంతో కడుపు నిండిపోతుం దట! అది నిజమే అయితే, యిలాగేకంలా మరీ తృప్తిగా తిననలసిన అవసరం వుంది. డాక్టర్ అబ్బేషియో కూడా అల్లాగే యెంచి వుండాలి, లేకపోతే ఆతని బాజ్జ గానలాగ పెరిగివుండక, మార్తై తులనలెనే, వెన్నెముకకు పంటిపెట్టుకొని వుండేది.

భగవంతుని కటాక్షవీక్షణాలు ఫాంటమారా ప్రజలమీద ప్రసరించేందుకుగాను చాలా తరుచుగా బైబిలు పురాణ కాలక్షేపం చెయ్యడం, భగవత్పూజలు చేయించడం చాలా అవసరం అని చెప్పి అబ్బేషియో ముగించాడు.

“మీరు ఒక్కసారి పూజచేయించి, బైబిలు కాలక్షేపం చేశారు

మీరు కోర్టులో యేదైనా కేసుచేస్తే, స్లీడర్ని ఒకసారికలుసుకొని, ఒక అరగంట మాట్లాడి తృప్తిపడతారా? అనేక పర్యాయాలు కలుసుకొని సలహా తీసుకుంటారు. ఆ విధంగానే, భగవంతుడితోకూడా పదేపదే మొరబెట్టుకొంటో వుండాలి. చాలా తరుచుగా భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించాలి. మీ భక్తిని వెల్లడించాలి. అందుచేత తొమ్మిదిరోజులు వరుసగా మీరు పూజలు చేయించాలి. ఈ పనికి మీరు పాతిక ముప్పై రూపాయలు ఖాతాలో పెట్టుకోండి—”

“డబ్బు, డబ్బు, డబ్బు అస్తమానమూ డబ్బే” అంటూ అందరికీ వినపడేట్లా బెర్దార్దోఅని, వినవిసా వైకివచ్చేశాడు. మరికొందరు యువకులుకూడా అతణ్ణి వెంటబడించారు.

అబ్బేషియో శ్వేరిత్వరగా ముగించి, తెల్లటి పొడుగులంగీ ధరించి, ముఖం ముడుచుకొని వెళ్ళిపోయాడు.

బాగావున్న రోజుల్లో పురోహితులు, భగవత్కథలు చెప్పి పూజా పురస్కారాలు చేయించి, ఖనన సంస్కారాలు చేయించి జీవితాన్ని గడిపేవారు. కరువుకాటకాల్లో, రైతులే తిండిలే పస్తులుండే సమయాలలో ఆ బీదపురోహితుల గతి వేరే చెప్పాలా?

కరువుకాలంలో రైతులు ఒకళ్ళతో ఒకరు వైరాలు పెంచుకుని కలహిస్తోంటారు.

ఘంటమారాలోవున్న యే రెండుకుటుంబాలూ విరోధాలు లేకుండా కలిసి లేవు. పగలు స్త్రీలు స్త్రీలూ, రాత్రిపడి పురుషు లింటికిరాగానే మొగవారు ఘర్షణలు పడేవారు. బదులుచేసిన పప్పు, వుప్పులు తిరిగి యివ్వకపోయినందుకో, యిటికలు పోయాయనో, గడ్డి దొంగతనంగా తీసుకెళ్ళారనో, వంక పెట్టుకుని వీధినిపడి తిట్టుకుంటారు.

బీదలలో, అతి చిన్న విషయాలకోసం పెద్దదెబ్బలాటలు జరుగుతాయి. కాని నీటి తగాదాలు అన్నిటికంటే పెద్ద కారణం.

ఒక కొత్త కాలవ త్రవ్వబడింది. ఘంటమారా జలధారలోని నీరు ఆ కాలవగుండా ప్రవహిస్తోంది.

రెండు పెద్దతూరలతో ఒక డాము కట్టబడింది. ఆ డాము నుంచి, కంట్రాక్టరు కెంత నీరు వెళ్ళాలో, ఘంటమారా రైతుల కెంతనీరు వెళ్ళాలో నిర్ణయింపబడేరోజున ఘంటమారా

రైతులందరూ ఆ డామువద్ద గుమికూడారు. మాకు, ఆకంట్రాక్టరుకీ మూడేసిపాళ్ళు యెలావస్తుందో మాకింకా అర్థంకావడం లేదు.

పెట్టాం నుంచి వంగమంగి సైనికులు వచ్చి బారులుతీర్చి నిలబడ్డారు. ఆ కాలవదగ్గరనుంచి మమ్మల్ని దూరంగావెళ్ళి నిలబడమన్నారు. మేము పాళ్ళ ఆజ్ఞల్ని వ్యతిరేకించలేక పోయాము.

కొంచంసేపైన తరువాత, శాసిష్టుపటాలము, కంట్రాక్టరు, గౌరనని యిడైన వెలిసో యింకా అనేకమంది పెద్ద అధికారుల వచ్చారు.

డాన్ సరోస్టాంజా తిన్నగా మాడ్గిరికివచ్చి, మాలో ప్రతివారితోనూ కరచాలించేసి, మా మంచికొరకుగాను, ఆనీటి విషయాన్ని ఆయనచేతిలో వుంచమన్నాడు. ముగ్గురు పెద్ద మనుష్యులతోకూడిన సంఘాన్ని నియమించి, ఆ నీటిపంప కాన్ని జాగ్రత్తగా చూచేందుకు నిశ్చయించుకున్నాం. పిలాటో, లోన్స్టా, నేను ఆ సంఘంలో వున్నాం. తక్కినవారంతా రోడ్డుమీద నిలబడ్డారు.

అంతా సిద్ధమైన తరువాత, దస్తావేజులు సమోజుచేసే రిజిస్ట్రారు కంట్రాక్టరు, ఫాంటమారా గ్రామస్థులు చేసుకున్న ఒడంబడికను పైకిచదివి యీ విధంగా అన్నాడు.

“ఈ ఒడంబడిక చాలా స్పష్టంగావుంది. మూడుపాళ్ళ నీరు కొత్తకాలవగుండాను, మూడుపాళ్ళనీరు పాతకాలవగుండాను ప్రవహించేందుకు యీ పుభయపక్షాలు ఒడంబడిక చేసుకున్నారు.

“అదితప్పు! ఒడంబడికలో, ఉభయపక్షాలకీ మూడేసిపాళ్ళు అంటే యిద్దరికీ చెరిసగం, అంటే మాకు మూడుపాళ్ళు, కంట్రాక్టురుకి మూడుపాళ్ళు అని వుంది. ప్రతిమిషికి న్యాయ మైనభాగంకావాలి అని నావుద్దేశం” అని కలాట్ ఆవేశంతో అన్నాడు.

“అబ్బే, అల్లాకాదు, మనకి మూడువంతు లనీ, పైగా మిగి లింది కంట్రాక్టురుకనీ ఆ ఒడంబడికలో వ్రాసివుంది. అదైనా పైనమిగులుతేనే, కంట్రాక్టురు కివ్వడం” అని గట్టిగా లోనో అన్నాడు.

“ఉభయపక్షాలకీ మూడేసివంతు లనడం సుదృఢం. నా జీవితంలో యెప్పుడూ యిల్లాంటిది వినలేదు. నిజానికి యీ నీరు ఫాంటమారాకు చెందినది. కంట్రాక్టురుగారికి ఒక గిద్దెకునీరు కూడా యివ్వనక్కరలేదు. ఇక ముందుకూడా మనకే చెంది వుండాలి.” అన్నాను నేను.

రోడ్డుమీద గుంపులుకూడివున్న తక్కిన రైతులు, మేమువేసే కేకలువిని, మా ఖంగారుచూసి, రైతులకి అన్యాయం జరిగిందనే ఉద్దేశ్యంతో సర్వం పోగొట్టుకొన్నవారివలె గోల చెయ్యడం మొదలెట్టారు.

“ఫాంటమారా గ్రామస్తులు బౌద్ధస్వంగా ప్రవరిస్తున్నారని గనుకనూ, వారి ప్రతినిధులు వారిలో వాటికి కుదరక ఘర్షణ పడుతోన్నందువలనను, నా ప్రజాసంఘాధ్యక్ష హక్కుల వినియోగించి, పెవినో, సర్కోస్టాంజుగార్లను ఫాంటమారా ప్రతినిధులుగా నియోగిస్తున్నాను” అని కంట్రాక్టురుగారు ప్రకటించారు.

ఆరుగురు సైనికులువచ్చి మమ్మల్ని తక్కిన గ్రామస్థులున్న చోటకు తీసికొనివెళ్ళి, వదిలారు.

“శాంతంగా వుండండి! నాయందు విశ్వాసం వుంచండి! అంటూ సర్కోస్టాంజా బిగ్గరగా చెప్పాడు.

ఆ కాలవదగ్గర యేమిజరుగుతోందో మాకేమీ కనబడటం లేదు. సైనికులు, రిజిష్ట్రారు, ఒకశిల్పి, నలుగురు తవ్వకని వాళ్లు కాలవగట్టున నిలబడ్డారు. సర్కోస్టాంజా, వెవిన్కోలు, నిర్మాణశాస్త్రజ్ఞునితో పదే పదే ఆలోచనలు చేస్తున్నారు.

“ఉభయపక్షాలకీ, ఒక్కొక్కరికీ మూడేసిచతుల పంపకం ప్రకారం నీరు యెల్లా పంచబడుతోందో చూసు తెలియడం లేదు. మేము నిలబడినచోటుకంటే, బాల్కనీలోటదగ్గర చూస్తే, మా కాలవలో యెంతనీరు తగ్గుతుందో తెలుస్తుంది అని అటువైపు తడేకదీక్షతో చూస్తున్నాము.

ఆకాలవలో నీటిమట్టము అంతకంతకు తగ్గిపోతోంది. చూకు ఘోరమైన అన్యాయం జరుగుతుందని యదినరికునుంచీ. అనుకుంటోన్నప్పటికీ, యదార్థంగా మా కాలవలో నీరు తగ్గి పోతోవుంటే మాకు చాలా బాధకలిగి తిట్ట నారంభించాం.”

“దొంగలు! దొంగలు! దొంగలు!”

అనేకమంది స్త్రీలు మోకరిల్లి శాపనార్థాలుపెట్ట నారంభించారు.

అన్యాయంచేసి యెంతనీరు తీసికెడుతున్నారో అంతరక్తం కక్కుక్కుని చావ!

“వాళ్ల కడుపులు కాల!

“వాళ్ళ పెళ్లాంబిడ్డలకి దూరమైపోను!

“మా నీళ్లు వీళ్ల యెగాన పోసుకొని, యెంతకాలం ఉట్టిగట్టు
కొని పూరేగుతారు!

“దేవుడు లేచా!

“వీళ్ళ అన్యాయం వీళ్లని కాల్చెయ్యదూ?

ఈటోపుగా నీరు పూర్తిగా తగ్గింది. అడుగున వున్న రాళ్ళు,
రాళ్లకిపట్టిన నాచుమొక్కలు కనబడుతున్నాయి.

‘మన నీరంతా! నీరంతా! కాలనలో నీళ్లన్నీ తీసుకపోతు
న్నారు. అని మళ్ళీ పిచ్చియైత్తినట్టు అరుస్తున్నాము.
స్కార్ప్స్ మరికొందరు కుర్రాళ్ళు సైనికుల్ని గెంటుకుని
ముందుకు వెడదామని ప్రయత్నించారు. సైనికులు లాశీలతో
బాదుతో, “వెనక్కిపొండి! వెనక్కిపొండి” అని గట్టిగా
దమాయిస్తున్నారు.

ఆ గందరగోళంలో, చాలా కష్టంమీద సర్కోస్టాంజా
మాకు వినపడేట్లా అరిచాడు.

“శాంతంగా వుండండి! శాంతించండి! మడుగుగా ప్రవర్తిం
చకండి! మీ లాభంకోసం ప్రయత్నిస్తున్నాను! ఆపని నాకు
పదిలైయ్యండి.”

మా దగ్గరికివచ్చి జాన్ సర్కోస్టాంజా ఉపన్యాసం ఆరంభిం
చాడు.

“నాలో విశ్వాసం లేదు, మీకు? నాలో విశ్వాసం లేదు
కనుకనే మీకు కష్టాలు కలుగుతున్నాయి. ఊ! కే అరిచినందు

వల్ల, దార్జన్యం చేసినందువల్ల మీ కేమైనా లాభం కలుగుతుందనా, మీ వృద్దేశం?’

కంట్రాక్టరువైపు తిరిగి,

“వారిలో ప్రబలివున్న అసంతృప్తిని మీరు గుర్తించాలి. ఒక సమాధానమార్గం అన్వేషించాలి. మీరు వుదారులు, ప్రజామిత్రులు, మహాశయులు, పరోపకారపారీణులు కాబట్టి, యీ ఘంటమారా గ్రామస్థులని గౌరవించమని మమ్మల్ని కోరుతున్నాను. ప్రజాసంఘం చాలా డబ్బు ఖర్చుపెట్టి విశేష శ్రమకులోనైనమాట నిజమే. కాని జరిగిందేదో జరిగింది. అందుచేతనే భగవానుడైన ఏసుక్రీస్తు ‘గతించాస్తా’ అని శైలివిచ్చారు. అందుచే యీ కాలన సందృఢిగా యెప్పుడు ఘంటమారావాళ్లకి తిరిగి యిచ్చివెయ్యబడుతుందో, శైలివియ్యండి. ఎన్నియేళ్లలో మీకు దానిమీదవున్న హక్కులన్నీ వదులుకుంటారు?”

“వృథాయేళ్లు!” అని కంట్రాక్టరు అన్నాడు.

వెంటనే ప్రజలందరు రోషావేశంతో పళ్లు పటపటకొరికారు. “మా పీకలు పోయినాసరే! జైలుకి వెళ్ళినాసరే! దొంగ! దొంగ!”

మళ్ళీ సర్కోస్టాంజా మమ్మల్ని ఆపాడు. కంట్రాక్టరుతో

ఘంటమారా ప్రజల ప్రతినిధినిన నేను పొడెప్టాగారి సలహాని అంగీకరించలేను. వృథాయేళ్లు చాలాయెక్కువ. అంతకంటే చాలా, చాలా తక్కువ కాలాన్ని మనం నిర్ణయించాలి.”

“నలభైయేళ్ళు” అన్నాడు అబ్బేషియో.

“ఇంకా వైద్యుడు” అన్నాడు రిజిస్ట్రారు.

కాని ప్రతి కొత్తపలహాని మేము నిరసించాము.

సరోస్థాంజా ముందుకువచ్చి రాజీప్రయత్నం చేశాడు.

“అయ్యో, యీ ఫాంటూరూ గ్రామస్థులు శ్రమజీవులు. వీరి విషయంలో తాము మీ ప్రయోజనాలను, లాభాలను కూడా త్యాగంచేసి, మీ వుదారతను వెల్లడించాలని కోరుతున్నాను. పది నక్షత్రకాలాల తరువాత మీరు ఫాంటూరూ రైతులకు వదిలివెయ్యాలి. ఒప్పుకోక తప్పదు. ఈ త్యాగం చెయ్యాలి!”

కంట్రాక్టరుని అందరూ చాలాసేపు బ్రతిమాలారు. కంట్రాక్టరు ఆఖరికి ఒప్పుకున్నాడు.

రిజిస్ట్రారు ఒక బడంబడిక ప్రతాన్ని రాశాడు. రైతు ప్రతి నిధులు, కంట్రాక్టరు సంతకాలు చేశారు.

(పది నక్షత్రకాలాలంటే పదిరాత్రులో, పదినెలలో, యెన్ని సంవత్సరాలో మూల యెవ్వరికీ తెలియలేదు.)

౮

పది నక్షత్రకాలాలంటే యెంతకాలం? అని ఫాంటూరూలో వాదోపవాదాలు జరిగాయి.

పోర్టాపియో వీరుడు పది సంవత్సరాలు అన్నాడు. బాల్డిస్సెరా సేనాని పది శతాబ్దాలు అని వాదించాడు.

“ పోనీ, పది నెలలు కాకూడదా?” అంటూ సోర్సనారా అనబోయింది.

సవిధంగా చూసుకున్నప్పటికీ, పది నక్షత్రకాలాలంటే ఫాంటమా వాళ్ళకి ఆకలిమంటలు అన్నమాట. మా కాలవనీటితో పాటు పంట పొలాలు రోజు, రోజుకి యెండి నెలలు తీస్తున్నాయి. కనుక ఇంకా అధికమానం అన్నట్లు మే నెలనుంచి యింతవరకూ వర్షాలు లేవు.

ఈ ఆనకాళాన్ని చూసుకుని, పూజలు చేయించండి అంటూ అబ్బేషియో అడిగాడు. టియోఫిలో నోటికి వచ్చిన బూతులు తిట్టి నాగనంపాడు.

మా పంటలన్నీ మెల్లిగా మండిపోతున్నాయి. చూరాన్నుంచి చూస్తే అంటోషియో, పిలాటోల పొలాలు కొద్దిగా బాగున్నట్లు కనపడుతున్నాయి. కాని అవ్వకూడా యెండిపోయాయి. మొక్కజొన్న కాడలు మాత్రం పొడుగుగా పెరిగాయి. కాని పొత్తులు మూడుమంటే కనబడటం లేదు. వేసిన పొత్తులలో గిండులు లేవు. అంతా పొల్లే. ఆ పంట పశువుల కుపయోగిస్తుంది.

సియరప్పా, మి నేలీ, నేను చిక్కుకుపోతున్నామని పెట్టాం. వాటి పిత్తి మరీ అర్థాన్నంగా వుంది. చిక్కుకుపోతున్నామని ఎండిపోయాయి. తక్కిన వాళ్ళ పొలాలమీద అగ్నిపర్యటాలలోంచి శిలాద్రవం ప్రవహిస్తున్నట్లు భగ భగ మని పొగలు జిమ్ముతున్నాయి.

ఫాంటమారాలో నాలుగు మూలలు ఆకలిజ్వాలలు లేస్తున్నాయి.

సామాన్యంగా మా పొలాలమీద పండేపంట ఫన్నులకి భూమి శిస్తుకి సరిపోయేది. మేము మగతాలకి తీసుకున్న భూములమీదనచ్చే కొద్ది మొక్కజొన్న శీతకాలంలో తినేందుకు మిగిలేది. మా నీరు దొంగిలించబడటంతో, వర్షాకాలంలోనూ, శీతాకాలంలోనూ మేము తిండిలేకుండా గడవవలసిన దుర్దినాలు ఎచ్చాయి. కాని తిండిలేకుండా మానవులు రోజులు గడవగలరా? అసాధ్యం. మేమెవ్వరమూ కడుపులో కాళ్ళు పెట్టుకొని పసుకోవాలని అనుకోవడం లేదు. కాని మాకు దిక్కెవ్వరు?

ఉభయపక్షాలకీ చెరి మూడేసిపాళ్ళు, అటుపైని పది నక్షత్ర కాలాల సంగతులు జరిగిన తరువాత చదువుకున్న పెద్దమనుష్యుల్లో మాకు విశ్వాసం క్షీణించింది. మేమెవరినైతే నమ్మమో, ఆయనే రెండుసార్లు మమ్మల్ని దగాచేశాడు. ఈ జీవితంలో మరెవ్వరీ నమ్మలేము. మాకు దిక్కెవ్వరు?

మేము నమ్మినవారే మమ్మల్ని గోతులో దింపుతే, కంచే చేసు మేస్తే మాకు రక్షణ యేది? చదువుకున్నవాళ్ళు, పలుకుబడివున్న పెద్దరైతులూ పెట్టే కక్షల్లో యేదో ఒకదాంట్లో రైతులు జేరుతోవుంటారు. వాళ్లమీదనే ఆధారపడతారు. పెళ్ళిసంబంధాల విషయంలోను, కోర్టు వ్యాపారాల్లోను, యేదైనా కొత్తపనులు చూపించడంలోను, యింకా కొన్ని వందల చిల్లర మల్లర వ్యాపారాల్లోను ఆ ముఠానాయకుడు ఆడుకుంటాడు. ఆ నాయకుడు మా రైతుల్ని మోసగిస్తే, మాకుదిక్కు, తెన్నుతోచక అల్లాడిపోతాం.

పూర్వపు రోజుల్లో, జిల్లా కలెక్టరుగారి దగ్గరికి గాని, రిజిస్ట్రారు ఆఫీసుకుగాని, తహశీలుదారుగారి దగ్గరికిగాని, మరే ప్రభుత్వోద్యోగి కార్యాలయానికిగాని యే రైతైనా వెళ్లడానికి చాలా జంకేవాడు.

పూర్వపు రోజుల్లో గ్రామానికి యిద్దరో ముగ్గురో పెద్దరైతులుండేవారు. వారి పరిపాలన చాలా తేలిగ్గా వుండేది. పండిన పంటలో చాలాభాగం తీసుకుపోయి, కొద్దిగా తిండికి మిగిల్చేవారు. కాని, వైశమాంతీస్ ప్రభుత్వం రాగానే కోర్టులు, దస్తావేజులు, పన్నులు వసూలుచేసే ప్రభుత్వోద్యోగులు బయల్దేరారు. ప్రతి పనికి నకీళ్ల అవసరం కలిగింది. పేరుకి మాత్రం కోర్టులో అందరికీ ఒకేవిధమైన న్యాయం లభిస్తుందనడమే గాని, భాగ్యవంతులుమాత్రం, న్యాయవాదుల వాదనలచేత వారికి అనుకూలంగా వుండేట్లా మార్పుకునేవారు. అందుచేత న్యాయవాదుల అవసరం బాగా హెచ్చింది.

నా చిన్నతనంలో, మా పూరుదగ్గరవున్న పట్టణంలో యిద్దరు న్యాయవాదులుమాత్రమే వుండేవారు. వారే దస్తావేజులు మొదలైన పత్రాలను రిజిస్టరుచేయించేవారు. కాని, యిప్పుడు వాళ్ళ సంఖ్య విపరీతంగా పెరిగిపోయింది. ప్రతిరోజు, కొత్తతగాదాలు సృష్టించి, చిన్నవాటిని పెద్దవి చేస్తున్నారు. వాళ్ళు జీవించాలంటే, వంశపారంపర్యపు తగాదాలను రేపడం ఆస్తీ, పాస్తుల విషయాల్లో కొత్తవిరోధాలు పుట్టించడం చేయవలసి వస్తోంది. పూర్వపు రోజుల్లో చలాగ్గా ఉంచాయతుల్లో పరిష్కరించబడే తగాదాలు, యీ న్యాయవాదుల

మూలాన్ని సంవత్సరాలవరకూ పొడిగింపబడుతో, విరోధాలని పొడిగిస్తున్నాయి. ఈ న్యాయవాదుల మూలాన్ని ఇరుగు పొగుగువానికి పొత్తులు చెడ్డాయి. వారు ధరించే దుస్తులు, ఒకరికొకరు ననుష్కారం చేసుకునేరీతి, మాట్లాడేరీతి ప్రవర్తన అన్నీ బీద ప్రజల మనస్సులను ఆకర్షించేటట్లు వుంటాయి.

ఒక న్యాయవాదిని సలహాదారుగాను, విహితుడుగాను కలిగి వుండటాన్ని చాలా గొప్పగా రైతు యెంచుకుంటాడు. రైతుల యింట్లో జరిగే వివాహాది శుభకార్యాలకి న్యాయ వాదులు వస్తే రైతు చాలా గర్వింపబడుతాడు.

ఈ న్యాయవాదులు జిల్లాబోర్డు అధ్యక్షులు, పురపాలక సంఘాధ్యక్షులు అయ్యేందుకు పెద్ద కష్టాలను లేవదీసేవారు. ఆపదవులని సంపాదించిన కక్షవారు, తమపక్షములోనివారికే ప్రయోగా లివ్వడం, యితరులను పైకి రానివ్వకపోవడం, జరుగుతూండేది,

పోగొట్టుకునేందుకు, సంపాదించుకునేందుకూ కూడా యేమీ లేనివారు మాత్రమే యీ కక్షలకు అతీతులుగా వుండేవారు. వ్యవసాయ కూలీలు, బిచ్చగాండ్రు, దోషులు కండ్లుమూసు కుని యెవ్వరికీ జోహార్లు చేసేవారుకారు.

ఈ మధ్యకాలంలో, యితర ప్రదేశాలను చూచి, మూవైపున కూడా రాజకీయపక్షాలను స్థాపించారు. పాత విరోధస్తులు యీ కొత్తపక్షాలపేర్లు పెట్టుకుంటున్నారు. డాన్ సర్వోస్థాంజా పల్లెటూళ్లలో తన పలుకుబడిని వృద్ధిచేసుకునేందుకు షీల్డు పార్టీ (ప్రజాపక్షం) ని స్థాపించాడు. తాను స్వతంత్రుడనీ,

మా కేవిధమైన హాసీ జరుగనీయననీ, మా సేన చేసేందుకే ప్రజాపక్షం ప్రయత్నిస్తుందనీ చెప్పేవాడు. కాసి కంట్రాక్టరు అధికారంలోకి రాగానే మతం మార్చాడు.

కొత్తబ్యాంకి రావడంమూలాన్ని డాన్ కార్లో మొదలైన పెద్ద భూస్వాములు చాలా నష్టం పొందారు. బజారులో ధాన్యాల ధరలు నిర్ణయించేది కంట్రాక్టరే గాని, వారేమీ చెయ్యలేక పోతున్నారు. వంతెనలు వేయించడం, రోడ్లు పోయించడం, పాఠశాల భవనాలు కట్టించడం మొదలైన అన్ని ప్రజోపయోగకార్యాలు చేయించే కంట్రాక్టు లన్నీ కంట్రాక్టరుకే లభిస్తున్నాయి.

కంట్రాక్టరువల్ల తాము పొందేనష్టాన్ని, బీదరైతులదగ్గర నుంచి రాబట్టుకునేందుకు భూస్వాములు ప్రయత్నిస్తున్నారు. రైతుల్ని, పనివాళ్ళని కంట్రాక్టరుమీద తిగుబడమని రహస్యంగా తీవ్రమైన ప్రచారం చేస్తున్నారు. డాన్ సర్కోస్టాంజా, తదితరులు కంట్రాక్టరు విషయంలో చాలా తమాషాగా ప్రవర్తిస్తున్నారు. బీదల్ని దోచుకోవడంలో ఆరితేరిన సర్కోస్టాంజా, జిత్తులమారి సర్కోస్టాంజా, రైతుల మనస్తత్వం తెలిసిన సర్కోస్టాంజా, కంట్రాక్టరుకీ రైతులకీ మధ్య వర్తిగా నటస్తో, ఉభయత్ర పలుకుబడిని వృద్ధిచేసుకునేందుకు ప్రయత్నించేవాడు. కాని మా కష్టనమయూ లన్నింటిలోను కంట్రాక్టరుకే నహాయంచేసేవాడు.

ఇంతక్రితం అనేక వందలసార్లు సర్కోస్టాంజా మమ్మల్ని మోసగించాడు. కాని మాతో చాలా స్నేహంగా, మర్యా

దగా ప్రవర్తించేవాడు. మాతో కరచాలనం చేసేవాడు. త్రాగివున్నప్పుడు కొగిలించుకునేవాడు. అందుచేత మాకు ఆయనమీద కోపం వుండేది కాదు. అంతేకాకుండా ఆయన రక్షణకూడా మాకు చాలా అవసరం. కాని ఉభయ యెడలకీ మూడువంతులు, పది నక్షత్రకాలాలు పన్నాగాలు మాకిళ్ళు పూర్తిగా తెరిచాయి.

అందరూ మాకు వ్యతిరేకంగా వున్నారు. మాకు దక్కవ్వరు? “రేతులకి తిండిలేదు. తోలు పనివాళ్ళకి చెప్పలులేవు. దర్జీల చొక్కాలనిండా తూట్లు వున్నాయి. ఇటిక పనివాళ్ళకి తలదాచుకునేందుకు కొంపలేదు. ఇల్లాంటి దైనిక పరిస్థితులు వచ్చాయి. ఇది బ్యాంకియుగం. ఈ యుగంలో స్వం నాశ వమే? అరాచకపు రోజులు వచ్చాయి” అంటో బాల్దీసేరా ప్రచారం చేస్తున్నాడు.

నీటిని పోగొట్టుకోవాలని యెవ్వరికీలేదు. కాని మాకాలవ నిండా యధాప్రకారంగా నీరు తెచ్చుకోవడానికి మార్గం యేమిటి? పిలాటో, జోంసాలు కంట్రాక్టరుమీద కేసుచేద్దామన్నారు. కానినేను+ందుకు అంగీకరించలేదు. ఈ కేసుకొస్తే శతాబ్దాలవరకూజరుగుతుంది. వాయిదాలమీదనాయిదాలు. కోర్టుతరువాత కోర్టుతిరుగుతుంది. చివరకు తేలిచానదు. భాగ్య వంతులమీద వేసే కేసులన్నీ యీవిధంగానే జరిగాయి. ఒక వేళ కేసుచేసినప్పటికీ, యెవరు వాదించిపెడతారు? సర్కో స్టాంజా? మరొకవన్నాగం పన్ను తాడు. ఈ పయంతల పెట్టక పోవడమే మంచిది.

ఏది యెల్లావున్నా, మా కాలవ నీటిని పోగొట్టుకునేందుకు మా కెవ్వరికీ యిష్టంలేదు. మాపంటలు పాడుచేసుకోవాలనీ, శీతా కాలంలో మాడిచావాలనీ యెవ్వరూ కోరుకోవడంలేదు. “ఈ దొంగలబారిసుండి మనకి రక్షణలేకపోతే, ప్రళయం వస్తుంది” అన్నాడు, సిలాటో.

న్యాయశాస్త్రాల్లోను, ప్రభుత్వశాస్త్రాల్లోను, న్యాయంలేక పోతే, ఏ ప్రభుత్వోద్యోగ్గులైతే ఆ శాస్త్రాల్ని ఆచరణలో వుంచాలో, వారే వాటిని అతిక్రమిస్తోంటే, ప్రజాశాసనం అమలు పరేట్లాగు మనం అందరమూ ప్రయత్నించాలి.” అన్నాడు బాల్డిస్సేరా.

“ప్రజాశాసనం అంటే యేమిటి?”

“తనకుతాను సహాయంచేసుకునే మానవుడికే, భగవంతుడు సహాయం చేస్తాడు” అంటూ బాల్డిస్సేరా, బెరార్డో యెష్కూ చుట్టూండే కార్యక్రమాన్ని మా మందర వుంచాడు.

దానిని యెవ్వరూ కాదనలేదు.

రాఫేల్ జేబులోంచి అగ్గిపెట్టి తీసి, “ఇదే ప్రజాశాసనం” అన్నాడు.

బెరార్డో యేమీ మాట్లాడలేదు. పూర్వంమాదిరిగా లేదు. ఎల్వీరాతోటి మొదటిరాత్రి గడిచిననాటినుంచి అతని మనస్సు మనస్సులో లేదు. ఎల్వీరా మంచంమీదనుంచి లేవగలిగిన స్థితిలోలేదు. చిక్కి శల్యం అవుతోంది. ఐనప్పటికీ ప్రతిరాత్రి ఆమెతో వుంటున్నాడు.

“ఆ అమ్మాయిని చంపేస్తావు” అంది ఒకసారి నాభార్య భుజాలు యెగరవేసి సమాధానం చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయాడు. పది నక్షత్రకాలాల పన్నాగం అతనిలో యేమీ మార్పు తీసికొనిరాలేదు. మా నీటిని తిరిగి సంపాదించుకునేందుకు మేము చేసే ప్రయత్నాలు అతనిలో యేమీ వృత్సాహంస్ని తీసికొనిరాలేదు.

“దున్నుకునేందుకు నాకేమీ భూమిలేదు. నేను యిదివరకు మల్లే కుర్రాణ్ణికాదు. నా స్వంతవ్యసహారాలు నేను చూసుకోవలసిన బాధ్యత నెత్తిమీద పడింది. నా తంటాలు నేను పడాలి.”

బెరార్డోలో ఒక ఆలోచన సిగ్గిరపడింది. అక్కడినుంచి యెక్కడికైనా వలన వెళ్ళాలి. దున్నుపోతులాగు రాత్రింటబిళ్ళు పని చెయ్యాలి. ఒక యేడాదిలోనో, ఆరు నెలల్లోనో ఛాంటమారా వచ్చి, ఒకటి రెండేకరాలు భూమి కొనుక్కుని, వివాహం చేసుకోవాలి. ఈ ఆలోచన తప్ప అతనికి మరొక ఆలోచన లేదు. పూర్వపుమనిషి కాదు. సరఫూర్తిగా మారిపోయాడు. అనేకసార్లు పోర్టాపియో వీరుడితో ఈ విషయాన్నిగూర్చి ఆలోచిస్తుండేవాడు.

“చాలా కష్టపడి పనిచేస్తావు. వీళ్ళకీ వాళ్ళకీ. దాసీపిల్లల్ని తార్చే పనిలాంటి పనికాదు. ఫాసిష్టుపని నా కళ్ళులేదు. అనలెన పని నాకు కావాలి.”

పోర్టాపియో వీరుడు రోమ్లోని చాలామందికి ఉద్యోగాల కోసం రాశాడు. ఓడలో పని కాళీగావుందని సమాధానం వచ్చింది.

“రోజుకి మూడురూపాయలాటే యెక్కువ కావు. అది సాధారణపు జీతమే. ఏతేం, నేను అందరికంటే యెక్కువ కష్టపడితాను. ఎక్కువ సంపాదించుకుంటాను. పొట్ట గట్టిగా బిగించి, నాలుగురాళ్ళు నిలచ చేసుకుంటాను.”

బెరార్డో యేదై రూపాయలు నన్ను బదులు అడిగాడు. నా కొడుకు కూడా తీసుకొని వెళ్ళే పద్ధతిమీద యిస్తానన్నాను. బెరార్డో ఒప్పుకున్నాడు. ఎవ్వరూ యిరనై రూపాయలు యిచ్చింది.

బెరార్డో వెళ్ళేముందు, నా కొడుకునిగూర్చి కొన్ని సలహాల నివ్వాలని బెరార్డో దగ్గరికి వెళ్ళాను. యధాప్రకారంగానే, బెరార్డో, ఎవ్వరూ దగ్గర కూర్చున్నాడు. నేను చెప్ప నారంభించాను.

“రోజుకి పదిగంటలకంటే యెక్కువగా నా కొడుకు పని చేయకూడదు. చెడిపోయిన ఆడాళ్ళుండేచోట మా అబ్బాయిని వుండకుండా కనిపెడుతోవుండు.....”

సరిగ్గా యీ సమయానికే రాఫేల్ లోపలికి గబగబా నచ్చాడు. ఆతని వెంబడి వచ్చిన మరికొందరు అవతల వేచి వున్నారు.

“సుల్కానా విప్లవం జరుగుతోంది! అంటూ గట్టిగా బెరార్డోతో రాఫేల్ చెప్పాడు.

“ఎల్లాంటి విప్లవం? మిరాయివాళ్ళు చేస్తున్నారా? అని అడిగాడు బెరార్డో.

“కాదు, రైతులు యెదురు తిరిగారు” అంటూ రాఫేల్ చెప్పాడు. అతడు వేళాకోళాలని సహించేస్తే తిలో లేడు.

“ఈ సంగతి యెవరు చెప్పారు?” బెరాడ్ అడిగాడు.

“బాల్డిస్సేరా”

“బాల్డిస్సేరాకి యెవరు చెప్పారు?”

“అది రహస్యం”

“ఐతే అది అబద్ధం” అని బెరాడ్ నిశ్చయించాడు.

స్కార్పొన్ వీధిలోకి వెళ్ళి బాల్డిస్సేరాకోసం కబురు పంపించాడు. బాల్డిస్సేరా వచ్చి “తోళ్ళుకొందామని పట్టణానికి వెళ్ళాను. జిజ్జోలా జమిందారిణిగారు అప్పుడే చర్చిలోంచి వస్తూ, చిన్నప్పుడు నేను వారి నౌకరీలో వున్నాను కనుక నేను కనపడినప్పుడల్లా పలకరిస్తాంటారు. “భగవంతుడే నిన్ను పంపించాడు. మా యింటికిరా, నీతో కొన్ని సంగతులు మాట్లాడాలి.” అని ఆవిడ పిలిచింది.

తోలు కొనుక్కున్న తరువాత, ఆవిడ యింటికి వెళ్ళాను. “ఈ సంగతి విన్నావా? సుల్కోనాలో రైతులు తిరుగుబాటు చేశారు. ఈ పట్టణంలోవున్న సైనికు లందరూ అక్కడికి పంపించారు. ఆ సుల్కోనాలోకూడ ఒకకంట్రాక్టరువున్నాడు. వాడు అక్కడవాళ్ళందరి కొంపలూ తీస్తాడట” అని ఆవిడ చెప్పింది. బజారులో ఆరంభమై, విప్లవం యీ మూడు రోజులూ జరుగుతూనే వుందిట. “అయితే మన బందిపోటు దొంగకి రోజులు యెప్పుడు మూడుతాయి?” అంది. నేనేం సమాధానం చెప్పలేదు. “రెండు నెలలనుంచి, ప్రతిరోజూ

పూజలు చేస్తున్నాను. ఇంతవరకూ వాడికి యేమీ హాని కలుగలేదు.” అంటూ నా చెవిలో గుసగుస లాడింది. నేనింకా యేమీ జవాబివ్వకపోవడం మూలాన్ని, ఆవిడ స్పష్టంగా చెప్పింది. “ఈ కంట్లాక్టర్ని తుదముట్టించేందుకు మంచి తరుణం వచ్చింది. సైనికులందరూ, సుల్కానాలో వున్నారు. కంట్లాక్టర్గంటే అందరికీ ద్వేషంగావుంది. వాడికి బుద్ధిచెప్పేందుకు మేమందరమూ సిద్ధంగా వున్నాం. ఘంట మారారైతులు ఆరంభించాలి అంతే. ఆ చర్చిదగ్గర నిన్ను కలుసుకోగానే, ఏసుభగవానుడే నిన్ను పంపించినట్లు నా మనస్సుకి తట్టింది” అని ఆవిడ నాతో అంది. నేను తోలు కొనుక్కునేందుకు మాత్రమే వచ్చానని చెప్పాను. “అబ్బే, ఏసుదేవుడే నిన్ను పంపాడు. ఈరోజు వుదయాన్ని నేను పూజ చేస్తాన్నప్పుడు. ‘ఈ దొంగకి ఘంటమారా రైతులే పాతం నేర్పగలుగుతారు’ అని భగవంతుడు చెప్పినట్లు నాకు వినపడింది. ఆ తక్షణమే లేచి, బయటికి రాగానే నువ్వు కన పడ్డావు”.

ఆ జమీందారిణి బాలిస్ట్రాతో, తుపాకులు కావాలంటే యిస్తానని వాగ్దానం చేసింది.

బాలిస్ట్రా యీసంగతి చెప్పడంపూర్తిచెయ్యగానే, రాఫేల్ బెర్రాల్లోనైపు తిరిగి “సరే, యిప్పు డేమంటావ్?” అని అన్నాడు.

“నీ వుద్దేశ్యం యేమిటి?” అని బెర్రాల్ అడిగాడు.

“నేను, ఆంటోనియో, వెనర్డి, జువ్వా, క్రాసూ కలిసే యిక్కడికి వచ్చాం. సుల్కానా రైతులు చూపించిన ఉదా

హరణని మనంకూడ అనుసరించాలని మా ప్రదేశ్యం. మనకి సహాయం చేస్తానన్నప్పుడు వద్దనకూడదు” అని రాఫేల్ అన్నాడు.

“కాని యివంతా చెయ్యడం యెందుకు?” అని బెరార్డో అడిగాడు.

రాఫేల్ కి కోపం వచ్చింది. “నీ కేసున్నా పిచ్చియై త్తిందా? కంట్రాక్టురు మన్ని పెట్టిన బాధలన్నీ, చేసిన దోహాలన్నీ మరచిపోయావా? రాఫ్యూ రప్పలూ తప్పతే యీ శీతా కాలంలో మనకి తినేందుకు యేమీ వుండదని మరిచి పోయావా?”

అతని యిష్టం వచ్చినట్లు మాట్లాడనిస్తో, బాల్డిస్సేరా వైపు తిరిగి “జిజ్ఞాసాకి, కంట్రాక్టురుమీద ద్వేషం వుడితే భగవం తుణ్ణి యెందుకు ప్రార్థించింది? ఆమెకి భర్త లేడూ? భగ వంతుడు ఆమెకి సహాయం చెయ్యదలుచుకుంటే, మన్ని చెయ్యమనడం యెందుకు? దేవత లెవ్వరూ దగ్గర లేరూ?” అని స్కార్సోవై వై వు తిరిగి అదే కంఠస్వరంతో అన్నాడు.

కంట్రాక్టురు బిల్డింగులు తగులబెడితే, ఆ బాగులు తిని బ్రతుకుదా మరుకుంటున్నావా? కంట్రాక్టురు సిమెంటు ఫాక్టరీలోనూ, తోళ్లషాపులోనూ పనిచేస్తోండే పనివాళ్లకి పనులు పోతే మనకి కడుపు నిండుతుందా?”

తన కంఠస్వరం మార్చి తన అసలు అభిప్రాయాన్ని పైకి తేల్చాడు.

“ఈ విషయాల్లో నాకేమీ నిమిత్తంలేదు. ప్రతి మను ష్యుడూ తన వ్యవహారాలు తాను చూసుకోవాలి. ఇంత

క్రితం, అందరి విషయాలకోసం నేను చాలా బాధపడ్డాను. ఇప్పుడు నాకు మున్నెయ్యేళ్లు వచ్చాయి. ఈ రోజున నేను పడుకునే యీ గడ్డిపరుపుతప్పితే, నాకు వేరే ఆస్తిలేదు. నేను కుర్రాణ్ణికాదు. నా స్వంత వ్యాపారం నేను చూసుకోవాలి. నన్ను శాంతంగా నా విషయాలు చూసుకోనివ్వండి.”

“మేము కాదు నిన్ను శాంతంగా బ్రతకనివ్వకపోవడం, నిన్ను, మమ్మల్ని కూడా ఆ కంట్రాక్టరు బ్రతకనివ్వడం లేదు” అని స్కార్ప్ విసురుగా అన్నాడు.

“వినండి! వినండి! శాంతి కావాలని నాకంటే యెవ్వరూ యెక్కువగా కోరరు. కాని, యిప్పుడు శాంతిలేదు; భద్రత లేదు; న్యాయం లేదు; ప్రభుత్వం లేదు. నీ స్వంత వ్యవహారాలని చూసుకుంటే కూర్చునేందుకు యిది సమయంకాదు. ఎవ్వరికీ ప్రస్తుతం శాంతిలేదు. ప్రభుత్వంనుంచి వచ్చిన న్యాయరక్షకులు మీ స్త్రీల మానభంగం చేస్తోంటే ప్రక్కకు తిరిగి ‘ఈ స్త్రీలలో యెవ్వరూ నాభార్య కాదంటావా? న్యాయరక్షకులు మన కాలవని యెండగట్టి, ఒక పెద్ద దొంగకి నీటిని ధారపోస్తే, మన కెవ్వరికీ పనుల్లేకుండా చేస్తోంటే, చేసినదానికి కూలి విరగ్గొయ్యిస్తోంటే, యిదంతా ప్రభుత్వశాసనం, న్యాయం, ధర్మం అని వాళ్ళు దబాయ్యిస్తోంటే, ప్రక్కకు తిరిగి “ఇది నాకు సంబంధించిన విషయం కాదు” అని అంటావా?” అంటూ తీవ్రంగా బాల్డిస్సేరా గరించాడు.

బుర్ర ఆడిస్తో బెర్రాడ్ వింటున్నాడు. ఈ వాదన లన్నీ బెర్రాడ్ యింతక్రితం అనేకసార్లు బాల్డిస్సేరాకి, యితరులకి

చెప్పాడు. కాని, ఇప్పుడు పూర్వంవలె ఆతడు కుర్రాడు కాదు. ఇప్పుడు ఆతనిమీద పెద్దభారం పడింది. ఆతడు వెనుకటిరోజులవలె లెక్కులేకుండా ప్రాణాలతో ఆడేందుకు వీలేదు. ఎల్వీరాతో సుఖంగా గడిపిన రాత్రినుంచి ఆతని ప్రకృతిలో గొప్ప మార్పు వచ్చింది. గ్రామం అంతా బెరార్డో దృక్పథానికి మారిన సమయాన్నే, ఆతడు ఆ దృక్పథాన్ని త్యజించాడు.

“విను. నా విషయాన్ని స్పష్టంగా చెప్పనియ్యండి. మీ సీటికోసం, మీ భూములకోసం, నేను పురిస్థంభాన్ని వెళ్ళే ఉద్దేశ్యంలో లేను. నా స్వంత వ్యవహారాలు, బాధలు నాకుండనే వున్నాయి. నాతో వాడోపవాదాలు చెయ్యవక్కర్లేదు” అని తన దృఢాభిప్రాయాన్ని బెరార్డో తెలియజేశాడు.

రాఫేల్, బాల్విస్సేరాలు లేచి వెళ్ళిపోయారు.

“బెరార్డో భయపడి పోయాడు” అంటూ రాఫేల్ వీధిలో నిలబడిన కుర్రాళ్ళతో మాకుకూడా వినపడేటంత బిగ్గరగా అన్నాడు.

ఫంటుమారాలో వున్న యువకులందరికీ బెరార్డో ఒక దేవుడు. ఆతనికొరకు ప్రాణాలు ధారపాయ్యమన్నా పోస్తారు.

ఆతను లేందే యేపనీ జరగదు.

ఈ గొడవ జరుగుతోన్నంత కాలం, ఎల్వీరా తన గడ్డిపరుపు మీదనే పడుకునివుంది. మొదటినుంచి చివరవరకూ, ఆతని వంకే తడేక ధ్యానంతో చూసింది. ముందు ఆతను చెప్పిన

మాటలు హృదయ పూర్వకంగా వచ్చినవి కావని అనుకుంది. కొంతసేపైన తరువాత ఆతని మాటలకి ఆశ్చర్యాన్ని పొందింది. ఆఖర్ని ఆమెకు చాలా ఆందోళన కలిగింది. అందరియెదుట ఆతనితో వాదించేందుకు భయపడింది కాని, వాళ్ళు వెళ్ళిపోగానే ఆతని వైపు తిరిగి “నాకోసమనే నువ్వు యింత మారబోయావు? యిప్పుడు మాట్లాడుతోన్నదానికి వ్యతిరేకంగా మాట్లాడినందువల్లనే, నువ్వు అంటే నాకు అనురాగం కలిగింది” అని అంది. ఆమెముఖం చాలా వివరమై వుండేది.

ఎల్వీరాకూడా తనమీద యెదురు తిరగగానే, బెరాల్డా కోపాన్ని అణచుకోలేక, ఒక బండబూతు తిట్టి, మళ్ళీ మావంక తిరగకుండా వినవిసా నడిచి వెళ్ళిపోయాడు.

తేను యింటికి వెళ్ళేటప్పటికి అర్ధరాత్రి అయ్యుంటుంది. నీ ప్రయాణం యీ తెల్లవారుఝామునే, వెంటనే పడుకో” అని నాకొడుకుతో చెప్పి పక్కమీద శరీరాన్ని వాల్చాను. మాకెవ్వరికీ నిద్ర పట్టలేదు. కాని అందరం పడుకున్నట్లు నటించాం. కళ్ళు మూసుకున్నా, నిద్ర రావడంలేదు. రెండు గంటలవేళ ఆకస్మికంగా చర్చి గంటమోత వినపడింది. మొదటిగంటల చప్పుడు స్పష్టంగా వుంది. క్రమక్రమంగా సన్నగిలింది.

భయపడుతో నా భార్య లేచి “ఏమండోయ్, మిమ్మల్నే, మీకు గంటలచప్పుడు వినపడిందా? అని అడిగింది, ‘నన్ను. ‘మన మేరియమ్మ దేవత అయి వుంటుంది. పడుకుందూ, నిద్ర వస్తోంది’ అన్నాను.

నాకు నిద్ర రావడంలేదు. మేము ముగ్గురిమూ పూర్తి బిగ పట్టి వింటున్నాము. కాని వెంటనే మళ్ళీ గంటల గణగణ ధ్వని వినపడలేదు.

ఒక అరగంట గడిచిన తరువాత మరి కెండు దెబ్బలధ్వని వినపడింది. వెనుకటికంటే తక్కువగావుంది, ధ్వని.

“మీరు విన్నారా?” అంటూ చాలా భయపడింది నా భార్య.

“గాలి మూలాన్ని కదలి, గంట మోగివుంటుంది. పడుకో,” అన్నాను.

కాని గాలి వీచని సమయంలో గాలివలన గంటమోగిందంటే యెవరు నమ్ముతారు?

మరి కొంత స్వేదన తరువాత మరొకసారి గంటమోగిన ధ్వని వినపడింది. ఈపట్టు ధ్వని చాలా క్షీణించింది. మేము వింటున్నాము కనుక గాని, లేకపోతే, వినపడేదేకాదు.

“గుడ్లగూబ గంటని కదిలించివుంటుంది” అన్నాను.

గుడ్లగూబ చర్చిగంట యెలా మోగిస్తుంది?

గుడ్లగూబ, తీతువపిట్ట కాకపోతే దెయ్యం కదిపించివుంటుంది అనుకున్నాను. ఆ సమయాన్ని ఫాంటమారాలో చాలా తక్కువమంది నిద్రపోతోవుంటారు. ఆ చర్చిగంట ధ్వని విని మేలుకున్నవారు అనేక విధాలుగా అనుకునివుంటారు. గాని, అందరూ వారివారి పనులే చూసుకుంటున్నారని, ఆ చర్చిగోపురం మీద యెవ్వరు వున్నారో చూసినవారు లేరు.

ఆ తరువాత యేమి జరిగిందో నా కొడుకు చెబుతాడు.

మరుసటి వుదయం నేను, బెరాల్డా కలిసి రోమ్ నగరానికి వెళ్ళేందుకు బయల్దేరాం.

బెరాల్డా ఉత్సాహంగా లేడు. నేను నమస్కారం అంటే బదులుకూడా చెప్పలేదు. ఆరంభంలోనే, దెబ్బలాటలు యెందుకు, యేమింటే యేంకోపం వస్తుందో అని వూరుకున్నా.

“నిన్న రాత్రి చచ్చిగంట వినపడిందా, నీకు?” అంటూ ఆతని మాటల్లోకి దింపాలని ప్రయత్నించాను. గాలితో మళ్ళాడినట్లే వుంది, కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది.

“రోమ్ నగరంలో వర్షాలు కురుస్తోవుంటాయా, యిప్పుడు? అని మళ్ళీ అడిగాను, కాని సమాధానం చెప్పలేదు.

పెద్ద పెద్ద అంగలు వేస్తో ముందుకి, దూకుడుగా వెళుతున్నాడు. నేను వగరుస్తో, ఆతనితో వెళుతున్నాను. మేము పట్టణం చేరుకోగానే, రైలుకూత వినపడింది. గబగబా రైలుకి పరుగెత్తాం. కాని ఆ కూత కూసిన రైలు, సామాన్లబండి. మా ప్రయాణీకుల బండి వచ్చేందుకు చాలా ఆలస్యం వుంది.

మూడవతరగతి ప్రయాణీకుల సాలలో కూర్చున్నాం. ఒక అరగంట తర్వాత రాఫేల్ గుమ్మందగ్గర సామోత్కరించాడు. అతని చూడనట్లు, బెరాల్డా నటించి, గోడమీదవున్న ప్రకటన ప్రతాన్ని చదువుతున్నాడు. కాని, రాఫేల్ తిన్నగా ఆతని దగ్గరకి వెళ్ళాడు.

“టియోఫిలో ఉరిపోసుకొని చచ్చాడు.” అని చెప్పాడు.
బెరార్డో ఆ ప్రకటనమీదనుంచి కళ్ళు తిప్పలేదు.

“నిన్నరాత్రి చచ్చిగంట తాడుతో ఉరిపెట్టుకున్నాడు. వాడి శరీరం యింకా వెచ్చగానే వుంది. రాత్రంతా వేళ్ళాడుతున్నాడు కాబోలు.” అని రాఫేల్ చెప్పాడు.

“ఆతని ఆత్మకి శాంతి కలుగుగాక.” తల తిప్పకుండా,
బెరార్డో అన్నాడు.

డాన్ అబ్బేషియో దగ్గరికి వెళ్ళాను. మొదట, ఉదయాన్నే
లేపినందుకు కోప్పడ్డాడు, తరువాత అంత్యకర్మలు చేసేందుకు
రానన్నాడు. ‘టియోఫిలో పూజారిత్వం చేశాడు. భగవ
త్ప్రేమ చేసినవారికికూడా అంత్యకర్మలు చెయ్యనంటారేమిటి?’
అని అడిగాను. ఉరిపెట్టుకుని బలవంతపు చావు చచ్చినవారికి
నరకం తప్పదు, అన్నాడు.

బెరార్డో యేమీ చలించలేదు. “ఆతని ఆత్మకి శాంతి కలుగు
గాక!” అన్నాడు.

మేము టియోఫిలో శవాన్ని ఆచర్చిమధ్యనే పాతిపెట్టబోతున్నాం. ఆ పురోహితుడు రాకపోతే, అతను లేకుండానే చెయ్యవలసివుంటుంది ముందు యరవైనాలుగు గంటలు ఆ చర్చి మధ్యని ఆ శవాన్ని వుంచి, జీసస్ క్రైస్తు, ఆంథోని ఋషి జోసెఫ్, శాన్ బెరార్డో, తక్కిన యితరభక్తులు, ఋషులు చూసేందుకు టైము యిస్తాము. మన సిటి యెంత వరకూ వచ్చిందో వాళ్లే గ్రహిస్తారు... ..”

“అతని ఆత్మకి శాంతి కలుగుగాక!” అని బెర్రాణ్ణ అన్నాడు. ఈ సమయానికే మార్తెలుబండి వచ్చింది.

“నువ్వు వెళ్ళవద్దు” అని హఠాత్తుగా రాఫేల్ అన్నాడు.

“ఏం, ఎందుచేత?” అని ఆశ్చర్యంతో బెర్రాణ్ణ అడిగాడు.

“వెళ్ళవద్దు” అని మళ్ళీ రాఫేల్ అన్నాడు.

బెర్రాణ్ణో రైలువైపు నడిచాడు. నేను వెంటబడించాను. ఏమీ తోచక, దిగాలుపడి, రాఫేల్ బుర్రపూవుతో మావెనక్కాల వచ్చాడు.

“సైనికులు వస్తారు. బెర్రాణ్ణో, వెళ్ళిపోకు.” అన్నాడు రాఫేల్.

కాని, మేము రైలుపెట్టెలోకి వెళ్ళాం.

మా ప్రయాణంలో ఒక్క మాటకూడా మేము మాట్లాడుకోలేదు. ప్రయాణం పొడుగునా, నాకెదురుగావున్న రైలుపెట్టెలోనే కూర్చున్నాడు బెర్రాణ్ణ. కిటికీలోంచి బయటికి చూస్తున్నాడు. నేను అతణ్ణి పరీక్షిస్తున్నాను. ఏదైనా ఒక లక్ష్యం పెట్టుకుంటే, అది సిద్ధించేవరకూ అతడు పూరుకోడు. అతని మార్గాన్ని యేదీ అడ్డలేదు. తాను కోరుకున్నది లభిస్తుందని తోస్తే, నన్ను కిటికీలోంచి అవతలికి తోసేందుకుకూడా వెనుక తియ్యడు అని ఆకస్మికంగా నాకు తోచింది. పెదవులు బిగబట్టి, తీక్షణంగా, పట్టుదలను సూచించే చూపులను విసురుతోన్న అతని ముఖం చూస్తేనే, తెలుస్తుంది యీ విషయం. “ఆకలివేస్తే, నన్ను విరుచుకొని తినేయగల సమర్థుడు” అనుకున్నాను.

రోమనగరంలో ‘‘పశ్చాత్తప్త తస్కరుడు’’ అని పేరువున్న ఒక హోటల్లో మేము ముకాంచేశాం. క్రీస్తుభగవానునితో పాటు, ఆయన కుడిప్రక్కని శిలువ వేయబడి, భగవానుని గుర్తించి, పశ్చాత్తాపించెంది, మోక్షం పొందిన ‘‘పశ్చాత్తప్త తస్కరుడి’’ పేరు ఆ హోటలుకి పెట్టారనుకుంటారేమో. కాదు, ఆపేరు, ఆ హోటలు యజమాని పేరునుబట్టి వచ్చింది. ఈ యజమాని అనేక సార్లు దొంగతనాలు చేసి, ఖైదుకి వెళ్ళి వచ్చాడు. పోర్చుగీసు వీరుడిలాగే చివరికి ఫాసిష్టులతో కలిసి, ‘పరపతి సంఘము కాణాలు,’ ‘కార్మిక సంఘ కార్యాలయాలు,’ ‘కార్మిక వార్తాపత్రికల కార్యాలయాలు,’ మొదలైనవాటిని దోచడంలో ఆరితేరిన చెయ్యి అని కీర్తిగడించాడు. ఆయన చేసినవన్నీ, దేశభక్తి ప్రేరితి దొంగతనాలు అని ఫాసిష్టు పత్రికలు ప్రకటించి, పొగడేవి. ఆయన చేసిన అఖండ దేశ సేవకి మెచ్చి గొప్ప అధికారిఅయిన పోలీస్ ఛీఫ్ ఒక గొప్ప బహిరంగ సభలో ఆయనకి ‘పశ్చాత్తప్త తస్కరుడు’ అని బిరుదు యిచ్చాడు. ఆయన నడిపిస్తోన్న హోటలు కనుక దీనికి ఆపేరు దఖలుపడింది.

మరుసటిరోజు వునయాన్ని, మాకు వుద్యోగం దొరుకుతుందనుకున్న ఓడల కార్యాలయానికి వెళ్ళాం.

ఆ కార్యాలయందగ్గరవున్న నౌకరు మమ్మల్ని మూడవ అంతస్తుపైకి వెళ్ళమన్నాడు. అక్కడ అనేకమంది వేచి వున్నారు. మేముకూడా వారిప్రక్క కూర్చున్నాం. మధ్యాహ్న సమయానికి మమ్మల్ని పిలిచారు. కాని యింతవరకూ

మేము కూర్చున్నచోట నాలుగవ అంతస్తు అని చెప్పి, వెనక్కి వెళ్ళమన్నాడు.

మరుసటిరోజున, మూడవ అంతస్తుకి వెళ్ళాం. మేమిద్దరమే గాని, మరెవ్వరు అక్కడ లేరు. అనేకమంది మా ప్రక్కనుంచి గబగబా యిటూ అటూ నెడుతున్నారు. అంతేకాని మమ్మల్ని యెవ్వరూ పలకరించ లేదు. ఆఖరికి మమ్మల్ని అయిదవ అంతస్తుపైకి పొమ్మన్నారు. అక్కడ రెండుగంటలు వేచివున్నాక కారోస్పెక్టోరియాకి వెళ్ళమని ఒక చిరునామా ఇచ్చారు. ఈ విధంగా మూడరోజులు గడిచాయి.

కారోస్పెక్టోరియా కార్యాలయంలో “మీ కాగితాలు పూర్నాయా అని అడిగారు.

“ ఏ కాగితాలు?” అని ఆశ్చర్యపడుతో మేము అడిగాం.

మమ్మల్ని ఒక కిటికీ దగ్గరకి తీసుకొని వెళ్లాడు. అక్కడ వున్న గుమాస్తా మా కాగితాలు తయారుచేసి పండ్జిండు బిళ్లలు ఒక్కొక్కదానిమీద అంటించాడు.

ఆ గుమాస్తా యిరవైనాలుగు సూచాయలు ఇవ్వమన్నాడు. “డబ్బు చెల్లించు! డబ్బుకట్టు!” అని బెరాక్టా గొణిగాడు. కత్తితో యిరవైనాలుగు గంటలు పెట్టినా మాకింత బాధ పెట్టకపోవును. చేసేది లేక, చెల్లించాం.

ముందు వెళ్లినచోటికి వెళ్లి “యివిగో, మా కాగితాలు,” అన్నాం.

సరే, రేపు ‘ఉద్యోగశాఖ’ కార్యాలయానికి వెళ్లి, మీరు

నిరుద్యోగులని సంతకంచేసి, ఉద్యోగహక్కు ప్రతాలని తీసుకు రండి” అని చెప్పారు.

ఈ విధంగా నాలుగవరోజు గడిచింది.

బెరార్డ్ చాలా ఓర్పువహించి యిచన్ని సహించాడు. తప్పని పరిగా యీ కష్టాలన్నీ వస్తాయి అన్నట్లు భావించాడు.

“ఉద్యోగం సంపాదించుకునేందుకు యెంత కష్టపడతామో, అంతకు పదిరెట్లు యెక్కువ సంపాదించుకుంటాం” అని వదే పడే చెబుతోండేవాడు.

ఆఫీసులన్నీ మూసివేసిన మధ్యాహ్న కాలంలో రోమ్ నగరం అంతా తిరిగి చూశేవాళ్ళం.

“బ్యాంకి” అని బల్లకట్టబడివున్న ఒక పెద్ద యెర్రరంగు మేడని మొరటిసారి చూసినప్పుడు “చూడు, చూడు” అని అతి ఉద్యోగంతో అన్నాడు. దాని వైపు ఆశ్చర్యచకితుడై కొంచెంసేపు చూసి “చూడు యీ బ్యాంకినుంచే కంట్రా క్టరు డబ్బు తీసుకొస్తోవుంటాడు” అని నాచెవిలో మెల్లిగా అన్నాడు.

మరికొంచెందూరం సాగిపోయాక, మరొక బ్యాంకి కనపడింది. తరువాత మరొకటి, ఆ పైని యింకొకటి. అట్లుపైని మేము లెళ్ళిపెట్టడం మానుకున్నాం. వీటిలో కంట్రాక్టరు బ్యాంకి యేది? ఆ బ్యాంకులు చాలా పెద్దవి. వేలకొద్దీ ప్రజలు, కార్ల మీద, బళ్ళమీద వచ్చి వెడుతున్నారు.

వాటిని చూసి, బెరార్డ్ ఆశ్చర్య పడుతున్నాడు.

ఒక సాయంకాలం, హోటలుముందు పెద్ద గుంపుగూడివుంది. ఒక పెద్ద స్త్రీనికుల ఆహారపులారీ తిరగబడివుంది. వాళ్ళందరూ పూరికే గొడవ పెడుతున్నారు కాని, సరియైన స్థితిలో పెట్టేందుకు ప్రయత్నించడం లేదు.

ఆ సమూహాన్ని యిటూ అటూతోసుకుంటూ బెరాల్ ఆలారీ దగ్గరికివెళ్ళి, కోటువిప్పి, ఆ లారీకింద దూరి, మెల్లిగా వీపుతో పైకియెత్తి దాని చక్రాలమీద నిలబెట్టాడు. చుట్టుప్రక్కల జేరినవారందరూ మెచ్చుకున్నారు. ఆశ్చర్యచకితులయ్యారు. ఈ సంఘటన బెరాల్ మాటకారితనాన్ని మళ్ళీ యధాస్థితిలోనికి తీసికొనివచ్చింది. “బాంకుల శక్తిని నాశనంచేసేందుకు జిజ్ఞాస జూరిందారిగారు రోజూ పూజలుచేసేదిఅట. అందులో అర్థం యేమన్నా వుందా?” అన్నాడు ఆ సాయంకాలం.

వాదించాలనే వుత్సాహంలేదు. రాఫేల్ కి, తనకీ జరిగిన సంభాషణమీద మళ్ళీ తన అభిప్రాయాలని చెబుదామని, అతడు యెంచుతోన్నట్లు నేను గ్రహించాను. కాని, నేను చర్చించే మానసిక శక్తిలో లేను.

“కుర్రతనంలో, ముందూ నెనకా చూసుకోకుండా, జీవితంతో చెలగాటాడుతో యెన్నెన్ని సాహసకృత్యాలైనా చెయ్యవచ్చును. జీగింజల్ని కాల్చడంగా అర్థం వుంది. కాని, కంట్రాక్టరు యిల్లు తిగలబెట్టడంలో యేం అర్థంవుంది? ఆ యిల్లు కాల్చడానికీ, ధైర్యానికి యేం సంబంధం వుంది? నేను భయపడ్డానని రాఫేల్ అనుకున్నాడు. కాని చాల

పొరపాటు అభిప్రాయం. ఇతరులకంటే అదనంగా సంపాదించుకునేందుకు నా ప్రాజెక్టులు ఒడ్డుననా నీ అభిప్రాయం? ఇంత క్రితం యెవ్వరూ చెయ్యనంత కష్టమైన పనులు చేసేందుకు నాదగ్గర బలంవుంది. రేపు మనకి పని దొరకగానే అందరూ ఆశ్చర్యపడేంత పని చేస్తాను”.

అతణ్ణి ఆపాలని “టియోఫియోలోని యేవిధంగా పాతి ప్లేగ్‌లో” అన్నాను, నేను. ఈ ప్రశ్న అతనికి కొద్దిగా బాధ కలుగచేసింది.

“ధైర్యానికీ, యేమీ సంబంధంలేదు! దౌర్జన్యమూ యేమీ చెయ్యలేదు. మనమీద కంట్రాక్టరు దౌర్జన్యంచేస్తున్నాడా? చెయ్యడు. ధైర్యాన్ని కాని, దౌర్జన్యాన్ని కాని వుపయోగించకుండా, తన బుర్రని, తెలివితేటల్ని వుపయోగిస్తాడు. ఫాంటు మారా కాలనని యెల్లాగు వశంచేసుకున్నాడో తెలుసునా? మొట్టమొదట పెలిసోని పంపించి గ్రామస్థుల సంతకాలు తీసుకున్నాడు. తరువాత ఒక్కొక్కరికి మూడేసివంతుల పన్నాగం, అటుపైని పది నక్షత్రకాలాల తమాషా యంత కంటే కంట్రాక్టరు యేంచేశాడు. తన మంచిచెడ్డలు, లాభం చూసుకుని, కంట్రాక్టరు ధర్మానుసారంగా పనిచేశాడు. అతని తప్పేమి వుంది?”

చివరకి బెరార్డో కంట్రాక్టరు చేసిందాంట్లో తప్పేమీలేదు అనడంలోకి వచ్చాడు.

“భూమి ధర అమితంగా పడిపోతుంది. ఆ కాలవ లేకపోతే పొలాల ధర చాలా తగ్గుతుంది. ఇంతేగాకుండా ఆపొలాన్ని

పాతపద్ధతులమీదకూడా సాగుచెయ్యకూడదు” అని అతని మనస్సులోవున్న భావాన్ని పైకి వెల్లడించాడు.

ఏభూమిని కొనాలో అప్పుడే నిర్ణయించుకున్నాడు.

అయిదవరోజున వుదయాన్ని ఉద్యోగశాఖ కార్యాలయానికి వెళ్లాం.

“మీ రే రాష్ట్రంనుంచి వచ్చారు?” అని అడిగాడు.

“అక్విలా”

“అక్విలారాష్ట్ర ఉద్యోగశాఖకి తెలియబరుచుకోండి”.

“అక్విలా ఉద్యోగశాఖ యెక్కడుంది?”

ఆ గుమాస్తా నవ్వ నారంభించాడు. మా ప్రశ్నని తక్కిన గుమాస్తాలతో చెప్పాడు. అందరూ కడుపు ఉబ్బేట్లా నవ్వారు.

“ఇప్పటికి చాలా ఆఫీసులు తిరిగాం. పనికోసం రోమ్ కి వచ్చాం కాని, యిటూ అటూ తిరుగుతో ఆఫీసులు చూసేందుకు కాదు” అని నొక్కి బెరార్తో చెప్పాడు. ఆ మాటలు యెవ్వరూ వినిపించుకోలేదు.

మా హోటల్లోనే ఒక లాయరు గారున్నారు, ఆయనతో యీ సంగతులు మనవిచేసుకుందామని ప్రయత్నించాము. మేము రోమ్ వెళ్లిన ఆరవరోజున ఆయన పడకగదిలోకి దర్శనంచేసుకునేందుకు రమ్మని కబురు పంపించాడు. మేము వున్న గదిపక్క, నే ఆయన పడకగది వుంది. ఆ గది యిరుగుగా, చీకటిగా, అపరిశుభంగా వుంది. డ్యూపే జియంజూ ముసలివాడు. పదిరోజులనుంచి గడ్డాన్ని క్షౌరంచేసుకోలేదు.

పచ్చ లాగు, కోటు ధోడుకున్నాడు. మాసిన తెలుపు
కాన్వాసుబూట్లు తోడుకున్నాడు. ఒక గడ్డిటోపీ పెట్టు
కున్నాడు. మేము వస్తున్నాంకదా, అని ఆయన మంచిబట్టలు
వేసుకున్నాడు.

“సలహాకి అయిదు రూపాయలు యివ్వాలి” అని పేజీ
యంజా సంభాషణ ఆరంభించాడు.

“అల్లాగే, సరే!” అన్నాను నిరాశతో.

అయిదు రూపాయలు ముందే యివ్వాలి.

అయిదు రూపాయలు యిచ్చాం.

“ఒక్కొక్కరికి అయిదేసి రూపాయలు”.

మరొక అయిదు రూపాయల నోటు యిచ్చాం.

వెంటనే ఆయన లేచి, బయటికి వెళ్ళాడు. దారిలో దగ్గు
తోన్న ధ్వని వినపడుతోంది. క్రమ క్రమంగా ఆ దగ్గుధ్వని
క్షీణించి, మరికొంచెంసేపైన తరువాత వినపడలేదు.

ఒక అరగంటవరకూ మేము వేచివున్న తరువాత, మెల్లిగా
దగ్గుకుంటో ఆ ముసలి లాయరుగారు మెట్లమీద ఫాకి గది
లోకి వచ్చాడు. ఒకరొట్టి, యెర్ర సారాయి, తెచ్చుకున్నాడు.
మెల్లిగా మంచంయెక్కి కూర్చొని “మీకేసు మంచిదికాదు”
అన్నాడు. మా కేసు యేమిటో యింతవరకూ చెప్పనేలేదు.

“మీదగ్గర యింకా యెంత డబ్బు వుంది?” అని అడిగాడు.

మాదగ్గర చిల్లరలంతా పోగుచేస్తే యెనిమిది రూపాయలు
వుంది.

“మీ కేసు బెక్కలోకి రాకపోడమే కాకుండా, నెగ్గడం చాలా కష్టం” అని నిరాశతో లాయరు అన్నాడు.

“ఫాంటమా రానుంచి యింకా డబ్బు తెప్పించగలరా?” అని కొంచెంసేపు ఆలోచించి అడిగాడు.

“తప్పకుండా, తెప్పించగలం” అని బెరార్డ్ దబాయించాడు.

“ఒక కోడిపెట్టని తెప్పించలేరు? ఒక్కటేనా, రెండో? నాదగ్గరికి కొంచెం తేనో?” అని ఆముసలాయన అడిగాడు.

“తెప్పించగలనండీ” అని వెంటనే బెరార్డ్ సమాధానం చెప్పాడు.

లాయరు నవ్వుతో “మీ కేసులో మనం నెగ్గేందుకు, మంచి బలవత్తరమైన అంశములు వున్నాయి” అన్నాడు.

బెరార్డ్ మా విషయం పూర్తిగా చెప్పాడు.

డాన్ పేజియంజా లేచి నిలబడి, పాతగొడుగు కామలాగవున్న, చేతికర్రని తీసికొని, గాలిలో చూపుతూ “నా వెంట రండి” అన్నాడు.

మొదట పోస్టాఫీసుకి తీసికొని వెళ్ళి

“100 రూపాయలు, 7 పౌన్ల తేనె, కొన్ని కోడిపెట్టలు పంపించండి” అని తెలిగ్రాం రాశాడు.

“చిరునామా యేమని వ్రాయను? మీ యిద్దరిలో భాగ్య వంతులెవరు?”

“నాతోండి లింసెంజోవయోలాకి వ్రాయండి” అని బెరార్డ్

తక్షణమే అన్నాడు. బెర్రాడ్డా తండ్రి చాలాకాలం క్రితం చనిపోయాడు.

“బాదంపళ్ళు, మీ కిష్టంలేవండీ?” అని బెర్రాడ్డా అడిగాడు.

“చాలా యిష్టం. దగ్గుకి చాలా మంచివి” అని, పెలిగ్రాంట్లో బాదంపళ్లకికూడా రాసి, “పెలిగ్రాంట్ల యిచ్చి నాతో రండి” అన్నాడు.

డబ్బు చెల్లించి ఆయన వెనుక వెళ్ళాం. మొదటిరోజున మేము పంపివేయబడిన ఫాసిష్టు ఉద్యోగశాఖవద్ద, మమ్మల్ని బయటనాసి, లోపలికివెళ్ళి పేజియంజా ఒక ఉద్యోగస్థుడితో ఉద్వేగంతో గట్టిగా మాట్లాడాడు. వారిద్దరు మూకు కిటికీ గుండా కనపడుతున్నారు. కొద్దిక్షణాల తరువాత మా దగ్గిరకి గబగబా పేజియంజా వచ్చి “ఫాంటమారా వెన్న తినేందుకు పనికి వస్తుందా, వంటకాల్లోకి పనికివస్తుందా?” అని అడిగాడు.

“అప్పుడే తయారుచేసిన వెన్న తినేందుకు, నిలవబాపతు వంటకాల్లోకి వుపయోగ పడుతుందండీ” అని బెర్రాడ్డా లాయరుగారికి తృప్తికరమైన సమాధానం చెప్పాడు. ఆయన వెళ్ళి ఆ ఉద్యోగస్థునితో యీ సమాధానం చెప్పాడు.

కొంతసేపు తరువాత పేజియంజా మా దగ్గిరకి వచ్చి “వ్యవహారం నడుస్తోంది. వుట్టుక సర్టిఫికేట్లు, పోలీసురికార్డులు, మంచి ప్రవర్తన యోగ్యతా పత్రాలు తెప్పించగానే మీ పేర్లు నిరుద్యోగపట్టికలో జేర్చబడతాయి. తరువాత మీకు పని వస్తుంది. ఉద్యోగశాఖవాళ్లు మీకు కబురు పంపుతారు” అని శైలవిచ్చాడు.

రోమ్ వచ్చినతరువాత యేడవరోజున మా దగ్గర ఒక రూపాయమాత్రమే వుంది.

ఆపూట క్లుప్తంగా భోజనంచేసి, వెనక బాకీలు తీర్చేశాం. మా దగ్గర ఒకపైసాకూడా మిగలేదు.

“ఉద్యోగశాఖనుంచి త్వరలోనే మనకి కబురువస్తుంది.” అంటూ అస్తమానమూ బెరాల్డో నాకు ధైర్యం చెబుతున్నాడు.

ఆ హోటలునుంచి మేము బయటికి కదలడంలేదు. ఉద్యోగం కబురుకోసం, అసలు తిండిలేక సీరసంగా వుండటం మేము కదలకపోవడానికి కారణాలు.

కాలిచప్పుడు వినపడగానే తలుపుదగ్గరికి పరిగెత్తేవాళ్ళం.

గౌరవసీయైన పేజియంజాగారికి కూడా ఆత్రేత. చాలా అధికంగా వుంది. ఆయన డబ్బుకోసమూ, మేము పనికొరకు అతి ఆతురతతో యెదురుచూస్తున్నాం. రాత్రింబగళ్ళు గదుల్లో పడుకుని కాలిచప్పుడు వినపడినప్పుడల్లా పైకి వెళుతున్నాం.

“నీ తండ్రికి హృదయం లేదోయ్. ఒక్క వందరూపాయలు పంపించేందుకు యంతకాలం తీసుకుంటున్నాడేమిటి? అంటూ పేజియంజా నిందించేవాడు.

“పని యేమన్నా వుందా లేదా చెప్పండి. పనివుంటే యీ సర్టిఫికేట్లు, యీ తంతులు యెందుకు? అని సమాధానం ఇచ్చేవాడు.

“తేనె, బాదంకాయలు, పార్శ్వల్లో రావాలి కనుక ఒకటి రెండు రోజులు ఆలస్యం అవుతుంది. కాని డబ్బు యీ పాటికి రావలసిందే. నీతండ్రి వట్టి స్వార్థపరుడు.”

“నా పుట్టుక సర్దిఫికేట్టుకీ, ఉద్యోగానికీ సంబంధం యేమిటి? ఒక మనిషి ఉద్యోగం కోరాడంటే, ఆతడు పుట్టేపుంటాడని అనుకోవచ్చునుగదా? పుట్టుక క్రితమే యేమానవుడు యింత వరకూ ఉద్యోగం కోరలేదుకదా!”

మూడురోజుల పుష్కలం తరువాత, నేను, బెరార్డ్ తపాలా బంటోతు అడుగుల చప్పుడు వినపడగానే తలుపులదగ్గరకు వెళ్ళడం మానుకున్నాం.

నీళ్ళు తాగేందుకు తప్పితే మేము లేవడమే లేదు.

“బెరార్డ్! నీతండ్రి వట్టి గాడిద. నీతండ్రి నన్ను నాశనం చేస్తున్నాడు. బెరార్డ్! నీ తండ్రి నన్ను చంపేస్తున్నాడు. నీతండ్రి మూలాన్నే మూడురోజులనుంచీ తిండి తినలేదు. ఈ మహాపాతకం నీ తండ్రిదే!” అంటూ వేజియంజా శాప వార్తలు పెట్టేవాడు.

బెరార్డ్ సమాధానం చెప్పేవాడుకాదు. వెనకటివలె నోరు మెదపకుండా, గంటలతరబడి మానంగా వుండేవాడు.

“ఏం చేద్దాం. అన్నంతినకుండా, యిలా, యెంతకాలం వుంటాం” అని నేనన్నాను.

బెరార్డ్ జవాబివ్వలేదు.

మా పుష్కలంసాలు ఆరంభమైన తరువాత, నాలుగవ రోజున తిక్తాత్తుగా, మాకు ఒళ్ళు పులకరించే సంఘటన జరిగింది.

అయిదుగురుంటై యుంటుంది. వేజియంజా, పశ్చాత్తప్త తస్కరుడు యిద్దరూ సంతోషంతో మాట్లాడుతో మా గది వైపు వస్తున్నారు. లాయరు హుషారుగా పాడుతున్నాడు.

వాళ్ళిద్దరూ తలుపు తెరుచుకుని మా గదిలో ప్రవేశించారు. హోటలు యజమాని చేతిలో ఒక టెలిగ్రాం వుంది. లాయరు చేతిలో రెండు బాండిసీసాలు వున్నాయి.

“బెరార్డో నీ తండ్రి చాలా మంచివాడు. మని ఆర్డరు వచ్చింది” అని లాయరు సంతోషంతో అన్నాడు.

“నిజంగానే?” అంటూ బెరార్డో ఆశ్చర్యపడ్డాడు. చని పోయిన ఆతని తండ్రిదిగ్గరనుంచి వచ్చిందని అతడు నమ్మ లేదు, కాని, నాలుగురోజుల వుపవాసం తర్వాత, లాయరు డబ్బు వచ్చిందనగానే అమితమైన ఆశ్చర్యమూ, సంతోషమూ కలిగాయి.

బెరార్డో టెలిగ్రాం తీసుకుని, విప్పి, చదువుకుని, మా వైపు చూసి, మణిచి జేబులో పెట్టుకుని, నోరు విప్పకుండా నిలబడ్డాడు.

“ఏమిటది?” అని నేను అడిగాను.

బెరార్డో సమాధానం చెప్పలేదు. ఆతని ముఖం వివర్ణమైంది. ఆతనికళ్ళు చింతనివ్వల్లాగున కనకన లాడుతున్నాయి.

“ఏమిటది?” అని అతి మృదువుగా మళ్ళీ అడిగాను.

బెరార్డో కాళ్ళూపుకుని పక్కమీద పడుకున్నాడు. వేజియంజా హోటలు యజమాన్లు, యీతని ప్రసర్తనను చూసి ఆశ్చర్యపడి నెళ్ళిపోయారు. ఆ పక్కమీదే పడుకుని, చాలాసేపటి

వరకూ పలకరించలేదు. చివరకి మళ్ళీ “ఏమిటా తెల్లిగారికి ఏం జరిగింది? ఫాంటమారాలో యెవ్వరైనా చనిపోయారా?” అని అడిగాను.

కాని అతడు సమాధానం చెప్పలేదు. ఎవ్వరో చనిపోయారని స్థిరపరుచుకున్నాను.

ఆరాత్రి యెనిమిది గంటలకి వేజియంజూ మాగడికి వచ్చి “ఫాసిష్టు ఉద్యోగశాఖాధికారి నన్ను చూసేందుకువచ్చారు, మీ కాగితాలు వచ్చాయి. మీ పొడెప్టాగారు జాతీయ దృక్పథంతో చూస్తే మీప్రవర్తన చాలా చెడ్డదని వ్రాశాడట. అల్లాంటి యోగ్యతాపత్రంతో మీ మొఖాలకి ఉద్యోగం దొరకదు. అంతేకాకుండా పోలీసులకి మీమీద రిపోర్టులకూడా వచ్చాయి” అని చెప్పి దధాలున తలుపులు మూసి వెళ్ళిపోయాడు.

అయిదు నిమిషాల తర్వాత తలుపులు మళ్ళీ తెరవబడ్డాయి. హోటలు యజమాని వచ్చి “మీగది అద్దె కిచ్చాం. ఒక గంటలో ఖాళీచేసి వెళ్ళిపోవాలి” అన్నాడు.

ఆరాత్రి ఆహోటలుని వదిలిపెట్టేశాం.

“ఇప్పుడేం చేద్దాం?” అని నేనడిగాను. కాని అతను మాత్రం యేం చెప్పగలడు? ఊరుకున్నాడు.

నాకాళ్ళు తేలిపోతున్నాయి. తలకాయ దిమ్ముగా వుంది. నాకు నీరసంతో స్పృహ తప్పిపోతుండేమో అనిపిస్తోంది. పీఠిలో నడుస్తోన్న ప్రజలు మాకేసి తేరివారచూస్తున్నారు. నిజంగా బెర్రాడ్డా ఆకారం భయంకరంగా వుంది.

మేము ప్రేమను దగ్గిరకి వచ్చాం. అక్కడ పోలీసులు, సైనికులు ప్రయాణీకు లందరినీ ఆపి ప్రశ్నలు వేస్తున్నారు. మోటారు కార్ల నికూడ ఆపి వెతుకుతున్నారు, హఠాత్తుగా మా ముందు ఒక యువకుడు నిలబడి, 'సమస్కారం' అన్నాడు బెరాల్తో.

ఆతనినైపు బెరాల్ సందేహంతో చూసి, సమాధానం చెప్పలేదు.

“నిన్ను గూర్చే యివ్వకు అనుకుంటున్నాను. ఘంటమారా వద్దామని ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. నువ్విక్కడే కనపడ్డావు” అన్నాడు.

“నా దగ్గర ఒక పైసా కూడా లేదు. ఎవ్వరినైనా మోసం చెయ్యదలుచుకుంటే, త్వరలో యింకొకరి దగ్గిరకి వెళ్ళడం మంచిది” అన్నాడు బెరాల్.

ఆ యువకుడు నవ్వడం మొదలుపెట్టాడు. సగం విద్యార్థిలాగూ, సగం పనివాడులాగూ కనిపిస్తున్నాడు. పొడుగ్గా, పలచనగా వున్నాడు. ఆతని స్వరం, ఆకారం, ముస్తలు యేమీ అనుమానాన్ని కలిగించడం లేదు.

“మీరు అవెజ్ఞానో వచ్చినప్పుడు, యెర్రజుట్టు పోలీసు గూఢచారి మిమ్మల్ని హోటల్లోకి తీసికొని వెళ్ళినప్పుడు, మిమ్మల్ని వాడి మోసంలో పడకుండా చేసింది యెవ్వరో జ్ఞాపకం లేదా?” అని నవ్వుతో అన్నాడు.

బెరాల్ తదేకధ్యానంతో ఆతనినంక చూసి చివరికి గుర్తించాడు.

ఈ అవకాశాన్ని కాస్తా బెరార్డ్ జారవిడిచెయ్యకం చూసి,
 “మాకు కొద్దిగా ఆహారం కొనుక్కునేందుకు డబ్బివ్వండి”
 అని నిర్మోహమాటంగా అడిగాను.

మమ్మల్ని ఒక కాఫీహోటలుకి తీసికొని వెళ్ళి, కోడిగుడ్డు
 అట్లు, మాంసపు కూర తీసుకుని రమ్మని హోటలువాణ్ణి
 ఆజ్ఞాపించాడు.

అవ్వి మాకేనా? మా దగ్గర ఒక రాగి దమ్మిడికూడా లేదు”
 అంటూ సందేహిస్తో బెరార్డ్ అడిగాడు.

మాకు సమ్మకం కలిగేందుకుగాను, డబ్బు ముందే చెల్లిం
 చాడు. వీడు పిచ్చివాడా యేమిటి? అని అర్థంవచ్చే మాపులు
 బెరార్డ్ నా వైపు చూచాడు.

“ఈ మిలటరీవాళ్ళూ, పోలీసులు యేంచేస్తున్నారు” అని
 బెరార్డ్ ఆ ఫలహారిం తీసుకుంటో యువకుణ్ణి అడిగాడు.

“మాయమనిషికోసం వీళ్ళ మామూలువేటే, అది. కొంత
 కాలంనుంచి యీ మాయమనిషి, ప్రజాశాంతికి భంగం
 కలిగిస్తున్నాడు. ప్రత్యేక న్యాయస్థానాలముందు జరిగే ప్రతి
 కేసులోనూ యీ మాయమనిషి పేరు వినపడుతోంది. కర
 పత్రాలని అచ్చువేయించి పంచిపెడుతో వుంటాడు. ఈ
 నిషిద్ధ ప్రత్రాలని రహస్యంగా ప్రజలకి పంచిపెడుతోన్నప్పుడు
 పట్టుబడిన మనుష్యులందరూ ఆకరప్రత్రాలు మాయమనిషి
 దగ్గరనుంచి తమకు వచ్చాయని చెబుతున్నారు. మొదట
 కొన్ని పెద్ద ఫ్యాక్టరీల్లోనూ, తిరువాత నగరంలోనూ, అటు
 పైని సైనిక నివాసాల్లోనూ, అటుపైని విశ్వ విద్యాలయా

లోనూ యీ మాయమనిషి రహస్యంగా పనిచేయ్య నారంభించాడు. ఒకేరోజున పది పండ్లెండు ప్రదేశాల్లోకూడా కనపడినట్లు ప్రజలు చెప్పుకుంటున్నారు. దేశంలోవుండే పేరుమోగిన గూఢచారులు, అపరాధ పరిశోధకులు ఆ మాయమనిషిని పట్టుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నారు. ఆ మనిషిని పట్టుకునేందుకుగాను, యంతవరకూ ఆరు వేల మందిని జైళ్లలో పెట్టారు. ఎప్పటి కప్పుడే ఆ మాయమనిషి తాము ఖైదులో పెట్టిన మనుషుల్లో వున్నాడని ప్రభుత్వంవారు అనుకునేవారు. కాని, మళ్ళీ రహస్య కరప్రతాలు దేశంలో నలుమూలల వెదజల్లివేయబడుతో వుంటాయి. కొంతకాలంకితం అబూజి పట్టణంలో ఉన్నట్లు ప్రభుత్వంవారు అనుకుంటున్నారు.”

“అబూజీలోనా!?” అని బెరార్డో క్షతతో అడిగాడు.

“సుల్తానా, పెర్జ్జా, అవెజ్జానా, పట్టణాల్లో కూడాను. అతను యెక్కడ సాక్షాత్కరిస్తే అక్కడ రైతులు యెదురుతిగుగుతారు. రైతులు యెక్కడ యెదురుతిగుగుతే ఆయన అక్కడ సాక్షాత్కరిస్తాడు.

“అయితే ఆయన యెవ్వరండి? బెయ్యమో, భూతమో కాదుగదా?” అని బెరార్డో అడిగాడు.

“అయితే, అయ్యుండవచ్చును” అని ఆ యువకుడు నవ్వాడు.

“ఆయనికి ఫాంటమారా తోవ యెవ్వరైనా చూపించివుంటే? అని బెరార్డో అన్నాడు.

“అయికి యిత క్రిత మే తెలుసుచు” అని మెల్లగా అవె
జ్ఞానోయునకుడు అన్నాడు.

ఆ ఊణాన్నే ఒక పోలీసు, కొందరు సైనికులు మా హోట
ల్లోజూరబడి, మీ ఆనవాలు కాగితాలెవ్వి? “అని అడిగారు.
ఉద్యోగ శాఖలో మేము తీసుకొన్న కాగితాలు చూపిం
చాము. పోలీసు మా కాగితాలు పరిశీస్తున్నాడు. సైనికులు
కాఫీహోటలంతా వెదుకుతున్నారు.

మా కాగితాలన్నీ సరిగ్గానే వున్నాయి. పోలీసు వెళ్ళి పోజో
తున్న సమయంలో, సైనికులు టోపీలు తగిలించే కర్రకొంకి
దగ్గర జేబు రుమాలుతో కట్టబడివున్న ఒక కట్టనుతీసి, మా
దగ్గరికి పరుగెత్తుకునివచ్చారు. “ఎవ్వరు పడేశారు యీకట్ట?
ఇదెవరిది?” అంటూ కోపంతో మండిపడుతో అడిగారు.

మేము యేమీ సమాధానంచెప్పకుండానే, మమ్మల్ని అరెస్టు
చేసి పోలీసుస్టేషనుకు తీసుకొని వెళ్ళారు.

ఆ మూటలో దొంగసొత్తు దొరికింది కాబోలు. అందుకని,
మమ్మల్ని దొంగలనే వుద్దేశ్యంతో పట్టుకున్నారని బెరార్డా
అభిప్రాయపడ్డాడు.

“మేము దొంగలం కాదు! మీరే దొంగలు! మీరందరూ
ప్రజల్ని దోచుకుంటున్నారు. ఫాసిష్టు ఉద్యోగ శాఖనిండా
దొంగలున్నారు. మా దగ్గరనుంచి యిరవైనాలుగు రూపా
యలుదొంగిలించారు. మేము దొంగలం కాదు. కంట్రాక్టరు
గజదొంగ!” అంటే దారిపాడుగునా బెరార్డా గొడవచేయ
నారంభించాడు.

రోమ్ నగరంలో నాలుగు మూలలా అరెస్టు చేయబడిన వందలకొద్దీ ఖైదీలు పోలీసు పేషను దగ్గరికి తీసుకొని రాబడుతున్నారు.

“మాయమనిషి కోసం వేట యింకా జరుగుతూనే వుంది” అంటూ బెర్రాల్డో చెవిలో అవెజ్జానో యువకుడు పూవాడు. మేము దొంగతనానికి అరెస్టుచేయబడి లేదనే విషయాన్ని గ్రహించగానే బెర్రాల్డో పూరుకున్నాడు.

మమ్మల్ని ఒక చీకటికొట్టలో బంధించారు. ఆ కొట్టలో యింతక్రితమే యిద్దరు వున్నారు. మాకు తలదాచుకునేందుకు కొంప, రేపు తినేందుకు తిండి వున్నాయిగదా అనీ బెర్రాల్డో నేనూ తృప్తిపడ్డాం.

ఆ కొట్టలో సగభాగం నేలయెత్తుగా కంకర చేయబడివుంది. అది పడుకునేందుకు వుపయోగిస్తుంది. ఒకమూల తక్కిన యిద్దరు ఖైదీలు పడుకున్నారు. నేనూ వెంటనే పడుకున్నాను. ఆ కొట్టలో యిటూ అటూ తిరుగుతో బెర్రాల్డో, అవెజ్జానో యువకులు, తొందర తొందరగా రహస్యాలు చెప్పకోవారం భించారు. ఆ యువకుడు గుసగుస లాడుతున్నాడుగాని, బెర్రాల్డో వుద్రేకంతో బిగ్గరగా మాట్లాడుతున్నాడు. “ఈ మాయమనిషి కథ నాకు అర్థం అవడం లేదు. పట్టణంవాడా? పల్లెటూరివాడా? పట్టణంవాడైతే పల్లెలకి వెళ్లి రైతులమధ్య పనిచెయ్యడంలో యేదో ప్రయోజనం వుండాలి.....

“కాని పట్టణంవాళ్ల పని బాగుంది. వాళ్ళు రైతుల్ని కొట్టుకుని తిండారు. ఔను; ఔను. పట్టణాల్లోకూడా బీదవాళ్ళు

వున్నారని నాకూ తెలుసును. పెప్పివో చాలా కష్టపడ్డాడు. పేజియంజుకూడ యేమీ భాగ్యభోగ్యాలు అనుభవించడం లేదు. కాని వీళ్లు అబూజీనుంచి పట్టణానికి వచ్చారు. అందు చేత బీదవాళ్ళుగా వున్నారు!”

అప్పుడప్పుడు బెరార్లోకూడా గుసగుసలాడేవాడు. అందుచేత వాళ్ళ సంభాషణ నాకు పూర్తిగా అర్థం అయ్యేదికాదు. కొన్ని సమయాల్లో బెరార్లో వుద్రేకం పట్టలేక, మౌనక్క గదిలో వాళ్ళకికూడా విసపడేటంత గట్టిగా వాదించేవాడు.

“ఆ కాఫీహోటల్లో పోలీసులకి దొరికిన మూటలో అచ్చు కాగితా లున్నాయని అంటున్నావు. కాగితాల కట్టకోసం మన్ని అరెస్టుచేస్తారా? వాట్లకి అంత విలువవుండి యేడుస్తుందా?”

ఆ యువకుడికి చాలా ఓపికవుంది. గట్టిగా మాట్లాడవద్దని గొంతుక తగ్గించమని బెరార్లోని కోరాడు. అల్లాగే తగ్గిస్తానని వాగ్దానంచేసి మరుసటి ఊణమే మళ్ళీ గట్టిగా ఆరంభించాడు.

“పట్టణంవాళ్ళకి బాగా రాబడివుంది. పల్లెటూరి రైతులు తిండిలేక చచ్చిపోతున్నారు. పట్టణంవాళ్ళు శుభ్రంగా భోజనం చేస్తారు. కడుపుపట్టేటంత తాగుతారు, సినిమాలకి వెడతారు, వాళ్ళేమి పన్నులు చెల్లించనక్కర్లేను. వాళ్ళు తక్కువ కష్టపడతారు, యెక్కువ సంపాదిస్తారు. టోపీలకి, బట్టలకి, తోళ్ళకి. మా దగ్గరనుంచి యెంత గుంజుతారో మీరు చూస్తే తెలుస్తుంది..... రైతులు పురుగులకంటె

హీనంగా కనిపిస్తారు. ప్రతివాళ్లూ మా రక్తమాంసాలు పీలుస్తారు. అందరూ మా నెత్తియెక్కి తొక్కుతారు. అందరూ మమ్మల్ని మోసగిస్తారు!”

అవెజ్ఞానో యువకుడు శ్రద్ధగా వింటున్నాడు. “దారుణంగా వుంది. నువ్వు చెప్పేదంతా నిజమేనా? రైతు అందరూ ఇల్లాగే అనుకుంటున్నారా?”

“పట్టణంవాళ్ళు పత్రికలు అచ్చువేయించి, పూరికే యెందుకు రైతుల పిచ్చివేయాలో నాకర్థం కావటంలేదు. ఆ మాయ మనిషి తన స్వంత వ్యాపారాలు యెందుకు చూసుకోవడం లేదో బోధపడడంలేదు. ఏ కాగితాల వర్తకుడికేనా, కాగితాలు అమ్ముడుపోకపోతే యీ విధంగా వుపయోగిస్తున్నాడా?” అని బెర్రాల్డో అన్నాడు.

కొంతసేపైన తరువాత “ఈ ఖైదుకి వెళ్ళేవారంతా పిచ్చి వాళ్ళా? పిచ్చి యెక్కకపోతే, వాళ్ళ వుద్దేశ్యం యేమిటి? గవర్నమెంటుచేత తుపాకులచేత కాల్చివేయబడ్డారంటున్నావే, వాళ్ళెందుకు ప్రాణాలు పోగొట్టుకుంటున్నారు?” అని బెర్రాల్డో ప్రశ్నించాడు.

తన స్వంత వ్యాపారాలు చూసుకోవాలనీ, పనిచేసుకొని నాలుగు డబ్బులు వెనకేసుకోవాలనీ బెర్రాల్డో పెట్టుకున్న ఆశలన్నీ భగ్నం అయిపోయాక బెర్రాల్డో మళ్ళీ తనపూర్వపు మానసిక స్థితిలోకి దిగాడు. ప్రస్తుత పరిస్థితులమీద ఆతనికి అసూయ అమితంగా కలిగివుండాలి. ఆతని అడ్డదిడ్డపు ప్రశ్నలన్నిటినీ ఆ యువకుడు సమాధానం చెప్పి ఆతని ద్వేషాన్ని రగుల్కొలుపుతున్నాడు.

వాళ్ల సంభాషణ క్రమక్రమంగా యితర దేశాలమీదికి వెళ్ళి పుంటుంది. బెరాల్డ్ యీవిధంగా అనడం పనపడింది.

“రమ్మో? నిజం చెప్పండి. అస్తమానమూ చాలా గొప్పగా రమ్మోనిగూర్చి చెబుతోంటారు. నిజంగా రమ్మోచంటి దేశం వుందా? అందరూ రమ్మోనిగూర్చి మాట్లాడుతారుగాని, యెవ్వరూ వెళ్ళినట్లు కనిపించదు. పైతరులు అన్నిచోట్లకీ వెడతారు—అమెరికాకి, ఆఫ్రికాకి, ఛైనాకు వలసపోతారు. కాని, రమ్మోకి యెవ్వరూ వెళ్ళ రెండుచేత?”

కొన్నికొన్ని అంశాలమీద బెరాల్డ్ చలించడంలేదు.

“ఏమిటి? వాక్స్వితంత్రమా? మనం లాయర్లమా? మనం అచ్చువేళేవాళ్లమా? మన కెందుకు వాక్స్వితంత్రం ఉద్యోగస్వాతంత్ర్యం అనీ, భూమిహక్కు స్వాతంత్ర్యం అనీ, యెందుకు అనరు?”

ఈ సమయానికి నాకు నిద్ర వచ్చింది. కొన్నిగంటల తరువాత బెరాల్డ్ నన్ను లేపాడు.

ఆ యువకుడు, బెరాల్డ్ యింకా మెలకువగానే వుండి, మాట్లాడుకుంటోన్నందుకు, నాకు చాలా ఆశ్చర్యం కలిగింది. “పాపం, నీ నిద్ర పాడుచేశాను. ఇప్పుడే పడుకుండువుగానిలే, టార్లోనియా రాజకుమారుడి కథ తెలుసునా?” అని బెరాల్డ్ అన్నాడు.

“నాకు వినాలని లేదు. అందరు రాజులకథలు ఒకటే. నన్ను చంపక, పడుకోనియ్యి” అన్నాను.

“టార్లొనియా రాజకుమారుడని పిలువబడుతోన్న యీ పెద్దచునిషి మహారాజు కాదు. ఆతని పేరు టార్లొనియా కాదు.

“నువ్వు కలగంటున్నావా?” అన్నాను నేను.

“మహారాజులని చెతులందరూ కొలుస్తోన్న యీ టార్లొనియా రాజకుమారుడు ఒక వందయేళ్ళ క్రితం ఒక ఫ్రెంచి పట్టణంతో పనివాడుగ వచ్చాడు. వీడు రాజవంశానికి చెందిన వాడు కాదు. వీడిపేరు టార్లొనియా కాదు. టార్లొన్. వాడు ఫ్రెంచివాడు. వాటాల వ్యాపారి. యుద్ధసమయంలో అనేక కంపెనీల తాలూకు వాటాలు కొని వ్యాపారం చేశాడు. ఉప్పు కంపెనీలో వాటాదారు. మతగురువుల దగ్గరనుంచి, మైకమాంటీన్ ప్రభువుల దగ్గర విశేషంగా డబ్బు గుంజాడు. ప్రజల్ని, ప్రభువుల్ని మోసగించి డబ్బు దోచుకున్నాడు. వాడికి మందారని, ఆమెని రాజకుమారుడని బిరుదులు వచ్చాయి.....”

“నువ్వు కలగంటున్నావా? పలవరిస్తున్నావా?” అని బెరాల్డోని అడిగాను.

బెరాల్డో నా మాట వినిపించుకోకుండా ఆ యవకునివైపు తిరిగి మళ్ళీ సంభాషణ సాగించాడు.

టార్లొనియా రాజకుమారుణ్ణిగూర్చి బెరాల్డో చెప్పిన సంగతులన్నీ నాకు నిజంగా కథలాగుంది.

వాళ్ళు మాట్లాడుకుంటుంటే మళ్ళీ నేను పడుకున్నాను. నేను లేచేటప్పటికి బాగా యెండ యెక్కింది. బెరాల్డో బోనులో

పెట్టిన సింహంలాగు గదిలో తిరుగుతున్నాడు. అవెజ్జానో
యనకుడు నా ప్రక్కనే పడుకున్నాడు. కాని, నిద్ర పోవడం
లేదు. నేను లేవగానే “బెరాల్డామీద నీకు నమ్మకంవుందా?”
అని మెల్లగా చెవినగ్గర నోరుపెట్టి అడిగాడు.

“ఆ! వుంపి!” అన్నాను.

ప్రతి రైతు ఆయన్ని విశ్వసించాలి. ఫాంటమారాలోవున్న
రైతులందరితో ఆయన్ని నమ్మమని నువ్వు చెప్పాలి. అతడు
మన అందరినంటి సాధారుణుడు కాడు. అతనినంటి రైతు
యీ ఇటలీలో మరొకడు వున్నాడని నాకు తోచదు.
ఫాంటమారాలో యీ విషయం అందరితోనూ చెప్పాలి.
బెరాల్డా యేం చెబుతే అది చేస్తాం. నిన్ను, బెరాల్డాని ఒకటి
రెండురోజుల్లో వదిలేస్తారు. అందులో సందేహంలేదు. నా
పరిస్థితి వేరుగా వుండవచ్చును. ఆవిషయం యిప్పుడు తెలియ
చెయ్యనందుకు ఊహించు. ఫాంటమారాలో బెరాల్డా నీకు
చెబుతాడులే. వెళ్ళగానే, రాఫేలోకి, బెరాల్డాకి మాటలు
కలపాలి. తరువాత చెయ్యవలసిన విషయాలు బెరాల్డాకి
తెలుసును.”

ఎనిమిది గంటలవేళ మాకు కాఫీ తీసుకు వచ్చాడు ఒక
వార్డరు. ఇటూ అటూ తిరగడంమాని బెరాల్డా “ఒకసారి
జిల్లా పోలీసు అధికారిగారితో మాట్లాడాలి” అన్నాడు.

ఆ వార్డరు “అవకాశం వచ్చేవరకూ ఆగు” అని వెళ్ళి
పోయాడు.

బెర్రాణ్ణ మాటలు వినగానే, అనెజ్జానో యువకుడికి భయం కలిగింది. అతని మనోభావాల్ని సంశయ దృష్కులే తెలియ పరుస్తున్నాయి.

తొమ్మిదిగంటల వేళ పోలీసు అధికారిముందర మమ్మల్ని నిలబెట్టారు. బెర్రాణ్ణ ముందుకు అడుగువేసి నిలబడ్డాడు.

“అయ్యో, అన్నివిషయాలూ వెల్లడించేసేందుకు నేను సిద్ధంగా వున్నాను.”

“చెప్పు” అన్నాడు పోలీసు కమిషనరు.

“ఆ నిషిద్ధ ప్రతాలు నావే. ఆ కరచత్రిలను నేనే అచ్చు వేయించి పంచిపెడుతో వుంటాను. నేనే మాయమనిపిసి!”.

౧౦

ఈ విధంగా ఆ మాయమనిపి పట్టుబడ్డాడు.

ఈ వార్త తెలియగానే, ఫాసిస్టు ఉద్యోగస్తులు, ప్రతికా విలేఖరులు, ప్రభుత్వాధికారులు, మేము బంధింపబడివున్న పోలీసుప్రేషనుచుట్టు మూగారు. మాయమనిపి ఒక పల్లెటూరి రైతే!

రోమ్ నగరా న్నంతసే పోలీసులు గాలించేస్తున్నారు. ఆ నగర వాసుల్లో పోలీసులకి, గూఢచారులకి తెలియనివారు లేరు. ప్రతి నగరవాసి ఒక్కొక్క వృత్తిలో జేర్చబడ్డాడు. రహస్యంగా పరీక్షించ బడుతున్నారు. కాని యింతవరకూ రైతులని సిఘాలో వుంచలేదు. రైతుల నెవ్వ రెరుగుదురు? నేటి

నరకూరైతుల నెరిగిన ప్రభుత్వం యిటలీలో వుంకేకదా?
 ఐనప్పటికి, ప్రతి రైతుని ప్రభుత్వవృత్తి పట్టిలో చేర్చి,
 నిఘాలో వుంచడానికి సాధ్యం బౌతుందా?

ఇంతాచేస్తే, యీ మాయమనిషి ఒక సాధారణ రైతు.
 పెద్ద వుద్యోగస్థుడు నచ్చినప్పుడల్లా, బెరార్లోని బయటికి
 తీసికొని వెళితోంకేవారు. నన్ను, బెరార్లోని. అవెజ్జానో
 యువకుణ్ణి రాత్రిపనుయాల్లో వేరువేరు గదుల్లో వుంచేవారు.
 తరువాతిరోజుల్లో, చాల తరుచుగా విచారణ జరుగుతోం
 డేది.

బెరార్లో దగ్గరుంచి రహస్యాలన్నీ తెలుసుకోవాలని, పోలీసు
 కమీషనరు చాలా ప్రయత్నించేవాడు. ఆ అచ్చయంత్రాలు
 యెక్కడ వున్నాయో, ముద్రాపకుడెవ్వరో, ఆతనికి సహాయం
 చేసేవారు యెవ్వరో చెప్పమని అడిగాడు. బెరార్లోమాత్రం
 నోరు విప్పేవాడు కాదు.

ప్రతి విచారణకీ ఆతని స్థితి మరీ దుర్భరం అయిపోతోంది.
 మొదటిసారి, ఆతని యెడమ కంటిక్రింద ఒక పెద్ద నల్లటి
 మచ్చ వుంది. తరువాత, ఆతని శరీరాన్ని గుర్తుపట్టడమే
 కష్టంగా వుంది. దేహంనిండా, దౌర్జన్యపు చిహ్నాలు
 వున్నాయి. అయినా ఆతడు యేమీ ఆచోకీ యిచ్చేవాడు
 కాదు. పెదవులు బిగించి వుంచలేనప్పుడు తన దృఢనిశ్చ
 యాన్ని పోలీసు కమీషనరుకీ తెలియపరచేందుకు గాను
 పశ్చును బిగించేవాడు.

నన్నుకూడా విచారించేందుకు ఒకసారి పిలిపించారు. ఒక
 చీకటి గదిలో, ఒక బల్లమీద పడేసి, నాచేతులు వెనక్కి

విరిచి కట్టారు. అటుపైని, నా వీపుమీద అగ్నివరం కుదుస్తోన్నట్లేవుంది. నా వీపుమీద పెద్ద రంధ్రం చేసి, అందులో నిప్పులు పోస్తోన్నట్లువుంది.

నాకు స్పృహవచ్చి చూసుకున్నప్పుడు, నా నోట్లోనుంచి రక్తం ఓడుతోంది. నా గొంతుక మండిపోతోంది కనుక, నాలుక చివరతో ఆ రక్తాన్ని నాకేసు.

మరుసటి రోజున, అవెజ్జానో యువకుణ్ణి వదిలి వేశారు.

నన్ను, బెర్రానోని ఒక్క చీకటికొట్టులోనే బంధించారు. మరొకడుకూడా ఆ గదిలో వున్నాడు. అతణ్ణి చూడగానే, పోలీసు గూఢచారి అనే అనుమానం తట్టి బెర్రానోతో రహస్యంగా చెప్పాను.

“ ఏమీ భయంలేదు. నేను చెప్పడల్కుకున్నదంతా, యిది వరకే చెప్పాను” అన్నాడు బెర్రానో.

అవెజ్జానా యువకుణ్ణి వదిలివేసిన సంగతి చెప్పాను.

“ ఇంక మనంకూడా బయటికి తప్పించుకునే మార్గం చూడాలి. ఇంక యీ కట ముగిసేవిధానం వెతకాలి” అన్నాడు బెర్రానో.

ఈ ఆటని ఆరంభించడం తేలిగ్గానేవుంది కాని, ముగించడం కష్టంగా కనపడుతోంది.

పోలీసు కమిషనరుతో, తానిదివరకు చెప్పినది అబద్ధమని బెర్రానో అన్నాడు, ఆ కమిషనరు “నీకు తెలిసిన రహస్య

స్వామి బయటపెట్టకపోతే, నీ పూర్వం పుచ్చిందనిమాత్రం మరిచిపోకు' అంటో ఒక విషపునవ్వు నవ్వాడు.

ఆ సాయంకాలమే మహాక ప్రత్యేక విచారణకొరకు బెర్రా ర్దోని తీసుకువెళ్లారు. బెర్రార్దో యితరులు కొడుతోంటే ప్రతి ఘటించకుండా వుండలేడు. ప్రతిసారి, ఆతణ్ణి కట్టి బల్లమీద పడుకోబెట్టేందుకు పది పన్నెండుమంది కావలసినచ్చారు. కాని ఆ సాయంకాలం ఆతడేమీ కష్టంకలిగించకుండా కట్టు కట్టించుకున్నాడు. ఒక పోలీసు ఆతని మీద వంగినప్పుడు, హఠాత్తుగా ఆతని పీక పళ్లతోగట్టగా పట్టుకొని కొరికేస్తున్నాడు. అందరూ పరుగెత్తుకునివచ్చి, బెర్రార్దో తెలమీద, దవడమీద బలంగాదెబ్బలుకొట్టారు. మా కొట్టులోకి రక్తపు ముద్దయిన బెర్రార్దోని తీసుకొనివచ్చి పోలీసులు పడేశారు. సిలువనుంచి క్రిందికి తీసికీర్తిస్తు దేవుడిశరీరంలాగుంచి బెర్రార్దో దేహం.

మరుసటి వ్రనయం ఆతడు క్షీణస్వరంతో యిల్లాగు అన్నాడు "ఆతడు బయటపడ్డాడు. నేనెక్కడ ఆతనికోసం చచ్చిపోతున్నాను. పట్టణంవాళ్ళు, పట్టణంవాళ్ళే. నేను నానాబాధలు అనుభవిస్తోంటే, బయట స్వేచ్ఛగా కలుకుతున్నాడు. నాకు 'అతడు చెప్పిందంతా యెందుకు చెప్పివెయ్యకూడదు?' నాకు తెలుసుననుకొని, ఊహించినవీ, ఊహించానని అనుకోన్నవీ, విన్నవీ, నాకు తెలియనివీ, ఊహించనివీ, అన్నీ యెందుకు బయటపెట్టకూడదు?"

మేము పోలీసుగూఢచారి అని అనుమానపడిన బందీ, చెవులు పెద్దవిచేసుకొని వింటున్నాడు.

మేము పోలీసు కమిషనరు ముందుకి తీసుకొని రాబడ్డాము. అ వెళ్ళానో యుకుకు తనకు చెప్పిన విషయాలన్నీ వెల్లడించే స్టాడేమో బెర్రా అని అనుకున్నాను. రహస్యాన్ని వెల్లడించడం మంచిదో, చెడ్డదో నిర్ణయించుకో లేకుండావున్నాను. నీకు తెలిసిన విషయాలన్నీ వెల్లడించేందుకు సిద్ధంగా వున్నావా?" అని కమిషనరు అడిగాడు.

“ ఆ ! ” అన్నాడు, బెర్రా.

కమిషనరు ఒక పత్రిక బెర్రా ముందు పెట్టాడు. దాని మీద పెద్ద అక్షరాలతో ఈ విధంగా వ్రాయబడివుంది.

“ బెర్రా వయోలా నర్సిల్లా ! ” అని వ్రాయబడివుంది.

“ రహస్యంగా అచ్చువేయబడిన యీ పత్రికమీద నువ్వు అరెస్టు చెయ్యబడింది మొదలుకొని, నేటివరకూ, పోలీసులు నీచేత రహస్యాలు వెల్లడింపజేసేందుకు చేసిన ప్రయత్నాలన్నీ వ్రాయబడి వున్నాయి. నువ్వు రహస్యాలు వెల్లడించేందుకు సిద్ధంగా వున్నావు కనుక, నువ్వును చీకటికొట్టునుంచి యీ రహస్య పత్రికకి సర్వవిషయాలు యేవిధంగా పంపించానో, మొదట చెప్పు.”

బెర్రా సమాధానం చెప్పలేదు.

ఫాంటమారాని గూర్చి యీపత్రికలో అనేక విషయాలు వ్రాయబడి వున్నాయి. ఫాంటమారా జలధారని కమిషనరు తన కొత్త కాలవలోకి మార్చివెయ్యడం, గ్రామకంఠాన్ని ఆక్రమించడం, టియోఫిలో అనేవాడు పురిపోసుకుని చచ్చి

పోవడం, ఎవ్వరూ అనే పిల్ల చచ్చిపోవడం యింకా అనేక విషయాలు వున్నాయి. ఫాంటంమారా గామస్థుడు కాకిపోతే యీవిషయాలన్నీ యెల్లా తెలుస్తాయి? ఈ కొట్టునుంచి, యీవిషయాలన్నీ యెల్లా తెలియించావో చెప్తు? అని కమీషనరు అడిగాడు.

బెరార్లో మాట్లాడుకుండా, ఆ పత్రిక వేపు సమ్మోహితుడై నట్లు చెప్పవెయ్యకుండా చూస్తున్నాడు. ఆతని కండ్లముందు పత్రిక మీదవున్న తన పేరు, ఎవ్వరూ పేరు వ్రాడయాన్ని స్పందింపజేశాయి.

“చెప్ప, బెరార్లో, చెప్ప అని కమీషనరు నొక్కి అడిగాడు. “చెప్పలేను. నేను చచ్చిపోయేందుకైనా సిద్ధంగావున్నాను, కాని చెప్పను” అన్నాడు బెరార్లో.

కమీషనరు అనేకసార్లు రహస్యంగా వెల్లడించమని అడిగాడు. బెరార్లో యీలోకంలో లేడు. చనిపోయేందుకు దృఢనిశ్చయం ఉన్నాడు. ఆతని శరీరాన్ని కొట్టులోకి యీడ్చుకొని వెళ్ళారు.

ఆ రాత్రి మేమిద్దరము నిద్రపోలేదు.

తన బుర్రోబ్రద్ద లవ్వేందుకు సిద్ధంగావున్నట్లు, బెరార్లో రెండు చేతుల్తో శిరస్సు గట్టిగా నొక్కి పట్టుకున్నాడు. తాను విన్నవిషయాలు వెల్లడిద్దామని కొంతసేపు ఆమకు న్నాడు. మళ్ళీ మనసు మార్చుకున్నాడు. మళ్ళీ వెల్లడించేందుకు సిరవరచుకున్నాడు. ఈ భైదులో యెందుకు వుండాలి? ముప్పై యేళ్ళ వయస్సున్నాడు భైదులో యెందుకు బలవంతపు

చావు చావాలి? ప్రతిష్ఠ కోసమా? ఆశయం కోసమా? కాని ఆతినికి రాజకీయాల్లో యెప్పుడూ అభిరుచి లేదే? ఈ ఆలోచనలతో, తర్జన భర్జనలతో గంటలు గడిచి పోయాయి. తనలో తాను, నాతో యీవిధంగా చర్చిస్తున్నాడు బెరార్డ్. మాగదిలోవున్న మూడవ వాడు చెవులు నిక్కపొడుచుకుని ప్రతిమాటా వింటున్నాడు. బెరార్డ్ లో యీ సంఘర్షణ తీవ్రంగా జరిగిపోతోంది.

“ నేను ద్రోహి కింద మారుతే, సర్వనాశనం అయిపోతుంది. నేను ద్రోహి నైతే ఫాంటమారా నాశనం అయిపోతుంది. నేను ద్రోహి నైతే, ఎల్లాంటి అవకాశం వచ్చేందుకు శతాబ్దాలు పడుతుంది. కాని, నేను చచ్చిపోతే? .....

తనకోసం కాకుండా, ప్రజలకోసం చచ్చిపోయిన రైతుల్లో నేనే ప్రథముణ్ణి బొతాను. ఇతర రైతులకోసం, రైతుల ఐకమత్యంకోసం ప్రాణాలు ధారపోసినట్లు బొతుంది.”

ఈ తర్జన భర్జనలోంచి తేల్చిన సారాంశం యిది. ఈమాటలు ఆతినికి కళ్ళపారలు విడతీసి నల్లున్నాయి. అఖండమైన ప్రకాశాన్ని కలిగించాయి.

“ ఐకమత్యం! ” అన్నాడు. ఐకమత్యం అంటే యేమిటి? ఈ మాట యెప్పుడైనా నువ్వు విన్నావా? అదొక కొత్త పదం. ఐకమత్యం. అదే సార్వత్రిక షేమం. అదే—బలం. అదే—స్వాతంత్ర్యం. అదే పన్నులు కట్టనట్లైతేని భూమి. ఈమాట యెప్పుడైనా విన్నావా? ఎంత చిన్నమాటో చూశావా? ఈ మాటనే ఫాంటమారాకి తీసుకొని వెళ్ళాలి. నేను చచ్చి

పోతే, యీమాటనే ఘంటమూరాకి నువ్వు తెలియపరచాలి. ఐకమత్యం రాఫేల్ తో, మిచెలిజోంపాతో, బాల్జిస్సేరా సేనానితో, పిలాటాతో, కంటోనియాతో అందరితోను యీ ఐకమత్యాన్ని గొప్ప చెప్పాలి. ఐకమత్యం రైతు రైతుకీ మధ్యనుండే వైరాన్ని, వైషమ్యాన్ని పోగొట్టాలి. మనకి లేనిది— ఐకమత్యం ఒక్కటే. అది వుంటే, తక్కిన వన్నీ దానివెంబడినే నిస్తాయి.

ఈ మాటలే బెరార్డో దగ్గరనుంచి నేను విన్న కఠిరమాటలు. మరుసటి ఉదయాన్ని మమ్మల్ని ల్లిద్దరినీ విడతీశేసారు.

రెండురోజుల తరువాత పోలీసుకమిషనరు నన్ను పిలిచాడు. “బెరార్డోవయోలా ఆత్మహత్యచేసుకున్నాడు. నిరాశతో పురిపోసుకుని చచ్చిపోయాడు. ఈ విషయంలో అబద్ధంలేదు. కాని, సాక్ష్యం లేదు. బెరార్డో పురిపోసుకుని చనిపోయాడని ఒక వాఙ్మూలంమీద నువ్వు సంతకంచేస్తే నిన్ను వెంటనే వదిలిపెట్టస్తాం”.

అని కమిషనరు నాతో చెప్పాడు.

బెరార్డో చచ్చిపోయాడని వినగానే, నాకు యేడుపు వచ్చి బేరమని యేడ్చాను.

ఆ కమిషనరు వాఙ్మూలాన్ని తయారుచేశాడు. నేను చదవ కుండానే సంతకం చేశాను.

పోలీసు చీఫ్ కమిషనరు దగ్గరకి నన్ను తీసికొని వెళ్లాడు.

“చనిపోయిన బెరార్డో స్నేహితుడవేనా నువ్వు?”

“చిత్తం, అయ్యో.”

చనిపోయిన మనిషి, యెప్పుడూ ఆత్మహత్య చేసుకోవాలని ప్రయత్నిస్తోండే వాడనే విషయాన్ని నువ్వు అంగీకరిస్తున్నావా?

“చిత్తం అయ్యో”.

ఈతడు యీ మధ్యకాలంలో ఒక ప్రేమ వ్యవహారంలో తిరస్కృతుడయ్యాడా?

“చిత్తం అయ్యో”

“ఈతడుకూడా నువ్వు బంధింపబడిన గదిలోనే ఉండి ఉన్న నిద్రపోతోన్న సమయంలో ఉరిపోసుకుని చనిపోయాడని అంగీకరిస్తావా?”

“చిత్తం అయ్యో”

నాచేత ఒక వాఙ్మూలంమీద సంతకం చేయించి ఒక న్యాయమూర్తి దగ్గరకు తీసికొనివెళ్ళారు.

“నువ్వు యీ చనిపోయినమనిషి స్నేహితుడవేనా?”

“చిత్తం, అయ్యో”

“ఈతడు ప్రేమవ్యవహారంలో తిరస్కృతుడయ్యాడా?”

“చిత్తం, అయ్యో”

నిన్ను బంధించిన గదిలోనే, నువ్వు నిద్రపోతోన్న సమయంలో పురిపోసుకుని చచ్చిపోయాడని నువ్వు ఒప్పుకుంటావా?

“చిత్తం అయ్యో”

అయినకూడా నాచేత సంతకం చేయించి వెళ్ళిపోవ్వన్నాడు. మధ్యాహ్నానికి నన్ను ఖైదులోంచి వదిలిపెట్టారు. నాతో కూడా పోలీసులు వచ్చి, అవ్వెళ్ళానా రైలుయెక్కించి వెళ్ళి పోయారు. తరువాత జరిగిన విషయాలు మాబాబుచెబుతాడు.

నా కొడుకు ఫాంటమారా వచ్చేముందే, యీ విషయాలన్నీ మాయమనిషి నూతో చెప్పాడు.

నా కొడుకు వచ్చే సమయానికి, మాయమనిషి మా కిచ్చి వెళ్ళిన ఒక అచ్చయంత్రంచుట్టూ మేము పదిహేనుమంది వరకూ మొట్టమొదటి రైతుపత్రికను అచ్చవేసేందుకు కూర్చుకున్నాం.

ఆ యంత్రం ఒక కర్రపెట్టెలో అమర్చబడివుంది. వైమూత లోపలి భాగాన్ని ఒక నున్నటి రాయివుంది. లోపల కొన్ని ద్రావకాలు, సిరాలూ వున్నాయి. ఒక కాగితంమీద వ్రాసి తెల్లకాగితాలమీద కొన్ని వందలు ప్రతులు యీ యంత్రంతో తీయవచ్చును.

పోర్టాబియోఏరుడి అక్షరాలు చాలా అందంగా వుంటాయి. అతడు వ్రాతప్రతిని రాకేందుకు కూర్చున్నాడు. బాల్డిస్సే రాకి వ్యాకరణము, వర్ణకమము బాగా తెలుసును. ఆ యంత్రంచే పని చేయించే విధానాన్ని రాఫేకి మాయ మనిషి నేర్పాడు. వీరే కాకుండా తక్కిన అందరూ ఆ యంత్రంచుట్టూ వున్నారు.

ఆ పత్రికకి యేం పేరు పెడదామా అనే విషయాన్ని గూర్చి ముందు ఆలోచించాము.

పట్టణాల్లోని పత్రికల పేర్లవంటిది 'యగవాణి' అని పేరు పెట్టమన్నాడు కాని బెరార్డ్ ప్రసన్నుని పుణికిపుచ్చుకున్న రాఫేల్, అట్లాంటి పేరుచెప్పక నోరు మూసుకొమ్మని

“మనం యితరని అనుకరించకూడదు. ఇదే స్త్రీతల మొట్టమొదటి పత్రిక!” అన్నాడు.

మిచెల్జోంపా “సత్యం” అని పేరు పెట్టమన్నాడు. ఆ పేరు చాలా బాగుంది. కాని రాఫేల్ అందుకూ ఒప్పుకోలేదు.

సత్యం, సత్యంయేమిటో, అబద్ధంయేమిటో యే దేయూనికి తెలుసును?” అన్నాడు.

“మనకి తెలియకపోవచ్చును, కాని తెలుసుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తాం” అని మిచెల్ అన్నాడు.

అది తెలుసుకున్నాక, దానితో పులుసు నంకుకుంటావా అన్నాడు, రాఫేల్.

బాల్డిస్సెరాసేనాని, “న్యాయం” అని పెట్టమన్నాడు.

“నీకు మతిపోయింది. న్యాయం మన కెప్పుడూ న్యతిరేకం గానే యేడవలేదా?” అన్నాడు.

ఆతని వృద్దేశం మీరు అర్థం చేసుకోవాలంటే, మా పల్లెటూరివాళ్ళకి, న్యాయం అంటే పోలీసులుఅనే అర్థం బొత్తుందని, మీరు మనస్సులో పుంచుకోవాలి. న్యాయం చేతుల్లో చిక్కాడంటే పోలీసుల చేతుల్లో పడటం అన్నమాటే. ధర్మంకోసం పాటుపడటం అంటే, పోలీసులు చెప్పినదాని సంతా బొననడం.

“కాని, నిజమైన ‘ధర్మం’ అని పెట్టాలని నా వుద్దేశ్యం.

అందరికీ సమానమైన న్యాయం జరగాలి” అని బాల్డిస్సేరా కోపంతో అన్నాడు.

“అందరికీ సమానమైన న్యాయం స్వర్గంలో దొరుకుతుంది” అన్నాడు రాఫేల్.

“నువ్వు చెప్పి. మంచి పేరు వుండాలి” అన్నాడు మోర్టాళియో వీరుడు.

“మన మేం చెయ్యాలి?”

ఆ మాటే మూడుసార్లు రాఫేల్ చేత అనిపించి, రాఫేల్ ఉద్దేశ్యం మనమేం చెయ్యాలి, అనే పేరుతోనే ప్రతికని నడిపించాలని తెలుసుకున్నాం. ఆశ్చర్యంతో ఒకరివంక మరొకరిం చూసుకున్నాం.

“కాని యిదేం పేరయ్యా? ప్రతికకి యీ పేరు బాగుంటుందా? ప్రతిక ముఖపత్రంమీద అందంగా ముచ్చటగా రాసేందుకు అనుకూలంగా యేదైనా పేరుండాలి” అని వీరుడు అన్నాడు.

“సరే, బాగుంది. ప్రతిక ముఖపత్రంమీద, అందంగా మన మేం చెయ్యాలి? అని రాయు. అదే మన పత్రిక పేరు జేతుంది.” అన్నాడు రాఫేల్.

“ఆ పేరు అసహ్యంగా వుంది. మన పత్రిక రోమ్ కి వెళ్ళిందంటే వాళ్ళు తాటాకులు కడతారు” అని వీరుడు తన అభ్యంతరాన్ని తెలిపాడు.

రాఫేల్ కి కోపం వచ్చింది. ఆ పత్రిక రైతులది. రైతులచేత,

రైతుల కొరకు నడిపింప బడుతుంది. దీన్నిగూర్చి పట్టణ వాస్తవ్యుల తేమి అయకుంటే రైతులకేమి?

రాఫేల్ ఉద్దేశ్యంతో బాల్గిస్సెరా యేకీభవించాడు. అందు చేత 'మన మేం చెయ్యాలి?' అనే పేరే పెట్టబడింది.

వీరుడు అయిష్టంగానే పత్రిక పేరు వాస్తూన్నాడు. మేమందరం మొదటి వ్యాసాన్నిగూర్చి ఆలోచిస్తున్నాం.

మొదటి వ్యాసానికి 'వాళ్ళు బెరాడ్జో వయోలాని ఖాసీ చేశారు' అని పేరు పెడదాం మీరు ఒప్పుకుంటారా? అని మి చెల్లీ జోంపా అడిగాడు.

రాఫేల్ ఒప్పుకుంటే 'వాళ్ళు బెరాడ్జో వయోలాని ఖాసీ చేశారు! మన మేం చెయ్యాలి?' అనికూడా చేర్చమన్నాడు. 'మన మేం చెయ్యాలి' అన్నది ప్రతిక పేరులోనే వుంది' అన్నాడు జోంపా.

ఒక్కసారివుంటే చాలదు. మనం చాలాసార్లు రాయాలి. మనం దాన్ని తిరిగి తిరిగి రాయకపోతే, ఆ పేరు పెట్టినందుకు పుష్కలంగా వుండదు. వాళ్ళు మన నీరు తీసుకుపోయారు, మన మేం చెయ్యాలి? పురోహితుడు చనిపోయిన మన రైతుల్ని ఖననం చెయ్యకు. మన మేం చెయ్యాలి? న్యాయం పేరు చెప్పి మన స్త్రీల మానభంగం చేస్తారు. మన మేం చెయ్యాలి? డాన్ సర్కోస్టాంజా కపటి. మన మేం చెయ్యాలి?' అని రాఫేల్ చెప్పాడు.

రాఫేల్ ఉద్దేశ్యం గ్రహించి, అందుకు ఒప్పుకున్నాం. తరువాత వారు వ్యాసాలు రాస్తూంటే నేను నా కొడుకుని తీసు

కొని యింటికి వెళ్ళాను. మళ్ళీ నా కంటబడడేమోనని, భయపడిన పుత్రుణ్ణిచూశాక యింటిదగ్గర వాడితో కొంత కాలం గడుపుదా మనుకున్నాను.

అర్ధరాత్రివేళ రాఫేల్ నా దగ్గరకి వచ్చి ‘మన మేం చెయ్యాలి’ పత్రిక ప్రతుల్ని ముప్పై యిచ్చి, శాన్ బెనిడెట్టో గ్రామంలో పంచిపెట్టి రమ్మన్నాడు. మరుసటిరోజున అనేక గ్రామాల్లో అయిదువందల ప్రతులని పంచిపెట్టేందుకు ప్రయత్నాలు జరిగాయి.

నా భార్య బంధువులు బెనిడెట్టో గ్రామంలో వున్నారు. నేనూ, నాభార్య, పుత్రుడు ఆ మరుసటి వుదయాన్ని బయల్దేరి, మధ్యాహ్నానికి ఆపూరు చేరుకున్నాం. ఒక గంటలో ఆ పత్రికల్ని పంచిపెట్టాను. ఆరాత్రి అక్కడే భోజనంచేసి తొమ్మిది గంటలకి ఫాంటమారా వెళుతున్నాం. సగంమీరం వచ్చాక, మారాన్ని తుపాకులు పేలుతోన్న ధ్వని వినపడుతోంది.

“ఈ రోజున యేం పండుగ?” అంటూ నాభార్య అడిగింది. ఆ రోజున యేపండుగో గ్రహించడం కష్టం. లూయీబుషి పండుగ అయిపోయింది. ఆనీబుషి పండుగ యింకా చాలా రోజులకిగాని రాదు.

“ఫాంటమారానుంచే ఆ ధ్వని వినపడుతోంది” అన్నాను నేను.

మా పట్టణంనుంచి మా ప్రక్కవూరి బంజివా వొకడు ఆ సమయాన్ని మమ్మల్ని కలుసుకున్నాడు.

“ఫాంటమా రావాల్సియ్! ఫాంటమా రాలో యుద్ధం జరుగుతోంది” అంటో బిగ్గరగా అరుస్తూ చెప్పాడు.

“ఏమిటి? యుద్ధమా? యుద్ధం యెందుకు?!” అని మేము ఆశ్చర్యపడ్డాం.

“ఫాంటమా రావాళ్లు ఒకరితో ఒకరు యుద్ధం చేస్తున్నారా? అసంభవం. అదేప్పుడు జరగదు.” అని మాలో మేము అనుకున్నాం.

కంట్రాక్టరు ఫాంటమా రా ప్రజలతో యుద్ధం చేస్తున్నాడా? ఎందుకు?

అప్పుడప్పుడు తుపాకుల మోత ఆగుతోంది. కాని మళ్ళీ ప్రారంభం అవుతోంది. ఫాంటమా రా సమీపిస్తున్నకొద్దీ, ఆ తుపాకీమోత ఆ వూరునుంచే వినపడుతోందని స్పష్టపడింది.

“మనమేం చెయ్యాలి?” అని మాలో మేము తర్కించుకున్నాము. ఆ ప్రశ్నే స్కార్ఫోను వేశాడు. మనమేం చెయ్యాలి?

సమాధానం చెప్పడంకంటే, ఆ ప్రశ్న వెయ్యడం చాలా తేలిక. ఈ లోపుగా నడక సాగిస్తున్నాం.

పెస్సినా, ఫాంటమా రా రోడ్డు కలిసే చోటుకి వెళ్ళేటప్పడికి సిపాల్లా మమ్మల్ని కలిశాడు.

“ఎక్కడికి వెళుతున్నారు? ఫాంటమా రాకా? మీకు పిచ్చెత్తినదా?” అంటో పెస్సినా వైపు పరుగెత్తాడు.

మేంకూడా సిపొల్లావెనక పరుగెత్తాం.

“చెప్పవయ్యా! ఫాంటమారాలో యేం జరుగుతోంది? ఎందుకు తుపాకులు పేలుస్తున్నారు” అంటూ పరుగెత్తుతోనే అడిగాను.

“అదా? యుద్ధం! యుద్ధం జరుగుతోంది. రైతులమీద— పత్రికమీద యుద్ధం చేస్తున్నారు!” అన్నాడు.

“తక్కినవాళ్ళంతా యేం చేస్తున్నారు?”

“పరిగెత్తగలిగిన వాళ్ళు పారిపోయారు. తప్పించుకోగలిగిన వాళ్ళు తప్పించుకున్నారు.”

“స్కార్ఫ్ తప్పించుకున్నాడా?” అని నాకొడుకు అడిగాడు.

“ఆయన ఆత్మ శాంతించుగాక!” అంటూ విచారిస్తూ చకంగా చెప్పాడు.

“వెనర్దిశాంటో జీవాలతో తప్పించుకున్నాడా?”

“ఆయన ఆత్మ శాంతించుగాక!”

“పిలాటో విషయం యేమైంది?”

“కొండమీదనుంచి తప్పించుకుపోయాడు.”

“మిచెలీ జోంపా సంగతి?”

“ఆర్టోనానైపు పారిపోయాడు”.

“బాల్డిస్సెరా సేనానో?”

“ఆయన కూడ స్వర్గం చేరుకున్నాడు”.

“ఇంకా యెవరు చచ్చిపోయారు?”

ఆసమయాన్ని మా వెనకనుంచి గుఱ్ఱం డెక్కల టకటకధ్వని వినపడింది. సైనిక పటాలం పెస్సెనోనుంచి ఫాంటమారా వెనుతొంది కాబోలు.

ప్రాణాల్ని రక్షించుకునేందుకు, రోడ్డుప్రక్క పొలాల్లోకి పరుగెత్తాము. ఆ రాత్రి గాఢాంధకారంలో, సిపొల్లా మాకు కనబడలేదు. ఆరోజు మొదలుకొని, నేటివరకూ ఆతని గతి యేమైందో మాకు తెలియలేదు.

ఆతని విషయమేకాగుండా, తక్కినవాళ్ళ సంగతికూడా మాకు తెలియదు. ఎవరు చనిపోయారో, యెవరు తప్పించుకున్నారో, మా యిల్లు యేమైందో, పొలం యేమైందో, తెలియదు.

నేటికి యిక్కడికి చేరుకున్నాము. మాయమనిషి మమ్మల్ని యిక్కడికి సురక్షితంగా చేర్చాడు. కాని మేము యితర చోట్లవుండి ప్రాణాలని నిలబెట్టుకోవడం అసాధ్యం అనే విషయం స్పష్టంగా కనబడుతోంది. మే మేం చెయ్యాలి?

ఇన్ని కష్టాలు, బాధ, కన్నీళ్ళు, గాయాలు, రక్తం, క్రోధం, నిరాశల తరువాత— మే మేం చెయ్యాలి?

మా కర్తవ్యం యేమిటి?

